BRUNO FERRERO

CHA MẸ HẠNH PHÚC
VỚI PHƯƠNG PHÁP GIÁO DỤC
CỦA THÁNH DON BOSCO

NHÀ XUẤT BẢN HỒNG ĐỨC

"Vậy ai nghe những lời Thầy nói đây mà đem ra thực hành, thì ví được như người khôn xây nhà trên đá. Dù mưa sa, nước cuốn, hay bão táp ập vào, nhà ấy cũng không sụp đổ, vì đã xây trên nền đá".

(Phúc Âm theo thánh Mátthêô 7,24-25)

Imprimatur

Đà Lạt, 01/10/2016

Antôn Vũ Huy Chương
Giám mục

MỤC LỤC

Tiểu sử thánh Gioan Bosco . . 7

Lời giới thiệu của tác giả . . 11

1. **Như trái bóng cao su -** *Chọn phương pháp giáo dục . . 13*

2. **Như nước cần cho cá** - *Sống tinh thần gia đình . . 16*

3. **Đội bóng phối hợp ăn ý** - *Cha mẹ đồng tâm nhất trí . . 20*

4. **Như tình yêu thuở đầu** - *Đôi uyên ương cha mẹ . . 22*

5. **Sứ mệnh của người mẹ** - *mẫu gương Mẹ Magarita . . 25*

6. **Người cha như Thiên Chúa** - *Hình ảnh về người cha . . 28*

7. **Khi cha mẹ thua cuộc** - *Cả nhà yêu thương nhau . . 31*

8. **"Nghe con một lát đi?"** - *Lắng nghe con thật khó . . 34*

NĂM QUY TẮC VÀNG CỦA NGHỆ THUẬT LẮNG NGHE . . 36

9. **Đôi khi con trẻ nói...** - *Và nói những điều thú vị . . 39*

10. **Tâm tình nơi gia đình** - *Ngôn từ của cha mẹ . . 42*

BÍ QUYẾT CỦA LỜI CHÚC NGỦ NGON . . 44

11. **Cột trụ cho đời sống** - *Cung cấp điểm tham chiếu . . 46*

12. **Bộ khung cho xã hội** - *Giáo dục các giá trị . . 48*

13. **Kiệt tác cho cuộc đời** - *Các đức tính cốt yếu . . 51*

14. **Chỉ cha mẹ trao tặng** - *Tin vào bản thân mình . . 54*

15. **“Quyết định dứt khoát đi!”** - *Khả năng ra quyết định . . 56*

16. **Kẻ không mời mà tới** - *Truyền hình và gia đình . . 59*

17. **Phương pháp ba chữ H** - *Quy tắc để đề phòng . . 63*

18. **Tin vào tình mẹ cha** - *Nghệ thuật trách mắng con . . 65*

19. **Đẹp lòng cả đôi bên** - *Dùng phương pháp đối thoại . . 69*

20. **Hơi thở của tình yêu** - *Tập sống lòng khoan dung . . 72*

21. **Định hướng dòng năng lượng** - *Thanh thiếu niên hung hăng . . 75*

22. **Tính cách anh hùng rơm** - *Giáo dục về đau khổ . . 78*

23. **Tuổi thơ bị đánh cắp** - *Xung quanh môi trường sống . . 81*

24. **Mạnh mẽ và dũng cảm** - *Sống nhân đức can đảm . . 84*

25. **Người an nhiên tự tại** - *Sống nhân đức tiết độ . . 88*

26. **Yếu tố gây phiền nhiễu** - *Khởi phát từ trường học . . 91*

27. **Vị tử đạo nhỏ tuổi** - *Kẻ bắt nạt ở trường . . 96*

28. **Thuật rèn luyện trí khôn** - *Có tâm trí tự chủ . . 99*

29. **Nuôi dưỡng trí tưởng tượng** - *Phát triển óc sáng tạo . . 102*

30. **Chiến dịch nuôi heo đất** - *Con cái và tiền bạc . . 105*

31. **Khi thanh thiếu niên buồn** - *Con cái chịu áp lực . . 108*

32. **“Tại sao con thì không?”** – *Bắt chước cách máy móc . . 111*

33. **Tăng tốc nhanh hơn nữa** - *Giáo dục tính lạc quan . . 114*

34. **Việc huấn luyện nội tâm** - *Giáo dục về tôn giáo . . 118*

35. **Cuộc gặp gỡ thượng đỉnh** - *Gia đình sống Thánh Lễ . . 121*

NGHI THỨC CHA MẸ CHÚC LÀNH CHO CON CÁI . . 125

36. **Ba thời khắc lớn nhỏ** - *Việc giáo dục hằng ngày . . 128*

37. **Sở hữu những ngày vui** - *Lễ hội tại gia đình . . 131*

38. **Một thực hành lạ thường** - *Việc dọn mình chết lành . . 137*

39. **"Hãy để con mơ ước!"** - *Dạng "trí tuệ cảm xúc" . . 140*

40. **Ở lồng chim sẻ sẽ chết** - *Tiếp xúc với thiên nhiên . . 144*

41. **Việc hệ trọng cho tuổi thơ** - *Tầm quan trọng của trò chơi . . 147*

42. **Ngôi nhà thật ấm cúng** - *An cư mới lạc nghiệp . . 149*

43. **Cha mẹ tự kiểm tra** - *Biết người và biết ta . . 152*

KÍNH NHỚ HƯƠNG HỒN

Đức Cha Giuse Hoàng Văn Tiệm, SDB.
(Nam Phương 12.09.1938 - Bùi Chu 17.08.2013)

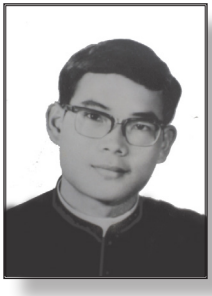

Thầy Gioan Lê Quang Ánh, SDB.
(Thân Thượng 1952 - Bến Cát 31.10.1990)

TIỂU SỬ THÁNH GIOAN BOSCO

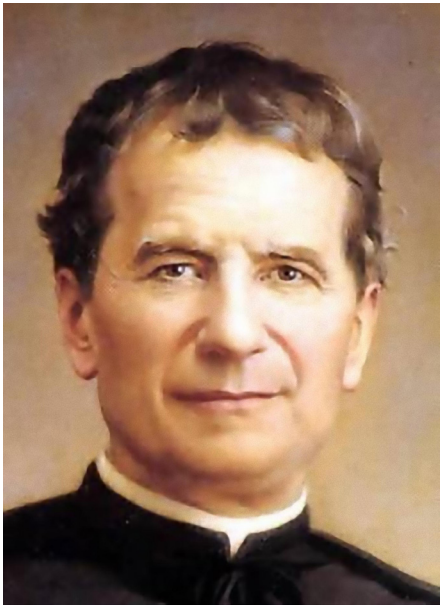

Con đường Vị Thánh đã đi

Gioan Bosco sinh ngày 16-08-1815, tại thôn Becchi, thuộc miền Bắc nước Ý. Cha là Phanxicô Bosco và Mẹ là Magarita Occhiena. Lên hai tuổi, Gioan đã mồ côi cha. Cậu bé Gioan chăm chú lắng nghe những lời Mẹ dạy dỗ tôn kính Thiên Chúa và yêu mến Mẹ Thiên Chúa: *"Các con hãy nhớ rằng Thiên Chúa nhìn thấy các con và cũng đọc được suy nghĩ của các con!".*

Lúc lên 9 tuổi, cậu có một giấc mơ ghi khắc trong tâm trí và ảnh hưởng ngài suốt đời: *"Đây là cánh đồng của con, cánh đồng làm việc của con. Con hãy trở nên khiêm nhường, mạnh mẽ và can trường".*

Từ ngày ấy, cậu suy nghĩ nhiều và lấy quyết định: *"Tôi muốn học để trở thành linh mục!".* Mẹ cậu đã tìm mọi cách để con mình có thể thực hiện được khát khao đó. Nghèo khổ có giá trị trong việc rèn luyện cậu bé Gioan. Cậu là người nghèo của Thiên Chúa khi đi gõ cửa từng nhà ở Chieri: *"Con là con của Bà Magarita Bosco. Con đến Chieri học để trở thành linh mục. Nếu Ông Bà có thể, xin giúp con."*

Trải qua những chặng đường gian nan khốn khổ, sau cùng Gioan cũng đạt được ước nguyện thánh thiện mà Chúa muốn thực hiện trên cuộc đời cậu. Ngày 05-06-1841 Gioan được lãnh nhận chức Linh mục. Ngày 08-12-1841, Don Bosco *(người Ý gọi các linh mục là "Don", nghĩa là "Cha")* đã cùng cậu bé Bartôlômêô Garelli đọc Kinh Kính Mừng, ngài luôn coi khởi đầu của Nguyện xá trùng với kinh nguyện này. Dưới sự hướng dẫn của Don Cafasso *(thánh Giuse Cafasso)*, vị linh mục đào tạo các linh mục thánh, cha linh hướng của mình, linh mục Gioan Bosco từng bước thực

hiện ý Chúa muốn nói với ngài qua giấc mơ hồi 9 tuổi. Ngài luôn đặt Chúa Giêsu và Mẹ của Người là trung tâm mọi hoạt động của mình. Ngài nói với học trò: *"Các con hãy tin tưởng vào Chúa Giêsu Thánh Thể và Mẹ Maria Phù Hộ các Giáo hữu đi, rồi sẽ thấy thế nào là Phép lạ" .* Dưới sự bảo trợ của Thánh Phanxicô Salê, vị thánh hiền lành và kiên nhẫn, Don Bosco quy tụ thanh thiếu niên tại một nơi và ngài gọi đó Nguyện xá Thánh Phanxicô Salê. Chưa tìm được một nơi ổn định cho Nguyện xá, ngài đã nói với các bạn trẻ: *"Nếu hôm nay, nhờ tham gia Nguyện xá, chúng ta thăng tiến hạnh kiểm chúng ta, Thiên Chúa sẽ giúp chúng ta trong điều thiện suốt đời"... "Chúng ta sẽ có* ***nhà thờ, trường học và sân chơi****".* Hệ thống Giáo dục Dự phòng của Don Bosco đã nảy sinh trong bối cảnh đó.

Năm 1852, Don Bosco bắt đầu ý định thành lập Dòng Salêdiêng. Mùa thu năm 1853 Don Bosco bắt đầu các xưởng đóng giầy và may. Ngày 25.03.1855, Micae Rua là người đầu tiên tuyên khấn nghèo khó, thanh khiết và vâng phục trong tay Don Bosco. Ngày 01-03-1869 "Hội Đạo Đức Salêdiêng" được Toà Thánh phê chuẩn. Sau cùng, các giấc mơ huyền bí đã bắt đầu được thực hiện. Ngày 05-08-1872 tại Mornese, Don Bosco và Đức Ông Giuse Sciandra quy tụ các nữ tu sinh đầu tiên của tu hội Dòng Con Đức Mẹ Phù Hộ. Nữ tu Maria Mazzarello được cử làm Bề trên Cả đầu tiên của tu hội. Giữa năm 1871 và 1872 ngài có một giấc mơ truyền giáo. Trong giấc mơ, các Tu sĩ Salêdiêng là những người thành công với phương pháp giáo dục của Don Bosco.

Ngày 11-11-1875, Don Bosco trao ban Thánh Giá cho Cha Gioan Cagliero và 9 Tu sĩ Salêdiêng đi truyền giáo tại Nam Mỹ.

Ngày 9-5-1876, Đức Piô IX phê chuẩn "Các Cộng Tác viên Salêdiêng". Họ là những bạn hữu của các công cuộc ngài, làm việc vì phần rỗi giới trẻ và giúp ngài với những phương tiện tài chánh. Trước khi qua đời, Don Bosco nói với họ rằng : *"Nếu không có lòng bác ái của các con, cha chỉ có thể làm được ít hay không làm được gì cả".*

Don Bosco qua đời lúc hừng đông ngày 31-1-1888. Với những người Salêdiêng canh thức xung quanh giường của ngài, trong những lời tốt lành ngài còn có thể nói được, ngài đã nói : *"Hãy nói*

cho các con của cha là cha chờ đợi tất cả trên Thiên đàng".

Ngày 02-06-1929 cha Gioan Bosco được tuyên phong Chân Phước.

Chúa Nhật Phục Sinh ngày 01-04-1934 Don Bosco đã được Đức Giáo Hoàng Piô XI tuyên phong Hiển Thánh.

Tính đến năm 2011 Dòng Salêdiêng có 1.832 cộng thể với số thành viên là 15.573, trong số đó có 10.571 linh mục.

Hệ thống Dự phòng của Don Bosco

Đaminh Saviô xin với Don Bosco: *"Xin Cha giúp con nên thánh".* Đaminh Saviô đã nên thánh qua việc giáo dục của Don Bosco. Don Bosco đã có bí quyết để dạy dỗ và đó cũng chính là con người thánh thiện của Ngài. Bí quyết đó được gọi là Hệ thống Giáo dục Dự phòng. Phương pháp của Don Bosco có thể tóm lược như sau:

- Xét dựa trên nền tảng: Ái *(đức ái, yêu thương, khiêm nhường...),* Trí *(biết đạo lý, lý trí, lẽ phải, công lý, can đảm...)*, Đạo *(đức tin, Thiên Chúa, Đức Mẹ, niềm tin tôn giáo, chiều kích siêu nhiên, linh thánh, cầu nguyện...);*

- Xét dựa trên tương quan: Bạn *(thân tình, chia sẻ, đồng hành)*, Thầy *(truyền đạt kiến thức và kỹ năng sống, làm gương),* Cha *(dạy dỗ, khuyên bảo, khuyến khích);*

- Xét dựa trên phương tiện: sân chơi *(các ngày lễ hội, thiên nhiên, kỷ niệm...),* trường học *(nhà trường, thực tế đời sống, lao động....),* nhà thờ *(thánh lễ, sinh hoạt hội đoàn...).*

Hệ thống giáo dục của Don Bosco hoà quyện nhuần nhuyễn giữa phương pháp tự nhiên và siêu nhiên để đạt một mục tiêu: *"Người Kitô hữu tốt lành và là công dân lương thiện".*

Linh mục Bruno Ferrero, Dòng Salêdiêng Don Bosco có một tổng hợp hữu ích để cha mẹ có thể áp dụng trong việc giáo dục con cái. Chúng ta bắt đầu cuộc hành trình giáo dục với lời giới thiệu của ngài.

LỜI GIỚI THIỆU

Quý cha mẹ thân mến,

Đây là quyển sách cô đọng những kiến thức giáo dục con cái được rút ra từ phương pháp giáo dục của Dòng Salêdiêng Don Bosco. Cha thánh Gioan Bosco đã viết: *"Nếu phương pháp này được thực thi trong các nhà của chúng ta, thì cha tin rằng, không phải dùng roi vọt hoặc các hình phạt tàn nhẫn khác, ta vẫn đạt được những thành quả tuyệt hảo. Cha đã lo dạy dỗ thanh thiếu niên hơn kém bốn mươi năm trời, nhưng cha nhớ chưa khi nào phải dùng đến hình phạt. Với sự trợ giúp của Thiên Chúa, cha đã đạt được thành quả không chỉ ở mức tối thiểu mà thực sự đã đạt được tất cả những gì cha mong ước; và thành quả đó đạt được cả nơi những thanh thiếu niên mà người ta chẳng còn hy vọng có được một chút thành công".*

Don Bosco viết tiếp: *"Việc áp dụng phương pháp này hoàn toàn dựa vào những lời của thánh Phaolô: Đức mến thì nhẫn nhục, hiền hậu, không ghen tương, không vênh vang, không tự đắc, không làm điều bất chính, không tìm tư lợi, không nóng giận, không nuôi hận thù, không mừng khi thấy sự gian ác, nhưng vui khi thấy điều chân thật. Đức mến*

tha thứ tất cả, tin tưởng tất cả, chịu đựng tất cả" (1 Cr 13,4-7).

Người ta có thể giáo dục con cái theo cảm tính tự nhiên, dạy dỗ qua loa theo kiểu *"đuổi ruồi"* hay có thể áp dụng một phương pháp nào đó để đạt được hiệu quả tốt nhất. Giáo dục con cái có phương pháp đem lại lợi ích thiết thực cho cha mẹ. Nó giúp cha mẹ chu toàn một trong những bổn phận nặng nề nhưng cao quý nhất: dạy dỗ con cái nên người.

Do tính mạch lạc của phương pháp, có những tư tưởng được lặp lại trong quyển sách này. Nó muốn gom những vấn đề phức tạp vào một số quy tắc đơn giản như một loại chìa khoá vạn năng, một bí quyết để có thể dễ dàng áp dụng trong thực tế. Đây là một bí quyết cho cha mẹ: Tình thương mà cha mẹ dành cho nhau chính là đá tảng trên đó con cái xây dựng đời sống của chúng. Đó là một nguyên tắc nền tảng và cũng là bí quyết đã được Don Bosco, trong tư cách là nhà giáo dục và đào tạo nhiều nhà giáo dục, khuyên chân thành: *"Hãy cố gắng làm cho mình được yêu mến".*

Đó là bài học lớn lao và có giá trị vô song.

Điều duy nhất có thể thực hiện và đem lại hạnh phúc.

Bằng tốt nghiệp trong tình yêu gia đình.

Don Bruno Ferrero

NHƯ TRÁI BÓNG CAO SU
CHỌN PHƯƠNG PHÁP GIÁO DỤC

Don Bosco trình bày phương pháp giáo dục của ngài ngay từ những dòng đầu tiên của tập sách nhỏ như sau: *"Hai phương pháp đã được sử dụng trong công cuộc giáo dục thanh thiếu niên:* ***Phương pháp dự phòng*** *và* ***Phương pháp đàn áp****. Phương pháp đàn áp hệ tại việc làm cho người thuộc quyền biết rõ luật pháp, rồi giám sát để phát hiện ra những kẻ phạm pháp và áp dụng những hình phạt mà họ đáng chịu... Phương pháp dự phòng thì khác hẳn và có thể nói là đối lập với phương pháp trên đây. Bản chất phương pháp dự phòng là làm cho hiểu rõ các lời dạy và các luật lệ của một tư thục và cha giám đốc hoặc người hộ trực có bổn phận luôn luôn trông chừng các em học sinh, như người cha thân thương, nói năng, tận tình chỉ dẫn cho mỗi việc, khuyên bảo và sửa dạy với lòng nhân ái".*

Thời thế biến chuyển nhưng thực trạng cuộc sống không thay đổi. Ngay cả thời nay, nhà giáo dục vẫn cứ lúng túng ở ngã ba đường. Người ta vẫn phải lựa chọn lựa giáo dục theo đường lối **cưỡng bách** *(costrizione)* hay đường lối **xây dựng** *(costruzione)*. Đó không phải là một cách chơi chữ, nhưng thật sự là hai quan điểm giáo dục. Cách xây dựng thì liều lĩnh và thậm chí khó nhọc hơn cách cưỡng bách. Đây là cách tôn trọng con người và sự tự do của họ, hơn nữa còn tôn trọng nhịp điệu sinh học trong việc tăng trưởng và thành thục của con người.

"Tức nước vỡ bờ". Thanh thiếu niên sẽ có phản ứng tiêu cực khi chúng bị "ép buộc"; phản ứng đó giống như cách đập vào trái bóng cao su: *đập càng mạnh, văng càng xa*. Để tự khẳng định mình, người lớn dùng cách ứng xử không hiệu quả và khiêu khích như: *cằn nhằn, lên lớp, kết án, đe dọa, so sánh, lo lắng, la hét, chỉ trích, đánh đập, trừng phạt...* Vì vậy, con cái đáp trả cũng bằng cách ứng xử không hiệu quả tương tự: *thét gào, đập phá, ngăm đe, đánh nhau, say xỉn, nói dối...* Đặc biệt, chúng tự khép kín: *ngủ vùi, bỏ nhà ra đi, phớt lờ, tự nhục mạ, hờn dỗi, sử dụng thuốc phiện, nghiện game, nghiện sex, tự tử...*

Có cha mẹ nào muốn thấy phản ứng quyết liệt của con cái hoặc muốn con cái bỏ nhà ra đi, muốn chúng sống tách biệt. Thế nhưng chính họ đã

cổ vũ cách ứng xử này khi cưỡng ép chúng. Cách ứng xử cứng rắn, kiên quyết, có hiệu quả tức khắc của cha mẹ chỉ khiến con cái phẫn nộ tột cùng vì chúng cảm thấy như đang sống trong tù ngục. Cung cách ứng xử cưỡng ép của cha mẹ chỉ như *đổ thêm dầu vào lửa*.

Vấn đề bắt đầu được giải quyết khi cha mẹ thành thật xem xét loại hoa trái nào họ cần gặt hái qua việc giáo dục con cái. Cha mẹ nào cũng muốn giúp con cái nên người *trưởng thành* và *có trách nhiệm*. Thế nhưng cách hành động của họ như thể muốn lèo lái con cái tránh mục đích này. Có lẽ họ lẫn lộn giữa hình thức cô lập trẻ và bảo vệ trẻ.

Tạo uy tín

Khi lựa chọn giáo dục theo phương pháp của Dòng Salêdiêng, nhà giáo dục cách nào đó phải quyết định để trở thành một **nhà lãnh đạo uy tín**. Đương nhiên, nó hoàn toàn đối nghịch với phong cách của một bạo chúa độc tài. Người ta phải tranh thủ những lợi điểm hiện có nơi con em mình, **cần bản thân chúng như những đồng minh** trong chiến trường cam go của nhiệm vụ giáo dục. *"Cha mẹ tôi luôn luôn nói tôi là đứa vô lễ. Nhưng ai đã dạy tôi? Không phải họ sao?".*

Giáo dục gia đình là kết quả tác động qua lại giữa hai "cực" sống động, giữa cha mẹ và con cái, không bao giờ là mối quan hệ đơn phương, trong đó cha mẹ ban phát và con cái lãnh nhận, rốt cuộc cách hành xử đó xem con cái như thể những vật vô tri vô giác.

Cha mẹ uy tín có thể có những nhiệm vụ sau đây:

Giám sát được tình hình. Nghĩa là cha mẹ biết tính nết con cái, có kế hoạch rõ ràng và phương pháp phù hợp. Muốn được như thế cha mẹ phải thường xuyên hiện diện trong đời sống của con cái, không đợi khi vấn đề lộ ra mới có mặt để can thiệp.

Hướng dẫn, dạy dỗ "luật chơi". Nhà lãnh đạo giỏi biết xử lý những thông tin có được để làm cho công việc trở nên tốt đẹp và chia sẻ thông tin này cho người thuộc quyền. Don Bosco xác định *"Thanh thiếu niên cần biết...".* Bằng cách nào đó cha mẹ cũng phải là thầy cô giáo của *trường đời*. Thật không may, nhiều thanh thiếu niên cảm thấy bối rối khi phải bàn hỏi với cha mẹ những điều chúng đang thật sự quan tâm. Cha mẹ phải chia sẻ cho con cái những thông tin thực sự hữu dụng và thực tế.

Sự tiếp xúc chân tình giữa cha mẹ và con cái là điều thật cần thiết. Cha mẹ nên phân tích các ý tưởng và cảm xúc cách rõ ràng, chọn lựa ngôn hành chính xác, giảm thiểu cản trở bao nhiêu có thể. Con cái phải tỏ ra đã thông hiểu và diễn đạt lời đã nghe bằng hành động.

"Nhân vô thập toàn". Dù tôn trọng những đòi hỏi và cá tính của người khác, phong cách sống uy tín vẫn cho thấy những giới hạn. Dưới cái

nhìn này, hai khái niệm về *quyền bính* và *tự do* không hoàn toàn đối nghịch nhau, nhưng ngược lại chúng liên hệ và trợ giúp cho nhau.

Khuyến khích. Với thanh thiếu niên thời nay, thăng tiến trong việc học hành là nhiệm vụ cam go hơn bao giờ hết. Chúng nhận được rất nhiều lời đề nghị, khuyên bảo, góp ý, nhưng hiếm khi chúng được khuyến khích.

Cha mẹ có thể khuyến khích con cái bằng cách nào?

Khuyến khích trước hết là lắng nghe. Lắng nghe nghĩa là thực sự lưu tâm không chỉ ở các "sự kiện" liên quan đến con cái, mà còn tới các giá trị và ước vọng của chúng.

Gửi những thông điệp trong sáng. Trong cặp sách học sinh của một bé gái có tấm thiệp nhàu nát, điều đó xác nhận cả ngàn lần đọc đi đọc lại: *"Con gái cưng của mẹ, mẹ biết con buồn chán vì sổ học bạ có điểm kém. Mẹ xin con đừng lo lắng. Con có nhiều điểm xuất sắc mà chính mẹ và cha tin rằng chúng thật quan trọng trong cuộc sống! Con thật thà, trách nhiệm và tự chủ. Con thật sự là một người tuyệt vời. Những thứ khác không thật sự quan trọng. Ôm hôn con trong vòng tay của mẹ".*

Cũng chú ý đến từng chi tiết. Thanh thiếu niên thường cầu cứu qua những dấu hiệu nho nhỏ, học cách nhận biết những dấu hiệu đó thật quan trọng.

Giúp thanh thiếu niên tự tin. Đó là điều thiết yếu. Mục tiêu của giáo dục chính là xây dựng một người có sự tự tin.

Nhận biết. Cần công khai thừa nhận những cách hành xử đúng đắn. Con cái rất nhạy cảm với sự tán thành và đánh giá của cha mẹ. Một lời tán thưởng, một dấu chỉ hài lòng, một lời khen ngợi có tác dụng "củng cố" và khích lệ. Những cách hành xử trách nhiệm, hành động ý tứ, biết giữ chữ tín, thái độ mềm dẻo, lựa chọn đúng lúc, sống có mục tiêu, biết lập kế hoạch, biết chăm sóc bản thân và người khác là những cách hành xử mà người ta ngưỡng mộ nơi người bên ngoài, nhưng thường không được nhận biết nơi chính con cái trong nhà.

Hệ thống giáo dục của Don Bosco "đào tạo nên những học sinh biết suy nghĩ, để bất cứ lúc nào nhà giáo dục cũng có thể nói cho các em ngôn ngữ của trái tim, dù trong hay sau thời kỳ giáo dục. *Nhà giáo dục một khi đã giành được thiện cảm nơi các em sẽ có ảnh hưởng rất lớn đối với các em cả sau khi các em đã tốt nghiệp, đã giữ những chức vụ công quyền hoặc bước vào giới doanh thương, thì nhà giáo dục vẫn có thể tiếp tục khuyên bảo, cho các em ý kiến, và ngay cả quở trách các em".*

Tất cả bí quyết đắc nhân tâm nằm ở chỗ *"giành được thiện cảm".*

Tôi sẽ viết cho con cái mình một thông điệp.

NHƯ NƯỚC CẦN CHO CÁ
SỐNG TINH THẦN GIA ĐÌNH

Nếu gia đình hạnh phúc giống như một *trò chơi ghép hình* thì những mảnh ghép tạo nên bức tranh hạnh phúc bao gồm những gì? Hay có thể hỏi tương tự: để xây dựng một gia đình hạnh phúc người ta cần yếu tố gì?

Tinh thần gia đình là một thành ngữ tiêu biểu mà Don Bosco dùng làm nền tảng cho hệ thống giáo dục của ngài.

Don Bosco muốn rằng các Học viện của ngài được gọi là "nhà" và trong tập sách *Hệ thống Dự phòng* ngài đã viết: *các nhà giáo dục phải là "những người cha nhân ái".* Ngài dùng cụm từ này để diễn tả một bầu khí, một điều gì đó giống như nước cần cho cá vậy. Bầu khí gia đình là khoảng không gian sống động, tràn đầy tình yêu và sức sống khiến ai sống trong đó cũng có thể thốt lên cách chân tình: *"Ở đây thật dễ chịu !", "Ở đây thật tuyệt vời!".*

Yếu tố nào tạo nên *tinh thần* gia đình?

Don Bosco đã linh cảm cách rõ ràng rằng quan hệ huyết thống, động lực kinh tế, tài chính, pháp lý, xã hội, và thậm chí tôn giáo cũng không phải là những yếu tố tạo nên gia đình. Mối dây độc nhất vô nhị "làm nên" gia đình chính là *tình nghĩa, tình yêu.*

Chính tình yêu là nguồn duy nhất cung cấp cho trẻ thơ và thanh thiếu niên dưỡng chất nhân bản, đạo đức, tâm lý và văn hóa. Tình yêu cho phép chúng nên người. Tình yêu là đá tảng vững chắc trên đó người ta an tâm xây dựng ngôi nhà của mình.

Gia đình có thể được xác định là *cái nôi phát sinh tình cảm*. Gia đình hạnh phúc là một gia đình sống trong bầu khí yêu thương chân tình, yêu hết mình, yêu sâu xa và yêu bền bỉ. Cái nôi vững chắc này là nền tảng khởi đầu cho việc xây dựng *một cái tôi giá trị,* yếu tố căn bản để *thành nhân* và nguồn trợ giúp không thể thiếu cho con đường *nên thánh.*

Và tình yêu được cụ thể hóa trong một loạt các nhân tố quan trọng: những nhân tố tạo nên "tinh thần" đích thực của gia đình.

Sự tham gia. Đó là việc mỗi cá nhân tham dự vào, việc "muốn làm", muốn đầu tư thời gian, năng lực, ý chí; sự cống hiến và hy sinh của riêng mình; nói cách khác, những điều mà chính cá nhân trao tặng cho

gia đình, cổ phần mà họ đóng góp vào để xây dựng gia đình. Gia đình là ưu tiên số một.

Quá nhiều gia đình "chết dần chết mòn" chỉ vì sự chểnh mảng của mỗi thành viên không chịu đóng góp phần của mình vào trong gia đình.

Gia đình là một *hệ thống,* một *thể thống nhất*, là nơi mà không một ai bị loại trừ, không một ai chỉ là khán giả thụ động, không một ai có thể nói *"Tôi chẳng có liên quan gì", "việc đó chẳng liên quan gì đến tôi", "mặc kệ nó"...* Trong tương quan liên hoàn như chuỗi mắt xích, mỗi phần tử vừa là điểm khởi đầu vừa là điểm tới, vừa là người lãnh nhận vừa là người trao ban. Trong dòng chảy tuần hoàn của gia đình, mỗi người có vai trò độc đáo riêng, nếu thiếu nó thì toàn bộ cơ cấu gia đình sẽ ra khác, nó sẽ là một gia đình "khác". Bất cứ điều gì xảy ra trong gia đình mình, không ai có thể bàng quan nói được rằng: *"Tôi đứng ngoài cuộc", "không dính líu gì đến tôi", "mặc kệ nó"...* Ngay cả những ai cố tình trốn tránh, những ai ăn càn nói dỡ cũng không thể nói: *"Biết rồi ! Khổ lắm! Nói mãi!"* và nghĩ rằng cách hành xử của mình không ảnh hưởng và không bị ảnh hưởng bởi người khác, hoặc từ bất cứ điều gì mình làm, giả sử cả khi mình ngủ suốt ngày, hoặc như muốn nói *"Tôi chẳng dính líu gì cả"* khi mình say bí tỉ. Mọi toan tính trốn chạy thực tế của kẻ say là chuyện vô ích, bởi ngay khi phủ nhận "không có tôi" thì tôi đã chứng tỏ sự có mặt của tôi.

Trong gia đình, mỗi người đều biết có hàng trăm ngàn cách thức khác nhau họ muốn nói: *"không có tôi", "tôi không tham gia", "mặc kệ"....*Vì vậy, mỗi người đóng góp một tay, để cho cuộc sống mỗi ngày đẹp hơn.

Tình tương thân tương ái và nói về tình tương thân tương ái. Tình yêu đơn phương, yêu một chiều là điều vô lý và không bền lâu. Mỗi người có trách nhiệm về hạnh phúc gia đình mình.

Cùng làm. *"Theo bạn, để có một gia đình hạnh phúc thì người ta cần điều gì?".* Câu trả lời của 1500 thanh thiếu niên cho biết: Điều cần cho gia đình hạnh phúc không phải là tiền bạc hay nhà lầu xe hơi, mà là *"khả năng để cùng nhau làm điều gì đó".* Một người mẹ đã viết: *"Chúng tôi sống bên nhau khi làm việc cũng như khi giải trí. Chúng tôi cảm thấy gần gũi nhau hơn khi cùng nhau làm việc".*

Chuyện trò. Một ông bố kể rằng: *"Chúng tôi dành nhiều thì giờ để trò chuyện với nhau cho thỏa thích. Và đôi khi chuyển sang một vấn đề, một tâm trạng hoặc một giá trị nào đó thúc đẩy chúng tôi nhập cuộc*

và thảo luận. Nhưng nên nhớ, nếu con trai tôi không thích nói về xe cộ hay thể thao, thì cớ gì tôi không nói về vấn đề thời sự mà nó đang quan tâm, chẳng hạn việc buôn bán thuốc phiện trong trường học?". Khi trò chuyện, trên hết, các bậc cha mẹ cần học cách ***nói với*** con cái chứ không phải ***nói cho*** con cái.

Đánh giá cao. Cảm thấy được người khác quý trọng và được đánh giá cao là một nhu cầu thiết yếu của con người. Triết gia John Dewey nói: "Ham muốn lớn nhất của con người là ước muốn được người khác đánh giá cao, được người khác cho mình là quan trọng". Trong các gia đình hạnh phúc, mỗi người được đánh giá và được quý trọng ở mức tối đa. Một người mẹ viết: *"Chúng tôi vào phòng con cái mỗi tối, ôm chúng vào lòng, hôn lên trán và nói với chúng: "Các con là những đứa trẻ thật đáng khen và ba mẹ rất yêu chúng con". Chúng tôi tin rằng việc truyền đạt thông điệp này vào buổi tối là điều rất quan trọng".*

Truyền thông. Gia đình là phương tiện đầu tiên để một đứa trẻ nhận biết về thế giới: nơi truyền đạt các giá trị, luyện óc phán đoán, thu thập các khái niệm và các ý tưởng. Đây là nơi tốt nhất để cùng "thăng tiến". Cách riêng việc truyền đạt tri thức được giao phó cho cha mẹ, nhưng phần cha mẹ cũng học được những điều quan trọng nơi con cái, các thông tin và xu hướng mới mà con cái mang về nhà. Điều quan trọng cần nhớ là con người học biết từ những *kiểu mẫu,* những *mô phạm*. Người ta chẳng học một điều gì chỉ vì nó được nói cho biết. Người ta học bằng cách quan sát, nhận xét, nắm bắt một điều gì đó, đem nó vào thử nghiệm. Vì thế, người ta bắt đầu học tập từ gia đình mình.

Trợ giúp. Trong những lúc khó khăn, người ta có thể tìm được người giúp đỡ và an ủi ở đâu nếu không phải ở trong gia đình? Gia đình lành mạnh là nơi mà mỗi thành viên tìm được sự an ủi để lớn lên và tái sinh, được đổi mới và tăng thêm sinh lực, bồi bổ nguồn sinh lực cần thiết để vào đời với ánh mắt lạc quan.

Thử nghiệm. Gia đình là môi trường mà mỗi thành viên có thể thử nghiệm những ý tưởng và cách hành xử của mình, qua đó họ nhận được "sự phản tỉnh", sự phản hồi, qua đó giúp cá nhân điều chỉnh hình

ảnh của bản thân. Chẳng hạn trẻ nhỏ có nhu cầu thử nghiệm những ý tưởng và cách hành xử của mình như việc chúng thử áo quần trước tấm gương soi. Với những người yêu thương chúng, họ sẵn lòng làm gương soi cho chúng, và khi cần họ điều chỉnh chúng với lòng tốt. Đúng như dân đảo Sicil có câu tục ngữ: *"Chỉ những người bạn tốt mới nói cho bạn biết là mặt bạn dính nhọ nồi".*

Giải quyết vấn đề. *"Mỗi cây mỗi hoa, mỗi nhà mỗi cảnh".* Cuộc sống không thể không có vấn đề. Vấn đề là cách giải quyết. Gia đình gắn bó yêu thương nhau đến mức nào đi nữa cũng có những vấn đề của nó. Tuy nhiên, khi xảy ra vấn đề, họ có khả năng vượt qua những khó khăn không thể tránh khỏi cách bình tĩnh, tiệm tiến và kiên trì. Đứng trước mỗi vấn đề đừng ai hỏi: *"Lỗi tại ai?"* và đừng mất thời gian tái lập hiện trường như sau vụ án mạng hoặc xét nét can phạm như trước toà án. Câu hỏi của những *gia đình trưởng thành* bao giờ cũng là: *"Chúng ta có thể giải quyết vấn đề bằng cách nào?".*

Đồng tâm nhất trí. Tình yêu cần cho gia đình như bộ rễ cần cho cây cối. Cây sống còn nhờ bộ rễ, gia đình tồn tại nhờ tình yêu. Những gia đình hạnh phúc diễn tả chiều kích tâm linh và tinh thần của gia đình mình cách cụ thể trong đời sống hằng ngày. Họ chia sẻ không chỉ nơi ăn chốn ở hay đồ ăn thức uống mà trên hết là những giá trị chân thật. Gia đình sum họp cầu nguyện dần dà sẽ trổ sinh hoa trái là sự đồng tâm nhất trí, sự tế nhị, ơn tha thứ, sự cảm thông và lòng tin vào Thiên Chúa.

Tha thứ. Một nhà hiền triết nói rằng: *"Khi cuộc cãi vã đã qua, ta nên quên nó, vị tha hết mình".* Tình yêu gia đình thì luôn luôn khoan dung. Cha mẹ trách mắng con cái cách nào đó để chúng không có chút nghi ngờ về tình yêu mà họ dành cho chúng.

Kỷ niệm. Những gia đình đầm ấm yêu thương thường "ăn mừng" sự hạnh phúc của họ. Họ kỷ niệm những ngày lễ và ngày kỷ niệm có thể có trong bầu khí vui tươi và lạc quan.

Tôi muốn "hiện diện" trong đời sống hằng ngày của gia đình mình qua vai trò làm cha làm mẹ và qua những gì tôi làm hôm nay.

ĐỘI BÓNG PHỐI HỢP ĂN Ý
CHA MẸ ĐỒNG TÂM NHẤT TRÍ

Một tháng trước khi từ trần, lúc hoàng hôn vừa buông với những tia nắng yếu ớt cuối cùng còn gác trên sườn núi xa xa của dãy Anpơ, trong giấc ngủ nửa tỉnh nửa mê nhọc nhằn của mình, Don Bosco cho gọi cha Micae Rua và Đức Ông Cagliero đến bên ngài. Đó là hai người con thiêng liêng yêu dấu nhất trong số con cái mình. Ráng hết sức ngài nói với hai vị cũng như với tất cả các Salêdiêng: *"Các con hãy yêu thương nhau như anh em; các con hãy yêu thương nhau, đùm bọc và chịu đựng nhau như anh em..."*. Sau đấy, với giọng thì thào ngài lại nói: *"Các con hãy hứa với cha là các con yêu thương nhau như anh em".*

Với Don Bosco *"yêu thương nhau"* quả là một điệp khúc đẹp nhất.

Trong một hội nghị năm 1875 Don Bosco đã có những lời khuyên bảo cho các cộng tác viên như sau: *"Chúng ta hãy luôn nâng đỡ nhau. Giữa bề trên trong các Nhà, hãy thể hiện sự hòa hợp. Khốn đốn thay, khi người ta có thể nghe bề dưới nói về bề trên: "Các vị bề trên chẳng hòa thuận với nhau mấy, vị này thì muốn còn vị kia lại không; cùng lúc vị này thì nói ủng hộ còn vị kia thì nói phản bác". Trước mặt bề dưới, ta hãy luôn bênh đỡ nhau và cũng nên có tiếng nói chung, để người khác thấy rằng chúng ta đồng lòng mong muốn, cả khi bề dưới từng nhận ra sự bất đồng ý kiến. Ta hãy nâng đỡ nhau dù chỉ qua lời ngợi khen nhau, hãy bày tỏ sự quý mến chân tình trước thành quả mà anh em chia sẻ với mình".*

Một cô bé khi được hỏi: *"Cháu nhận thấy gia đình mình tuyệt vời nhất khi nào?".*

Cô bé xoe tròn đôi mắt nhìn người đặt câu hỏi và trả lời cách đơn sơ: *"Khi cháu thấy ba má hôn nhau".*

Đây là điều mà con cái cảm nhận: ***Tình yêu liên kết cha mẹ lại là đá tảng vững vàng trên đó chúng có thể xây dựng đời mình.***

Cha mẹ chẳng nên ẩn nấp sau tủ quần áo để bày tỏ tình yêu: *vì mỗi lần cha mẹ biểu lộ tình yêu qua ngôn ngữ hay hành vi thì một dòng suối ấm áp an bình sẽ bao bọc con cái.*

Tình thương chính là mối dây liên kết căn bản phải có giữa mỗi thành

viên trong một gia đình. Những liên hệ về mặt pháp lý, kinh tế, hay kể cả mặt huyết thống cũng không đáng kể. Dù còn bé, một đứa trẻ cũng cảm nhận được sự hiện diện của tình yêu chân thật và vị tha nơi gia đình. Đứa trẻ có trực giác về tình yêu. Nó không cần biết lý thuyết tình yêu theo kiểu các nhà chuyên môn. Nó biết rất rõ có tình yêu giữa con người với nhau và nó cũng có phần trong tình yêu đó. Cả người lớn và trẻ em, ai cũng biết rằng bầu khí yêu thương làm cho gia đình tồn tại.

Tình yêu và chỉ tình yêu là mảnh đất mang lại cho trẻ thơ và thanh thiếu niên dưỡng chất nhân bản, đạo đức, tâm lý và văn hóa, điều thiết yếu cho phép chúng nên người. Tình yêu như bến cảng bình yên, nơi đó người ta sẽ nhổ neo con thuyền cuộc đời để ra đi chinh phục thế giới.

Một đứa trẻ có thể trưởng thành, có thể học đương đầu với sóng gió cuộc đời, và có thể rời bến cảng gia đình chỉ khi tin chắc rằng bến cảng đó vẫn bình yên, và nó sẽ quay trở về khi mỗi khi có thể. Gia đình phải là một bến cảng mà người ta có thể tin cậy cách vô điều kiện. Gia đình phải là *cảng yên hàn cho thuyền của con cái cập bến*. Không có chi bất hạnh hơn cho một đứa trẻ đang tuổi lớn khôn cảm thấy phận mình "như chim lạc đàn đậu mái hiên", lo sợ gia đình mình tan vỡ hoặc mình bị bỏ rơi trong cô đơn trống vắng.

Đó là điều vô cùng quan trọng mà cha mẹ cần phải biết để chu toàn đối với hạnh phúc và tương lai của con cái mình.

Tình nghĩa keo sơn của cha mẹ là ngọn nguồn của ổn định và an toàn cho con cái. Bởi thế, họ cần phải dành thời giờ tâm sự với nhau, hòa giải các điểm bất đồng và *"lựa lời mà nói cho vừa lòng nhau"* để cùng "trưởng thành về mặt tình cảm", chúng là sự phối hợp hài hòa ăn ý giữa nhiều phẩm chất như: *quảng đại, khoan dung, khả năng thích nghi, thông cảm, khôn khéo, v.v...*

Trẻ nam và trẻ nữ học cư xử như người nam hay người nữ tuỳ theo cách thức chúng nhận thấy nơi cha mẹ. Từ kiểu mẫu cha mẹ mà con trẻ hấp thụ kiểu tương quan phái tính.

Chẳng hạn một bé trai bảy tuổi nọ đã hãnh diện tuyên bố: *"Lớn lên cháu sẽ lấy vợ, vì vợ cháu luôn giữ nhà cửa ngăn nắp và cháu chẳng phải mệt mỏi. Cháu sẽ không giúp đỡ vợ cháu, bởi cháu là con trai. Cháu sẽ ở nhà với con cái và nếu cần cháu sẽ sửa phạt chúng!".*

Trong ngày, cha mẹ thử tìm một lúc thanh thản, nhìn vào ánh mắt của nhau và cùng trả lời câu hỏi: "Chúng ta thật sự muốn điều gì cho con cái?".

NHƯ TÌNH YÊU THUỞ ĐẦU
ĐÔI UYÊN ƯƠNG CHA MẸ

Nếu có "mười điều răn" dành cho cha mẹ thì có lẽ điều răn thứ nhất bắt đầu như thế này: *"Chính cha mẹ phải năng chăm sóc nhau nếu họ muốn chăm sóc con cái mình. Bổn phận đầu tiên của một người cha với con cái mình là yêu thương mẹ của chúng. Và ngược lại, nhiệm vụ số một của một người mẹ với con cái mình là yêu thương cha của chúng".*

Nên nhớ luôn rằng cha và mẹ cũng đồng thời là vợ và là chồng, bởi đó cùng một lúc, cha mẹ phải không ngừng nuôi dưỡng và làm gia tăng tình yêu cho nhau và cho con cái. *"Yêu nhau chín bỏ làm mười, một trăm chỗ lệch cũng kê cho bằng".* Thông thường trong gia đình, mọi chuyện sẽ diễn ra suôn sẻ và các vấn đề dễ dàng được giải quyết khi mối dây liên kết vợ chồng luôn sống động và mạnh mẽ.

Khi đề cập về việc giáo dục con cái, đôi khi người ta lãng quên vai trò và giá trị của tình yêu giữa cha và mẹ trong việc giáo dục con cái. Vì thế, chúng ta có một vài nhận xét đơn sơ về nó.

Khác cực hút nhau. Trong thực tế, khi xem xét và giải quyết các vấn đề, thông thường người mẹ sẽ xem xét và giải quyết theo phong cách nữ tính, người cha sẽ theo phong cách nam tính. Sự khác biệt này phải được nhận ra, đừng bóp nghẹt nó. Làm sao để vai trò người mẹ và vai trò người cha không bị đảo ngược một cách nông nổi. Một trong hai người có thể buông xuôi bởi cảm thấy bị loại trừ. Lúc xem xét và giải quyết sự việc, chính sự khác biệt sẽ bổ túc, làm hài hòa và hình thành một phong cách "gia đình".

Canh tân và thay đổi. Làm thế nào để vợ chồng đừng rơi vào các thói quen đơn điệu hay chỉ giữ mọi sinh hoạt ở mức độ tối thiểu. Lớn lên nghĩa là đổi mới, phá vỡ lề thói sáo mòn, tự lắng nghe, nhận biết những chuyển biến đang diễn tiến. Đừng nói chuyện với nhau cách máy móc như máy điện toán đã lập trình, lên khuôn hoặc yên trí, nhưng hãy nhìn vào mắt nhau để nói chuyện với con người đang đối diện, ở đây và lúc này.

Đàn ông phải nhớ rằng phụ nữ gánh vác trọng trách nội trợ và do đó họ hiếm có thời gian để lo cho riêng mình. Một người mẹ đã viết: *"Tốt đẹp biết bao nếu đôi lúc người ta nhận biết tôi là một con người, một kẻ có những lúc nhục nhã, chán nản và yếu đuối. Tóm lại, tôi cũng là một con người như họ và tôi cũng có rất nhiều khả năng để yêu thương và phục vụ. Người ta có thể coi tôi như đầy tớ trong nhà miễn làm sao biết coi tôi như một người đồng hành, chứ không phải một con bò sữa".*

Những ngày kỷ niệm *(sinh nhật, ngày cưới, bổn mạng...)*, lễ hội *(Tết nguyên đán, ngày của mẹ, ngày của cha, ngày tình nhân, ngày quốc tế phụ nữ...),* quà tặng, đi chơi, ăn ngoài trời và những cánh thiệp chúc mừng có thể phá tan tầng mây xám vô vị của những thói quen.

Phá đổ bức tường ngăn cách. *Có một câu chuyện cổ kể về hai vị ẩn sĩ chốn sa mạc, họ sống trong các hang động gần nhau. Một trong hai vị tưởng rằng mình gần đạt tới sự thiện hảo và giờ đây không muốn chấp nhận những cái thường ngày, ngay cả những điều nhỏ nhặt nhất, chẳng cần cả người kia. Để cụ thể hóa việc người kia còn xa với sự trọn lành biết bao, việc đầu tiên ông quyết định là đặt thêm một tảng đá ở cửa hang mỗi khi người kia phạm điều gì đó. Sau một vài tháng thực hành ý tưởng đó, trước cửa hang của ông ta là một bức tường đá xám ngắt và ngột ngạt.*

Đôi khi chúng ta cũng xây những bức tường thành bao quanh tâm trí mình, với những hòn đá nho nhỏ hàng ngày là sự thù oán, cố chấp, lạnh nhạt, dỗi hờn, những vấn đề chưa được giải tỏa.

Điều quan trọng là phải biết biểu lộ tâm tư tình cảm, biết duy trì tính nhạy cảm trước nỗi đau của người khác, biết đón nhận người khác khi họ có những khiếm khuyết không thể tránh khỏi. *Người nữ* có nhu cầu thường xuyên về *tình yêu* và *cảm xúc*, nhu cầu truyền đạt tình cảm của mình, cảm thấy được lắng nghe và che chở, cần sự quan tâm *lãng mạn*, được ngợi khen trước những nỗ lực bản thân và sức hấp dẫn của họ. *Người nam* có nhu cầu cảm thấy *cái tôi được đánh giá cao* về diện mạo, năng lực, tính cách, cần sự đồng thuận và ủng hộ, cần thỏa mãn.

Hãy giữ cánh cửa tâm hồn luôn luôn rộng mở. Cánh cửa hòa hợp, thình lình bị đóng lại chỉ vì người ta không còn: *tin tưởng, quý mến, nhẫn nhục, thông cảm, hiểu biết và kính trọng.* Ngòi nổ bắt đầu từ sự *khiêu khích*, người ta *làm tổn thương nhau* bởi những chuyện vặt vãnh, cái tưởng chừng "dễ thương" bỗng dưng trở thành dễ ghét.

Chiến tranh lạnh khiến tình cảnh thêm nặng nề, cả vợ lẫn chồng luôn luôn ở thế trực chiến nên ai cũng có cảm giác bị tấn công cả khi người kia đề cập đến điều gì đó chẳng dính dáng gì đến điều mình đang tưởng.

Tình yêu, sự lãng mạn, lòng chung thủy. Gia đình sống động khi nó

là một tổ ấm yêu thương bền vững. Nó cần thở bằng một tình yêu bền bỉ và cụ thể, vì tình yêu này là nguồn tiếp viện hàng ngày cho niềm hy vọng mà con cái cần có để sống còn trong thế giới này.

Chồng và vợ có bổn phận hâm nóng tình yêu theo định kỳ, bằng cách làm mới lại các cử chỉ lãng mạn, từ việc trao tặng những bông hoa, kỷ vật đến ánh mắt trìu mến khi tâm sự trò chuyện với nhau.

Lơ đễnh là kẻ thù số một của gia đình. Hiểm họa gây chia rẽ và đổ vỡ gia đình không đến từ những vấn đề to tát mà đến từ sự lơ đễnh. Tình trạng nghìn cân treo sợi tóc có thể được cứu vãn khi ai đó can đảm nhận ra *cái tôi lơ đễnh* để làm điều gì đó rất nhỏ nhặt nhưng lại hữu ích cho đời sống chung. Tiếc thay, chỉ vì sự lơ đễnh mà có thể ông chồng hay bà vợ không thể nhặt nổi một chiếc vớ dơ bẩn nằm vương vãi trên sàn nhà để làm vui lòng người kia.

Trong một xã hội "tạm bợ" và "hơn thua" như thời nay, sống và tái khẳng định lời cam kết chung thủy cần thiết cho gia đình như *nước cần cho hoa* vậy.

Tìm lại thế quân bình giữa phụ thuộc và tự lập. Gia đình không thể là một trại lính với việc cấp trên ra lệnh và cấp dưới thi hành; gia đình cũng không phải là một hãng xưởng với ông chủ và kẻ làm công. *Sự hòa hợp* thật cần thiết cho gia đình. Nghe quan trọng hơn nói. Trên hết mọi sự, *"mỗi người phải mau nghe, đừng vội nói, và khoan giận" (x. Gc. 1,19).*

Yêu nhau và *lấy nhau* có thể dễ như truyện cổ tích... Nhưng *sống với nhau* cần thời gian học hỏi, lao nhọc và hy sinh. Học chung sống giống như học khiêu vũ vậy, khi người này bước tới, thì người kia phải bước lui. Lần lượt kẻ trước người sau. Vợ chồng chỉ dễ dàng nhượng bộ nhau khi thuận vợ thuận chồng. *"Một sự nhịn chín sự lành".* Nhượng bộ là bí quyết đem lại sự hoà thuận.

Cùng chung một sứ mệnh. Bí quyết lớn lao cho hạnh phúc đời hôn nhân: hôn nhân là một giao ước tình yêu để tiến tới một mục đích cao đẹp hơn. Không có đẳng cấp trong đời sống vợ chồng. Vợ chồng có những quyết định chung, có phận sự và trách nhiệm khác nhau. Với tầm nhìn xa trông rộng, vợ chồng cùng hướng đôi mắt về một mục tiêu vượt ngoài chân trời hạn hẹp của việc quanh quẩn dưới một mái nhà để giúp nhau "thăng tiến".

Vợ chồng sẽ bày tỏ cử chỉ thân tình với nhau.

SỨ MỆNH CỦA NGƯỜI MẸ

MẪU GƯƠNG MẸ MAGARITA

Ghi nhớ đầu tiên của Don Bosco là đôi tay mẹ ngài. Cậu bé Gioan Bosco mới chỉ được hai tuổi và đã không muốn rời khỏi căn phòng nơi cha cậu vừa qua đời. Chính ngài đã kể lại:*«Mẹ cha đã nói: "Đứa con đáng thương của mẹ, lại đây với mẹ, con không còn cha nữa". Nói câu đó rồi bà đã bật khóc nức nở, nắm tay cha và kéo cha ra một nơi khác, trong khi đó cha cũng khóc bởi mẹ cha đã khóc».* Đôi tay Mẹ Margarita thì mềm mại và cương quyết, dù cho đau buồn có dày vò và tương lai làm xao xuyến: bàn tay đó không bao giờ bỏ rơi con cái.

Đây là thông điệp quan trọng đầu tiên của Mẹ Magarita: *"Chúng ta có thể gặp trắc trở trong đời, nhưng hãy quên đi chặng đường đã qua để lao mình về phía trước và bất kể điều gì xảy ra cho con thì con hãy luôn luôn tin tưởng mẹ".* Khi ông Francesco Bosco qua đời, bà Margarita Occhiena mới hai mươi chín tuổi đời, cậu bé Gioan hai tuổi, Giuse bốn tuổi, Antôn mười bốn tuổi. Với Antôn, Mẹ Magarita chỉ là "mẹ kế" vì mẹ cậu đã mất trước đó. Hơn nữa Antôn là một đứa trẻ cục cằn, một tay lao động cừ khôi nhưng bướng bỉnh và rất ghen tương.

Cách chung, Mẹ Magarita là một người mẹ rất "hiện đại": trách nhiệm gia đình đặt hết trên vai Mẹ. *"Riêng mặt trời chỉ có một mà thôi, và mẹ em chỉ có một trên đời!"*. Ngày nay, những người mẹ chỉ có một trên đời theo nghĩa duy nhất hay nghĩa cô đơn do công việc họ đảm nhận: việc nội trợ và việc ngoài xã hội; xa con vì nghề nghiệp, hoặc một mình quán xuyến việc chăm lo dạy dỗ con cái. Quý bà cho biết sự sự lơ đễnh của quý ông: *"Chồng tôi chẳng hề để ý về những việc này".* Đó thật sự là một sai lầm trầm trọng của quý ông.

Trước hết, Mẹ Margarita là quà tặng. Quà tặng Mẹ trao ban là một tình yêu trọn hảo và hiệu quả, làm nhiều hơn nói, luôn làm gương sáng, một quà tặng miễn phí. Mẹ là một nông dân mù chữ nhưng rất khôn ngo-

an và quân bình. Mọi người công nhận rằng Mẹ Margarita có vai trò quyết định trong việc hình thành nhân cách nơi Gioan Bosco. Lời dạy bảo của Mẹ đơn giản nhưng rất tuyệt vời. Chẳng hạn:

Để thành công cần có tính quả quyết và lòng dũng cảm. Chưa ai thấy Don Bosco và mẹ của ngài "nản lòng".

Trong gia đình mỗi người phải giúp một tay. Mẹ Margarita sớm tập cho con cái làm việc trong nhà và ngoài đồng áng. Gioan phải xoay xở để trả tiền học phí: học làm thợ mộc, thợ cắt tóc, thợ may, bồi bàn... Ở nguyện xá Valdocco, không một đứa trẻ nào bị "làm hư hỏng" chỉ vì chuyện ăn không ngồi rồi. Khi cậu bé nào đó đến xin Mẹ Margarita đính cho một cái cúc áo khoác, mẹ đưa cho cậu ta một cây kim và sợi chỉ, rồi nói: *"Tại sao con không đính thử? Người ta phải học làm mỗi việc một chút".*

Kiềm chế tính khí. Mỗi người một tính, nhưng mỗi đứa trẻ phải được dạy cho biết sống tự chủ. Với sự dịu dàng và nhẫn nại Mẹ Margarita đã khuất phục được anh Antôn cục cằn, bướng bỉnh, ghen tương. Mẹ chăm chú theo dõi sự tiến triển của bé Gioan, Don Lemoyne ghi nhận: *"Cậu bé Gioan đã an tâm hành động khi mà cậu có thể dễ dàng rơi vào khuynh hướng tự kiêu; và Mẹ Margarita đã không ngần ngại để sửa chữa những tật xấu ngay khi mới chớm nở, khi cậu chưa thể đảm nhận trách nhiệm luân lý".*

Chuyện cãi vã và hiểu lầm giữa bọn trẻ không được giải quyết bằng la mắng và tranh cãi. Mẹ Margarita biết lý do khiến Antôn không hiểu lòng khao khát học hành của Gioan và Mẹ đã can thiệp cách hiệu quả. Mặc dù mẹ đã rơi lệ khi chuẩn bị khăn gói cho bé Gioan đi làm người giúp việc ở xa.

Cha mẹ đồng hành cùng ước mơ của con. Ngay khi nhận ra ơn gọi của con trai mình, Mẹ Margarita đã nói với con cách rõ ràng: *"Gioan, con hãy nghe mẹ nói. Mẹ muốn con bình tĩnh suy nghĩ cho kỹ. Khi con quyết định, đừng bận tâm đến bất cứ ai, hãy theo nẻo đường con đã chọn. Điều quan trọng nhất là con làm theo ý Chúa. Cha sở muốn mẹ làm cho con đổi ý, bởi trong tương lai mẹ có thể cần đến con. Nhưng mẹ nói cho con hay: mẹ không can thiệp vào việc này. Phải dành chỗ nhất cho Thiên Chúa. Mẹ không mong con làm gì cho mẹ, mẹ không trông mong bất cứ gì".* Đây mới thật là bà goá nghèo "cho đi sự sống".

Niềm vui và bình an là muối cho đời. Mẹ Margarita đã canh chừng, nhưng không theo cách mập mờ và cứng rắn. Mẹ biết khiển trách với một nụ cười và biết hưởng nếm cuộc đời với một chút hài hước. Khi rời thiên đường ấm cúng của Mẹ ở Becchi để theo Don Bosco về sống nơi vùng ngoại ô buồn tẻ và tai tiếng, Mẹ đã thú thật với con mình: *"Vô phúc cho thế gian nếu họ biết chúng ta là những kẻ xa lạ và chẳng có gì".*

Những thời khắc quan trọng. Nói năng, tâm sự, kể chuyện là những thời khắc quan trọng trong đời sống gia đình. Nơi ngôi nhà nhỏ của Don Bosco ở thôn Becchi cũng đã có thời giờ để trẻ kể lại những giấc mơ.

Lương tâm luân lý là hướng dẫn căn bản. Ngay từ nhỏ, học sinh của Don Bosco đã học phân biệt tốt - xấu, không có giả hình hoặc xảo quyệt. Chúng biết đích xác điều nào nên và không nên làm. Trên giường hấp hối, Mẹ Margarita đã nói với con cách thanh thản: *"Lương tâm mẹ thật thanh thản, mẹ đã chu toàn bổn phận với hết khả năng".*

Người ta học biết Thiên Chúa trong gia đình. Gioan Bosco đã học biết cầu nguyện, giáo lý, cảm nhận sự quan phòng của Thiên Chúa, các Bí tích và việc bác ái từ khi còn trong vòng tay của Mẹ Margarita. Trong vòng tay đó, hệ thống giáo dục của Don Bosco đã bắt đầu.

Hôm nay mọi người đồng lòng mua một vài bông hồng đỏ thắm tặng mẹ.

NGƯỜI CHA NHƯ THIÊN CHÚA
HÌNH ẢNH VỀ NGƯỜI CHA

Một bé trai năm tuổi tuyên bố với mẹ cách kiêu hãnh: *"Con không muốn là người thông minh, con không muốn là người lịch sự. Con muốn là người như bố cơ!" "Là người như bố"*, trong đôi mắt đứa con, ông bố là tất cả những gì nó mơ ước.

Xã hội sau một thời đáng được gọi là "thiếu vắng người cha", ngày nay các nghiên cứu về tâm lý, xã hội, nhân chủng cho thấy vài trò quan trọng của người cha đối với sự quân bình tâm lý của con cái. Cha là cho con cái: *"Con có cha như nhà có nóc".* Vậy mà phụ huynh ít biết điều đó. Nữ văn sĩ Erma Bombeck đã viết khôi hài về cha mình như sau: *"Khi tôi còn nhỏ, bố tôi như ánh đèn bên trong tủ lạnh: nhà nào mà chẳng có, nhưng mỗi lần đóng cửa tủ lại, hỏi mấy ai thật sự biết rằng mình làm được điều này điều nọ là do ánh đèn".*

Đây là tư tưởng của Don Bosco: *"Cha giám đốc hoặc người hộ trực hãy luôn luôn trông chừng các em học sinh, như người cha thân thương hãy nói, hãy tận tình chỉ dẫn cho mỗi sự việc, khuyên bảo và sửa chữa với lòng nhân ái".* Không ai chào đời đã có năng khiếu bẩm sinh là một người cha tốt lành. Để trở nên một người cha tốt lành, cần phải có các đức tính như kiên nhẫn, cần mẫn, nhân ái, và cả một số kiến thức nhất định.

Thật khó tin cho nhiều người khi biết Thiên Chúa chính là mẫu gương cho mỗi người cha. Thiên Chúa là Đấng mà Sách Thánh xác định là "Cha" và Ngài bày tỏ chức năng đó qua hành động.

Khi kêu gọi Môsê, Thiên Chúa quả quyết: *"Ta đã thấy rõ cảnh khổ cực của dân Ta và Ta đã nghe tiếng chúng kêu than... Ta nhận biết nỗi khổ đau của họ. Ta xuống để giải cứu họ...".* Bằng bốn động từ trải dài qua bốn giai đoạn: *quan sát – lắng nghe – nhận biết – hành động,* người cha có được một khoa sư phạm tuyệt vời.

Có thể diễn đạt khoa sư phạm đó *(xem - nghe - nghĩ - làm)* nơi vài nhận xét đơn giản. Thật vậy, để là một người cha tốt lành cần phải:

Hãy là chính mình và đừng tỏ ra "Ta Đây". Làm cha không phải là thủ một vai diễn và vì vậy không cần đeo mặt nạ. Những người cha hoàn hảo thường gây ra nhiều điều phiền hà. Vì thiên hạ tin rằng người nào mà cái gì cũng biết có thể là người rất nguy hiểm. Người cha chẳng cần tranh đua với con cái, cũng chẳng cần trở thành thần tượng xa vời. Bác sĩ nhi khoa Marcello Bernardi viết: *"Phải làm sao để trở thành một*

người cha tốt lành? Ông không độc đoán, không ưa nuông chiều, không vắng mặt nhưng cũng biết có mặt đúng lúc. Rốt cuộc, ông ta phải là ai? Rất đơn giản: ***là chính mình****. Biết tôn trọng người khác nhưng cũng được người khác kính trọng, biết yêu thương mà không mong đền đáp, một người sở hữu và đang tìm cách giữ lại* ***lý trí*** *là hào quang của loài người. Tất cả chỉ có vậy. Tôi muốn lưu ý về tính biểu tượng giữa cha và mẹ dưới con mắt trẻ: hình ảnh người mẹ là biểu tượng về sự chinh phục thế giới để sống tự lập, hình ảnh người cha là biểu tượng về việc khám phá ra gia đình. Trước tiên đứa trẻ chỉ có mẹ trong mối quan hệ "cộng sinh", mối quan hệ chặt chẽ, bây giờ trẻ có cả mẹ lẫn cha, nghĩa là có một gia đình".*

Trước hết, một người cha là chính mình khi điềm tĩnh biểu lộ tình cảm và ý tưởng của riêng mình: *Không cần bố phải ra oai! Làm cho con cái mệt nhoài thường xuyên.*

Hiện diện và quan tâm đến con cái. Cùng tham gia cuộc chơi, cuộc thảo luận, lắng nghe. Các số liệu thống kê cho biết: *trung bình mỗi ngày một ông bố dành không quá* ***5 phút*** *để thực tình dạy dỗ con cái.* Nhiều nghiên cứu cho biết có mối tương quan chặt chẽ giữa việc ông bố vắng mặt với việc học hành kém cỏi, chỉ số thông minh thấp, phạm pháp và tính hung hăng nơi đứa con. Khoa sư phạm của Thiên Chúa đề nghị người cha *quan sát, lắng nghe, nhận biết và hành động*. Quan sát bằng cách thu nhận các tín hiệu lớn nhỏ mà thanh thiếu niên phát ra liên tục qua ngôn ngữ và hành vi.

Làm gương về đức tự chủ. Có một lời khuyên khôn ngoan cho cha mẹ như sau: *"Một khi con bạn phát cáu, bạn đừng như cháu nổi máu tam bành".* Biết kiềm soát tính khí mình trước mặt con cái giống như khi đứng trước mặt người lạ là gương sáng lớn nhất của cha mẹ. Mối quan hệ dễ dàng được cải thiện khi mỗi người biết tỏ ra nhẫn nại và cảm thông, không ai quá căng thẳng.

Biết trấn an trong mọi biến cố lớn nhỏ, qua đó người cha dạy cho con biết điều cốt yếu nằm ngay trong những sự kiện tích cực và tiêu cực của đời người. Người cha phải sống làm sao để con cái có thể luôn luôn tin cậy, và ông phải là người đầu tiên chúng tìm đến mỗi khi cần.

Dạy nghệ thuật giải quyết các vấn đề: "rốt cuộc" một người cha là người sẽ tìm ra một giải pháp cho các vấn đề cuộc sống.

Hãy thu phục lòng tín nhiệm và sự quý mến của con cái. Một phần ba trẻ em Hoa Kỳ từ 4 đến 5 tuổi khi được hỏi đã nói rằng chúng thích từ bỏ cha mình hơn là từ bỏ truyền hình. Những người cha không nên giữ khoảng cách về mặt tình cảm với con cái, ông hãy cố gắng sống hòa đồng với chúng. Một người cha tốt lành biết lắng nghe con cái "với tất

cả trái tim"; ông thường xuyên nói lời thần diệu: *"Bố tự hào về con".* Có lẽ ông bố chưa hoàn toàn tự hào về người con, nhưng điều đó sẽ sớm đến, bởi vì đó là lời thật sự tuyệt diệu.

Trước mặt con cái, người cha hãy tỏ ra hòa hợp, quý mến và đồng thuận với vợ cách dạy dỗ con. Người cha tốt lành biết hành động tâm đầu ý hợp với vợ.

Hãy làm "bảng hướng dẫn". Hình ảnh người cha là cơ sở trong việc hình thành lương tri cho người con. *"Trẻ cậy cha".* Trong thời kỳ nhân cách còn non trẻ, người con cần nơi người cha sự chỉ dẫn rõ ràng và rất cần nhân cách mạnh mẽ để nương tựa. Don Bosco khuyên bảo: *"Hãy nói, hãy tận tình chỉ dẫn cho mỗi sự việc".*

Hãy là tổ ấm cho "những cánh chim mỏi mệt" *(kể cả vợ).* Hãy tạo khoảnh khắc đặc biệt, bữa ăn tối chẳng hạn, gia đình gặp gỡ, trò chuyện trong bầu khí bình an. Người cha tốt lành biết kiến tạo sự hấp dẫn cho những kỷ niệm, qua những nghi thức nho nhỏ thân thương. Tại sao cha mẹ không thử "chúc lành cho con cái" theo cách như sau:

Cha mẹ: *(làm Dấu Thánh Giá trên trán của con) Nhân Danh Cha và Con và Thánh Thần.* Trẻ em: *Amen.*

Cha mẹ: *Xin Chúa gìn giữ con, thương uốn lòng con nên giống Trái Tim Chúa, để con sống xứng đáng với ơn gọi của con.* Trẻ em: *Amen.*

Cha mẹ: *Xin Chúa ban cho con một đêm yên ổn và một giấc ngủ ngon lành.* Trẻ em: *Amen.*

Cha mẹ: *(làm Dấu Thánh Giá trên trán con) Nhân Danh Cha và Con và Thánh Thần.* Trẻ em: *Amen.*

Mẹ cầu nguyện với con là nét đẹp đức tin, nhưng đó là chuyện thường tình. Cha cầu nguyện với con sẽ để lại dấu ấn khó phai nơi tâm trí con mình.

Thỉnh thoảng cảm ơn con cái, vì chúng thúc đẩy người cha thoát ra khỏi chính mình cách tốt nhất. Sự nghiệp của một người cha chỉ hữu ích cho con người khi nó hữu ích cho con cái. Người đàn ông không thể biết đến ý nghĩa đời người và người đời, bao lâu chưa có con cái để yêu thương. Khi có một người con, cả vũ trụ trước mắt ông bố thay đổi và chẳng còn gì giống như xưa nữa; đúng như tục ngữ có câu: *"Sinh con rồi mới sinh cha, sinh cháu rồi mới sinh bà sinh ông".*

Một người cha muốn trắc nghiệm cách chính xác tư cách làm cha thì hãy hỏi mẹ bọn trẻ: *"Liệu bà có muốn con cái chúng mình giống tôi không?".*

Tôi sẽ thận trọng trong cách bày tỏ ý kiến của mình. Điều tôi nói hay làm có ảnh hưởng sâu xa đến con cái.

KHI CHA MẸ THUA CUỘC
CẢ NHÀ YÊU THƯƠNG NHAU

Trong tài liệu mang tựa đề *"Vài lời về hình phạt trong các nhà Salêdiêng"*, Don Bosco đã viết như sau: *"Chúng con biết vào thời chúng ta đang sống, chỉ với một bất cẩn nho nhỏ có thể mang lại hậu quả khôn lường... Nói chung phương pháp mà chúng ta sử dụng được gọi là phương pháp dự phòng, phương pháp này cốt ở việc chuẩn bị tư tưởng cho học sinh chúng ta, không dùng bạo lực để ép trẻ làm theo ý ta muốn. Với hệ thống này, cha có ý muốn nói với các con rằng cha không bao giờ áp dụng những phương tiện cưỡng bức, nhưng luôn luôn chỉ có thuyết phục và lòng nhân ái".*

Phương pháp dự phòng đã từng được áp dụng trong vòng hơn 100 năm qua và cơ sở để ngày nay vẫn tiếp tục áp dụng thì đúng đắn và vững vàng hơn bao giờ hết. Trong vô vàn tình huống thường ngày, cha mẹ luôn phải lựa chọn để áp dụng phương pháp giáo dục dự phòng mang tính xây dựng hay phương pháp giáo dục cưỡng bức mang tính áp đảo.

Vào một đêm nọ, chúng tôi tò mò ngó vào nhà một gia đình và chứng kiến màn kịch như sau:

Bé Anna lên ba tuổi, gần như bị gắn chặt trên cái ghế, làm rơi rau xà lách trên bàn ăn. Lộ rõ vẻ bực mình, mẹ bé quát: *"Anna! Nhặt nó lên".* Đứa trẻ trề môi bướng bỉnh đáp: *"Không!"* và chẳng động tĩnh chi cả. *"Bà đã làm lộn xộn ráo cả, bà bé. Giờ thì, nhặt nó lên!"*, bà mẹ giận dữ lặp lại với cường độ mạnh hơn. Bé Anna nhìn mẹ với lòng kiêu sa của tuổi lên ba và đáp lại: *"Không".*

Người mẹ có thể làm gì?

Bà mẹ đã thua cuộc rõ ràng khi dùng quyền bính trong gia đình. Nếu bắt buộc đứa trẻ phải tuân phục *(bằng cách phát vào mông một cái nên trò)* thì nó cảm thấy nhục nhã vô cùng, chị ta cũng biết rất rõ là chẳng ích gì khi đánh đập một đứa trẻ lên ba. Ngoài điều đã xảy ra, khả năng chị ta còn phải đối chất với lời khiển trách của chồng: *"Giờ em sắp đánh nó hả? Cách tốt nhất để em dạy con đấy!"*

Nếu bỏ cuộc và lau sạch khăn trải bàn dưới cái nhìn đầy kiêu hãnh và đắc thắng của cô bé, chị ta hiểu rằng bé gái đã giành chiến thắng không xứng đáng. Và tất nhiên, chồng sẽ đổ thêm dầu vào lửa: *"Mới bốn tuổi mà nó đã ra lệnh cho em rồi đấy hả?".*

Và như vậy, người ta có thể bất hạnh ngay cả trong một gia đình nho nhỏ.

"Tôi không biết phải làm gì nữa!"

Những tình huống tương tự như thế thường xuất hiện khá phổ biến, đó là cơ hội để cha mẹ thí nghiệm một trong những nguyên tắc nền tảng của Hệ thống Dự phòng trong Trường học làm Cha Mẹ: *"Cha mẹ thua cuộc mỗi khi xung đột với con cái".*

Cha mẹ cần biết rằng việc áp đặt ý riêng của mình trên con cái chỉ là điều vô ích. Mẹ bé Anna đang khơi mào một cuộc chiến nguy hiểm, dựa trên lý lẽ *"xem ai ra lệnh ở đây nào!".* Cuộc đối đầu đã trù liệu từ trước chỉ để lại những vết thương sâu, âu sầu và tủi nhục triền miên. Bước vào cuộc xung khắc với con chỉ buộc cha mẹ phải dùng từ hình phạt này sang hình phạt khác, hệ quả họ chỉ nhận được nhiều tức giận hơn nơi con cái. Rốt cuộc, con cái nghĩ rằng: *"Nếu ông bà có quyền làm tổn thương tôi, thì tôi cũng có quyền làm tổn thương ông bà đấy!".* Sự việc tiếp diễn trong vòng luẩn quẩn khủng khiếp: trả đũa và báo thù. Đấy là kết quả của những hình phạt.

Thật chẳng may cho người lớn, bọn trẻ thường bướng bỉnh và gan lì hơn họ rất nhiều do chúng có lợi thế về khả năng ngấm ngầm chuẩn bị, trù tính và bền chí hơn cha mẹ. Tức nước vỡ bờ, một khi không chịu đựng được nữa, họ đập đầu ăn vạ và gào thét trong sự tuyệt vọng: *"Tôi không biết phải làm gì nữa!".*

Ý tưởng của Don Bosco thật đơn giản. Hình phạt, hoặc ý tưởng độc

đoán theo cách quyền bính *"tuân lệnh tôi, nếu không tôi..."* cần được thay thế bằng sự tôn trọng và hợp tác song phương. Con cái cần người dẫn đường, cần vị lãnh đạo sáng suốt; chúng không cần giới hạ sĩ và trung sĩ trong quân đội. Một vị lãnh đạo sáng suốt biết truyền cảm hứng và khuyến khích thuộc cấp hành động phù hợp với hoàn cảnh: cha mẹ cũng phải là người như vậy. Con cái cần chúng ta hướng dẫn và tư vấn, chúng sẽ đón nhận nếu biết mình được tôn trọng như một con người bình đẳng. Phẩm giá đứa trẻ bị xúc phạm vô cùng khi người ta đánh đập nó. Cũng không còn nhiều phẩm giá cho người mẹ khi chị ta áp dụng hình phạt, đặc biệt nếu chị ta mang mặc cảm tội lỗi.

Mẹ của Anna có thể nhận được nhiều hơn khi chị ta tự rút lui khỏi cuộc xung khắc, đồng thời khuyến khích tinh thần hợp tác và hun đúc tinh thần trách nhiệm đang chớm nở nơi bé. Chẳng hạn chị sẵn sàng buông bỏ việc tranh giành quyền lực để có thể nói cách ôn tồn: *"Ồ! Thật là lộn xộn biết bao! Ta làm thế nào bây giờ?".* Như vậy, có nhiều khả năng đứa trẻ sẽ nhận ra nó có liên quan đến sự lộn xộn, để rồi cộng tác với mẹ dọn sạch sẽ. Ngôi nhà như thế sẽ không còn là một chiến trường, nhưng là một thiên đường dễ chịu, nơi ngự trị sự hợp tác và hòa thuận.

Nhà văn Gianni Rodari đã diễn tả tầm quan trọng trong bầu khí gia đình qua câu chuyện thú vị với tựa đề *"Ai chỉ huy?".* Câu chuyện như sau:

"Tôi hỏi một bé gái: "Ai là người chỉ huy ở nhà cháu?". Bé lặng thinh nhìn tôi. "Nào, ai chỉ huy ở nhà cháu: bố hay mẹ ?". Bé nhìn tôi và không đáp lại. "Vậy thì, cháu hãy nói cho bác nghe? Hãy nói cho bác biết ai là chủ nhà?".

Một lần nữa bé bối rối nhìn tôi. "Bác chẳng biết ý bác muốn nói gì về chỉ huy?". Đúng vậy ai biết nó. "Bác chẳng biết ý bác muốn nói gì về chủ nhà?". Đúng vậy ai biết nó. "Rồi sao?". Bé nhìn tôi và im lặng. Tôi phát bực mình? Hay có lẽ bé bị câm, ôi cô bé tội nghiệp. Thế rồi cô bé chạy thoát thân lên tận đỉnh đồi cỏ. Và ở trên đó cô bé quay lại, lè lưỡi, mỉm cười và nói to: "Chẳng có ai chỉ huy cả, bởi vì cả nhà yêu thương nhau".

Chúng ta sẽ tránh những xung khắc vô ích.

“NGHE CON MỘT LÁT ĐI?”
LẮNG NGHE CON THẬT KHÓ

Don Bosco đã nói với những cộng tác viên của ngài như sau: *“Hãy tạo sự dễ chịu để các học sinh phát biểu tư tưởng của mình cách tự nhiên”.* Ngài nhấn mạnh: *“Hãy nghe chúng nói, hãy để chúng nói nhiều vào”.* Trước hết, Don Bosco là một gương sáng về *“sự lắng nghe”.* Một bức ảnh nổi tiếng cho thấy Don Bosco đang giải tội cho cậu học trò có tên là Paolino Albera: *toàn thân ngài trong tư thế ân cần lắng nghe.*

Trong bộ Hồi Sử ghi lại như sau: *“Mặc dù bận trăm công nghìn việc, Don Bosco đã luôn sẵn sàng đón tiếp các bạn trẻ xin gặp riêng ngài nơi phòng mình, với tấm lòng của một người cha. Thậm chí ngài muốn đối xử với chúng hết sức thân thiện và không bao giờ phàn nàn về sự quấy rầy thiếu tế nhị của họ. Ngài để cho mỗi người hoàn toàn tự do để đặt câu hỏi, trút bầu tâm sự, thanh minh, xin lỗi....*

Ngài đã tiếp đón các bạn trẻ bằng chính lòng kính trọng đã có với giới cao sang quyền quý. Mời họ ngồi ở tràng kỷ, ngài đứng lên khỏi bàn làm việc, đến ngồi nơi chiếc bàn khách và chăm chú nghe như thể mọi điều họ trình bày thì vô cùng quan trọng...”.

Đa số cha mẹ tưởng mình đã biết lắng nghe con cái. Họ tưởng lắng nghe là việc dễ dàng nên coi nhẹ. Tuy nhiên, hỏi được mấy lần ông bố và bà mẹ biết lắng nghe cách chân thành những gì con cái nói hoặc tìm cách nói?

Corinna *(8 tuổi)* càu nhàu: *“Cháu nói, nói, mà chẳng ai lắng nghe cháu”.* Và Giuditta *(7 tuổi)* kể: *“Rồi thì, vào ban đêm cháu lăn tròn trên giường cho đến khi úp mặt vào tường và cháu nói một mình, vì ít ra cháu có thể nghe cháu nói”.* Nơi phòng khách tại trại cải tạo, một thanh niên cay đắng nói với cha mình: *“Thưa bố, bố có nhận ra rằng trong suốt hai mươi năm trời đây là lần đầu tiên bố ngồi để nghe con nói không? ”.*

Khi cha mẹ tìm cách buộc con cái phải nói về một vấn đề nào đó,

họ đang làm chuyện vô ích, rốt cuộc họ nổi cáu với nhau và cuộc nói chuyện bị phá vỡ.

Nghệ thuật lắng nghe

Thiếu thời gian, bận tâm về những vấn đề thường ngày, cha mẹ không biết hoặc "không muốn" lắng nghe đã làm cản trở việc đối thoại nơi gia đình. Đôi khi vì lý do vô thức sâu xa, nhiều cha mẹ mang mặc cảm tội lỗi không muốn biết vấn đề của con cái: tự cho mình có trách nhiệm về mọi vấn đề hay về sự bất hạnh của con cái, họ cảm thấy khó chịu, và kết quả họ có khuynh hướng phủ nhận tâm trạng đang có. Những người khác sợ nghe sự thật. Họ tự vệ để khỏi mang cảm giác thất bại bằng cách phớt lờ tâm trạng đang có nơi con cái. Họ giống như con đà điểu vùi đầu trong cát khi gặp nguy hiểm.

Về vấn đề đối thoại, chúng ta phải nói thêm rằng nhiều trẻ em và thanh thiếu niên tỏ ra miễn cưỡng khi truyền đạt tư tưởng. Chẳng hạn khi thú nhận với cha mẹ tâm trạng ghen ghét hoặc sự giận dữ của mình, điều đó xem ra không chỉ làm chúng xấu hổ mà còn là điều liều lĩnh nữa. Khi để cha mẹ thấy mặt tiêu cực, con trẻ sợ mất tình thương, sợ không được am hiểu, sợ khơi lên cơn tức tối hoặc sự phản đối của cha mẹ.

Để cha mẹ và con cái cùng điều chỉnh việc lắng nghe với tâm trí tập trung và với lòng can đảm, đây là một số chiến thuật đơn giản.

Ân cần lắng nghe. Khi lắng nghe, cha mẹ cần chứng tỏ mình đang lắng nghe, con cái muốn biết chắc là lời chúng nói lọt vào tai cha mẹ chứ không phải là bay vào không khí.

Lời gợi ý nhẹ nhàng. Cha mẹ biết khích lệ đúng lúc, chẳng hạn *"Chà... Nó phải gây cho con khó khăn đấy... và rồi điều gì sẽ xảy ra nhỉ?".*

Im lặng là vàng. Nói chung, chúng ta rất sợ im lặng. Người ta bận tâm lấp đầy khoảng trống bằng những lời khuyên bảo, cảnh cáo, yêu cầu, những câu vô nghĩa. Thực ra, im lặng tạo cơ hội ngẫm nghĩ điều người ta đang nghe. Triết gia Diogene nói rằng: *"Chúng ta có hai tai để nghe nhiều hơn và chỉ có một chiếc lưỡi để nói ít đi".*

Đừng vội xét đoán. *"Chỉ thằng ngốc mới làm điều đó... Nhưng mày vụng về biết bao... mày muốn gì... nhưng mày chẳng đáng là người ngay thẳng"* là những câu nói tiêu cực làm cản trở cuộc đối thoại, phá vỡ tình thân mật và đánh mất sự tín nhiệm. Ngay tức thì con cái bị đặt vào thế tự vệ. Bỗng chốc cuộc đối thoại vuột mất. "Một sự bất tín vạn sự chẳng tin". Một khi đánh mất lòng tin nơi con cái, cha mẹ thấy khó lấy lại nó. Xét về mặt tâm lý con cái đã thực sự vuột khỏi tầm tay cha mẹ.

Tránh những giải pháp tức thời. Cả người lớn chúng ta, khi có một vấn đề, chúng ta thường tưởng mình biết tất cả rồi và vội vàng tự nhủ mình sẽ làm gì. Tuy nhiên điều đó dễ dàng làm ta rơi vào những điều

vụn vặt hơn là tập trung vào vấn đề then chốt. Có những người cha người mẹ mang bên mình những chiếc túi đựng đầy những "toa thuốc" gia truyền và không mảy may tìm kiếm những giải pháp cho vấn đề hiện tại của con cái. Khi dùng tấm bản đồ xưa cũ cho hoàn cảnh mới, bọn trẻ bắt đầu nghĩ rằng cha mẹ chúng bất lực trước các vấn đề cần giải quyết.

Nhận biết giá trị của tình cảm. Tâm tư và tình cảm nơi trẻ thơ không phải là "chuyện nhỏ". Trái lại cảm xúc và cảm thức đó còn nhạy cảm và ray rứt hơn người lớn vì trẻ chưa biết cách kiểm soát chúng. Do vậy, để con cái không bị lẻ loi trong vấn đề của mình, cha mẹ phải làm sao để chúng cảm nhận được là họ luôn luôn lắng nghe, luôn luôn nhận biết và luôn luôn thấu hiểu điều chúng cảm nghiệm.

Giúp trẻ tìm ra giải pháp. Giúp trẻ tạo ra giải pháp riêng cho mỗi vấn đề là khởi đầu một nền giáo dục thực sự tích cực và mang tính xây dựng. Chỉ như vậy thanh thiếu niên mới cảm thấy có trách nhiệm với bản thân, để không bỏ cuộc trên hành trình nên người.

NĂM QUY TẮC VÀNG CỦA NGHỆ THUẬT LẮNG NGHE

Trẻ em là người duy nhất có thể cung cấp thông tin cho cha mẹ. Cách duy nhất để cha mẹ thâu nhận thông tin là lắng nghe cách chăm chú và cẩn thận.

Khi bận rộn hoặc đang bị phân tâm, hầu hết chúng ta chỉ *nghe* chứ không *lắng nghe* những gì đứa bé đang nói với ta. Một số nghiên cứu cho biết cha mẹ chỉ nắm bắt được *một phần tư* những gì đứa trẻ nói với họ.

Có năm nguyên tắc vàng để trở thành một người biết lắng nghe:

1 - Ưu tiên việc quan trọng. *Không nên làm cùng một lúc hai ba việc.* Bạn đang bận rộn chuẩn bị bữa ăn tối và đứa út chạy đến để nói cho biết điều gì đó rất khẩn cấp. Như rơi vào một cái bẫy, nhiều lúc cha mẹ nghe cách lơ đễnh, nghe mà không chú tâm vào điều đứa trẻ đang nói. Cách duy nhất để cha mẹ tránh được nhược điểm này là *ưu tiên cho phận sự đang làm*. Nếu nấu ăn quan trọng hơn điều trẻ cho là rất khẩn cấp, bạn hãy nhẹ nhàng nói thẳng với đứa trẻ là bạn không thể lắng nghe vì công việc đang làm. Sau đó bạn sẽ quyết định lúc nào bạn có thể lắng nghe kỹ lưỡng. Đừng lo! Điều này chẳng quấy rầy, cũng chẳng gây ngã lòng cho trẻ. *Đa số con trẻ cảm thấy tự hào khi cha mẹ dành thời gian để lắng nghe và nắm bắt ý tưởng chúng nói cách nghiêm túc.*

Nếu nhận ra đứa trẻ cần nói điều gì đó quan trọng hơn cả bữa ăn tối thì bạn hãy dừng ngay việc đang làm, ngồi lại và ân cần lắng nghe với sự chăm chú.

2 - Nghe lúc thanh thản. *Đừng nghe nếu cha mẹ không bình tĩnh.* Những cảm xúc mạnh như *lo lắng, giận dữ, chán ghét, hối hận...* tạm thời làm bộ lọc cho những gì đứa trẻ đang nói với cha mẹ. Nếu tin chắc con mình chậm hiểu, dù cho nó có cố gắng giải thích qua lời nói, cử chỉ, hành vi thì bộ lọc kia cũng hạn chế sự lắng nghe. Cảm xúc của trẻ chỉ như thêm dầu vào lửa. Cha mẹ đừng bao giờ lắng nghe điều con cái phải nói với mình, nếu trước đó mình không đủ bình tĩnh để *có cái nhìn khách quan, trung thực và sáng suốt.*

3 - Đừng đánh giá thấp. Jane *(10 tuổi)* cho rằng phòng ngủ của em phải để đèn sáng cho đến khi ngủ. Mẹ bé coi đó là việc ngớ ngẩn. Bà nói: *"Nhưng nếu con đi học về khi trời tối thì sao? ".*

Jane nói: *"Con biết, nhưng nó khác nhau. Ở bên ngoài bóng tối ít ghê rợn hơn".*

Lời giải thích ở đây tiết lộ một nỗi lo âu sâu xa nào đó đang ẩn khuất trong gia đình. Nếu mẹ của Jane biết chú ý lắng nghe nhiều hơn, bà đã có thể tranh thủ trò chuyện. Nhưng yên trí đó là chuyện vớ vẩn, bằng lời sắt đá bà đã loại trừ nỗ lực giải thích của bé: *"Đừng có ngớ ngẩn!"* và tắt đèn.

4 - Chủ động lắng nghe. Chủ động lắng nghe nghĩa là *biết lắng nghe không chỉ với đôi tai, mà cả với đôi mắt.* Người nghe biết dành đủ thời gian để chú ý đến người nói. Đối với trẻ thơ, lúc bé lên giường ngủ là thời gian lý tưởng để cha mẹ lắng nghe.

Khi chủ ý xác minh xem có mối lo âu nào đó nơi con mình hay không thì cha mẹ nên bắt đầu cuộc trò chuyện bằng một thái độ trung lập: *"Hôm nay con có vẻ hơi buồn, đã xảy ra điều gì vậy con? ".* Khi trẻ bắt đầu nói thì *cha mẹ nên can thiệp càng ít càng tốt*. Tự kiềm chế để cổ vũ lòng tin của trẻ qua các điệu bộ thân thể như: *nhìn con, gật đầu, mỉm cười và bày tỏ sự quan tâm.*

Cả khi điều trẻ nói làm cha mẹ bận tâm, tạm thời hãy *nén cảm xúc lại*. Hãy có nét mặt khả ái, nói lời khuyến khích và tâm trạng cảm thông. Thời điểm thích hợp để tỏ ra phật ý hoặc không tán thành có thể tới sau khi đã lắng nghe cách chăm chú để nắm bắt và hiểu những gì là sai trái. Bất cứ sự ngắt lời nào, nhất là những lời phê bình chỉ trích, sẽ ức chế đứa trẻ và cản trở việc đạt tới thực chất vấn đề. Hãy nhớ lời thánh Phanxicô Salêsiô: *"Lấy một giọt mật, bắt được cả bầy ruồi; chứ lấy cả thùng giấm, chẳng tóm được một con".*

5 - Đặc biệt chú ý đến giọng nói. Lắng nghe *âm giọng* xem có rầu rĩ hay không, cả khi những điều trẻ nói với cha mẹ có vẻ tích cực? Trông mặt mà bắt hình dong. Sự giằng co giữa nội dung nói và cách nói làm bộc lộ cảm xúc đau thương. Cha mẹ hãy chú ý tới những câu nói tự

thương hại như: *"Con thật yếu đuối khi làm điều đó", "Con thật ngu ngốc không hiểu được", "Ba luôn bảo rằng con là một thằng hề"....*

Mặc dù sự tự thương hại giả dạng qua câu nói đùa hoặc được thể hiện qua nụ cười, đó có thể là những tâm tư tình cảm gây ra nỗi ưu sầu sâu nặng.

Chú ý đến việc ngắt giọng, sự lưỡng lự, lời lặp lại tái diễn trong câu chuyện của trẻ. Chúng có thể được tạo ra bởi một sự giằng co giữa điều đang nói và điều thật sự muốn nói. *Nói lịu (lapsus)* cũng là một hé mở. *Freud* cho rằng chứng *nói loạn (parafasie)* và *nói lỡ lời* là tiết lộ hùng hồn về những căng thẳng sâu kín, những cảm xúc bị tổn thương, những vết thương lòng.

Chú tâm lắng nghe là việc không dễ dàng. Nó đòi hỏi sự kiên nhẫn và kinh nghiệm. Cha mẹ thường cảm thấy phải phê bình, chỉ trích các sai lầm để trấn an đứa trẻ khi nó thừa nhận nỗi lo âu hay lỗi lầm. Việc cắt ngang chỉ gây thêm khó khăn để tìm ra gốc rễ của vấn đề.

Cha mẹ nên khuyến khích trẻ nói cách trung thực, phần mình im lặng và chăm chú lắng nghe. Bình tĩnh để đừng chêm thêm lời vào lúc đứa trẻ tạm ngừng. Tạo không gian và thời gian để con cái tâm sự, ngẫm nghĩ và can đảm thú nhận điều gì đó nó biết là có thể gây phiền hà cho cha mẹ.

Khi cha mẹ cảm thấy cuộc nói chuyện bị bế tắc, hãy tìm cách để tái kích hoạt bằng cách lặp lại câu đứa trẻ vừa nói xong. Điều này biểu lộ cha mẹ đang chú ý để tìm hiểu vấn đề cách khách quan hơn.

Thực ra, người ta không lắng nghe bằng đôi tai nhưng bằng tâm trí. Vì vậy trước khi bắt đầu lắng nghe, cha mẹ cần kiểm tra xem chính mình có lo âu, sợ sệt và thiếu kiên nhẫn không? Con cái dễ bị quy gán những tâm trạng mà cha mẹ đang có. Nhiều khi, thay vì xét nét lời trẻ nói, thực tình cha mẹ nên kiểm tra lại cái tai mình.

Tối nay tôi sẽ tập trung tối đa để lắng nghe những gì con tôi nói.

ĐÔI KHI CON TRẺ NÓI...
...VÀ NÓI NHỮNG ĐIỀU THÚ VỊ

Biết lắng nghe là bổn phận đầu tiên của tình yêu. Lắng nghe không chỉ là quyền lợi mà còn là "bổn phận" của cha mẹ.

Khi biết lắng nghe, người ta sẽ nhận thấy con trẻ biết nói những điều thú vị. Dưới đây là một vài ví dụ:

Anna *(12 tuổi)* nói: *"Người lớn có nhiều mâu thuẫn. Họ nói: "Đừng có mà đút ngón tay vào ngoáy lỗ mũi". Nhưng rồi họ làm điều đó. Họ bảo: "Cấm hút thuốc". Nhưng họ lại hút nghi ngút khói. Họ khuyên: "Chớ có uống rượu!". Nhưng sau đó họ uống như hũ chìm. Họ phát biểu: "Hãy gắng đi ngủ sớm!" Mà rồi họ thức khuya hơn chim cú. Họ cấm bọn trẻ xem phim trinh thám. Nhưng rồi họ thức để xem mãi tận đêm khuya. Càng thêm tuổi người ta càng nói điều người ta không làm".* Để giáo dục con trẻ, *gương sáng* không phải là điều chính yếu mà là *điều duy nhất*. Con cái yêu thương và ngưỡng mộ cha mẹ. Khi con trẻ nhìn thấy cha mẹ luôn luôn mỏi mệt, vội vàng, thiếu khoan dung hoặc thô lỗ thì không nghi ngờ gì nữa chúng cũng *hành xử như cha mẹ*, lúc ở trường học, trên đường đi hoặc trong suốt cuộc đời.

Quý phụ huynh bận tâm về cung cách ứng xử mà họ đòi hỏi nơi con cái, tốt hơn họ nên nhìn lại đời sống của mình. Biết chăm lo cho nhân cách của mình là cách tốt nhất để chăm lo cho tương lai của con cái. Ca dao Việt Nam có câu:

Cây xanh thì lá cũng xanh,
Cha mẹ hiền lành để đức cho con.
Mừng cây rồi lại mừng cành,
Cây đức lắm chồi, người đức lắm con.
Ba vuông sánh với bảy tròn,
Đời cha vinh hiển, đời con sang giàu.

Lorena *(5 tuổi)* nói với mẹ: *"Mẹ ơi, mẹ phải vui thì con mới vui được!".* Tục ngữ có câu: *"Sinh con rồi mới sinh cha",* cùng lúc hai bên trở thành cha mẹ và con cái. Và từ lúc đó hạnh phúc người này tùy thuộc người kia. Không một ai trong gia đình có thể nói: *"Tôi chẳng có can hệ gì".* Cristina *(4 tuổi)* nói: *"Mẹ ơi mẹ, chắc mẹ biết gì rồi? Chính con muốn sinh em bé, vì con muốn làm mẹ giống mẹ cơ!".* Khi có những suy nghĩ tích cực, ta có thể góp phần nho nhỏ để xây dựng hạnh phúc cho những người đang sống với ta. Vậy tại sao ta không làm điều ấy? Lời *"cảm ơn, vì sự có mặt của con / của em / của anh…"* có một sức mạnh to lớn.

Anrê *(5 tuổi)* chân tình nói với bố: *"Bố biết đấy, đêm hôm qua con muốn bố phát một cái vào mông khi con đang khóc nhè. Đấy là bố muốn giúp con thôi khóc, chỉ mình con thì không thể thôi khóc được!".* Franco *(13 tuổi)* thật thà nói: *"Với bố chẳng có tí vấn đề gì về tôi!". "Tại sao?". "Vì ông không bao giờ rầy la tôi".* Con cái "muốn" được sửa dạy, chúng muốn được giúp đỡ để kiểm soát chính mình. Chúng biết rõ kỷ luật là một hình thức tuyệt vời và đích thật của tình yêu. Catarina *(11 tuổi)* có một nhận xét khá trưởng thành: *"Gia đình lý tưởng là một gia đình mà ông bố không to tiếng, bà mẹ bớt càu nhàu và con cái tự nguyện giúp đỡ bố mẹ. Chỉ có con mèo muốn làm gì thì làm".*

Quây quần khiến vui thú

Cùng quây quần với con cái dưới mái ấm gia đình phải là niềm vui sâu xa và thanh thản của cha mẹ, hãy làm nóng lại ước mơ bạn từng ấp ủ. Ornella *(5 tuổi)* biện hộ: *"Mẹ thường xuyên nói rằng hãy để cho bố được yên vì bố đã làm việc vất vả. Thế nhưng con đâu có phải là một công việc để bố phải vất vả".* Các gia đình đổ vỡ khi coi công việc trọng hơn tình nghĩa gia đình, căng thẳng trong công việc không được giải toả bằng niềm vui sum vầy. Không nên biến đời sống gia đình và việc làm cha làm mẹ thành gánh nặng, thành "thánh giá".

Khi Mariella *(4 tuổi)* được hỏi *"Cháu thích gì đó hơn ba cháu?"* thì bé đã trả lời là *"Má cháu".* Điều tốt nhất người cha có thể làm cho con cái mình là yêu mến mẹ của chúng. Và ngược lại, Martina *(13 tuổi)* xác nhận: *"Còn gì tuyệt vời hơn trong gia đình mình khi thấy cha mẹ còn hôn nhau".*

Vào ngày sinh em gái, Umbertô *(4 tuổi)* nói trong nước mắt: *"Ba ơi, ít ra ba vẫn còn ở với con chứ?".* Carôlô *(5 tuổi)* nói một cách lạc quan: *"Cháu biết một điều kỳ diệu: khi buồn, cháu thổi kèn và nỗi buồn bay đi. Cháu cũng đã thử để thổi vào mặt em cháu, nhưng nó vẫn còn nằm yên ở đấy".* Có một người anh hay một người em nghĩa là đứa trẻ phải cùng sở hữu chung cha mẹ. Điều đó làm cho đứa trẻ thoát khỏi tính ích kỷ, độc chiếm. Chia sẻ là điều khó khăn nhưng tinh tế và đáng yêu: Lêônardô *(4 tuổi)* nói: *"Cháu có chiếc xe tăng, em cháu có băng đen bịt mắt, chúng cháu là một đội quân làm cho mọi người khiếp sợ".*

Sự lo sợ luôn luôn có đó. Martina *(5 tuổi)* nói lên nỗi buồn của mình: *"Khi ngủ ở lớp mẫu giáo, cháu và các bạn trong lớp ngủ có đèn; còn khi ngủ ở nhà thì không có. Cháu đã khóc mà chẳng ai yêu cháu cả. Bố mẹ giải thích rằng bố và mẹ cũng ngủ không đèn. Cháu đã nói nhưng mà bố mẹ ngủ hai người".*

Máccô *(14 tuổi)* bày tỏ tư tưởng của mình: *"Tôi thiết nghĩ vấn đề ở chỗ không phải là các kỳ thi hay trường học. Vấn đề thật sự ở chỗ tôi... ở chỗ như... như thể tôi không muốn nên người!".* Trở nên một đứa trẻ thông minh thì quan trọng hơn là đẹp trai hay thậm chí là khỏe mạnh. Người ta không thể lượng giá thành quả học tập của một đứa trẻ qua hệ thống "điểm số" đáng sợ được ghi vào sổ học bạ. Điều quan trọng không phải là có thành tích cao trong sổ đó; đúng hơn, học hành là để hài lòng với chính mình, để xây dựng con người toàn diện với những giá trị luân lý, tâm linh và nhân bản. Thụ nhân để thành nhân.

Một đứa bé nhưng phẩm giá lớn

Trời mưa. Một người mẹ trẻ tay cầm chiếc dù, tay dắt đứa trẻ khoảng 5 tuổi bước đi cách dứt khoát. Sau một lúc đứa trẻ nói: *"Mẹ ơi, bây giờ con và mẹ thay đổi một chút có được không, con cầm dù và mẹ chịu ướt?".* Rất thường xuyên, chúng ta cho rằng bọn trẻ chỉ phát biểu về chính mình. Để chỉ dẫn con đường đứa trẻ phải đi, đôi lúc các bậc phụ huynh cũng phải thử đi trên đó. Ugô *(4 tuổi)* bảo rằng: *"Mẹ mệt mỏi vào buổi tối và mẹ đã đưa tôi vào giường".* Và trong hoàn cảnh này, thật khó để công dân nhỏ tuổi khẳng định phẩm giá mình: Evelina *(6 tuổi)* luôn miệng nói: *"Không, không, không, không, không, không, không...".* Giáo dục không thể thiếu sự tôn trọng, như Yeats từng nói: *"Tôi nghèo chỉ có ước mơ. Bạn bước nhẹ nhàng vì bạn đi trên những ước mơ của tôi".* Con cái chỉ có thể thanh thản bước đi khi cha mẹ luôn tôn trọng những chọn lựa đúng đắn của con cái.

Trong mọi tình huống, con cái biết bổn phận làm cha mẹ thì khá nặng gánh: ông bố tống Giorgiô *(6 tuổi)* vào căn phòng mà nó vẫn thường nghịch ngợm suốt cả ngày. Sau đó hồi lâu, khi ông trở lại và để mắt đến nó, ông thấy cậu bé quỳ bên cạnh giường. Nó cầu nguyện: *"Lạy Chúa, xin hãy làm cho con nên tốt lành. Bố và mẹ không thể làm được điều đó đâu".*

Tôi sẽ dành thời gian để nói chuyện trực tiếp với mỗi người con của mình.

TÂM TÌNH NƠI GIA ĐÌNH

NGÔN TỪ CỦA CHA MẸ

"Thanh thiếu niên không chỉ được yêu, nhưng chính các em cần biết mình được yêu thương". Linh cảm này thì mạnh mẽ như tia chớp. Chúng ta đọc thấy điều đó trong lá thư của Don Bosco viết từ Rôma vào năm 1884 và nó hân hạnh được gọi là *"Thi khúc về tình yêu giáo dục".*

Ở Hoa Kỳ, giáo sư danh tiếng Buscaglia trao cho sinh viên một bài tập đặc biệt trước ngày nghỉ cuối tuần. Họ phải trở về gia đình và ôm hôn cha mình. Thông thường lớp học bùng nổ làn sóng phản đối. Họ có thể nói: *"Để cha tôi chưởng cho một cái hả!"* hay *"Với mục đích gì? Cha tôi thừa biết rằng tôi yêu ông ấy".* Để rồi giáo sư đáp lại: *"Quá đơn giản: chỉ vì các trò chẳng muốn làm điều đó?".*

Sang ngày đầu tuần, thật ngạc nhiên, mọi người đều nói về bao nhiêu kinh nghiệm khiến họ hài lòng: *"Cha mình bắt đầu khóc", "Lạ quá! Bố tớ cảm ơn tớ".*

"Nhận biết" mình được yêu thương. Đó là bí quyết hạnh phúc. Mỗi thành viên trong gia đình có tấm bảng vô hình trước ngực với dòng chữ: *"Bạn đối với tôi không gì có thể thay thế".* Đáng tiếc thay, những thông điệp thường có giữa cha mẹ và con cái lại là những lời: r*a lệnh, khiển trách, châm chọc, đe dọa, thuyết giáo, kích động.* Những lời tầm phào đại loại như: *"vào đi, kéo lên, nhanh lên, đừng đụng vào, cẩn thận, ăn hết đi, đừng làm dơ, im lặng nào, tao đã nói mày rồi mà, xin lỗi đi, chào đi, đến đây, đừng quấy rầy, đừng có chạy, đừng ra nắng, cẩn thận kẻo ngã, tao đã nói với mày là ngã mà, thật khốn nạn, mày chẳng bao giờ chú ý cả, mày không thể, đi ngủ mau, thức dậy ngay, mày sẽ bị trễ cho mà coi, tao đang bận túi bụi...".*

Dù có ý ngay lành, bố mẹ vẫn bao vây con cái bằng những âm thanh vù vù như máy bay trực thăng. Và rồi *"tiếng vù vù"* trở thành tạp âm trong nhà. Con cái dễ dàng tự vệ bằng cách phớt lờ. Trong tình trạng lộn xộn và không mấy hay ho giữa việc cha mẹ ra lệnh và con cái bất tuân lệnh, những lời lẽ quan trọng mà cha mẹ muốn truyền đạt cho con cái

bay vào không khí, tan biến vào cõi hư vô. Bầu khí gia đình bỗng dưng bị tổn thất và ô nhiễm nghiêm trọng do chọc giận nhau liên tục.

Những câu nói mang tính xây dựng sau đây sẽ giúp cải thiện bầu khí gia đình, đem lại ấn tượng tích cực cho bản thân cha mẹ và rất cần thiết để con cái phát triển quân bình. Đây là những ví dụ:

1 - "Anh yêu em". Câu nói được vung vít nơi phim ảnh và tình ca thời trang, nhưng lại được sử dụng tằn tiện nơi gia đình. Câu nói đó có một tiềm lực mạnh mẽ: *"Cha mẹ rất yêu thương con"* phải là câu nói mà đứa trẻ cảm nhận được mỗi ngày nơi cha mẹ.

2 - "Con rất xinh". Con cái cần lời khen ngợi. Người sang và kẻ hèn, ai cũng thích lời khen. Có kẻ mới ra khỏi nhà đã khen mọi người: chị bán sữa, anh phát báo, viên cảnh sát, người gác cổng, viên trưởng phòng; nhưng ở nhà đừng hòng bất cứ ai nhận được một lời khen. Một phụ nữ vừa dày vò chiếc ví trong tay vừa thú nhận: *"Chồng tôi quá biết thế nào là sự ngọt ngào, âu yếm và trìu mến. Anh ta đã cư xử với con chó như vậy. Nhưng với tôi thì...".* Thật khó cho một đứa trẻ có được sự tự tin khi mà nó chưa từng được cha mẹ khen lấy một lần, khen về bất cứ điều gì kể cả thể hình của nó?

3 - "Đời cha mẹ thật hạnh phúc khi có sự hiện diện của con". Thông điệp này phải được thể hiện cách trọn vẹn. Nhiều thanh thiếu niên có cảm tưởng mình là gánh nặng, là tai nạn trong cuộc đời cha mẹ chứ không phải là kết quả của một tình yêu giữa cha và mẹ.

4 - "Hãy tin tưởng vào bố mẹ". Bằng mọi cách, đứa trẻ cần biết rằng cha mẹ là người duy nhất luôn sẵn sàng cứu giúp nó. Trong xã hội thời nay, người ta không thể tin tưởng ai khác ngoài cha mẹ.

5 - "Con đang nghĩ gì vậy?". Odove Primex *nói rằng: "Cách khéo nhất để làm vừa lòng ai đó là xin họ lời khuyên".* Một khi biết cha mẹ là người thực sự ngưỡng mộ mình, thực sự muốn biết ý kiến của mình thì niềm tự hào sẽ được đong đầy nơi đứa trẻ. Niềm tự hào sẽ thực sự sống động trong gia đình. Qua ý kiến của trẻ, cha mẹ có thể nhận ra sự khôn ngoan thông thái của con mình.

6 - "Con có thể khóc nếu con muốn". Ai cũng cần có một người để thổ lộ tâm tình, để tin chắc mình được lắng nghe và không bị xét đoán. Một người mà họ có thể nói: *"Đây là cảm nghĩ của con".* Và người đó đáp lại: *"Tốt. Như vậy thì tốt".* Người đó dang rộng vòng tay để ôm ấp, trái tim rộng mở để yêu thương và cảm thông sâu xa.

7 - "Ba mẹ muốn lắng nghe con". Câu nói thể hiện sự quan tâm của cha mẹ về bất cứ điều gì xảy tới trong đời con cái. Câu *"Hãy kể cho ba mẹ hay"* nếu biết nói đúng lúc sẽ phá vỡ sự câm lặng như áng mây đen thường đe dọa tương quan giữa cha mẹ và con cái.

8 - "Tại sao con không muốn điều đó?". Không được coi thường tâm tư tình cảm của trẻ nhỏ; tâm tư đó đáng trân trọng như của người lớn. Tiếc thay do sự lơ là, những tâm tình đó thường bị chà đạp và bỏ qua như thể không quan trọng.

9 - "Ba má tin tưởng con". Thanh thiếu niên có nhiều lý do chính đáng để nghi ngờ bản thân. Sự khuyến khích của cha mẹ là chất men quý giá khơi nguồn sáng tạo.

10 - "Thật tuyệt vời khi quây quần bên nhau". Khi thấy mình có chỗ đứng quan trọng trong hạnh phúc gia đình, đứa trẻ sẽ phát triển quân bình.

Một bé gái đang sống trong tâm trạng rối bời. Quá nhiều bài tập, quá nhiều khó khăn, mọi thứ đều quá... Người mẹ chỉ lặp lại vài lời quen thuộc để khuyên bảo, giải thích và khuyến khích. Cô bé lại càng trở nên bối rối hơn. Sau đó bé nhìn thẳng vào mắt mẹ và nói: *"Mẹ ơi, tại sao mẹ không ôm con trong vòng tay của mẹ và giữ chặt con lại như khi con còn nhỏ? Chẳng có lời khuyên nào có thể làm cho con an tâm hơn vòng tay của mẹ".* Hai mẹ con ôm nhau, và rồi tâm trạng tiêu cực đã biến mất. Có gì an toàn hơn trong vòng tay thắm thiết của mẹ.

BÍ QUYẾT CỦA LỜI CHÚC NGỦ NGON

Don Bosco kể trong tác phẩm *"Hồi ký về Nguyện Xá"* như sau: *"Mẹ của cha đã ra giúp trẻ ở cô nhi viện, mẹ nhặt một vài viên gạch và với chúng mẹ dựng bốn cái trụ trong nhà bếp, trên đó mẹ đặt một vài tấm ván, và trên ván đó mẹ đã kê một cái nệm rơm, việc chuẩn bị giường chiếu trong những ngày đầu tiên của Nguyện Xá là như vậy. Người mẹ tốt lành của cha đã làm giường cho bọn trẻ rồi giảng giải về sự cần thiết của việc làm, của lòng trung thành và của tôn giáo cho chúng. Sau cùng mẹ đã mời chúng đọc kinh cầu nguyện".*

Lời "Chúc ngủ ngon", lời huấn từ buổi tối nảy sinh từ thói quen mà Mẹ Margarita vẫn cúi xuống trên giường của con cái mỗi khi đêm về, cử chỉ dịu dàng này luôn được dành cho các Salêdiêng; trong các nhà Salêdiêng, trước hết nó là lời huấn từ thân thương mà vị giám đốc nói với "gia đình" mình để khép lại một ngày sống. Trong "Hệ thống dự phòng", Don Bosco xác định nó là "chìa khóa của tính luân lý, của tiến trình thành nhân và thành công mỹ mãn trong giáo dục".

Có phải là lúc đẹp nhất?

Một quy tắc đơn giản và đứng đầu trong "giáo trình dành cho cha mẹ" khẳng định: *"Cha mẹ hãy làm sao cho lúc cuối ngày là lúc đẹp nhất".*

Có thanh thiếu niên suốt ngày sống sung mãn như vị nguyên thủ quốc gia; nhưng khi chiều tà thành ra thần dân bất hạnh. Lý do, lúc cuối ngày thường là thời điểm bùng nổ các điện tích âm *(nỗi buồn, tổn thương, gánh nặng)* được tích lại suốt cả ngày. Bầu khí ấy thường ngột ngạt cho cả cha mẹ và con cái.

Một trẻ vị thành niên đã viết: *"Tôi có chờ đâu có đợi đâu, đem chi đêm ngủ gợi thêm sầu. Kéo chăn trùm đầu cho kín mặt, và rồi… mong tưởng chết từ lâu".* Đó chỉ là sự kiệt sức về mặt thể lý và tâm lý.

Tuy nhiên trong cách sống đương thời, buổi tối cũng được coi là thời gian duy nhất mà cả gia đình đoàn tụ bên nhau. Nhưng quy tụ để làm điều gì? Một cuộc khảo sát cho thấy 75% các gia đình người Ý chỉ cùng nhau xem truyền hình.

Vì vậy lời lẽ trong bữa ăn tối của gia đình thêm phức tạp, đại loại: *"Suỵt, sssuỵt! Im lặng! Bọn mày có muốn để tao nghe không, có hay không?".* Cường độ những tiếng *"suỵt, suỵt"* thường tăng tỷ lệ thuận với sự cáu kỉnh.

Trong bữa ăn tối, tình cảnh gia đình cũng chẳng khá hơn khi không xem truyền hình. Thường thường ở đó bắt đầu *"Phiên toà xét xử tội phạm chiến tranh ở Nuremberg"* trong gia đình. Có phiên xử cho mọi người. Và phiên xử sẽ chẳng dừng lại bao lâu mà bọn trẻ không khóc lóc vì món khoai tây nghiền trộn sữa *(puré)*, không khiếu nại cái bất công trong bản Hiệp định Giơnevơ hay không khẩn khoản nài xin để khỏi bị gửi đến trại mồ côi.

Don Bosco đã hiểu buổi tối thật quan trọng, ngài hiểu rằng thời khắc trước khi đi ngủ có một ý nghĩa đặc biệt. Đó là thời điểm mà tính phòng thủ và não trạng tự vệ bị phá vỡ. Thời gian đó ai cũng muốn có bầu khí ấm cúng, thân thương, nhân hậu, sum vầy bên nhau. Màn đêm buông xuống và gây sợ hãi. Lúc đó người ta muốn có ai đó nắm lấy tay mình. Vì vậy, việc cầu nguyện vào buổi tối dễ dàng hơn.

Ông bố hãy cùng đi ngủ với các con, điều mà các bà vẫn từng làm, và đừng chỉ ra lệnh: *"Này bọn nhóc! Đi ngủ ngay đừng lôi thôi lắm chuyện!".* Hãy ngồi xuống bên cạnh con, nói chuyện và cầu nguyện với chúng. Mối tình thân thương, tuyệt đẹp và mãn nguyện sẽ nảy nở giữa hai cha con. Mối tình đó có tính độc đáo và chỉ có được qua thực hành.

Tôi sẽ cùng đi ngủ với con mình và dừng lại để trò chuyện bao lâu chúng chưa chìm vào giấc ngủ.

CỘT TRỤ CHO ĐỜI SỐNG
CUNG CẤP ĐIỂM THAM CHIẾU

Với lần đầu tiên khi những thanh thiếu niên nhập học ở một nhà Salêdiêng, họ được mời đến dự một buổi lễ nho nhỏ, ấn tượng: trong hội trường, có các bề trên và các giáo sư được xếp ngồi trên sân khấu, cả thầy và trò cùng nghe đọc bản "nội quy" cách trang trọng.

Nắm vững nội quy là một trong những điều đầu tiên Don Bosco đã làm cho thanh thiếu niên của mình. Ngài xác tín về giới trẻ như sau: *"Đây là thành phần tinh tế và quý giá nhất của xã hội loài người, trên đó người ta đặt hy vọng về một tương lai hạnh phúc, không phải vì chính bản tính xấu xa... bởi nếu đôi khi họ từng bị hư hỏng ở tuổi thanh thiếu niên thì phần nào do sự nông nổi hơn là do có ý hướng xấu. Những người trẻ này thật sự cần đôi tay dịu hiền để chăm sóc, uốn nắn, hướng dẫn…".*

Với trực giác giáo dục tuyệt vời, Don Bosco đã liệt kê vắn tắt những gì mà giới trẻ và các nhà giáo dục của Nguyện Xá phải làm hoặc phải tránh. Bởi việc hiểu rõ ràng, chính xác và thiết thực một quy luật nằm trong bản chất của hệ thống giáo dục dự phòng. Và đó là yếu tố mà giáo dục ngày nay rất cần.

Một thế hệ không có la bàn

Chúng ta đang sống trong một xã hội bỏ qua nhiều quy tắc. Việc "bất cần luật lệ" chỉ toàn đưa đến bất an và hỗn loạn. Giới trẻ suy nghĩ và lập luận theo quan điểm thực dụng "khôn sống mống chết", "cá lớn nuốt cá bé", "may hơn là khôn".

Các ý thức hệ sụp đổ và việc Giáo Hội mất tầm ảnh hưởng đã khiến xã hội rơi vào một thứ chủ nghĩa tương đối khôn lường. Khi phải đương đầu với bổn phận và trách nhiệm, giới trẻ hầu như không thể tự tìm thấy ý nghĩa cuộc đời: đây là thời "mạnh ai nấy sống", "tự lực cánh sinh" về luân lý. Nhiều thanh thiếu niên cảm thấy dễ bị tổn thương, sống trong cái tạm bợ, đu bám nhiều kinh nghiệm khác nhau, theo bất cứ ai ngay cả uy tín của nước tẩy rửa hiệu Mastro Lindo. Một cuộc điều tra ở châu Âu đã gọi họ là thế hệ "không có la bàn".

Nhưng vấn đề nằm ở chỗ: chẳng ai thật sự nghĩ đến việc cung cấp la bàn cho họ. Ngay cả cha mẹ cũng đầy nghi ngờ và bối rối.

Ngay từ đầu Don Bosco đã hiểu rõ việc tuân giữ quy tắc bên ngoài cần được nội tâm hóa. "Những quy tắc" cần thiết ở chỗ nó tạo nên phương hướng trên la bàn, tạo hệ thống quy chiếu, tạo cột trụ cho đời sống tương lai. Để được như vậy, hệ thống quy chiếu này phải có những

đặc điểm nhất định.

Con cái cần *hiểu biết* bậc thang các giá trị mà chúng tin tưởng nơi cha mẹ, *biết* đầy đủ các quy tắc chúng phải tôn trọng, *hiểu* ở đây bao hàm một trách nhiệm đúng nghĩa. Và điều này phải *đi bước trước*. Có bậc cha mẹ chỉ can thiệp *sau đó,* khi một vấn đề lộ rõ, khi thói hư tật xấu nào đó đã ăn rễ sâu vào nhân cách. Rồi thì sao? La mắng, tranh cãi, khóc lóc và giận dữ đóng sầm cánh cửa.

Bản "nội quy" tốt phải có tiêu chuẩn chính xác, cụ thể và khả thi. Càng ít lời càng tốt, cốt làm sao thông điệp ban ra phải minh bạch. Một mệnh lệnh hay một cấm đoán được lặp đi lặp lại chừng mười lần trong cùng một ngày chẳng có tác dụng là mệnh lệnh hay cấm đoán chi cả. Một mớ lời quở trách nhàm tai chỉ khiến con cái phớt lờ lời cha mẹ nói.

Tránh mâu thuẫn giữa lời nói và hành động. Cha mẹ truyền đạt các giá trị sống cho con cái bằng cách *đem các giá trị đó ra thực hành trong đời sống của mình.* Dĩ nhiên không áp đặt giá trị đó cách gượng ép. Một bức biếm họa vẽ người cha vừa phát vào mông đứa trẻ vừa nói: *"Tao mong điều này dạy cho mày biết đừng có bắt nạt em nữa!".*

Các quy tắc nên được kiểm tra định kỳ, tái xem xét và điều chỉnh cho phù hợp với tuổi tác, cá tính và hoàn cảnh của con cái.

Dù cho gia đình có quyền để nói và áp dụng hình phạt, việc tuân giữ các quy tắc đã lập ra không dựa trên bất cứ hình phạt nào mà chỉ dựa trên mối thân tình giữa cha mẹ và con cái, được bồi bổ bởi sự quý mến, hiểu biết, tin tưởng và tôn trọng lẫn nhau.

Phương pháp hai cột song song

Trường học dành cho phụ huynh khuyên cha mẹ thực hành phương pháp hai cột song song. Cha mẹ và con cái ngồi trước một tờ giấy được chia thành hai cột bởi một đường kẻ thẳng từ trên xuống dưới. Trong cột bên trái *(sau khi đã thoả thuận)* cha mẹ ghi các quy định dành cho con cái, xét thấy điều ấy cần thiết và có giải thích rõ ràng. Trong cột bên phải, cùng nhau quy định về những gì con cái phải tránh, những hành vi và nguyên nhân gây xung khắc trong gia đình *(để tóc dài, xăm hình, xỏ bông tai, thời gian thức dậy, việc trang trí và dọn dẹp căn phòng, v.v.)* nhưng trách nhiệm sẽ được trao phó cho con cái và sẽ không còn là đề tài để bàn cãi thêm nữa. Cuộc họp nho nhỏ trong gia đình như vậy thường trở thành cuộc gặp gỡ làm vừa ý đôi đàng, dù cột bên trái càng ngày càng thêm trống.

Tìm thời gian để cùng con cái thực hành "phương pháp hai cột song song".

BỘ KHUNG CHO XÃ HỘI
GIÁO DỤC CÁC GIÁ TRỊ

Đây là câu hỏi căn bản cần cha mẹ trả lời nếu muốn con em mình nên người: "*Chúng ta thật tình muốn điều gì cho con em mình?".* Câu trả lời không dễ khi muốn sự thể đừng quá trễ, nếu để tâm tới những gì mà đương thời con cái đang "muốn", chúng ta cảm thấy dường như chúng bị ép vào cuộc chạy đua đầy đam mê, ích kỷ, dửng dưng và cô đơn. Trẻ em với tính mỏng dòn vốn là những nạn nhân dễ bị tổn thương nhất. Gần như trẻ bị nhốt trong nhà một mình suốt cả ngày, bị cái tầm thường của vô tuyến truyền hình cuốn hút đằng đẵng suốt nhiều giờ; đứng nhét cho đầy bụng bằng bất cứ thứ ăn liền nào, lý do cả nhà chẳng có thì giờ để sum họp đầm ấm bên mâm cơm. Đoàn tụ với ai được nếu nạn dịch ly hôn ngày càng lan tràn và thêm vô vàn vô số gia đình tan nát? Đó là hình ảnh đáng buồn.

Cha mẹ có thể hồ hởi nói rằng: *"Chúng tôi muốn một thế giới tốt đẹp hơn cho con cái chúng tôi".* Nhưng làm thế nào và bắt đầu từ đâu để xây dựng một thế giới tốt đẹp cho con cái?

"Tái tạo những giá trị của gia đình" là toa thuốc mà nhiều người đề nghị, cả chuyên gia và không chuyên gia. Chính gia đình và các giá trị là khí cụ chủ chốt cần có để đương đầu với thế giới như ta đang thấy. Các giá trị giống như cội rễ vững chắc và đôi cánh mạnh mẽ. *"Các giá trị là cội rễ vững chắc để đời người tựa nương, là đôi cánh mạnh mẽ thêm sức cho tinh thần".*

Tuy nhiên, chẳng đi đến đâu khi chỉ hô hào: *"Giá trị, giá trị!".* Theo đường lối của Don Bosco, giáo dục là *tiên liệu, hành động, sáng tạo, cụ thể và trên hết là phòng ngừa*. Trong thế giới ta đang sống, như thể người ta nghiên cứu địa chấn sau ngày động đất và đo đạc thủy văn sau

trận lũ lụt. Cha mẹ chỉ lo cơm áo gạo tiền bắt đầu phát phiền khi thấy con cái hư hỏng: nghiện game, hút cần sa, bỏ học.... Tìm cách dạy trẻ lúc đã hư khác nào như thuyền sắp chìm mới tát nước.

Cần có một vài phương sách để hành động.

Khởi sự vun đắp các giá trị cho con cái từ mái ấm gia đình, mỗi thành viên phải luôn cảnh giác trước lời mời mọc của thế gian. Để không là khách hàng dễ dãi ưa hàng khuyến mãi, nó đòi hỏi *sự cự tuyệt* quyết liệt và sáng suốt.

Xã hội tiêu thụ và hưởng lạc tìm cách áp đặt các "giá trị" giả tạo bằng những chiến thuật tinh xảo, thô bạo, ngột ngạt và sít sao. Để đương đầu với một hệ thống hùng mạnh, người ta cần một hệ thống cực mạnh. Cha mẹ cần trang bị một hệ thống các giá trị có lớp lang, chặt chẽ và mạch lạc. Chỉ như vậy họ mới có thể cung cấp cho con cái một bộ áo giáp chắc chắn, một bộ áo để phòng thủ và tấn công. Các giá trị phải giống như những trái anh đào *(cherry)*: trái này kéo theo trái khác. Giá trị nền tảng mà gia đình lựa chọn chắc chắn sẽ "kéo theo" một loạt các giá trị khác, đến mức hình thành một chùm hay một hệ thống giá trị. Chẳng hạn, khi người ta chọn **phẩm giá con người** như là giá trị nền tảng, vì con người là hình ảnh của Thiên Chúa Sáng Tạo, giá trị đó đồng thời "sẽ đòi hỏi" **hòa bình**, **tôn trọng sự sống** và **bảo vệ môi sinh**, đến lượt nó cũng sẽ kéo theo các giá trị phụ thuộc khác như **sự tự do, trách nhiệm, liên đới, công lý, sáng tạo, lòng chân thành** mà chúng sẽ có như là kết quả rất tự nhiên của **những thái độ sống cụ thể hàng ngày** như: tình bạn, lòng tốt, thông cảm, nhân ái, can đảm, trung thành, tin tưởng, quảng đại, cần mẫn, chung thủy, vâng phục, trật tự, lạc quan, kiên nhẫn, bền chí, cầu nguyện, thận trọng, khiêm tốn, biết ơn, đạo đức, tôn trọng, đơn giản, chân thành, hy vọng, tiết độ, tiết kiệm, chan hòa, hy sinh, thể thao, nghiên cứu, v.v..

Các giá trị phải danh chính ngôn thuận, ở góc cạnh nào đó nó có thể gọi được họ và tên, *phải đo lường được*. Tùy hoàn cảnh, cha mẹ có phận sự nói rõ điều họ mong đợi nơi con.

Các giá trị này phải được "dạy dỗ". Hãy biết rằng thế gian dạy rất rõ về quan niệm sống của nó: cái lý của kẻ mạnh (bạo lực, cạnh tranh),

triết lý "mì ăn liền", việc tôn thờ thân xác, khoái lạc là thước đo mọi sự, sức mạnh của trí tuệ, sắc đẹp và sự giàu có v.v..

Các giá trị nảy sinh từ sự giao tiếp. Trước nhà trẻ, bé trai ôm chặt cổ mẹ, khóc lóc thảm thiết: *"Mẹ ơi, đừng đưa con vào, đừng đưa con vào! Con muốn được ở nhà với mẹ".* Đứa trẻ có lý. Tiếc thay lối sống hiện đại làm cha mẹ xa cách con cái, xa cách vào giai đoạn quan trọng nhất để đứa trẻ dễ dàng học biết các giá trị căn bản. Tận dụng mọi cơ hội có thể để bù đắp lại các giá trị cho em là điều quan trọng nhất phải làm.

Cùng làm việc và xây dựng: từ việc bếp núc đến cách trồng trọt hay làm những mô hình. Năng ăn chung nhiều bao nhiêu có thể. Tìm thời gian để chia sẻ và gần gũi. Đó là những dịp tốt để hiểu nhau hơn. Cùng xem và thảo luận chung về một số chương trình truyền hình. Tìm ra những giờ phút thanh bình khi ngừng xem truyền hình, ngừng hát karaokê hay chơi đùa để tạo không gian cho việc đọc sách, suy tư và cầu nguyện.

Gương sáng là bổn phận của cha mẹ. Hẳn Don Bosco hiểu rất rõ điều này: *"Lời nói lung lay, gương bày lôi kéo"*, các giá trị là những khái niệm trừu tượng, trong khi các gương sáng thì cụ thể, những gì thấy được thì có sức quyến rũ và thuyết phục. Đương nhiên, chính cha mẹ là gương mẫu đầu tiên. Không chỉ có cha mẹ, tất cả những ai mà cha mẹ bày tỏ sự cảm phục và quý mến cũng thường trở thành gương sáng cho con cái.

Gia đình thánh nữ Têrêsa Hài Đồng Giêsu

Tôi sẽ quan tâm đến việc làm cha mẹ hơn là việc làm ăn.

KIỆT TÁC CHO CUỘC ĐỜI
CÁC ĐỨC TÍNH CỐT YẾU

Khẩu hiệu lý tưởng luôn có trước mặt cho con trẻ nên ghi là *"Công trường đang thi công".* Nếu công việc nơi công trường lộn xộn, bộc phát, không kế hoạch, thì cuộc sống phía trước của trẻ là một con đường nhiều trắc trở và đầy cạm bẫy. Cá nhân không thể đối phó với đời bằng sự tự lực cánh sinh mập mờ.

Mục tiêu đào tạo trong hệ thống của Don Bosco được tổng hợp sắc bén nơi câu châm ngôn: *"Nên những Kitô hữu thánh thiện và thành những công dân lương thiện".* Ngẫm nghĩ kỹ càng chúng ta hiểu rằng đó là một mục tiêu không nhỏ.

Có lẽ không thiếu quý cha mẹ "lệnh" cho con cái theo "đơn đặt hàng": cao ráo, đẹp đẽ, thông minh, bảnh bao, quả quyết.... Khi đứa trẻ không đáp ứng được tiêu chuẩn đặt ra, suốt ngày họ sửa lưng, chửi bới, răn đe, mài giũa, đập phá "món hàng" khốn nạn. Đòi con cái theo đuổi giấc mộng chưa thành tựu nơi đời mình, cha mẹ chỉ gây tổn thương và oán hận nơi chúng.

Đừng ai mơ có chuyện tiên ông hay tiên bà nào hiện ra bên nôi để ban phát tài năng cho trẻ thơ. Cha mẹ chính là ông bà tiên có bổn phận khơi gợi và phát triển tiềm năng hay "năng khiếu" có nơi con cái. Đó cũng là khả năng kỳ diệu của cha mẹ.

Mũi tên của cung thủ hay vận động viên bắn cung sẽ vô ích khi không có mục tiêu để bắn. Thật vô tích sự cho đời người khi không có điểm tới, không có mục tiêu rõ ràng. *Đâu là các đức tính cha mẹ cần chỉ bảo cho con cái?* Những đức tính dưới đây thật cần để sống nơi thế giới *"vàng thau lẫn lộn"* như ngày nay.

Hãy giúp trẻ có lòng tự tin. Chỉ có cha mẹ là những người có thể làm cho trẻ xác tín rằng *"mình có thể làm được điều đó".* Xác tín mình thành công, đứa trẻ sẽ đảm nhận nhiệm vụ được trao bằng tất cả nhiệt tình và nghị lực. Cần khám phá những khả năng và năng khiếu nơi con trẻ để rồi lần hồi tạo cho chúng điều kiện phát triển tốt nhất. Bởi vậy, nên khuyến khích trẻ thường xuyên. Câu nói *"Cha mẹ thực sự tự hào về con"* là một câu nói có phép kỳ diệu.

Hãy dạy bảo tính thật thà và biết tôn trọng. Có lòng tự tin không có nghĩa là trở nên ích kỷ hoặc tự mãn. Cần có thời gian và nhẫn nại để dạy

trẻ em nói sự thật vì *"Khôn ngoan chẳng lọ thật thà",* giữ lời hứa *"Nói lời phải giữ lấy lời, đừng như con bướm đậu rồi lại bay"*, tôn trọng pháp luật *"Ăn trông nồi, ngồi trông hướng", "Giờ nào việc nấy, việc nào chỗ nấy"* và tôn trọng quyền lợi tha nhân *"Nhiễu điều phủ lấy giá gương, người trong một nước phải thương nhau cùng".* Đây là những lời có phép thần diệu: *"Cảm ơn con đã cho cha mẹ hay biết sự việc. Cha mẹ thật sự tin tưởng con".* Nhưng gương sáng còn có phép thần diệu hơn: chỉ những bậc cha mẹ biết tôn trọng người khác, sống đứng đắn và đáng kính nể mới có thể dạy bảo sự tôn trọng, lòng trung thực và chữ tín cho con em mình.

Hãy giao phó cho trẻ các phận sự khác nhau trong nhà. Mỗi tuần họp một lần, có một tấm bảng nhỏ trong nhà bếp để phân chia các công tác lặt vặt, đó là thủ thuật nho nhỏ để huấn luyện tinh thần trách nhiệm. Lời có phép thần diệu: *"Trong nhà mỗi người một việc và việc con làm thật đáng khen! Con giúp cha mẹ thật nhiều".*

Hãy nạp đầy sự nhiệt tình cho con cái. Con cái hấp thụ lòng hăng hái từ cha mẹ. Nhiệt tình cần để thành công. Trẻ em vốn nhiệt tình, vấn đề làm sao để duy trì hơn là khơi gợi lòng nhiệt tình vốn dĩ mong manh nơi trẻ. Thật vậy, đôi khi người lớn tìm cách châm chọc ước vọng sống anh dũng của thanh thiếu niên. Thái độ bi quan, những lời châm chọc và chỉ trích tàn phá lòng nhiệt huyết. Con cái xem xét một việc quan trọng hay không dựa trên nhận xét của cha mẹ. Lời để đời của Don Bosco có phép thần diệu để bơm sự nhiệt tình cho trẻ: *"Hãy yêu thích điều các bạn trẻ yêu thích, rồi các bạn trẻ sẽ yêu thích những gì chúng con ưa thích".*

Hãy vun trồng trái tim nhạy cảm và lòng trắc ẩn. Trước nỗi đau đớn và thống khổ của người khác, trẻ em thường rất nhạy cảm. Cha mẹ vun trồng trực giác bén nhạy qua gương sáng hay họ bóp nghẹt nó bằng sự vô cảm.

Hãy cùng con cái đối phó với khó khăn và thất bại. Người ta nói : *"Cái khó ló cái khôn".* Cùng chung vai sát cánh để đương đầu với những khó khăn và thất bại sẽ giúp mỗi người trong gia đình biết hỗ trợ nhau và có được những bài học quý giá cho nghệ thuật sống. Câu tục ngữ có phép thần diệu: *"Một cây làm chẳng nên non, ba cây chụm lại nên hòn núi cao".*

Hãy dạy nghệ thuật thương thuyết. Xã hội đương thời thật hung bạo. Con trẻ cần biết cách làm giảm căng thẳng và biết từ chối gây hấn theo luật *"Ăn miếng trả miếng".* Thật kiêu ngạo và nguy hiểm khi khẳng định: *"Thà bẻ gãy chẳng thà bẻ cong".* Bẻ cong nhiều khi tốt hơn là "bẻ gãy" vì *"No mất ngon, giận mất khôn".* Chữa cháy bằng dầu chỉ được tro tàn.

Đối thoại, thương lượng, thỏa thuận thì tốt hơn so với đối đầu, đả thương và bất thuận. Nhưng nghệ thuật đàm phán là kết quả của trí thông minh và thao luyện, người ta học nó từ trong gia đình. Hơn bao giờ hết, ngày nay trẻ em cần học biết khả năng thích nghi và ứng phó với mọi biến chuyển và thay đổi.

Hãy khuyến khích trẻ sáng tạo. Con trẻ học biết sáng tạo khi được người lớn giúp đỡ, khuyến khích và gợi hứng. Chúng cần được khuyến khích để hăm hở khám phá điều mới lạ, để cảm nhận cuộc sống như một cuộc phiêu lưu kỳ thú. Tại sao cha mẹ không nói với con trẻ: *"Giờ đây chúng ta cùng thực hiện một ước mơ đẹp nhé! Lớn lên con sẽ làm gì?".*

Hãy tươi cười với con cái. Một nụ cười bằng mười thang thuốc bổ. Cách riêng, mỗi người nên có khả năng cười đời, cười người và cười chính mình. Một bé gái mười tuổi đã viết trong bài làm văn của mình như sau: *"Nhiều khi em cho rằng em chỉ thích được nhận làm con nuôi trong một gia đình khác, nơi mà người ta tươi cười nhiều hơn và sống cởi mở hơn".* Quý vị hãy làm sao tạo ra nhiều dịp để tươi cười với nhau và hãy để tiếng cười đến nơi nhà quý vị. Mẹ Têrêsa Calcutta nói rằng: *"Chúng ta hãy luôn gặp nhau với nụ cười, bởi nụ cười là điểm bắt đầu của yêu thương".*

Cùng con cái lữ hành trên Đường Hy Vọng. Ban tặng con cái lòng đạo chân chính và sâu xa là quà tặng cao vời khôn ví. Ai tin cách vững vàng vào sự hiện hữu của một Thiên Chúa yêu thương, Đấng chăm sóc muôn loài muôn vật và luôn sẵn sàng ban ơn trợ giúp, người đó có một nguồn sức mạnh bất khuất.

Hôm nay cha mẹ sẽ chuyện trò với con về những ước mơ cho đời sống tương lai của con.

CHỈ CHA MẸ TRAO TẶNG
TIN VÀO BẢN THÂN MÌNH

Khi say mê một thần tượng nào đó, nhiều bạn trẻ đã phí phạm niềm vui tuổi hoa niên của mình: thật ngớ ngẩn khi nghĩ rằng cuộc đời chỉ ưu đãi cho những ai có sắc đẹp, trí thông minh và giàu sang. Chỉ có **sự an bình nội tâm** là phương thuốc giải độc cho căn bệnh suy tôn thần tượng. Và chỉ có gia đình là nơi điều chế được phương dược này. Xã hội bảo đảm cho ta về an ninh kinh tế, nhưng xã hội không thể cung cấp cho ta sự an bình nội tâm, tình thân và an ủi, nó cũng không thể trao ban sự tự trọng, cảm thức về phẩm giá và giá trị của ta. *Chỉ cha mẹ mới có thể ban tặng tất cả những điều này cho con trẻ.* Nếu một người con không nhận được điều đó từ cha mẹ mình, thật khó để có nó khi vào đời; sẽ mãi còn trong người đó một vết thương lòng mong manh dễ vỡ.

Don Bosco biết rằng mục đích của giáo dục là xây dựng một con người tự lập và có trách nhiệm. Ngài đã "cai sữa" cho những đứa con của mình rất sớm, ngài ủy thác cho họ những nhiệm vụ đòi hỏi phải nỗ lực. Năm 1849, ngài đã giao phó một ít tiền nong của cộng thể Valdocco cho Giuse Buzzetti, khi đó cậu mới có 17 tuổi. Khi Micae Rua mới 17 tuổi đã trở thành giám đốc Nguyện xá Thiên thần Bản mệnh.

Cha mẹ **có khả năng** biến đổi một đứa trẻ từ típ người "không thể" thành "có thể". Họ làm điều đó thông qua những kế hoạch đơn giản sau:

Con cái được khuyến khích để đương đầu với những nguy hiểm, tự đảm nhận những bổn phận phù hợp với tuổi tác, tự ra quyết định. Chẳng hạn bé trai bảy tuổi có thể tự chọn trang phục để mặc. Bé cũng có thể sắp xếp ngăn nắp căn phòng và giường ngủ của mình. Để tăng thêm *lòng tự trọng*, con trẻ cần có không gian cho riêng mình và cần được khuyến khích khi hỏi ý kiến: *"Con nghĩ gì về vấn đề ấy?".*

Hãy yêu thương con trẻ theo tính chất của nó, đừng ngăn cản việc bày tỏ cá tính. Cha mẹ đừng "ép" con cái phải đáp ứng những kỳ vọng của mình, phải thực hiện ước mơ chưa tròn trong đời cha mẹ: *chúng phải trở thành chính mình*. Tuyệt diệu đến bất ngờ khi cha mẹ khám phá ra những tài năng và đức tính nơi con cái.

Hãy âu yếm, ôm hôn và ở với chúng, hết sức coi trọng bạn bè của chúng. Phụ huynh nên tìm thời gian tập cho thanh thiếu niên quen đọc sách vở lành mạnh, chơi bóng với chúng, lắng nghe khi chúng bị trầy đầu gối hay kể về phim truyện mới xem. Đó là những cột mốc trong tiến trình hình thành lòng tự trọng.

Hãy gia tăng lòng quý mến nhau. Thanh thiếu niên dễ cảm thấy mình được yêu thương hơn là mình được tôn trọng. Sự quý mến không thể giả vờ: người ta cảm nhận nó bằng trực giác. Một thiếu niên có thể cảm thấy cha mẹ trao cho cậu sự sống, đồng thời vẫn nghi ngờ cậu.

Giúp trẻ suy nghĩ, nói năng về mình cách tích cực, tránh khuynh hướng phàn nàn và ngã lòng. Thật vậy, một thiếu niên thường xuyên than phiền nghĩ rằng: *"Tôi chẳng ưa thích gì tôi, quanh tôi mọi thứ cũng thật khó ưa".* Ai nghĩ mình là "kẻ bất tài vô dụng" thì rồi họ cũng sẽ trở thành kẻ bất tài vô dụng. Cha mẹ là người phù hợp nhất để giúp con cái chống lại khuynh hướng tự hạ giá, để dạy dỗ thái độ luôn lạc quan với thực tế cuộc đời. Thực vậy, lạc quan là liều thuốc bổ cho sức khoẻ, giúp sáng suốt để yêu đời, nâng cao hiệu quả công việc, nuôi dưỡng khát vọng vươn tới tương lai.

Hãy nhớ rằng lời khen ngợi luôn luôn hữu hiệu hơn lời chỉ trích. Theo một chuyên gia Nhật Bản, công thức khuyến khích theo tỷ lệ là P:T=1:5. Công thức đó có nghĩa là khi đứa trẻ bị trừng phạt (P) 1 lần trong một ngày, để bù vào sự trừng phạt đó, nó phải nhận được 5 lời khen ngợi hay phần thưởng (T). Một đứa trẻ thường xuyên bị phê bình chỉ trích dễ ngã lòng trước khó khăn và dễ thành người thiếu tự trọng.

Dạy dỗ nghệ thuật bù trừ điểm yếu. Người trẻ hoàn toàn cần "thắng cuộc" về bất cứ điều gì. Là đồng minh trung thành của con cái, cha mẹ cũng phải cung cấp phương tiện để con cái vượt thắng trở ngại, vượt lên chính mình. *Nghệ thuật bù trừ là một trong những phương tiện này.* Các nhược điểm cá nhân có thể được bù đắp bằng chính những ưu điểm hay năng khiếu nổi trội có được. Có lẽ đứa trẻ sẽ tìm thấy vinh dự cho mình trong lĩnh vực âm nhạc, tạo mô hình, nuôi thỏ hoặc bóng đá v.v..

Hãy giúp con cái kiểm soát tính khí mình. Tính khí thường giống như con yêu quái đang sống trong ta, nó "thúc ép ta" làm điều sai trái khiến ta phải hối tiếc. Cha mẹ cần dạy con cái biết chúng có thể kiểm soát con yêu quái này. *"Con có thể tức giận với chính mình hoặc với em gái khi con muốn, nhưng con sẽ không bao giờ được phép để đánh đập em hay bất kỳ ai khác. Riêng việc đấm đá thì không bao giờ. Bây giờ, hãy lui vào phòng của con và nhắc nhở bản thân mình rằng không bao giờ đánh đập em hoặc bất cứ ai khác".* Chẳng còn nghi ngờ gì nữa về một nỗ lực dấn thân dành cho cá nhân ông bố trở thành gương sáng.

Hãy hun đúc lòng yêu đời cho con cái. Một gia đình hạnh phúc không thể có những khoảnh khắc "buồn tẻ".

Không nên giúp đứa trẻ điều gì khi ta cảm thấy nó có khả năng để tự mình làm điều đó.

“QUYẾT ĐỊNH DỨT KHOÁT ĐI!”
KHẢ NĂNG RA QUYẾT ĐỊNH

“Khả năng ra quyết định” là một kỹ năng thường được cha mẹ ao ước cho con cái mình. Khả năng ra quyết định không chỉ được hiểu là khả năng lựa chọn giữa các cơ hội khác nhau mà còn là sự linh lợi và hành động đúng lúc.

Người thiếu quyết đoán thường tỏ ra trì trệ, chậm trễ, do dự, tắc trách. Người thiếu trách nhiệm về việc gì đó trong gia đình thường tỏ ra quá khích kiểu chiến tranh du kích nhưng họ luôn miệng nói: *“Tôi không có ý kiến!”.* Nhiều cha mẹ thường rất thất vọng: chẳng nên cơm cháo hay hứa hẹn gì với một thằng con như vậy, làm hỏng bét mọi dự kiến và ước tính. Tâm trạng đó có thể gợi nên cảm giác bất lực và quyết định thoái lui: *“Mày muốn làm gì thì làm. Cái đó chẳng can hệ gì đến tao!”.* Thật ra, trẻ em và thanh thiếu niên thiếu quyết đoán thường bộc lộ các vấn đề ứng xử của mình. Do đó, điều đầu tiên cha mẹ phải làm là tìm hiểu lý do.

Một số vấn đề phổ biến nhất hiện nay nảy sinh từ hoàn cảnh sống: tình trạng hỗn độn và tương lai bất định; người ta ít có mục tiêu cụ thể do viễn tượng tương lai mịt mù; *thiếu khả năng thiết lập bậc thang giá trị giữa cái phải **làm** và cái phải **là***: đa số người trẻ không được hướng dẫn kỹ lưỡng để biết điều gì là quan trọng, điều gì là phụ thuộc; cái gì là phương tiện, cái gì là cứu cánh.

Hiện tượng người trẻ tránh né trách nhiệm nảy sinh từ những vấn đề như: sợ hãi, ngại rủi ro, lo lắng, trầm cảm. Sinh viên đại học tìm cách kéo dài thời gian học hành để tránh phải tìm kiếm việc làm. Đôi bạn kéo dài thời gian đính hôn để trốn tránh trách nhiệm hôn nhân. Đó là nỗi sợ phải sống tự lập, phải mang trách nhiệm.

Có những vấn đề nảy sinh do thiếu trưởng thành nhân cách: những người trẻ có đời sống quá lệ thuộc vào người khác, họ dễ bị điều khiển và chịu tác động từ bên ngoài để đạt được điều hoàn hảo ở giai đoạn nào đó nhưng dường như họ không thể kham nổi, họ đã từng thất bại. Sợ thất bại chỉ khiến người ta mãi giậm chân tại chỗ.

Những lý do sau cùng có thể là tính đơn điệu của bổn phận, mất hứng thú, tính đãng trí, nỗi buồn chán, tâm trạng mệt mỏi, lo sợ không thỏa lòng mong ước của cha mẹ cũng thường can thiệp vào. Một lời tiên

đoán của cha mẹ trong quá khứ thường sẽ trở thành sự thật cho đứa con trong hiện tại.

Các giải pháp tế nhị

Cha mẹ đừng bao giờ nói kiểu: *"Hãy đi mà làm điều đó!";* không còn lời đề nghị nào tồi tệ hơn. Phần lớn những đứa trẻ "bị trì trệ" phải nghe câu này hàng ngàn lần; mang tâm trạng bất lực chỉ khơi lên nơi trẻ lòng oán giận, thất vọng và lo âu. Cũng thế, thật tiêu cực khi lặp đi lặp lại cho con cái những câu tương tự: chúng sẽ chỉ cảm thấy bị giám sát và hành hạ. Khi do dự người ta cảm thấy bị thúc ép làm điều gì đó, kiểu sống trong oán hận chỉ khiến người ta càng lúc càng tụt hậu. Lời khuyên nên làm là cha mẹ đừng phê bình, kết án, chế diễu hay đe doạ con trẻ. Những lời đe dọa có thể làm cho con cái phản kháng, và rồi có lẽ chúng sẽ hoàn toàn vuột khỏi tầm tay cha mẹ.

Với một đứa trẻ thiếu quyết đoán, cha mẹ đừng bao giờ làm thay công việc cho chúng. Vấn đề của nó sẽ tái đi tái lại hay còn tồn đọng mãi nếu có ai đó can thiệp và trở thành giải pháp tối ưu để cứu giúp nó.

Làm thế nào để giáo dục một đứa trẻ có khuynh hướng quá chần chừ?

Điều tiên quyết cần làm là khuyến khích trẻ thiếu quyết đoán khám phá và vượt qua bất kỳ vấn đề nào. Đích thân chúng phải tìm tòi, học hỏi và có trách nhiệm với việc mình làm. Nhưng chúng cũng có thể được trợ giúp để chế ngự những nỗi sợ thông thường, để bình tĩnh phân tích sự việc. Trẻ cần một chuyên viên tư vấn, người biết khuyến khích và không xét đoán.

Điều quan trọng là tìm cách giúp đứa trẻ thiếu quyết đoán lên chương trình, lập kế hoạch cho một công việc, thiết lập rõ ràng các giới hạn, giai đoạn, mục tiêu; thảo luận về giới hạn cho phép khi thực thi công việc, dự trù những khả năng có thể xảy ra nếu công việc không diễn tiến theo dự kiến. Đồng thời phải xem xét việc ưu tiên và tình huống khẩn cấp khi cần.

Cần giúp trẻ thiếu quyết đoán tìm cách đề ra những mục tiêu khả thi, cụ thể và thực tế. Trẻ con không biết cách xử trí ra sao khi khối lượng công việc quá đồ sộ mà khả năng bản thân lại có giới hạn; mục tiêu không mấy thực tế khi đưa ra thời hạn để hoàn thành.

Hãy thưởng cho trẻ khi chúng đang làm việc để đạt được mục tiêu. Trẻ thiếu quyết đoán chẳng bao giờ nghĩ đến chuyện hoàn tất việc gì, cho đến khi công việc hoàn thành. Chúng chỉ thấy điều còn phải làm và chẳng thấy điều đã làm được. Cần khen thưởng cả khi chúng chỉ làm được một phần; việc khen thưởng giúp chúng ý thức hơn về khả năng của mình.

Cha mẹ luôn phải giải thích lý do gây bực tức và điều quan trọng là thảo luận điều đó cách rõ ràng, không dùng đến trừng phạt và bạo lực. Đừng tỏ ra tức giận và mỉa mai, nhưng nên nói rõ cảm nhận của mình.

Con cái cần hiểu rằng chúng được quý mến do có những đức tính tốt, những đức tính đó vốn dĩ quan trọng như những thành quả. Dù không đạt được kết quả hào nhoáng bên ngoài, chúng vẫn được yêu thương và ngưỡng mộ. Phụ huynh phải nhấn mạnh khía cạnh tích cực nơi các đức tính của trẻ như: *lòng quảng đại, tính tình vui vẻ, tính nhạy cảm, sự quân bình, một số kỹ năng sống.* Thật đáng tiếc với bệnh thành tích ngày nay, ngay cả trẻ em cũng đánh giá bản thân chỉ dựa trên những tiêu chuẩn giúp trở thành người nổi tiếng, giàu có và thành công. Đích thân con cái phải được biết tầm quan trọng khi có được những đức tính cao thượng và mạnh mẽ, khi học để nên người cần hơn là học để làm giàu. Có chiếc cần câu và kỹ năng để câu thì quý hơn là có con cá. Thông điệp này đòi hỏi phải có thời gian để hiểu nó, nhưng đó cũng là điều quý giá nhất mà cha mẹ có thể cho con cái.

Kỹ năng ra quyết định

Cuộc sống luôn đòi hỏi chúng ta phải đưa ra các quyết định trong mọi lĩnh vực. Khả năng đưa ra các quyết định minh chứng mức độ trưởng thành của một con người. Chẳng ai có quyết định đúng đắn ở tất cả mọi lúc. Để có khả năng ra quyết định cách khôn ngoan và thích hợp cần có kỹ năng ra quyết định. Kỹ năng ra quyết định phải được thường xuyên rèn luyện qua ba bước theo phương pháp *xem - xét - làm* của Đức hồng y Joseph Cardijn (1882 – 1967):

- *Xem / quan sát (see):* Nếu có thời gian, cần hiểu rõ, chính xác và trung thực vấn đề phải quyết định. Nhận định và lựa chọn các giải pháp cho vấn đề. Tham khảo, lắng nghe, phân tích những ý kiến đóng góp từ những người khôn ngoan, dựa trên cơ sở thực tế của bản thân, gia đình và xã hội.

- *Xét / phán đoán (jugde):* Liệt kê các lý lẽ tán thành và phản đối của mỗi giải pháp. Cứu xét ưu điểm và nhược điểm của nó. Tiên liệu hậu quả tiềm tàng, lượng giá kết quả có thể đạt được và tầm ảnh hưởng của nó với chính mình cũng như với người khác. Quyết định lựa chọn các giải pháp khả thi, tránh liều lĩnh, hấp tấp.

- *Làm / hành động (act):* Dựa trên các thông tin khôn ngoan và chắc chắn để quyết định chọn giải pháp tốt nhất. Quyết định và thực hiện giải pháp đã chọn trong tinh thần xây dựng và trách nhiệm.

Tôi sẽ dạy con cái mình tầm quan trọng của thời gian.

KẺ KHÔNG MỜI MÀ TỚI
TRUYỀN HÌNH VÀ GIA ĐÌNH

Trở về từ một cuộc thám hiểm trên hành tinh của chúng ta, hai cư dân sao Hỏa tặng cho thủ lĩnh của họ một cái tivi.

Họ giải thích: "Chúng tôi đã không thể tóm bắt được thứ gì trên trái đất, nhưng chúng tôi đã bắt được một trong các vị thần của họ".

Khi nói đến tivi trong gia đình, người ta hít thở bầu khí của cuộc nội chiến. Từ cái tivi, bóng ma tội phạm sắp xuất hiện nơi phụ huynh và khán giả truyền hình. Những đứa trẻ si mê ti vi. Ông bà và cha mẹ xem tivi càng ngày càng nhiều. Nơi đó, các chuyên gia đưa ra lời tiên báo về ngày tận thế với những hậu quả khốc liệt. Chương trình tivi dung tục dung nạp bao nhiêu điều tội lỗi, xấu xa, đồi phong bại tục. Như một loại thực phẩm, tivi trở thành đối tượng kiêng khem trong Mùa Chay. Có người dự định tạo một "bữa tiệc truyền hình" cho cha và mẹ. Ban ngày, người người thảo luận, nói chuyện, khủng bố, cảm thấy phẫn nộ; nhưng rồi vào buổi tối, người ta chìm mình vào chiếc ghế bành và xem tivi. Tóm lại, khi người ta đối diện với cái tivi, người ta phải điềm tĩnh cao độ, bởi một vị hiền triết nào đó bảo rằng: *"Khi đối mặt với điều không thể tránh được thì bạn hãy thư giãn".*

Chúng tôi có 10 lời nhận xét đơn giản để phản ánh cách khách quan về vấn đề tivi:

1 - Truyền hình tạo ra nhiều vấn đề do những gì nó không làm. Cuộc sống gia đình sẽ ra sao nếu không có truyền hình? Thật khủng khiếp khi thống kê cho biết đa số các gia đình quy tụ chỉ để cùng nhau "xem truyền hình". Trong quá khứ, ông bà cha mẹ chuyển giao các giá trị về văn hóa, xã hội và gia đình cho con cháu; ngược lại, ngày nay do con cháu dễ dàng tiếp cận với những thông tin đủ loại, từ thời trang cho đến quan điểm sống, chúng lại chuyển trao cho ông bà cha mẹ cái văn hóa từ truyền hình. Rốt cuộc việc chuyển giao văn hóa giữa các thế hệ bị "đảo ngược".

2 - Đừng bao giờ nại đến nguyên nhân trực tiếp, nghĩa là không nên xem truyền hình như là một cái cớ gây mất bầu khí gia đình.

Người ta không thể nói: *"Truyền hình không cho phép chúng ta nói chuyện nhiều hơn!".* Nếu đó là sự thật thì chỉ cần tắt cái tivi, và như có phép mầu người ta lại bắt đầu cuộc nói chuyện trong gia đình. Nhưng thực tế lại cho thấy khác hẳn với những gì người ta xác nhận. Bạn nhỏ Mafalda cho biết: *"Tối hôm qua cái tivi bị hư. Một buổi tối làm cháu sửng sốt: cháu đã không tin là mình có cha mẹ chán ngán đến như thế".*

Ngược lại, người nại đến nguyên nhân lòng vòng bảo rằng: *"Đừng lắm lời và hãy cùng xem tivi nhiều hơn để nói ít hơn".* Rồi như kẻ "nối giáo cho giặc", họ làm cho tình thế thêm nguy kịch, cho dù cái tội ban đầu không đến từ cái tivi đáng thương.

3 - Con cái cần tuân theo một "chương trình không xem tivi". Don Carlô Ambrôgiô có lời khuyên số một cho trẻ nhỏ chưa đến tuổi đi học như sau: *"Không nên để các cháu nhỏ ở không trước màn ảnh nhỏ; và không bao giờ để các cháu nhỏ chưa đến tuổi đi học ở một mình trước màn ảnh ấy".* Thật tình, nhiều người ngấu nghiến xem truyền hình chỉ vì chẳng có gì tốt hơn để họ làm. Họ nhìn mà không thấy. Họ chuyển hết kênh này sang kênh khác, xem các đoạn phim rời rạc chẳng mạch lạc gì với nhau. Đó là cách dùng thời gian thật ngu ngốc. Chăm chú theo dõi một chương trình được lựa chọn kỹ lưỡng góp phần giáo dục, giải trí và thông tin. Phương tiện truyền thông giúp ích cho cha mẹ và các nhà giáo dục khi cần truyền tải một nội dung chuyên biệt.

4 - Thanh thiếu niên cần một cái la bàn. Trẻ con không chỉ xem các chương trình đã chỉ dẫn cho chúng. Trẻ rất thích xem các chương trình dành cho người lớn. Rốt cuộc chúng xem mọi thứ, xem vô độ, xem lung tung, không lưu tâm đến mức độ trưởng thành hoặc giá trị gia đình. Ngày nay, trẻ sớm biết rằng: có những vợ chồng lừa dối nhau, thanh niên ăn cắp trong siêu thị, thú vật và giới mày râu thanh trừng lẫn nhau, kẻ gian lận có được rất nhiều tiền qua một vụ cướp ngân hàng hoặc qua một trò lừa đảo kẻ ngây ngô v.v..

Một đứa trẻ tiếp xúc quá lâu với truyền hình thật sự có nguy cơ bị "mất phương hướng": cần một ai đó dạy bảo chúng biết phân biệt theo tiêu chuẩn "chân - thiện - mỹ", biết "phán đoán" giữa điều chân thật và điều giả dối, giữa điều tốt và điều xấu, giữa điều bình thường và dị thường, giữa cái đẹp và cái xấu.

5 - Cần học để vô hiệu hoá quảng cáo. Ngôn ngữ quảng cáo khai thác cách tuyệt vời mọi khả năng truyền thông của phương tiện truyền hình. Ngôn ngữ của nó không theo cách lập luận và suy nghĩ thông thường: nó chỉ tìm cách "quyến rũ" trực tiếp thông qua ấn tượng mạnh của hình ảnh, màu sắc và âm thanh. Khi chương trình truyền hình đang được mong đợi, người ta chen quảng cáo vào để khéo léo móc túi người xem. Thật không thể chấp nhận khi quảng cáo nhắm trực tiếp đến con trẻ, bởi chúng là những người tiêu dùng không được bảo vệ. Cần dạy trẻ em và thanh thiếu niên "tạo khoảng cách" với các thông điệp của quảng cáo, chẳng hạn như tắt âm thanh quảng cáo khi đợi chương trình tiếp theo.

6 - Cần phục hồi các phương tiện truyền thông bổ ích khác. Bỏ qua các phương tiện truyền thông bổ ích có lẽ là quên sót tồi tệ nhất trong giáo dục. Đứa trẻ cần phải học ăn, học nói, học gói, học mở. Người ta sẽ không làm được việc đó khi họ trải qua quá nhiều giờ trong im lặng và trong bóng tối để nghe nhìn một "cái máy". Thanh thiếu niên cần phải học để đọc và tưởng tượng, để thưởng thức một bức tranh và một buổi hòa nhạc.

7 - Cần có kinh nghiệm thực tế. Một đứa trẻ kia có ông nội mới qua đời, nó tưởng rằng ông của nó cũng sẽ sống lại như nhân vật trong trò chơi điện tử của nó. Kinh nghiệm đối diện với màn hình chỉ là "kinh nghiệm ảo". Trẻ có nguy cơ sống trong một hình thức nhầm lẫn tai hại, vượt qua ranh giới giữa hiện thực và tưởng tượng, mọi thứ có lẽ chỉ trở thành ảo tưởng.

Trẻ em phải được đụng chạm bằng tay và được đem đi xem một buổi hoàng hôn, một cây anh đào đang trổ hoa, cánh đồng lúa trổ bông, một con bò thật sự. Trẻ cũng phải thấy cha và mẹ chúng đang làm việc đổ mồ hôi trên cánh đồng, trong nhà máy, nơi công trình v.v..

8 - Dạy trẻ biết hương vị công việc. Con trẻ mở mang trí não thông qua các giác quan. Như thực phẩm nuôi dưỡng cơ thể làm sao, thì sự động chạm, các cảm giác, sự hoạt động, các hình ảnh, âm thanh, mùi vị, hương vị, cũng là "thực phẩm" cơ bản cho sự chú ý, trí nhớ, suy nghĩ, cảm thức

của một đứa trẻ và cũng để hình thành bản sắc của trẻ như vậy. Để tăng trưởng, phát triển và có được sự tự tin, con cái cần phải đụng chạm, chơi đùa, làm việc, trải nghiệm thực tế, chiêm ngắm vẻ đẹp, tính đa dạng và phức tạp của thế giới muôn loài. Trẻ phải phát triển khả năng của mình qua hoạt động, sáng tạo, chứ không đơn giản chỉ quen với vai trò làm "khán giả chuyên nghiệp" trước cái tivi, ngồi xem thụ động như bù nhìn trông dưa ngoài ruộng.

9 - Kiến tạo những cái đầu biết tư duy. Truyền hình sẽ không bao giờ thay thế được nhà trường, nhưng nhà trường cũng không thể tiếp tục dạy dỗ như thể không có cái tivi. Truyền hình thật sự thúc ép nhà giáo thay đổi vai trò của mình. Nhà giáo dục thời hậu truyền hình không còn là kẻ truyền thụ tri thức thụ động *(bằng việc đa diện hóa các phương tiện truyền thông)*, nhưng họ là người giúp thanh thiếu niên thiết lập sự hiểu biết và tiếp thu chúng trong một hệ thống tổng hợp mạch lạc. Các *phương tiện truyền thông* cung cấp vô số loại vải vóc màu sắc đa dạng, các nhà giáo dục phải cung cấp bản "thiết kế" để kẻ thụ huấn sắp xếp cho nó có ý nghĩa như may được một bộ quần áo xinh đẹp. Dạy tư duy là một trong những mục tiêu cơ bản của giáo dục gia đình.

10 - Quyền bật tắt tivi nằm trong tay của bạn. Thông thường đó chính là quyền hạn thật sự mà một người có trên cái tivi của mình.

Một câu tục ngữ của người Trung Hoa cho hay: *"Chẳng tại rượu nồng làm cho say thực khách. Khách say bởi quá chén nồng choáng váng".* Chẳng phải truyền hình làm hư hỏng người ta, người ta hỏng do không học biết sử dụng tính hữu dụng của truyền hình.

Cha mẹ gắng trả lời câu hỏi: "Tối nay nhà mình sẽ làm gì khi cái tivi bị hỏng?".

PHƯƠNG PHÁP BA CHỮ H
QUY TẮC ĐỂ ĐỀ PHÒNG

Trường nội trú mua được một số táo tươi ngon. Chị bếp đặt chúng ngay tại cửa sổ nhà ăn; và rồi, đột nhiên, tất cả các quả táo đã không cánh mà bay! Chị bếp thấy Don Bosco, tiến gần ngài và nói: *"Cha biết bọn trẻ đã gây ra cho chúng con điều gì sáng nay không? Chúng con mua được một số táo tươi ngon dành cho bữa ăn trưa có khách nước ngoài (đó là một ngày đại lễ của trường nội trú) và bọn trẻ đã ăn cắp hết!".*

Với tính bình tĩnh thường có, Don Bosco nói với chị bếp: *"Điều sai trái không phải là do bọn trẻ, mà là do chúng con. Chúng con hãy cho gọi ông thị trưởng, và nói với ông ta rằng Don Bosco bảo làm thêm ngay một cái rào chắn gắn bên cửa sổ... Chúng con hãy nhớ là đừng bao giờ tạo cơ hội phạm tội cho bọn trẻ, đây là phương pháp dự phòng của Don Bosco đấy!".*

Mục đích cơ bản của giáo dục con cái cốt ở chỗ giúp trẻ trở thành chủ nhân ông của đời mình và hành vi ứng xử của mình. Phát triển kỷ luật tự giác là cho việc "trưởng thành" và do đó nó trải qua các giai đoạn khác nhau.

Bước đầu tiên để tìm ra giải pháp cho cách hành xử có vấn đề nằm ở chỗ quan sát thật cẩn thận những gì đang xảy ra. Đa số các tình huống được các học giả *(Douglas, Baker)* phân chia thành ba giai đoạn đặc trưng được tóm lại qua "ba chữ H".

- *Giai đoạn H1 (Hoàn cảnh):* giai đoạn trước, hoàn cảnh xảy ra sự kiện
- *Giai đoạn H2 (Hành xử):* giai đoạn hành xử của con cái.
- *Giai đoạn H3 (Hậu quả):* giai đoạn hậu quả xảy ra. Đây là điều sẽ xảy ra hoặc điều đang có nơi con cái như là kết quả của cách hành xử khó ưa.

Cách tự nhiên hầu hết các bậc cha mẹ ứng xử những gì thấy được trong giai đoạn H2 và H3.

Một ví dụ: hầu như mỗi khi tới quầy tính tiền trong siêu thị, bà mẹ luôn phải đối mặt với một trận chiến với bé gái của mình. Bé gái lấy các gói kẹo và gói snack, sắp xếp gọn gàng trên bàn thu tiền. Bà mẹ bị đặt vào tình thế phải lựa chọn: trả tiền trong sự không hài lòng hoặc loại ra để rồi con bé la hét om sòm và bị bạt tai túi bụi.

Trong trường hợp này, Hoàn cảnh là cái siêu thị, Hành xử được đặc trưng bởi ý thích bánh kẹo nảy sinh từ nhu cầu đồ ngọt của trẻ con, Hậu quả *(chẳng bao giờ dễ ưa)* là sự nhượng bộ hoặc cãi nhau.

Phương pháp "dự phòng" luôn luôn yêu cầu xem xét trước cả bước H2. Người mẹ phải quyết định làm gì trước khi đi tới bàn thu tiền hoặc thậm chí trước khi đi siêu thị. Người ta phải tìm giải pháp thay thế. Chẳng hạn họ có thể quyết định không mang con bé đến siêu thị ít lâu, cho đến khi *đứa trẻ đồng ý để hành xử theo cách bạn muốn*.

Cách riêng cha mẹ thiếu nhi cần phải xem xét hoàn cảnh, và bao lâu có thể nên giữ trẻ trong tầm kiểm soát, cho đến khi trẻ không thể tự mình làm điều đó. Hơn nữa một người lớn cũng phải học *"Tam thập lục kế, tẩu vi thượng sách! - Ba mươi sáu chước, chạy là hơn hết!"*.

Trong lãnh vực giáo dục, không nên xảy ra điều mà câu chuyện ngụ ngôn sau đây kể lại: *"Chú cừu con phát hiện ra một lỗ hổng ở hàng rào và trốn thoát. Chú ta rất sung sướng bởi việc ra đi của mình. Chú ta đi xa thật xa và đã bị lạc. Lúc bấy giờ chú nhận ra có một con sói đang đuổi theo sau. Chú ta chạy bán sống bán chết, nhưng con sói vẫn tiếp tục đuổi theo, cho đến khi người chăn cừu đến, cứu chú thoát chết và âu yếm đưa chú trở về chuồng cừu. Nhưng chẳng đếm xỉa gì tới những đe doạ, người chăn cừu không thèm bịt lại cái lỗ hổng ở hàng rào"*.

Tôi sẽ thiết lập các quy tắc và tôi sẽ thực hành trước.

TIN VÀO TÌNH MẸ CHA
NGHỆ THUẬT TRÁCH MẮNG CON

Không ưa thì dưa có dòi. Vào thời điểm nào đó, con cái như một lá thư, một món hàng thật khó ưa, cha mẹ muốn gửi trả về địa chỉ người gửi, trả về nơi sản xuất. Con cái không chỉ gợi lên những tình cảm tích cực; nhiều lúc chúng làm cha mẹ "điên tiết" vì những yêu sách, vô lễ và vô ơn. *"No mất ngon, giận mất khôn".* Đôi lúc, cha mẹ có thể tỏ ra hấp tấp, bất cẩn, thiếu suy nghĩ, mệt mỏi và nổi trận lôi đình.

Có nguyên tắc đúng đắn là có khuôn vàng thước ngọc cho việc giáo dục và nó làm nền tảng của tình yêu gia đình. Trong mức độ nào đó thì "trách mắng" là một nhân tố điều hòa trong việc giáo dục.

Biết trách mắng sao cho có hiệu quả tích cực và lâu bền là một nghệ thuật trong việc giáo dục của bậc làm cha mẹ.

Don Bosco đã viết 5 năm trước khi ngài qua đời như sau:

"Chỉ trừng phạt sau khi đã dùng mọi cách khác nhau. Biết bao nhiêu lần trong sự nghiệp lâu dài của cha, cha đã phải thuyết phục mình về sự thật lớn lao cao cả này! Cáu gắt chắc chắn dễ dàng hơn kiên nhẫn; đe dọa một đứa trẻ thì dễ hơn thuyết phục nó; cha nên nhắc lại rằng: quá dễ dàng để mất kiên nhẫn và để niềm kiêu hãnh của ta bừng lên trừng phạt những ai chống lại ta, nhưng việc uốn nắn trẻ đòi ta phải có sức chịu đựng và có lòng khoan dung. Khi ta trừng phạt ai đó, khó khăn nằm ở chỗ làm sao vẫn giữ được bình tĩnh để kẻ bị phạt loại bỏ được cảm giác nghi ngờ ta trừng phạt họ chỉ vì muốn chứng tỏ quyền bính, hoặc làm theo tình tư dục.

Do bọn trẻ là con cái của ta, ta phải đẩy ra xa mọi cơn tức giận khi sửa lỗi, hoặc ít ra là nén giận lại. Không sôi sục trong tâm hồn, không khinh bỉ trong ánh mắt, không lăng nhục trên môi miệng; nhưng hãy cảm thấy động lòng trắc ẩn lúc hiện tại, hy vọng cho tương lai; rồi chúng con là những người cha chân thực và những người sửa dạy chân tình".

Phẩm chất của lời trách mắng chất lượng

Lời trách mắng chất lượng là lời trách mắng có những nguyên tắc đúng đắn.

Ngay lập tức. Kéo dài tình trạng lo lắng chẳng giúp ích gì cho trẻ em. Con nít thường quên ngay lỗi lầm đã phạm. Và những lời trách mắng "lạnh lùng" chỉ làm chúng giận dỗi.

Phù hợp. Đôi khi trước mắt trẻ em, tính mạch lạc tạo nên trật tự và sự an tâm nơi một thế giới hỗn mang và đáng sợ. Một cậu bé sẽ không biết xử trí ra sao khi thì cậu được cho phép, khi thì bị khiển trách, khi thì bị nghiêm cấm đá bóng trong hành lang.

Đáng tin cậy. Những lời đe dọa trống rỗng và các lời khuyên bảo nhàm chán thật vô ích. Bố của Gigetto nói rõ ràng rằng cậu ta phải trở về nhà ngay khi buổi chiếu phim ở nguyện xá kết thúc. Giờ giấc được thiết lập rõ như ban ngày. Nếu Gigetto về nhà trễ, nó sẽ bị trách mắng, và nó sẽ hiểu rằng nó đã không vâng lời bố. Bố rất yêu thương nó, vì thế bố có nguyên tắc rõ ràng, và không thể tránh khỏi la mắng khi nó không biết vâng lời.

Đúng đắn. Con cái bị trách mắng là do cách ăn ở không tốt một cách khách quan, chứ không do cha mẹ bực dọc, nóng nảy hay mệt mỏi theo tính chủ quan.

Tích cực. Đứa trẻ bị khiển trách vì nó đã phạm lỗi *(tội lỗi),* khác với nó bị lên án hay bị hạ giá vì lỗi này *(tội nhân).* Cho nó hay biết cha mẹ tức giận, khó chịu và bực dọc vì sự chọn lựa sai lầm của nó. Cha mẹ ghét tội lỗi nhưng yêu mến tội nhân. Có thái độ tiêu cực đối với hành vi sai trái của trẻ chứ không hướng trực tiếp vào đứa trẻ. *"Cha mẹ yêu thương con và muốn dạy con cách hành xử đúng đắn. Mỗi lần con sai phạm, cha mẹ sẽ la mắng con".*

Có một cường độ vừa phải. Vì trẻ nhỏ rất nhạy cảm *(chỉ một lời mắng yêu cũng dễ dàng bật khóc)* nên cần phải giơ cao đánh khẽ. Những đứa trẻ cứng đầu cứng cổ cần một cường độ mạnh hơn. Cường độ cũng được điều chỉnh theo mức độ nặng nhẹ của vấn đề. *"Mềm thì nắn, rắn thì buông".* Cha mẹ không thể sử dụng "trọng pháo" chỉ vì ly nước đổ tràn xuống bàn ăn...

Hiệu quả. Kỷ luật có nghĩa là dạy dỗ. Tiêu chuẩn tối thượng của mọi lời trách mắng nằm ở chỗ: *Cha mẹ có đang sống như cách mình dạy bảo hay không?*

Một vài lưu ý

Ghi nhớ yếu tố "tam quyền phân lập". Cha mẹ thu được nhiều lợi ích nếu họ ghi nhớ yếu tố tam quyền:

1 - Lập pháp *(định ra pháp luật)***:** cha mẹ đồng thuận với nhau và với

con cái về các quy định.

2 - Hành pháp *(thi hành pháp luật)***:** thực hiện các quy định đã được đồng thuận với nhau. Các quy định này được trình bày cho con cái cách rõ ràng, dễ hiểu và dễ áp dụng.

3 - Tư pháp *(xét xử hành vi phạm pháp)***:** Kiên quyết xử phạt khi các quy định không được tôn trọng.

Trên đây là kinh nghiệm có được sau nhiều năm làm việc trong phòng khám của khoa tâm lý trị liệu gia đình.

Hãy chấp nhận để một đứa trẻ lớn lên. Cách hành xử bất nhất và hay thay đổi của trẻ em là chuyện thường tình. Dường như trẻ có cái rađa nhạy bén để dò ra những gì làm cho người lớn dễ bực mình. Nếu cha mẹ nói năng lịch sự và nhã nhặn, thì trẻ nói ăn nói thô thiển và tục tĩu. Nếu cha mẹ yêu mến hòa bình, thì trẻ tìm cách cãi vã với con chó nhà hàng xóm và cả chủ của nó. Nếu cha mẹ ăn ở gọn ghẽ và sạch sẽ, thì trẻ chất đồ dùng của nó thành đống lộn xộn khôn tả và tháo cái quần jeans ra thành từng mảnh. Sự bất tuân và nổi loạn của trẻ vị thành niên không chỉ là một thách thức, nhưng chúng còn là hiện trường để cha mẹ kiểm tra tính tình và khả năng tự chủ của trẻ. Kiên nhẫn giúp đỡ, nhưng cũng phải cương quyết trước vấn đề quan trọng. Con cái phải nắm bắt quan điểm của cha mẹ và phải tuân theo những nguyên tắc đạo đức. Chẳng hạn, không thể dùng phương tiện xấu để đạt mục đích tốt.

Không tỏ ra nhu nhược. Thừa nhận nỗi buồn phiền lắng lo của một đứa trẻ không có nghĩa là dung túng mọi sự.

Một ông bố khó chịu khi thấy đầu tóc bờm xờm của cậu con đã nói: *"Xin lỗi con nhé. Tóc tai là của con, nhưng cái dạ dày là của ba. Ba có thể chịu được sau ăn sáng, chứ không phải bây giờ. Con làm ơn vào phòng mà ăn".*

Đó là cách hành xử tích cực: Ông bố tỏ ra tôn trọng sở thích và cá tính của cậu con. Ở độ tuổi thanh thiếu niên, trẻ rất nhạy cảm với những yêu cầu hợp lý và hợp tình của cha mẹ, nhưng hầu như chẳng chịu thực thi.

Tránh lời khiển trách thiếu tính xây dựng. Một thiếu niên 14 tuổi hứa sẽ rửa xe cho cha mẹ. Nhưng sau đó nó quên béng lời mình hứa và cố gắng xoay sở vào giờ phút chót bằng cách xịt nước qua loa và lau chùi sơ sài.

Ông bố có hai tình huống phản ứng:

Tình huống 1.

Cha: *Xe phải được lau rửa cách riêng trên mui và phía bên trái. Lúc nào thì con có thể làm điều đó?*

Con: *Bố à, con sẽ làm điều đó tối nay.*

Cha: *Cảm ơn con.*

Tình huống 2.

Cha: *Mày đã rửa xe chưa?*

Con: *Rửa rồi bố.*

Cha: *Mày có chắc không đấy?*

Con: *Tất nhiên là chắc rồi!*

Cha: *Vậy tại sao nó bẩn như vậy? Mày rửa kinh quá! Nó còn tồi hơn cả lúc chưa rửa nữa.*

Con: *Nhưng chính con đã rửa nó.*

Cha: *Mày gọi đấy là rửa hả? Ngày nào mày cũng lo chơi bời. Chơi bời là điều mà mày thích nhất đấy! Mày nghĩ xem mày có thể tiếp tục chơi đến hết đời mày không? Với cái tính cẩu thả của mày, mày sẽ chỉ là thằng xây cống xây cầu xây đâu sập đó. Thật là đứa vô trách nhiệm. "Có đỏ mà chẳng có thơm. Như hoa dâm bụt nên cơm cháo gì!".*

Thật dễ dàng để tưởng tượng về tình huống 2 như sau: Ông bố và cậu con nhìn nhau "giận dữ" như chưa từng có. Những lời trách móc của ông bố làm cậu con oán hận, tức giận và tìm cách báo thù; đó là những điều hoàn toàn vô ích cho cả hai bố con.

Những lời khiển trách hữu ích

Một đứa trẻ thường xuyên bị phê bình chỉ trích sẽ cảm thấy mình thật vô tích sự và cảm thấy người khác cũng chỉ ưa phê bình chỉ trích. Bị đánh giá thấp, nó bắt đầu nghi ngờ khả năng bản thân và xem thường khả năng của mọi người. Nó hoài nghi mọi người và tự nhủ rằng chẳng có ai biết khẳng định tốt. Hầu hết những lời phê bình chỉ trích là không cần thiết. Khi đang bị lạc đường, có lẽ điều hợp lý nhất là ta hãy tự nhủ rằng: *"Chẳng lợi gì khi ngồi xem xét khả năng của bác tài, tốt nhất là gặp được một người tử tế để họ chỉ đúng hướng mà đi".* Khi có phiền hà, lời khiển trách hữu ích nhất là giúp người ta thấy điều cần phải làm để thoát khỏi tình trạng hiện tại hơn là tập trung vào người gây ra phiền hà.

Trong những tình huống xem ra cha mẹ cần có những lời trách mắng nảy lửa nhất vẫn có thể hạ hỏa bằng cách nói: *"Có một vấn đề cần giải quyết. Vậy chúng ta cùng tìm cách giải quyết nó".*

"Sóng trước đổ đâu, sóng sau đổ đấy". Cha mẹ giận dữ bật đèn xanh cho con cái giận dữ, nhất là những đứa hơi một tí phiền hà đã đập đầu ăn vạ. *"Một sự nhịn, chín sự lành".* Cha mẹ hãy nhớ rằng: *"Thiên Chúa ban cho ta đôi mắt để nhìn, nhưng cũng ban mí mắt để nhắm lại".*

Nếu hôm nay con cái làm tôi giận thì chính tôi tránh làm chúng giận.

ĐẸP LÒNG CẢ ĐÔI BÊN
DÙNG PHƯƠNG PHÁP ĐỐI THOẠI

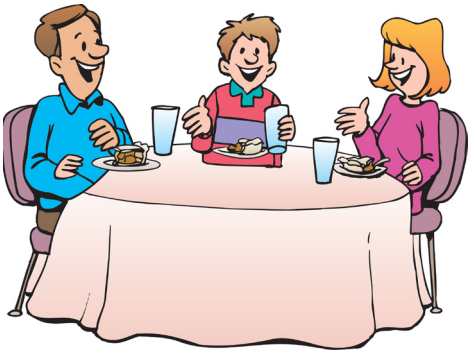

Nhiều người bàn tán về việc đối thoại trong gia đình. Xem đó là chuyện quá phức tạp. Trong thực tế, điều cần được cứu xét thì đơn giản thôi. Trong khi giáo dục, nhiều cha mẹ cảm thấy lúng túng khi áp dụng kỷ luật với con cái: nghiêm khắc hay khoan dung, cứng rắn hay mềm dẻo, dễ dãi hay độc đoán.... Vì vậy, họ xem tương quan với con cái là một cuộc chiến mang tính tranh giành quyền lực, hai phe hay hai ý chí đụng độ nhau để phân biệt thắng thua. Một ông bố đương sẵn sàng cho cuộc chiến đã khẳng khái trả lời con gái như sau: *"Bố không quan tâm đến những gì con nghĩ! Bố không bao giờ muốn thấy con gái mình mặc chiếc váy ngắn. Bố không nhân nhượng điều đó đâu".*

Đáng tiếc thay, con cái thường hành động theo cách ngược lại và chúng ngầm hiểu tương quan của mình với cha mẹ là tương quan đối kháng. Cuộc chiến nào lại không có thương vong, không có kẻ thắng người thua.

Tương quan đối kháng có những nhược điểm đáng để các bậc làm cha mẹ phải lưu tâm xa tránh. Khi cha mẹ dùng quyền hành để áp đặt ý muốn của mình trên con cái, chúng sẽ có những phản ứng như sau: *bất mãn, căm ghét, nổi loạn, hậm hực, cộc cằn và bỏ nhà ra đi.* Mọi chuyện sẽ đến hồi tồi tệ khi cha mẹ "thắng cuộc", thường thì con cái sẽ trở thành những thanh thiếu niên *hung bạo, bất trị, cứng đầu, bốc đồng, thô lỗ và ích kỷ.* Cả thiên hạ đều biết đó là những thanh thiếu niên hư hỏng và khó ưa hàng đầu. Ngoài ra, nếu cha mẹ "thua cuộc" thì họ dễ *cáu gắt, mất ăn, mất ngủ, tủi nhục và mãi khổ tâm.*

Phương pháp đẹp lòng đôi bên

Tuy nhiên, có một khả năng thứ ba: khả năng mà "không ai bị thua cuộc". Tâm lý gia người Mỹ Thomas Gordon gọi nó là **phương thức không có kẻ thua cuộc**. Đó là một hình thức "thương thuyết", "thỏa hiệp". Trong nghệ thuật thương thuyết, cả cha mẹ và con cái đều giành chiến thắng. Nghệ thuật này giúp cả hai bên tìm ra giải pháp tốt nhất có

thể làm vừa lòng nhau.

Chúng ta có thể diễn tả nghệ thuật thương thuyết trong một tình huống cha mẹ và con cái đang xung đột nhau. Chẳng hạn căn phòng của đứa con thường xuyên lộn xộn. Người mẹ yêu cầu đứa con tham gia tìm kiếm một giải pháp cho vấn đề bằng cách người mẹ nói với con cách nhẹ nhàng những câu đại loại như: *"Mẹ có quá nhiều việc phải làm nên không thể dọn dẹp căn phòng của con". "Công việc của mẹ quá nhiều khiến ngay cả việc dọn dẹp căn phòng của mẹ đã khó, làm sao mẹ còn thời gian để dọn dẹp căn phòng của con!", "Nếu suốt tuần mẹ đã phải nấu cơm rửa chén cho con thì ít ra con cũng phải dọn dẹp căn phòng của mình cho gọn gàng, sạch sẽ vào những ngày con nghỉ học chứ?".* Cả hai bên cùng lượng giá giải pháp có thể thực thi, sau đó cả hai cùng đồng ý với giải pháp làm hài lòng mỗi bên. Cha mẹ không phải nại đến quyền bính hay đe dọa.

Cha mẹ tìm cách khuyến khích con cái thi hành quyết định để tập cho nó suy nghĩ và xử lý vấn đề, cách đó thì tốt hơn là áp đặt quyền bính hay đe dọa. Trẻ tự hào bởi được coi là "bình đẳng", là "người lớn". Hình phạt và lời la mắng chỉ nên dùng ở mức tối thiểu. Phương thức đẹp lòng đôi bên sẽ làm gia tăng tình thân ái và giảm thiểu chiến tranh.

Sáu giai đoạn của phương pháp đẹp lòng đôi bên.

Trọng tâm của phương pháp gồm sáu giai đoạn quan trọng:

Nhận dạng và định rõ sự xung đột. Đây là thời điểm rất tế nhị: đôi bên cần nhiều thiện chí. Cần có khoảng thời gian hoàn toàn bình tâm và yên tĩnh, lúc cả hai sẵn sàng bước vào bàn đàm phán. Tránh nói lòng vòng để đi ngay vào trọng tâm của vấn đề. Cha mẹ nên tránh kiểu nói xúc phạm, sỉ nhục nhưng nói rõ điều mình cảm nhận và con cái cũng sẽ nói năng và ứng xử tương tự.

Liệt kê các giải pháp có thể. Vô phúc thay khi bắt đầu ngay bằng câu hỏi: *"Ai là người có lỗi?".* Câu hỏi duy nhất cho phép: *"Ta có thể giải quyết vấn đề bằng cách nào?".* Các giải pháp đề xuất giữa đôi bên phải được viết trên giấy trắng mực đen và không được bình phẩm chi cả.

Câu nói của Eldridge Cleaver đáng cho cha mẹ và con cái suy nghĩ: *"Nếu bạn không góp phần giải quyết vấn đề, thì bạn là một phần của vấn đề".*

Đánh giá các giải pháp được liệt kê. *"Có giải pháp nào đó tốt hơn so với những giải pháp khác không?".* Điều quan trọng trong giai đoạn này

là cả cha mẹ và con cái bày tỏ tâm tư, nguyện vọng của mình cách chân tình: *"Không. Điều này làm con không phục"; "Không được, cha mẹ không hài lòng về việc này".*

Chọn giải pháp thích hợp nhất và có thể chấp nhận. "*Dường như chúng ta đồng ý giải pháp này: hãy bắt đầu thi hành xem nó có thật sự giải quyết được vấn đề hay không?".* Cha mẹ phải chắc chắn là con cái hiểu rõ quyết định đã chọn.

Thiết lập các chi tiết và phương tiện áp dụng quyết định. *"Ai sẽ làm điều này và làm khi nào? Bao nhiêu lần một tuần?".* Nếu bất đồng liên quan đến giờ giấc đi ngủ, ai sẽ định giờ đi ngủ?

Xem xét và đánh giá lại các quyết định. Trường hợp thanh thiếu niên cam kết mà không thể thực thi, đòi hỏi phải điều chỉnh hoặc thay đổi quyết định cho phù hợp với hoàn cảnh.

Cùng nỗ lực tìm giải pháp "đẹp lòng đôi bên" cho vấn đề còn tồn tại.

HƠI THỞ CỦA TÌNH YÊU
TẬP SỐNG LÒNG KHOAN DUNG

Một ngày nọ Don Bosco nói với anh Gioakim Berto, người thư ký trẻ tuổi dáng vẻ nhút nhát và lo lắng trong công việc của mình: *"Xem kìa, con quá sợ Don Bosco: có lẽ con nghĩ là cha nghiêm ngặt và hay đòi hỏi, do đó xem ra con e sợ cha. Con không dám nói chuyện với cha cách thoải mái. Con luôn lo lắng về chuyện không thể làm hài lòng cha. Nhưng con hãy loại bỏ mọi băn khoăn lo lắng ấy đi. Con biết rằng Don Bosco rất yêu thương con: bởi vậy, nếu con phạm phải lỗi nhỏ thì đừng để ý đến nó, còn nếu con phạm phải lỗi lớn thì cha tha thứ hết cho con".*

Sự tha thứ chiếm một vị trí quan trọng trong hệ thống giáo dục của Don Bosco. Giáo dục trong gia đình hiện nay đang gặp nguy hiểm vì không thấy tầm quan trọng đó. Bầu khí văn hoá mà chúng ta đang sống trong đó coi thường khái niệm tha thứ và xem "lòng thương xót" như một đức tính xa lạ.

Tuy nhiên, phương dược để các mối tương quan trong gia đình được củng cố thêm bền chặt và ngăn ngừa suy thoái chính là sự tha thứ. Chỉ nơi gia đình người ta mới gặp được sự tha thứ trọn vẹn hơn cả.

Chúng ta có thể đưa ra một vài nhận xét đơn giản.

Khả năng tha thứ được học biết từ kinh nghiệm. Người ta học biết tha thứ từ cha mẹ mình. *"Gia đình là trường học đầu đời về Lòng Thương Xót, vì ở đó, chúng ta được yêu thương và học yêu thương, được tha thứ và học tha thứ".* Trong lĩnh vực tha thứ, tất cả chúng ta đều là những người mới tập sự. Ai cũng *phải học tha thứ*. Nếu khi ta còn nhỏ mà cha mẹ ta đã xin thứ lỗi, thì chúng ta đã học biết tha thứ trực tiếp từ cha mẹ. Nếu tận mắt thấy cha mẹ tha thứ cho nhau, ta dễ dàng biết cách tha thứ cho anh em mình. Nếu từng nhiều lần trải nghiệm được tha thứ,

ta sẽ không chỉ biết tha thứ mà còn đích thân có được kinh nghiệm tuyệt vời: sự tha thứ có khả năng biến đổi kẻ khác.

Thành thật tha thứ cho những lỗi lầm hệ trọng. Chúng ta thường tưởng nghĩ đến việc tha thứ trong những sai phạm nhỏ nhặt. Sự tha thứ đích thật chỉ có khi đó là những lỗi lầm nghiêm trọng, những xúc phạm gây sốc cách vô lý. Chỉ là chuyện quá nhỏ và quá dễ để bỏ qua những sai phạm nhỏ nhặt. Tha thứ liên quan đến những điều hệ trọng. Tha thứ đòi hỏi đức can đảm vì đó là một hành động anh hùng, một hành động đòi hỏi từ bỏ cái tôi cách mãnh liệt.

Thành thật tha thứ không che giấu sự thật. Chân tình tha thứ lầm lỗi hay *tội lỗi* của người khác không có nghĩa là che giấu hay phủ nhận nó, nhưng chỉ xác nhận rằng *tội nhân* vẫn xứng đáng được yêu thương và tôn trọng. Tha thứ không có nghĩa là tìm cách bào chữa cho một hành vi: lỗi lầm vẫn là lỗi lầm.

Không phải là yếu đuối. Sự tha thứ đòi hỏi người phạm lỗi phải sửa đổi hoặc ít nhất là không còn tái phạm. Một việc sửa lỗi không bao giờ là một hình thức che đậy lỗi phạm mà là ý muốn cụ thể để bắt đầu làm lại cuộc đời.

Thành thật tha thứ là một thắng lợi. Khi người phạm lỗi biết mình được tha thứ và người bị xúc phạm biểu lộ lòng tha thứ, cả hai thoát khỏi cái ách đè nặng lương tâm mình. Nhờ một câu nói đơn giản: *"Tôi tha thứ cho anh / cho em / cho bạn..."* mà ta tháo gỡ được nhiều tình cảnh rối ren, cứu vãn mối quan hệ đang có nguy cơ bị phá vỡ và rất nhiều phen đem lại bầu khí thanh bình cho gia đình. Tha thứ luôn luôn là một phương dược chữa lành tâm hồn và đem niềm hy vọng lớn lao cho bao người.

Tha thứ đích thật nghĩa là thật sự quên đi. Don Bosco thường khuyên như sau: *"Các con hãy nhớ rằng tha thứ có nghĩa là quên đi mãi mãi". "Nếu các con muốn nhận được nhiều, nơi học sinh của các con, các con đừng bao giờ tỏ ra giận dỗi đối với bất cứ em nào. Hãy luôn tha thứ".* Với nhiều người, tha thứ nghĩa là chỉ chôn rìu ở phần lưỡi, chỉ bằng mặt chứ không bằng lòng. Họ sẵn sàng nắm lại cán rìu ngay khi có cơ hội.

Tha thứ cần được tập luyện. Sức mạnh tha thứ tiềm ẩn trong mỗi người chúng ta, nhưng giống như mọi năng khiếu khác chúng ta phải

tập luyện để lôi nó ra và sở hữu nó. Vạn sự khởi đầu nan. Ban đầu cần nhiều thời gian và kiên nhẫn. Khởi đầu có thể tập luyện với ý định của lòng khoan dung tha thứ, dần dà giảm thiểu sự kết tội đã có, đang có và sẽ có. Ta hãy luôn luôn nhớ rằng: *"Tiên trách kỷ, hậu trách bỉ - trách mình trước, trách người sau", "Sao anh thấy cái rác trong con mắt của người anh em, mà cái xà trong con mắt của mình thì lại không để ý tới?" (Mt 7,3).*

Tha thứ luôn luôn là biểu hiện của tình yêu chân thật. Ai không yêu cách chân thành người đó không có khả năng tha thứ. Ai yêu mến nhiều sẽ biết tha thứ nhiều. Tha thứ là hơi thở của tình yêu. Rốt cuộc vì lý do này mà cha mẹ phải không ngừng tha thứ cho con cái. Tiếc thay con cái lại rất khó tha thứ cho cha mẹ. Oscar Wilde cho biết: *"Trẻ em bắt đầu với lòng yêu mến cha mẹ; dần dà lớn khôn, trẻ xét đoán, phê bình và chỉ trích cha mẹ; hiếm khi trẻ thông cảm và tha thứ cho họ".*

"Vì họ không biết việc họ làm". Cốt lõi của ơn cứu độ là sự tha thứ. Sứ điệp mà Chúa Giêsu mang lại cho nhân loại là sứ điệp của sự tha thứ. Lời của Ngài trên thập giá là bí quyết để học cách tha thứ: *"Lạy Cha, xin tha cho họ vì họ không biết việc họ làm".*

Đặc biệt đối với thanh thiếu niên, sai phạm của trẻ hầu như do ngây thơ và thiếu hiểu biết. Giận dữ và trừng phạt chúng chỉ phá vỡ nhịp cầu cảm thông. Tha thứ như dang rộng hai tay để nâng đỡ, yêu thương và sửa chữa.

Tha thứ chân tình nảy sinh từ ơn trên. Một trong những điểm tựa của hệ thống giáo dục Salêdiêng là Bí Tích Hòa Giải. Don Bosco biết rõ rằng ai cảm nếm mình được tha thứ thì người đó dễ sẵn lòng tha thứ. Ngày nay, người ta ít biết xưng tội hơn; bởi vậy người ta ít biết tha thứ hơn. Ta hãy luôn luôn nhớ đến dụ ngôn trong Tin Mừng về hai người mắc nợ và lời Kinh Lạy Cha ta đọc hằng ngày: *"Xin tha nợ chúng con, như chúng con cũng tha kẻ có nợ chúng con".*

Chúng ta sẽ khép lại ngày sống bằng một vòng tay yêu thương tha thứ.

ĐỊNH HƯỚNG DÒNG NĂNG LƯỢNG
THANH THIẾU NIÊN HUNG HĂNG

Một trong những kiệt tác sư phạm độc đáo nhất của Don Bosco khởi sự vào chiều mùa thu năm 1857. Don Bosco chờ tàu trước nhà ga xe lửa Carmagnola để đi Tôrinô. Mờ mịt trong làn sương mù, một nhóm thanh thiếu niên chơi đùa và la hét om sòm. Một đứa cầm đầu cả nhóm. Don Bosco tiến lại gần nhóm trẻ. Gặp một linh mục, đám trẻ hoảng sợ chạy tán loạn; ngoại trừ đứa cầm đầu đứng lại thách thức kẻ phá đám, hai tay chống nạnh và bộ điệu hùng hổ. Tên đứa trẻ đó là Micae Magone và tính hung hăng của nó đã bị Don Bosco khuất phục.

Don Bosco đã chẳng cỡi ngựa xem hoa và muốn chọc tức tên đầu sỏ nhỏ tuổi. Ngài chỉ cần nhận ra rằng toàn bộ sự hung hăng đó có thể được hướng vào một mục tiêu và nó sẽ trở thành một sức mạnh tuyệt vời. Ngài đã làm như đã nhận ra. Sau một năm và vài tháng, ngay khi còn sống, Micae Magone đã trở thành một cậu bé mẫu mực, hiếu học, chu đáo, có khả năng tự chủ, như Don Bosco đã nói về cậu: *"Với tính nóng nảy vốn có, không hiếm những lúc cậu để cho cơn tức giận bộc phát lôi kéo mình theo; nhưng người ta chỉ cần nói với cậu thế này đã đủ rồi: Magone, con làm gì vậy? Đây là sự trả thù của một Kitô hữu ư? Chỉ như vậy đã đủ để trấn tĩnh cậu, làm cậu xấu hổ đến nỗi chính cậu đi xin bạn bè thứ lỗi cho mình".*

Khi không có một nhà giáo dục tâm huyết can thiệp thì tính hung hăng có thể ví như một dòng nước lũ hay một trận cuồng phong chỉ mang tính phá hoại. Trong chiều hướng này, người ta hiểu khẳng định của Donald Winnicott về sự tăng trưởng: *"Lớn lên hay tăng trưởng mang trong nó động thái tấn công, không phải vì người ta có nhu cầu tấn công người khác, nhưng bởi vì lớn lên thì cần đương đầu với các thế lực, cần khẳng định các ý tưởng của riêng mình, cần thảo ra một kế hoạch cho chính mình, trong đó cũng bao gồm cả khả năng phóng chiếu vào tương lai hình ảnh con người họ muốn trở thành, và nhờ đó họ sẽ đảm nhận vai trò của hiện tại của cha mẹ".*

Do đó, hơn bao giờ hết đây là điểm hết sức tế nhị trong việc giáo dục thanh thiếu niên và giới trẻ ngày nay. Bạo lực đang trở thành bệnh AIDS trong xã hội đương thời. "Gần mực thì đen". Thật hiển nhiên, nếu sống trong môi trường quá khích và bạo loạn, rốt cuộc người ta cũng trở thành dữ tợn và hung hăng một cách thiếu suy nghĩ. Đây là mối nguy hiểm thật sự mà người ta phải đối mặt với thanh thiếu niên ngày nay. Bạo lực là thứ dịch bệnh, như người ta đọc và xem được từ các bản tin thời sự. Tin tức thời sự trở thành bức tranh toàn cảnh bạo lực: cuộc chiến được truyền hình trực tiếp, cảnh ném đá từ cầu vượt xuống đường lộ, vụ kiện tụng ngang ngược, bạo lực học đường, xả súng trong nhà trường, băng đảng xã hội đen thanh trừng nhau.... Tất cả như đang bật đèn xanh cho các việc làm ác nhân, ác đức nơi giới trẻ.

Giới trẻ có nhu cầu to lớn về các chương trình bạo lực: để chúng thoát ra khỏi cái bình thường, buồn chán; để có cái cảm giác hay ấn tượng ngày càng hung mạnh hơn. Nhu cầu được đòi hỏi theo định luật: tính bạo lực và tính mới lạ càng lúc càng tăng để kích thích cảm giác vượt qua cái ngưỡng nhàm chán trong thói quen thường ngày.

Vấn đề thêm trầm trọng khi chính cha mẹ đẩy con cái mình vào một cuộc cạnh tranh sinh tồn. Dường như kinh nghiệm hàng ngày khiến mọi người ngầm hiểu rằng: cá lớn nuốt cá bé, chân lý thuộc về kẻ mạnh, kẻ áp bức luôn luôn thắng thế.

Thể thao thực sự là một công cụ tuyệt vời để giải tỏa nguồn năng lượng hung hăng, để đốt cháy lượng testosterone là tác giả của tính hung hăng nơi nam giới, nhưng hiện tượng "hâm mộ" lại biến nó thành cái cớ cho những cuộc ẩu đả vô lý giữa các băng nhóm, giữa các ủng hộ viên cuồng nhiệt. Vì vậy điều quan trọng là giúp con cái không rơi vào cái bẫy của sự hung hăng ngạo mạn. Cách chung, một vài lưu ý sau đây có thể hữu ích cho một nền giáo dục mang tính "xây dựng":

Đứng trước hành vi gây hấn của con cái, cha mẹ nên luôn luôn tự hỏi trước khi phản ứng: *"Tôi muốn xây dựng hay phá hủy?".* Xây dựng nghĩa là tránh đương đầu, tránh đấu tranh giành quyền lực, tìm cách khơi gợi và dùng nguồn năng lượng đang có nơi con cái theo hướng ích lợi và tích cực.

Nhàn cư vi bất thiện. Cha mẹ nên lưu ý: trẻ em và thanh thiếu niên nhàn rỗi, không được khuyến khích về mặt văn hóa, thể thao và lý tưởng, thường có xu hướng "thổ

lộ tâm tình" hay "thể hiện mình" bằng những hành vi hung hăng vô ích.

Đừng bao giờ tán thưởng hành vi hung hăng. Cha mẹ phải cương quyết ở điểm này: dứt khoát không bao giờ tán thành hành vi hung hăng. Và nhớ ban thưởng cho con cái khi chúng biết hợp tác, giúp đỡ và cư xử đúng đắn. Tiếc thay, có những cha mẹ xem cử chỉ gây hấn là chuyện bình thường.

Tạo cơ hội thành công. Đa số các hành vi bạo động và quá khích nảy sinh từ tâm trạng thất vọng. Với lòng tự trọng lành mạnh và đầy tự tin, người thiếu niên sẽ không cần phải khẳng định bản thân qua việc hung hăng, gây hấn.

Cha mẹ phải là "người ngay chính". *"Thượng bất chính, hạ tắc loạn".* Trẻ con rất nhạy cảm với sự công bằng trong gia đình. Một vài luật lệ và quy tắc trong nhà tránh được những trận tranh cãi nảy lửa.

Nêu gương sáng. Cha Alberto Hurtado có kinh nghiệm quý báu: *"Giảng dạy thì dễ hơn giáo dục, bởi vì để giảng dạy chỉ cần tri thức, trong khi để giáo dục cần phải là gương sáng".* Trong thực tế, khi la hét, chửi rủa hoặc bạt tai con cái, chính cha mẹ đang khước từ vị thế người hướng dẫn đạo đức cho con cái, và họ rơi vào cảnh cá mè một lứa; lúc đó chỉ còn la hét om sòm xem ai lì lợm hơn.

Giới thiệu lý tưởng và mục tiêu để vươn tới. Điều quan trọng là thường xuyên gây ý thức cho con cái về triển vọng, ước mơ và tương lai của chúng. Nhà hiền triết Socrates đã nói: *"Cuộc sống không ý thức thì không đáng sống".*

Chọn môi trường "có tính xây dựng". Mẹ của Mạnh Tử là bà Chương Thị đã ba lần chuyển nhà để con mình được sống và học tập trong môi trường tốt nhất cho việc nên người. Có một nhóm bạn, tham gia hiệp hội, dự các giờ sinh hoạt nơi nhà mục vụ giáo xứ là các phương thế giúp thanh thiếu niên tái khám phá "niềm vui thú cùng quây quần bên nhau".

Tôi sẽ không mắc bẫy "phần thắng thuộc về ai la hét to hơn".

TÍNH CÁCH ANH HÙNG RƠM
GIÁO DỤC VỀ ĐAU KHỔ

Nữ văn sĩ Eleanor Roosevelt có câu nói danh tiếng: *"When we make things easy for children, we truly make them more difficult - Khi chúng ta tạo nhiều điều dễ dàng cho con cái, thực sự chúng ta đang tạo thêm nhiều khó khăn".* Vào thời buổi giáo dục không rõ ràng, sống theo chủ nghĩa phóng túng, lương tâm chai đá và *(cách nghiêm trọng)* thiếu trách nhiệm với thế hệ con cháu, câu nói đó mang đầy tính thời sự. Khi phụ huynh cố gắng để tạo cho con cái một cuộc sống "hoàn hảo", thì họ đang thu hẹp khả năng và đánh cắp trí thông minh của chúng, họ khiến con trẻ khó lòng tăng trưởng vì không có yếu tố kích thích. Đặc biệt, cha mẹ cho là chuyện tự nhiên khi mong muốn con cái đi trên một con đường chẳng có khó khăn trắc trở, không chút gai góc và nhọc mệt. Những cha mẹ như thế đã không biết rằng cái kinh nghiệm quý báu: *"Thao trường đổ mồ hôi, chiến trường bớt đổ máu".*

Những câu thơ trong bài thơ *Nhàn* của thi sĩ Nguyễn Công Trứ đủ để người ta hiểu rằng khi cất tiếng khóc chào đời là đã bắt đầu bước vào bể khổ:

"Thoắt sinh ra thì đà khóc chóe.
Trần có vui sao chẳng cười khì?
... Chữ nhàn là chữ làm sao?".

Nỗi đau thương gắn liền với đời người như hình với bóng, như nóng với lạnh, như thịnh với suy. Đời người vắng bóng đau khổ cũng được hiểu là đời người vắng bóng niềm vui. Nỗi buồn chán do thiếu sự thử thách thực sự là vấn đề cho nhiều người trẻ ngày nay.

Benjamin Franklin có kinh nghiệm quý báu này: *"Những gì gây đau đớn cho ta đều giúp dạy khôn ta".*

Nhà phân tâm học Carl Jung nói: *"Để tránh né những đau khổ thường tình, người ta luôn luôn gặp… rối loạn tâm thần".*

Bác sĩ tâm lý trị liệu Morgan Scott Peck viết: *"Một khi chúng ta thực sự biết rằng đời là khó – và đón nhận nó – thì cuộc sống sẽ không còn khó nữa".*

Với thiết bị điều khiển từ xa *(remote control)* của cái tivi, hàng ngày trẻ em và thanh thiếu niên được tập cho thói quen lướt kênh *(zapping)*: trẻ chọn cái chúng muốn và khi nào trẻ muốn chúng căn cứ trên một tiêu chuẩn duy nhất là sự dễ dãi: *"Tôi thích"* hoặc *"tôi không thích".* Cha mẹ nào cũng có lý khi muốn tránh né đau khổ cho con cái, thế nhưng cha mẹ cũng nên biết tiên liệu: *"Nếu hôm nay không muốn con khóc vì được dạy dỗ, thì coi chừng sẽ phải khóc vì con hư đốn ngày mai".*

Nhiều người lớn lấy làm bình thường khi xem khoái lạc là thước đo mọi sự. Khẩu lệnh của họ là *"tất cả và tức thì"*, không cần nỗ lực mà vẫn có thể có. Thần tượng là những ai *"đã đạt được thành công"*: giàu có, nổi tiếng, xinh đẹp, mạnh mẽ... Giá trị "khoái lạc" kéo theo những đặc tính mới: phù phiếm và khoe khoang, giàu sang và thành đạt, cạnh tranh và bạo lực.

Trong tình cảnh sa sút đó, cần có "một nền giáo dục về đau khổ"; đau khổ cả về mặt thể lý lẫn tinh thần.

Con cái cần học biết để chế ngự đau khổ thể lý. Trẻ em ngày nay được ôm ấp và bảo vệ kỹ lưỡng đến nỗi chỉ một vết đứt tay hay trầy xước cũng đủ khiến nó la ó lên như xổ cả bộ ruột hay bị động đất. Không chỉ đau đớn thực sự mà cả việc cảm thấy khó chịu cũng đáng sợ hơn và bị tránh né cách cặn kẽ. Đau khổ đáng sợ cũng là do quảng cáo luôn nhấn mạnh nhiều về những nhu cầu thể lý: "cơ thể cảm thấy thoải mái", "tinh thần cảm thấy sảng khoải", nhanh nhẹn, mạnh khỏe, hoạt bát chỉ với một viên thuốc nào đó. Tủ thuốc gia đình chật ních các dược phẩm tựa như những "tấm khiên che thuẫn đỡ" mọi bất trắc và đau đớn thể lý. Tâm lý người ta tự nhủ những liều thuốc kỳ diệu thay thế tất cả, giải quyết mọi sự: *"Mình hãy uống một ngụm xirô và nuốt ực một viên thuốc, và tức thì mình sẽ cảm thấy khoẻ khoắn hơn, hình dáng có vẻ trẻ đẹp hơn"....* Với sự trợ giúp từ bên ngoài, dần dà cơ thể không cần sản sinh kháng thể, không cần sức đề kháng tự nội sinh. Người ta rơi vào nguy cơ bị tước đoạt mọi khí giới, khiến họ không cần phải nỗ lực, hết mệt mỏi hay phải chịu đựng. Dĩ nhiên, không kể lúc người ta uốn éo thân thể để biểu diễn thời trang. Nhưng ngay cả điều này cũng chẳng nên đòi phải ráng sức quá mức cần thiết.

Cách duy nhất để ngăn chặn sự yếu nhược của con cái không xuất phát từ sự công kích và lời khuyến khích mà chỉ từ gương sáng của cha mẹ.

Con cái phải học đương đầu và giải quyết vấn đề. Một trong những giúp đỡ lớn lao nhất mà cha mẹ có thể giúp con cái mình là tăng cường khả năng thích nghi với mọi hoàn cảnh khó khăn và thử thách *(mỗi lần một chút, tùy theo lứa tuổi).* Đối với thanh thiếu niên ngày nay, việc xử lý

các vấn đề có nguy cơ khiến chúng rơi vào thế mất quân bình: thái quá khi gây hấn vô lý hay bất cập khi trốn chạy khổ đau. Lửa thử vàng gian nan thử sức. Người trẻ chỉ có thể học cách giải quyết vấn đề cuộc đời với sự giúp đỡ của cha mẹ, những người có bổn phận hướng dẫn con cái nhận ra vấn đề và đón nhận nó như là một bài toán thử thách trí tuệ và đo lường nghị lực. Để đương đầu với một vấn đề, người thiếu niên cần có lòng tự trọng và tự tin, có mục tiêu cụ thể để thực hiện, có khả năng tiến hành và khả năng thích nghi.

Dù sao thì trẻ em và cả người lớn cũng phải biết cho rõ: đời người luôn có đó những khó khăn và mệt nhọc, luôn đòi hỏi bền lòng và hy sinh. Khi gia đình có vấn đề, con cái phải biết vấn đề đó và chúng phải được can dự giải quyết theo khả năng và quyền hạn của mình.

"Thắng không kiêu, bại không nản". Đó là một lời khuyên khôn ngoan. Có một khẩu hiệu trong trại cai nghiện ma túy khá thâm thúy: *"Rèn luyện để chấp nhận thất bại và hơn nữa rèn luyện để chiến thắng".* Người ta không thể thành công nếu không cố gắng. Khi mất người thân yêu, mất điều quý báu hay mất điều chi đó thiết thân, người ta thật khó chấp nhận đau buồn, thương tiếc, chịu đựng, xót xa. Yêu thương nghĩa là không thể tránh khỏi đau khổ. Mà sống cũng có nghĩa là biết phản ứng lại chứ không ngồi lì trong những điều tưởng như bất khả kháng.

Ba mẹ không thể là "lá chắn che chở suốt đời con": để con cái có thể đối diện với những điều bất hạnh lúc vào đời, cha mẹ phải dạy con tính quả quyết và lòng dũng cảm ngay từ thuở còn thơ. Nếu cha mẹ có ý định giúp con cái can đảm chấp nhận cuộc đời, có kỳ vọng dạy trẻ sẵn lòng khắc phục trở ngại và nâng cao khả năng thi hành bổn phận và chu toàn nghĩa vụ, thì cha mẹ phải dạy con cái cách xa tránh cạm bẫy của lòng tự thương hại thái quá. Dạy điều này không có nghĩa là cha mẹ bỏ mặc đứa trẻ tự vùng vẫy trong cơn khốn đốn.

Giúp trẻ nhận biết thực tại và phân biệt thực tế với mơ mộng. Trẻ nhỏ thường có cảm giác về những Siêu nhân nho nhỏ tung bay giữa các làn mây, những anh hùng bất khả xâm phạm và bất khả chiến bại. Nếu không được chuẩn bị kỹ lưỡng trước, con trẻ có thể bị chấn thương tâm lý lúc tiếp xúc với một số thực tế phũ phàng.

Tôi sẽ cùng con cái khắc phục một khó khăn nào đó của chúng.

TUỔI THƠ BỊ ĐÁNH CẮP
XUNG QUANH MÔI TRƯỜNG SỐNG

Một số loài tôm cua khi lớn lên, buộc chúng phải thay mai đổi vỏ. Lúc bấy giờ chúng phải từ giã cái vỏ cũ kỹ và ở trong tình trạng không có vỏ bảo vệ. Chúng ở như thế trong một thời gian cần thiết để tạo ra một cái vỏ mới, lớn hơn và cứng chắc hơn. Chính thời kỳ này chúng phải tiếp xúc với những mối nguy hiểm nghiêm trọng từ môi trường sống. Môi trường xung quanh những con tôm cua non nớt như thế luôn luôn có sẵn những con cá săn mồi mai phục, chúng sẵn sàng ăn tươi nuốt sống chúng.

Có điều gì đó tương tự đang xảy ra trong thế giới ngày nay nơi tuổi thơ và tuổi vị thành niên.

Ấu nhi và trẻ vị thành niên là những con mồi non dễ bị tóm gọn. Don Bosco đã ghi nhận thực tế đó và ngài đã khởi sự công việc của mình, bằng việc sử dụng cả phương diện tự nhiên và siêu nhiên để tạo cho thế hệ tương lai một bộ giáp vững vàng để vào đời, với sự đồng hành của người lớn, những người yêu thương và lo bảo vệ chúng.

Cha mẹ thấy được một số việc nổi cộm gây ra từ "những kẻ đánh cắp tuổi thơ" là việc thật cần thiết trong thời đại chúng ta.

Đã hết rồi thời kỳ che chắn bao bọc tứ phía, đã bắt đầu *thời kỳ khai tâm* mở tung mọi sự.

Đứa trẻ sớm được "đặt vào" thế giới người lớn sẽ khiến nó không còn khiên che thuẫn đỡ, khi mà tình trạng ấu nhi và trưởng thành pha trộn vào nhau chỉ còn một chiều kích hỗn độn. Chẳng có vấn đề gương xấu nếu người lớn biết làm gương sáng về sự trưởng thành, khôn ngoan và ngay thật, nhưng ai dám khẳng định về người lớn thời nay? Chiếc tủ cất giữ bí mật dành cho người lớn được mở tung trên truyền hình và internet. Còn điều gì mà con nít không biết? Những đứa trẻ bị đẩy vào đời sớm sẽ khiến nó có những kinh nghiệm và mang vấn đề của người lớn. Điều đó hoàn toàn không làm nó trưởng thành nhanh hơn. Trưởng thành làm sao được khi tuổi thơ đang còn dang dở với những vương vấn ấm cúng, lệ thuộc, chiếm hữu, ảo tưởng và lệch lạc. Nhà tâm lý

học Peter Neubauer cảnh báo: *"Thúc ép những đứa trẻ sớm sống kinh nghiệm người lớn sẽ không làm chúng mau trưởng thành hơn. Thay vào đó, chúng bám vào thời thơ ấu của mình lâu hơn, thậm chí có thể suốt đời".*

Sự ấu trĩ hay thiếu trưởng thành được dàn trải và kéo dài ra quả là mối nguy khôn lường cho toàn xã hội. Phải tái khẳng định vai trò không thể thay thế của cha mẹ và nhà giáo dục: họ trang bị cho con trẻ bộ áo giáp chắc chắn và tạo ra các kháng thể đặc hiệu giúp trẻ tồn tại và trưởng thành giữa một thế giới tàn phá "thời thơ ấu" của trẻ và không lưu tâm đến sang chấn tâm lý do chính nó gây ra, một thế giới ngày càng hiếm người quan tâm đến trẻ thơ.

Dưới đây là một số điều đáng lưu tâm.

Thật nguy hiểm khi nhầm lẫn giữa ***bảo vệ*** và ***cô lập***. Những thanh thiếu niên sống trong sự cô lập sẽ khó có khả năng ứng xử phù hợp với hoàn cảnh thực tế. Bảo vệ một đứa con có nghĩa là đồng hành với con, hiện diện cả về mặt thể lý và mặt tâm lý, làm điểm quy chiếu cho con, chữa lành những vết thương không thể tránh khỏi cho con. Cha mẹ đồng hành chính là số điện thoại đường dây nóng cho con bất cứ khi nào và bất cứ chuyện gì.

Con cái cần ***sự tương tác - tiếp xúc*** đáng kể với bậc sinh thành. Ngày nay con cái ít có sự tương tác - tiếp xúc hơn với các bậc sinh thành, chung quy chỉ vì họ dành thời gian cho gia đình ít hơn. Một nghiên cứu cho biết thông thường những *ông bố dành không quá một phút mỗi ngày* để tiếp xúc cách gần gũi và thân thương với những đứa con bé nhỏ của mình. Khoa học ngày nay chứng minh rằng việc tiếp xúc thân tình giữa cha mẹ với con cái từ khi còn nhỏ có một hiệu quả quan trọng trong việc hình thành nhân cách và sức khỏe của trẻ *(James W. Prescott, Edmund Ross, Paul Zak, Nicolas Guéguen).*

Con cái cần có ***những hướng dẫn sử dụng*** *(trước khi dùng)* cách rõ ràng và dễ hiểu về những gì liên quan đến cuộc đời. Chúng phải biết rõ luật chơi. Cuộc sống cần phải thích nghi luôn luôn. Những kinh nghiệm đã qua thường khó áp dụng cho hoàn cảnh hiện tại: *"Phúc bất trùng lai, họa vô đơn chí".*

Cần bảo vệ con trẻ trước "sự oanh tạc" của các ***phương tiện truyền thông đại chúng***. Mấu chốt vấn đề không hệ tại ở truyền hình mà ở chỗ đứa trẻ *bị phó mặc* cho truyền hình. Nếu cha mẹ không thu xếp thời gian để cận kề dạy dỗ con cái thì truyền hình sẽ thay thế họ làm điều ấy. Trẻ nhỏ không thể dung nạp mọi sự. Chẳng ai cho trẻ sơ sinh ăn bò bít tết nhằm thúc đẩy nó tăng trưởng. Đừng để các bản tin, phim ảnh và quảng cáo đầy tiêu cực, xấu xa, bạo lực, thương tâm, rùng rợn, bi quan lọt vào

tâm trí non nớt của con trẻ. Những tiêu cực không làm trẻ lớn lên.

Dạy cho trẻ em và thanh thiếu niên cả nam lẫn nữ ***biết giữ nết na*** là khơi dậy sự tôn trọng nhân vị, tôn trọng chính bản thân mình. Đoan trang nết na không phải là món đồ cổ đáng phế bỏ hay cất giữ nơi bảo tàng viện nhưng là phương thế bảo vệ duy nhất cần có để chống lại *hình ảnh khiêu dâm lan tràn* đang kích thích sự tò mò của thanh thiếu niên. Hình ảnh khiêu dâm dìm hết người này đến người khác vào sự ảo tưởng của thể giới giả trá. Văn hóa đại chúng đương thời gởi đi một thông điệp đơn giản: tình dục là thước đo mọi sự. Thanh thiếu niên ghi nhận thông điệp này và kết quả là tình dục trở thành một thể thức để ra vẻ người lớn, để tạo nổi bật trong nhóm, để tự khẳng định mình. Trẻ em cũng không có được những chỉ dẫn lành mạnh hơn: cách đơn giản là chúng chỉ được gây tê tạm thời. Và thực tế về tội phạm cho biết: người ta càng phô bày qua thái độ lẳng lơ và cách ăn mặc trơ trẽn, người ta càng có nguy cơ bị xâm hại tình dục.

Cách cư xử đúng đắn nhất là khả năng làm chủ bản thân: nó thể hiện sự chiến thắng bản năng. Sự tự chủ là một công việc bền bỉ lâu dài, không bao giờ được coi như đã đạt tới một lần là xong. Chính cha mẹ phải làm gương sáng về đức tự chủ và ao ước nó nơi con cái. Cách cư xử đúng đắn như là việc xoá nạn mù chữ trong đời sống xã hội: nó yêu cầu thân xác phải tùng phục tinh thần, tình cảm phải tùng phục lý trí, bản năng phải tùng phục nhân đức.... *"Gần mực thì đen".* Cách ăn nói ngày càng khiếm nhã của nhiều trẻ em là một bằng chứng đời sống xã hội ngày càng thiếu văn hóa.

Cha mẹ không nên vội vàng xóa bỏ, hạ bệ hoặc coi nhẹ việc giáo dục giới tính: họ là ***những hướng dẫn viên*** biết cách cứu hộ trong khu rừng rậm rạp của nạn khiêu dâm, khu rừng đang trở thành thế giới thường ngày của chúng ta. Và trong thực tế bi đát đó, con cái chỉ có cha mẹ là những hướng dẫn viên đáng tin cậy.

Tôi sẽ nói cho con cái cách rõ ràng về hiện trạng ngoài xã hội.

MẠNH MẼ VÀ DŨNG CẢM
SỐNG NHÂN ĐỨC CAN ĐẢM

Ta hãy nghe Gioan Bosco nói về giấc mơ lúc lên chín tuổi, giấc mơ đánh dấu cuộc đời ngài: *"Con hãy trở nên khiêm nhường, mạnh mẽ và can trường".* Trong hệ thống giáo dục của Don Bosco, nhân đức can đảm trở thành một trong những mục tiêu then chốt.

Can đảm là nhân đức luân lý giúp người ta quyết tâm theo đuổi điều thiện giữa những khó khăn thử thách trong đời. Đức can đảm giúp ta bảo vệ sinh mạng và quyền lợi của mình, chịu đựng và thực thi các việc khó khăn thử thách để có được hạnh phúc chân thật. Đức can đảm hàm chứa lòng dũng cảm cần có để sống và lớn lên, khả năng lèo lái tính hung hăng vô tích sự trở thành tính hữu dụng, tựa như một con thác hung hãn được chặn lại biến thành hồ thủy điện nhằm tạo ra năng lượng, ánh sáng và sức nóng.

Ngày nay, lòng dũng cảm thường bị nhầm lẫn với sự liều lĩnh vô ý thức hoặc sự tàn bạo vô trách nhiệm, tính liều lĩnh và tàn bạo đến từ các anh hùng trong phim ảnh. Hoặc chí ít, can đảm nghĩa là có đủ sức mạnh để đối mặt với nha sĩ khi bị nhổ răng.

Người ta có thể rèn luyện và vun trồng để có nhân đức can đảm theo đúng nghĩa. Và đó là một trong những bổn phận của cha mẹ.

Cha mẹ cảm thấy có bổn phận phải trấn an con cái, nhưng trước hết họ phải giúp con cái trở thành "những con người an toàn", những người mà "bên trong" họ có một nguồn sinh lực an toàn, những người tự lực tự cường. Nếu sự an toàn được cha mẹ trao tặng chỉ là một hình thức che chở không hợp lý, con cái sẽ không tìm thấy sự an toàn nơi bản thân mình, nhưng trước sau cũng tìm thấy trong đời sống bè bạn, băng đảng, nơi mà luật giang hồ sẽ thay thế quyền bính cha mẹ.

Chúng ta xem xét các lãnh vực chính yếu của đức can đảm.

Can đảm để là chính mình. Sự trưởng thành của con người bắt đầu khi họ chấp nhận những gì mình đang là. Từ đó họ có được sức mạnh để thay đổi và biến đổi mọi sự.

Sức mạnh đầu tiên là việc hiểu biết về mình như sự thực của mình:

"Những gì tôi đang sở hữu đều mang tính độc nhất vô nhị, chính tôi chứ không thể ai khác; từ thân phận mà tôi đang gắn bó đến hoàn cảnh sống xung quanh đều mang tính độc đáo, điều đó mời gọi tôi đón nhận chúng đúng như vậy".

Đối nghịch với can đảm không phải là tính hèn nhát: tính nhát đảm chỉ là sự thiếu vắng can đảm. Đặc biệt trong thời đại ta, đối lập với can đảm là *thứ chủ nghĩa xu thời, bắt chước cách rập khuôn và máy móc.*

Ngày xưa khi nói về đức can đảm người ta nói:

"Làm trai cho đáng nên trai,
Xuống Đông Đông tĩnh, lên Đoài Đoài yên".

Hay:

"Của đời muôn sự của chung,
Hơn nhau một tiếng anh hùng mà thôi".

Ngày nay, can đảm để là chính mình ít được coi là nhân đức cột trụ, tuyệt hảo. Nhất là đối với giới trẻ, ai ai cũng rất cảnh giác để không "thò đầu ra ngoài". Không ai dám liều là kẻ đầu tiên ló đầu ra ngoài cửa sổ khi xe đang chạy vì có thể bị mất đầu như chơi. Điều mà người ta lo sợ nhất là ra khỏi nhóm, ra khỏi cái quen thuộc và an toàn; nếu ra chỉ "nhằm gây chú ý" chứ hoàn toàn không để lớn lên, để thích nghi. Người ta thiếu can đảm vì sợ cô đơn, bị bỏ rơi, hoặc bị phơi bày cho "xã hội tẩy chay", nghĩa là bị xã hội chế giễu, nhạo báng hoặc loại bỏ. Nếu một người bị nhận chìm trong đám đông, trước sau người đó cũng phải đối mặt với những rủi ro này.

Vì tương lai tươi sáng của con cái, cha mẹ đừng để chúng lớn lên trong những tiếng than thân trách phận, hơi một tí phiền hà đã phàn nàn về đủ mọi thứ chuyện và mọi hạng người. Họ có bổn phận ở bên cạnh chúng, đặc biệt khi chúng nỗ lực để thoát khỏi vòng vây đầy áp lực của băng nhóm. Hellen Keller nói rằng: *"Than thân trách phận là kẻ thù tồi tệ nhất của chúng ta và nếu ta đầu hàng nó, ta có thể chẳng bao giờ làm được gì khôn ngoan ở đời này".*

Can đảm để lựa chọn. Lòng dũng cảm có thể là đức tính của người lính dám hy sinh tính mạng trên chiến trường hoặc của đứa bé lần đầu tiên đi học phải xa cha mẹ, nó có nghĩa là *từ bỏ* điều gì đó là thân thiết và an toàn. Sự can đảm cần thiết không chỉ trong một số quyết định hệ trọng thỉnh thoảng mới có, mà còn trong những lựa chọn nho nhỏ thường ngày, chúng như những viên gạch kiến tạo bản thân thành những con người tự do và trách nhiệm.

Trong thời buổi xu thời chủ nghĩa, dấu hiệu của lòng dũng cảm là khả năng bảo vệ những ý tưởng đặc thù của mình, không phải với tính bướng bỉnh và với vẻ khiêu khích *(đây là thái độ tự vệ chứ không thuộc*

về sự can đảm), và không giống một hành động trả thù, mà đơn giản bởi vì chúng là những gì mà mình tin tưởng. Qua những hành động đặc thù của riêng mình người ta như muốn nói rằng: *"Đây là cái Tôi của tôi, cái bản ngã của tôi".*

Lòng dũng cảm là sự lựa chọn *dứt khoát*, không phải là một lựa chọn vì "không còn chọn lựa nào khác": nếu người ta không thể làm khác, cần chi đến sự can đảm? Bà Eleanor Roosevelt nói: *"Con người trưởng thành xuyên qua kinh nghiệm nếu họ thành thật và can đảm đối diện với cuộc đời. Đây là cách hình thành nên nhân cách".*

Phụ huynh thường có khuynh hướng tìm cách giảm bớt lo lắng khi con cái chọn lựa, trong thực tế, làm như thế họ chỉ tạo thêm bất lực khi chúng có bất cứ một quyết định nào phải chọn lựa. Hãy khuyến khích con cái, đừng bao giờ thay thế chúng kẻo cha mẹ thành người *"phá chuông đúc tượng".*

Cản đảm đối diện với sự thật. Trong một châm ngôn sáng giá, triết gia Nietzsche tuyên bố: *"Sai lầm là hèn nhát, khám phá sự thật là chiến thắng!".* Lý do khiến ta không thấy sự thật không phải do ta ít đọc sách vở hoặc thiếu bằng cấp, nhưng do ta thiếu sự can đảm cần thiết.

Tìm kiếm sự thật nghĩa là luôn luôn cố gắng khám phá điều gì đó dù nó làm ta phiền hà và chán ngán. Đón nhận sự thật thường có nghĩa là chính mình bị bứng ra khỏi những yên trí, những xác tín thụ động và an phận thủ thường.

Nhân đức *can đảm* biểu lộ toàn bộ tiềm năng của nó khi việc *thấy* sự thật trở thành *hành động và sống* sự thật.

Cha mẹ có bổn phận giúp con cái luôn luôn đối diện với sự thật cách thẳng thắn.

Can đảm để có những lý tưởng. Nhưng để cho một đứa trẻ có những lý tưởng, một ai đó có bổn phận dẫn đường chỉ lối cho nó, một ai đó là kiểu mẫu, là mô phạm. Nhiều bạn trẻ bằng lòng với cuộc sống quanh luỹ tre làng nhỏ nhoi, nơi cuộc sống "diễn ra đều đều" chỉ vì bọn trẻ bị bao vây bởi cái tầm thường của người lớn.

Can đảm để tự gánh vác trách nhiệm. Người ta chỉ học sống trách nhiệm nếu được gánh vác trách nhiệm trong thực tế. Con cái phải được khuyến khích để thực hành và tự đảm nhận những nhiệm vụ và công tác rõ ràng trong gia đình, nơi trường học và giáo xứ.

Kiên nhẫn "chịu đựng". Đời người không thể tránh khỏi những khó khăn, bất hạnh và cả thất bại. Cần phải nhìn đời và yêu đời với lòng nhẫn nại đích thật. Lý do mọi sự tăng triển cách tiệm tiến, có thời của nó, luân chuyển tuần hoàn tiếp nối nhau. Bởi vậy cần có sự tin cậy, và chỉ tình yêu là khả năng đáng tin cậy. *Ai không yêu đời thì không kiên*

nhẫn với đời, và rồi họ sẽ đi đến chỗ bất nhẫn và bỏ cuộc; từ đó nảy sinh những vết thương lòng và những tan vỡ.

Can đảm để trung thành. Thời kỳ chúng ta đang sống là thời "tạm bợ". Chẳng một ai dám mong người nào đó can đảm duy trì cam kết "bằng mọi giá" *(cả trong những điều thiêng liêng nhất như hôn nhân gia đình, đời sống tôn giáo hoặc ký kết hợp đồng, lời giao ước, lời hứa hẹn.v.v.).* Tuy nhiên, đời người đặt nền tảng trên chữ tín trung. Tối thiểu từ anh bán xăng đến thằng bạn nhậu đều muốn nói với ta: *"Bạn có thể tin tưởng vào tôi"*, và cả đến những gì mà Thiên Chúa đã hứa với chúng ta về cõi vĩnh hằng. Đó là sức mạnh thắng vượt thời gian với những thay đổi và suy tàn, không như một tấm bia mộ cứng nhắc và cố định, nhưng như một hình thái sống động, những gì tăng trưởng và sáng tạo. Trung thành nghĩa là kiên vững trong một trách nhiệm bất chấp mất mát và hiểm nguy. Saint-Exupéry nói rằng: *"Làm người là nhận trách nhiệm".*

Sức mạnh để hành động theo lương tâm. Thời đại chúng ta không dựa trên lý trí, nhưng dựa trên sự quyến rũ. Từ hình thức quảng cáo đến những mối quan hệ cá nhân. Dạy cho con cái "kháng cự lại" những cám dỗ để giữ vững căn tính của mình, với những lý tưởng và giá trị của chúng, đó là hồng ân mà cha mẹ có thể làm.

Chắc chắn có đôi khi con cái tôi sờn lòng nản chí. Tôi sẽ giúp chúng dấn thân đến cùng.

NGƯỜI AN NHIÊN TỰ TẠI
SỐNG NHÂN ĐỨC TIẾT ĐỘ

Trong khi đang cày ruộng, bác nông dân nọ hết sức ngạc nhiên khi thấy một con ngựa đang chạy lồng lộn. Một lát sau, bác ta thấy một kỵ sĩ bị tuột mất yên cương và bàn đạp đang cưỡi trên lưng con ngựa, với vẻ tuyệt vọng anh ta bám vào cổ con vật khốn khổ khốn nạn đang phi nước đại bán sống bán chết.

Người nông dân thét to: "Này, anh đi đâu đấy?".

Viên kỵ sĩ đáp lại: "Hỏi con ngựa ấy...".

Có một nhân đức cho phép trong mọi trường hợp người kỵ sĩ điều khiển con ngựa cuộc đời đến nơi anh ta muốn. Bí quyết chân thật cho hạnh phúc ấy được gọi là *sự tiết độ.*

Sự tiết độ chẳng liên quan gì đến chuyện hạn chế hay thiến hoạn: nó là nhân đức *cứu vớt* khoái lạc và niềm vui. *"No mất ngon, giận mất khôn".* Mọi người đều cảm thấy khó chịu khi nhận thấy mình bị cuốn hút và bị lệ thuộc vào sự bốc đồng, cơn giận dữ và dục vọng của mình.

Tuy nhiên, trong thời đại mà sự "cuồng si" là điều tuyệt thú, *sự tiết độ* đã trở thành một lời nói thô tục, xúc phạm.

Một trong những luật sống căn bản mà Don Bosco đã muốn cách riêng cho Dòng Salêdiêng là khẩu hiệu *"làm việc và tiết độ"*. Thời nay xem thường đức tiết độ, nhưng theo khoa sư phạm của Dòng Salêdiêng thì đức tiết độ có một tầm rất quan trọng trong việc xây dựng nhân cách.

Sự tiết độ là *vẻ đẹp* của nhân cách: một cách tự nhiên theo bản năng, mọi người đều tỏ lòng khâm phục những ai "biết tự kiềm chế", tất nhiên đó không nhất thiết phải là kẻ dửng dưng hoặc lạnh nhạt. Sự tiết độ cho phép khám phá ra *sự phong phú* của nhân cách, kho tàng nội tâm đó còn ẩn giấu bao lâu cá nhân vẫn còn mất thời giờ để đối phó với các kiểu sống áp đặt từ bên ngoài.

Dưới đây là một số mục tiêu giáo dục về đức tiết độ.

Sự chừng mực. Nhiều người giữ sự chừng mực để "giữ eo", để giảm

“cholesterol”, nhưng thật ra sự chừng mực không chỉ để kiểm soát trọng lượng. Với tư cách là điều không thể thiếu của *sự nết na*, sự chừng mực biểu lộ khả năng kiểm soát bản năng của mình.

Hơn nữa, sự chừng mực cho phép lựa chọn thật sự, vì nó giúp người ta biết đâu là nhu cầu đích thực. Mối tương quan giữa quảng cáo và người tiêu dùng thời nay có xu hướng thương mại hoá trẻ em cách không thương tiếc, đặt trẻ dưới sức ép, đưa chúng vào một vòng xoáy của những thèm muốn giả tạo và gượng gạo.

Đức khiết tịnh. Ngày nay trẻ em và thanh thiếu niên đang sống trong một môi trường khiêu dâm trắng trợn. Donata mới chỉ 14 tuổi đã nói như từng trải việc đời: *“Thời buổi tân tiến này con gái 18 hay 19 tuổi mà còn trinh là một điều xấu hổ, ngầm hiểu cô ta chẳng giống như người khác, cô ta quá “hai lúa”, và bọn con trai sẵn sàng để nói với bạn: nếu bồ không muốn ăn nằm với tớ, tớ bỏ rơi bồ”.*

Sự khiết tịnh không chỉ đơn thuần là một cách tiết chế quan hệ tình dục. Nó không chỉ bày tỏ việc sử dụng đúng đắn về phái tính và ngôn ngữ thân xác trong yêu thương, nhưng thật ra sự khiết tịnh huấn luyện thân xác biết diễn đạt tình yêu và rèn luyện cảm xúc thêm nhạy bén và tinh tế. Việc này không chỉ liên quan đến tư tưởng mà còn cả trong lời nói và hành động. Đó là sự trưởng thành của cả hữu thể con người để sống yêu thương và để thể hiện tình yêu qua thân xác trong sự thật và trong thành thật. Nhưng để đạt được thành quả này, cha mẹ phải học cách nói về sự khiết tịnh cho con cái với lòng chân thành sâu xa.

Lòng tốt. Cả khi sống rất lịch sự, người ta không nên giới hạn lòng tốt vào việc giữ phép xã giao. Lòng tốt làm người khác ấm lòng. Trong một xã hội mà có nhiều kẻ gây phiền hà và đầy giận dữ, những kẻ sống theo luật “cá lớn nuốt cá bé” của người tiền sử *(Neanderthal)* thì việc biết chế ngự sự hung hãn, kiềm chế cơn tức giận và lòng căm hận có vẻ là một sự thất bại rõ ràng. Thay vào đó, lòng tử tế thật sự khai mào một thế giới mới mẻ và đẹp đẽ. Nhà văn Mark Twain nói: *“Lòng tốt là thứ ngôn ngữ mà người điếc có thể nghe và người mù có thể thấy”.*

Khiếu thẩm mỹ trong ăn mặc. Y phục là dấu hiệu của thân thể và thân thể là dấu hiệu của tâm hồn. Ngôn ngữ ăn mặc theo cách giống như ngôn ngữ thân thể. Qua việc lựa chọn cách ăn mặc, các chàng trai và các cô gái biết rất rõ về việc “muốn thông tri” điều gì đó. Với sự giúp đỡ thận trọng của cha mẹ, những người trẻ có thể tự hiểu cách rõ hơn về khía cạnh *“y phục xứng kỳ đức - ăn mặc hợp với phẩm giá”.*

Lòng khoan dung và sự tha thứ. Đây là một trong những lời cầu nguyện đẹp nhất mà tôi biết: *“Lạy Chúa, xin hãy làm cho những kẻ xấu xa trở nên tốt lành; và hãy làm cho những kẻ tốt lành trở thành khoan*

dung độ lượng". Xin tha lỗi và tha thứ, đó là hành động của lòng khoan dung. Hành vi tập sống lòng thương xót qua việc tha thứ là hành vi của ý chí. Tha thứ thật cam go! Nhưng Mahatma Gandhi nói: *"Luật vàng của xử thế là tha thứ cho nhau".* Tha thứ là tột đỉnh trong cách cư xử nhân bản. Tha thứ thật quan trọng trong đời sống. Henri Lacordaire cho người ta chọn lựa: "Bạn muốn được hạnh phúc trong chốc lát? – Hãy trả thù. Bạn muốn luôn luôn được hạnh phúc? - Hãy tha thứ". Mục sư Martin Luther King nói lên kinh nghiệm yêu thương và tha thứ của mình: *"Tôi quyết định sống yêu thương, thù hận chỉ làm cho cuộc đời thêm nặng nề, khó thở".*

Sự khiêm nhường và tính hài hước. Cần can đảm để nhận mình là người bất toàn. Trong bầu khí "siêu nhân" thật khó kiềm chế được tính "siêu kiêu hãnh", kết quả không thể tránh khỏi việc tạo ra một môi trường cao ngạo triền miên. Dù cho con người tiến hóa tới đâu thì cũng phải thừa nhận là "nhân vô thập toàn".

Ai cảm thấy mình hoàn hảo và tự mãn nguyện, người đó hết còn cơ hội tìm và thấy bất cứ điều gì mới lạ. Sự bất toàn là men xúc tác cho sự phát triển, nó giúp người ta nỗ lực. Ý thức mình bất toàn khiến người ta tìm cách vượt qua nó.

Yêu mình và yêu người với lòng khoan dung độ lượng nghĩa là đón nhận thực trạng với lòng từ bi nhân ái, với "ước muốn mãnh liệt" trao tặng một cái bắt tay làm hoà, bởi chỉ qua cái bắt tay thân ái mà chúng ta có thể tiếp tục cuộc sống chung.

Thomas Merton nghiệm ra rằng: *"Khiêm nhường chống lại thất vọng".* Chính tính tự phụ làm nảy sinh tâm trạng thất vọng thê thảm nhất. Một sự nhịn chín sự lành. *Lòng khiêm nhường* là đức tính không thể thiếu để nhẫn nhục chịu đựng: nó làm khởi động tất cả những gì liên quan đến hạnh phúc của kiếp người.

Tính hài hước là nhân tố xua tan những căng thẳng phát sinh từ tham vọng muốn khẳng định mình. Tính khôi hài trao ban sự can đảm để bạn tụt xuống khỏi cái bệ mà trí tưởng tượng tọa lạc và sức mạnh của việc hòa giải tiếp diễn với cuộc sống, sức mạnh đó luôn luôn được tăng tiến hướng đến điều cao đẹp nhất. Thái độ khiêm nhường bạn có với người sẽ là nền tảng để người có thái độ tương tự với bạn.

Tôi sẽ cùng khám phá với con cái tôi về biết bao nhiêu vẻ đẹp và lòng tốt đang có, đang là và đang làm.

YẾU TỐ GÂY PHIỀN NHIỄU
KHỞI PHÁT TỪ TRƯỜNG HỌC

Người lèo lái con thuyền gia đình có thể bị đặt trong một số tình huống phức tạp và loạn xạ, ngay cả khi phụ huynh là mẫu gương của sự hiểu biết, kiên nhẫn và lương thiện. Có một yếu tố gây rối loạn từ bên ngoài khiến người ta luôn luôn phải quan tâm: đó chính là ***trường học***. Nói đúng hơn, thần tượng hóa việc ***học hành thành đạt***. Theo tâm lý gia Bruno Bettelheim "lợi ích" chính là một nguyên nhân chính yếu gây bất hòa giữa phụ huynh và con cái.

Chương trình sư phạm bộ ba của Don Bosco bao gồm *"vui chơi, học hỏi và đạo đức".* Bởi vậy, nhà Salêdiêng kinh điển được xây dựng dựa vào cấu trúc "bộ ba": *sân chơi, trường học và nhà thờ.* Đối với Don Bosco, trường học là một yếu tố then chốt trong việc xây dựng nhân cách cho giới trẻ. Vì vậy, ngay từ thời còn ở Chủng Viện, ngài đã cảm thấy nhu cầu tổ chức trường lớp "Ngày Chúa Nhật và Ngày Lễ Nghỉ" cho trẻ em. Về sau, vào tháng 11 năm 1845, ngài đã thuê ba phòng ngủ nhỏ cho những lớp học "buổi tối" đầu tiên tại Torinô.

Đặc biệt, Don Bosco hiểu rằng việc "huấn luyện tâm trí" là vấn đề sống còn cho mọi thanh thiếu niên và hơn nữa mọi người có thể thành công nếu sống trong một môi trường "khuyến khích" việc học hành.

Ý tưởng về trường lớp của Don Bosco đã là điều mà ngày nay người ta gọi là **cộng đồng giáo dục:** một không gian sống động mà người thụ huấn có thể tìm thấy các công cụ hữu ích để kiến tạo chính mình, một nơi không chỉ có "các môn học".

Kết quả học hành xuất phát từ *bộ ba*: *học sinh, giáo viên, phụ huynh.* Phụ huynh thường đóng vai trò thứ yếu. Vậy chức năng đúng nghĩa của cha mẹ là gì? Một ông bố và và một bà mẹ có thể làm gì để tạo thuận lợi cho con cái học hành tiến bộ?

Sau đây là một vài xem xét.

Ngày đầu tiên đi học không phải là ngày "thơ mộng". Đó là một ngày rất hệ trọng. *"Vạn sự khởi đầu nan".* Nhà trường là trải nghiệm sống độc lập trước tiên của một đứa trẻ, một kinh nghiệm có tầm quan trọng cơ bản cho cuộc đời tương lai nó, một cuộc tổng diễn tập diễn ra trong hiện tại nhưng lại hội tụ mọi vấn đề sẽ bộc lộ vào tương lai. Con trẻ rời khỏi trung tâm của những mối quan hệ tình cảm và chăm sóc tận tình của ông bà, cha mẹ, cô dì, chú bác, để rồi phải đối mặt với thực tế. Nó phải tự thể hiện mình như một đứa trẻ nào đó, với những đức tính và những khiếm khuyết của nó và nó phải tự sức mình chinh phục sự quý mến, xây dựng tình bằng hữu, tìm sự lưu tâm của thầy cô giáo v.v.. Công việc của trẻ được "lượng giá". Thông qua tất cả những điều này mà lòng tự trọng được hình thành.

Cha mẹ có nghĩa vụ quan tâm cách tích cực hơn. Rất nhiều lần con cái bị thương tổn bởi nhận thấy phụ huynh coi việc học hành thành công trọng hơn chính bản thân chúng. Vì vậy, ít ra phụ huynh phải thấy điều đó. Đối với nhiều thanh thiếu niên, học đường là bãi chiến trường mà không phải lúc nào chúng cũng mang lại chiến thắng. Đôi khi chúng cảm thấy "đơn phương độc mã". Phải làm sao để khi về đến nhà con cái cảm thấy phụ huynh là những đồng minh quý giá cho cuộc chiến không tiếng súng ấy. Theo một vài nghiên cứu, trẻ em có phụ huynh quan tâm đến những hoạt động ở trường lớp *(tham gia hội phụ huynh học sinh, giúp trẻ làm bài tập, nhận vai cho các vở kịch ở trường lớp hoặc tham gia các trận đấu giao hữu giữa phụ huynh và học sinh)* sẽ đạt được kết quả học hành mỹ mãn hơn những trẻ mà phụ huynh chẳng màng ngó ngàng gì.

Phụ huynh cần phải biết những gì liên quan đến việc học hành: thời khóa biểu, các môn học ở lớp, sách vở được giao cho đọc, sinh hoạt ngoại khoá v.v..

Họ có bổn phận tìm ra những lý do để khen ngợi và khuyến khích con cái, những lý do thường có rất nhiều nơi trường lớp. Tuyệt đối tránh những lời sỉ vả và chế giễu.

Nhà tâm lý học Bruno Bettelheim nhắc chúng ta tránh xa loại gia đình mang "bệnh thành tích": *"Thật là chính đáng, khi đứa trẻ đi học về ngập tràn vui sướng vì nó có được điểm cao, cha và mẹ sẽ hài lòng với nó, xem nó là người công minh chính trực, là niềm vui của họ. Nhưng nếu đứa trẻ chỉ nhận được sự tán thành, hậu thuẫn khi nó từng hài lòng, và phản đối khi nó đầy bất mãn, cách cư xử như thế chẳng lẽ không gây cho đứa trẻ cái ấn tượng là cha mẹ của nó cũng chỉ là kẻ "trọng phú khinh bần", "lúc khó thì chẳng ai nhìn, đến khi đỗ trạng chín nghìn anh em" hay sao?".*

Cộng tác với thầy cô giáo.

"Bồng bồng mẹ bế con sang
Đò dọc quan cấm, đò ngang không chèo
Muốn sang thì bắc Cầu Kiều
Muốn con hay chữ thì yêu lấy thầy".

Thanh thiếu niên sẽ học hành giỏi giang hơn với người thầy mà chúng kính trọng. Phụ huynh cảnh giác để đừng phê bình chỉ trích giáo viên trước mặt thanh thiếu niên, họ hãy bày tỏ với giáo viên những việc khó xử không thể tránh ở chỗ riêng tư khuất tầm nghe nhìn của trẻ. Họ nên cung cấp cho thầy cô giáo những thông tin hữu ích để thầy cô hiểu hơn về con em mình, nên tham gia tích cực các cuộc hội họp do trường tổ chức. Mời thầy cô giáo tham dự bữa cơm gia đình có lẽ là một việc làm tích cực.

Củng cố việc học hành. *"Lời nói lung lay, gương bày lôi kéo".* Gương sáng cha mẹ thì luôn luôn có sức lôi cuốn con cái. Nếu cha và mẹ tỏ ra phấn khởi với những quyển sách hoặc một ý tưởng mới, thì con cái cũng sẽ phản ứng theo cách phấn khởi giống như cha mẹ vậy. Cha mẹ cần dạy con cái tầm quan trọng của tính hiếu tri trong khi đọc sách, khơi dậy sự hào hứng bằng cách đặt câu hỏi về các đề tài khác nhau, nhấn mạnh về việc học hỏi quan trọng hơn điểm số hoặc tài phán đoán.

Thiết lập các quy tắc rõ ràng cho việc học tại nhà. Một khung cảnh yên tĩnh, điều độ trong ăn uống và ngủ nghỉ đầy đủ là cơ sở tốt nhất để một năm học thành công. Thanh thiếu niên cần có các nguyên tắc thật rõ ràng; chẳng hạn: *"Chưa học xong bài chưa đi ngủ, chưa làm bài đủ chưa đi chơi".*

Cần bố trí cho mỗi đứa trẻ một góc học tập độc lập, yên tĩnh, trong lành và đủ ánh sáng, một nơi có thể học hành trong an bình. Thật éo le khi bàn học tập của cậu anh cận kề chiếc tivi nơi cậu em đang xem phim hoạt hình.

Thời gian dành cho học tập phải được xác định rõ ràng. Con trẻ cần có một thời khoá biểu cân đối và hài hoà, mang tính ổn định và khả thi. Con trẻ phải có ý thức trách nhiệm: trường lớp là "sứ vụ" số một của chúng, tương lai khởi sự từ trường lớp.

Trách nhiệm của con cái

Bác sĩ nhi khoa Marcello Bernardi có những lời khuyên chí lý cho cha mẹ như sau: *"Con bạn đã rời nhà và đi học. Và ngay từ xa, sự hỗ trợ và hiểu biết của bạn nâng đỡ trẻ. Tuy nhiên cho phép tôi thỉnh cầu với các bạn một điều: hãy giao phó cho trẻ đích thân tự đảm nhận lấy những trách nhiệm thuộc phạm vi trong tương quan với thầy cô giáo cũng như trong việc học hành. Việc thi hỏng môn số học có thể là rất có lợi nếu*

nó tạo nên một kinh nghiệm có thực của cá nhân, nếu nó đề xuất một sự đánh giá về chính mình và mang lại cho trẻ một tín hiệu về những gì cần phải làm.

Việc không làm bài tập đặt trẻ đứng trước bài toán làm thế nào để đối phó với giáo viên. Ngay cả điều này cũng hữu ích, nếu buộc nó phải suy nghĩ về bản thân mình và nhận ra mình là ai. Người ta quen nói: "Trường đời". Nếu đứa trẻ bị điệu đến hiệu trưởng vì nó đã cư xử tồi tệ trong lớp, nó tự lo liệu lấy. Trẻ sẽ học biết điều nào tốt hơn để làm hoặc không nên làm, nó phải trả một cái giá nào đó. Kinh nghiệm là một thầy dạy tuyệt vời, nhưng bản thân buộc phải trải nghiệm trường đời".

Trong việc làm bài tập, thanh thiếu niên có thể được trợ giúp, không bao giờ được thay thế. Nhiều trẻ không hiểu điều chúng đọc và vì vậy đâm ra chán nản: cha mẹ có thể giúp trẻ khám phá sợi chỉ đỏ xuyên suốt trang sách mà chúng phải học.

Ít ra trong tư tưởng, con trẻ cần phải luôn luôn cảm thấy: *"Cha mẹ quan tâm đến điều mình làm, cha mẹ để tâm đến mình".* Nói chung, vì lý do này, tốt nhất cha mẹ nên lưu tâm cách sâu xa ngay cả đến môi trường học đường, đôi khi việc đồng hành với con cái và tham gia các sinh hoạt ngoại khóa thật quan trọng.

Khởi sự từ đâu?

Cả cha mẹ và cả xã hội yêu cầu trường học đào tạo con em thành những công dân hữu ích bằng một phương pháp cố định nào đó. Xem ra có vẻ rất hợp lý khi người ta trao phó việc này cho xã hội. Họ ít đòi hỏi nơi phụ huynh. Phụ huynh có thể mong đợi một cái gì khác hơn nữa dưới mái trường. Bác sĩ Marcello Bernardi viết tiếp: *"Xin các bạn đừng xem trường học như là một định chế dành riêng cho việc giảng dạy, đừng xem nó như là một đấu trường nơi người ta chiến đấu để giành chiến thắng, và thậm chí có thể chiến thắng vẻ vang để tìm kiếm huy chương vàng, đừng xem nó như một bãi đậu xe thuận tiện, nơi đó con cái bạn cũng có thể học được cái gì đó. Nếu nhà trường có một chức năng, thì chức năng đó nhằm cung cấp cho con trẻ cơ hội thủ đắc một kinh nghiệm hữu ích để học đối nhân xử thê: yêu thương, tôn trọng và hiểu biết tha nhân. Nhiệm vụ của nhà trường có thể là tạo điều kiện thuận lợi cho các hoạt động làm triển nở tình tương thân tương ái đã có nơi vương quốc nhỏ bé của gia đình vươn rộng ra tới thế giới.*

Còn những cái mà trường lớp không giảng dạy. Đây là điều bên lề, vấn đề thứ yếu. Tôi biết rằng đối với nhiều người việc xác nhận như vậy là một xúc phạm, nhưng các bạn tin tôi đi, nếu người ta không khởi sự từ xác tín này thì họ có thể gặp nhiều điều đau lòng vô ích và tai hại. Các bạn hãy tưởng tượng: con cái các bạn có nguy cơ rơi vào cơ chế máy

móc mà người ta đã cố gắng phân tích. Nói chung, vì không được chuẩn từ bị trước, trẻ ở gần với tình thế. Nhưng có thể không đúng lắm nếu trẻ bị bao vây: một phần từ tòa án nhà trường, một phần từ phụ huynh. Những bản án sơ thẩm, thậm chí nếu bị kết tội, chúng chỉ có một giá trị tương đối. Thua cuộc có thể chịu được, thất bại có thể khắc phục được, tâm trạng thất vọng cũng có thể tạo nên một động lực để làm tốt hơn. Nếu không vậy thì khi quen quá hoá nhàm, có lẽ đứa trẻ không đặt nặng vấn đề về sự phán xét của giáo viên. Thậm chí có lẽ sẽ có niềm kiêu hãnh nho nhỏ cho những lần thi hỏng và với các điểm số tồi tệ. Nhưng khi nào đứng về phía lên án học đường, chỉ trích sự thất bại của "xã hội", trẻ hùa theo cha mẹ lên án, mang vết thương lòng, rồi thì tình thế có thể trở nên nghiêm trọng. Nếu chính phụ huynh và con cái của họ có quan điểm trái ngược nhau về trường học, khả năng giằng co làm cho mối quan hệ giữa cha mẹ và con cái rạn nứt.

Nếu các bạn thấy trong trường học chỉ có một lối đi thiết yếu cho tương lai thành công trong nghề nghiệp, và con cái các bạn thấy nó chỉ là một mối phiền hà rầy rà phải chịu để làm vui lòng cha mẹ, một điều phiền toái cản trở các sở thích, chẳng hữu ích gì cho thể thao, cắt xén các buổi dã ngoại của ngày lễ nghỉ và bữa ăn xế bị chế tài trong khuôn khổ, trừng phạt trẻ khi nó gặp thất bại chỉ mang lại cảm giác bất mãn. Với kinh nghiệm về sự bất công, con cái có thể thầm nghĩ rằng việc nó bỏ điều này điều kia, vất vả làm việc này việc nọ không phải cho chính nó mà chỉ nhằm làm hài lòng cha mẹ, và rồi nếu có điều gì sai trái khiến thầy cô than phiền và điền vào sổ học bạ điểm thấp, mọi người sẽ phản đối mình. Thật khó có sự đồng quan điểm về trường lớp giữa phụ huynh và con cái, có người xem trường lớp như là một nơi gặp gỡ bạn bè đồng trang lứa, có người xem là nơi để cùng sống và cùng làm việc với nhau, là nơi người ta có được cái kinh nghiệm thoát khỏi bốn bức tường của gia đình, và như thể là một nơi có khả năng đáp ứng những thị hiếu riêng của mỗi người? Và rồi với lý do này người ta học tập. Một khi phụ huynh nhìn trường học theo cách này, màu đỏ của những bất lợi sẽ tan biến. Lo âu và sợ hãi, những mệt nhọc vô ích và khó ưa, đau khổ thể chất và tinh thần sẽ tan biến. Tan biến việc thần tượng hóa đầy nguy hại của việc học nhằm đỗ đạt, bởi vì thành công và thất bại sẽ không có tầm quan trọng quyết định. Và rồi có lẽ nhà trường sẽ phục vụ một điều gì đó".

Tôi sẽ tự nhắc mình nhớ rằng điều quan trọng đối với con cái không** hệ **tại ở những điểm số trong sổ học bạ, mà trên hết là học hỏi để cảm thấy thoả đáng với chính mình, để xây dựng các giá trị tinh thần và lòng vị tha.

VỊ TỬ ĐẠO NHỎ TUỔI
KẺ BẮT NẠT Ở TRƯỜNG

Một nghiên cứu gần đây, trên tổng số 1.379 học sinh trong ba năm cuối ở tiểu học và trung học, đã đưa ra một kết quả khiến nhiều người ngạc nhiên. Một tỷ lệ rất cao các học sinh tiểu học cho biết chúng bị các bạn ngược đãi "một đôi lần hoặc nhiều lần trong tuần". Một lần nữa, hiện tượng bạo lực học đường rất đáng được lưu tâm, vấn đề ở chỗ giúp nạn nhân "hành động" thay vì "chịu đựng" ngược đãi. Những biểu hiện đầu tiên của hiện tượng này là "xúc phạm bằng những lời lẽ thô tục" và "bị đánh đập bầm dập bởi những cú đấm hay những cú đá". Những kẻ hống hách ưa nạt nộ bất cần kẻ khác lớn hay nhỏ, trai hay gái.

Trong những năm qua có sự gia tăng việc công kích từ phía sau lưng, chủ yếu ở việc "chế diễu" hoặc loan tin vu khống về ai đó. Đôi khi, trẻ em bị chế nhạo vì chúng còm cõi, có khuyết tật hoặc có những nét cá biệt khác người. Đúng như ông bà vẫn nói:

Ở sao cho vừa lòng người.
Ở rộng người cười, ở hẹp người chê.
Cao chê ngỏng, thấp chê lùn.
Béo chê béo trục béo tròn.
Gầy chê xương sống, xương sườn phơi ra.

Học sinh cùng trường thường biết rất tinh tường về những đứa hung dữ. Trong một số trường có bầu khí "chiến tranh băng đảng". Ẩn tàng phía sau những trẻ em và thanh thiếu niên quá khích và công kích hầu như luôn luôn có một gia đình yếu kém về mặt xã giao, có xung đột hoặc bị tan vỡ, khiến gia cảnh không thể yên ổn và đoàn kết.

Bất kể nguyên nhân vấn đề là gì, nó thường tạo ra một vòng luẩn quẩn nơi trẻ bị bắt nạt và đứa bắt nạt: đứa trẻ rụt rè càng dễ dàng trở nên nhút nhát, bất an, dễ bị tổn thương hơn; ngược lại kẻ hay hà hiếp tăng cường tính hung hăng hống hách của nó. Hai khuynh hướng hành xử này gần như ổn định ở tuổi dậy thì. Cả khi cách hành xử sai quấy tưởng chừng vô thưởng vô phạt, nỗi đau thương và sầu khổ do chúng

gây nên có thể tạo ra các di chứng kéo dài suốt đời.

Vì lý do này mà phụ huynh và các nhà giáo dục nhất thiết phải **nhận biết vấn đề và quyết tâm can thiệp.** Ngay cả khi con trẻ chịu đau khổ tàn bạo, lúc về nhà chúng cũng chẳng hé môi, vì sợ làm mất lòng cha mẹ. Bởi vậy, điều quan trọng là phụ huynh tập cho con cái có thói quen nói về ngày học ở trường, về bạn bè của chúng, về những gì diễn ra trong giờ chơi và trên đường đến trường.

Môi trường xã hội. Bầu khí bao trùm khung cảnh ngoài gia đình cũng thật quan trọng: tại học đường, nơi quê hương, quanh phố phường. Don Bosco đòi hỏi trong các nhà, các cộng thể của mình một bầu khí liên đới thật sự: những thanh thiếu niên lớn hơn phải ân cần đón nhận những em nhỏ hơn, giúp các em sớm hội nhập và thích nghi. Ngài đã lập những "nhóm bạn", những nhóm thanh thiếu niên dấn thân giữa các bạn hữu, để "làm điều tốt" cho các bạn.

Gương sáng rất quan trọng. Giáo dục luôn luôn phải có những kiểu mẫu. Trẻ em luôn phỏng theo những kiểu mẫu mà chúng nhìn thấy. Do vậy, nếu phụ huynh và thầy cô giáo có bạn bè, tính tình thân thiện và cởi mở, thì con em cũng thật dễ dàng có cách hành xử tương tự. Thông thường, môi trường học đường là hình ảnh trung thực phản ánh môi trường xung quanh.

Truy tìm nguyên nhân thực tế của cách hành xử bạo lực là vấn đề sống còn. Phụ huynh không nên nói: *"Hãy học cách tự vệ!".* Đứa trẻ nhút nhát không có khái niệm về tự vệ, nó không thể tự vệ nên dễ có nguy cơ bị thương, tích luỹ thêm nhục nhã và cảm thấy bất bình hơn.

Cách thức để giúp một đứa trẻ bị bạn bè cô lập hoặc ngược đãi là tạo cho trẻ sở đắc một kỹ năng khiến những đứa trẻ khác lấy làm cảm phục. Phụ huynh nên ưu đãi bạn bè của con cái, đừng làm chúng ngã lòng, đặc biệt khi những trẻ này là những đứa con một.

Chẳng nghĩa lý gì khi "nộp phạt" cho kẻ bắt nạt. Làm như thế chỉ khiến đứa trẻ bạo hành

thêm xác tín rằng việc dùng vũ lực để đánh bại kẻ yếu hơn mình là chuyện bình thường. Đứa trẻ ưa gây gổ ở trường là một kẻ khao khát được người khác chú ý vì nó thiếu tự tin, nhưng nó cũng có thể là nạn nhân của sự bạo hành ở nhà và đang lặp lại điều nó đã chịu trên kẻ yếu hơn mình. Gây tổn thương cho người khác cũng có thể là cách hành xử của một trẻ nhỏ đang tìm cách xua tan vết thương lòng của mình.

Học tập và sinh hoạt theo nhóm. Một giáo viên có thể làm nhiều điều cho học sinh trong lớp học của mình bằng cách cổ vũ các sinh hoạt và học tập theo nhóm. Tùy theo loại bài tập về nhà, có thể khuyến khích học sinh học chung với nhau, để gặp gỡ nhau ngoài các giờ lớp. Khi giáo viên phát hiện đứa trẻ bị biến thành con dê tế thần của nhóm thì họ phải can thiệp. Để giúp đứa trẻ đó thoát khỏi một vai trò tiêu cực nào đó, thầy cô có thể giao phó cho nó một vài công tác và cổ vũ nó trau dồi các khả năng và kỹ năng nhằm nâng cao lòng tự trọng cũng như đặt nó ở một vị trí nổi bật hơn so với các bạn cùng lớp.

Trong lớp học người ta cũng có thể gặp những khía cạnh tác động qua lại khác nhau giúp học sinh ý thức hơn về tính năng động của nhóm. Chẳng hạn, có thể thảo luận về lý do vì đâu thỉnh thoảng một nhóm lại khép kín và không chấp nhận các thành viên mới.

Người ta phải giới thiệu kiểu làm việc hợp tác giữa các trẻ em, bằng cách mượn và cho mượn các dụng cụ học tập, sách vở, băng đĩa và trao đổi kỹ thuật chơi đồng đội v.v..

Với một công việc chuyên biệt hơn, người ta có thể cần đến một chuyên gia tâm lý học đường để tư vấn.

Bạo lực học đường là một vấn đề chỉ có thể giải quyết được với **sự hợp tác hiệu quả giữa phụ huynh và nhà giáo dục.** Cộng đồng giáo dục phải học cách tạo ra những "kháng thể" cần thiết để vô hiệu hoá căn bệnh lây nhiễm này, căn bệnh gây ra những đau khổ bất công và vô ích.

Tôi sẽ thường xuyên nắm bắt thông tin về môi trường học đường nơi con cái tôi học tập.

THUẬT RÈN LUYỆN TRÍ KHÔN
CÓ TÂM TRÍ TỰ CHỦ

Dư luận bình dân cách chung cho rằng *trí thông minh* được chi phối bởi một loại *gen di truyền*. Người này sinh ra thì thông minh, người kia thì trì độn, kẻ khác nữa thì như thế này thế nọ. Ngày nay, các tâm lý gia và chuyên gia khắp nơi trên thế giới xác nhận rằng trí khôn có là do học tập. Tất cả các thí nghiệm chứng minh rằng những gì mà phụ huynh và thầy cô giáo chú ý đến nhiều hơn thì đó là điều họ đã từng hiểu biết qua trực giác: ý kiến cho rằng trí thông minh và việc học hành kém cỏi mang tính tiền định hay đã được định đoạt là ý kiến cổ xưa và sai lầm tai hại.

Bản thân phụ huynh *có thể* dạy cho con cái thành những con người thông minh. Họ làm được điều đó khi kiến quyết tìm cách giúp con cái phát triển kho trí năng to lớn mà trẻ sở hữu, giúp đỡ với tất cả tình thương và sự ân cần của mình. Trí thông minh tựa như hạt giống: nó chứa đựng mọi nhân tố cần thiết cho việc nảy mầm, nó chỉ đòi hỏi một mảnh đất tốt và những điều kiện phù hợp để mọc sum xuê. Nơi mỗi đứa trẻ ẩn chứa một hứa hẹn "thiên tài", nhưng trong vòng 12 năm đầu đời *(cực kỳ quan trọng cho sự phát triển tâm trí)* của nó thường xảy đến những chuyện "kỳ đà cản mũi" phá rối hay ngăn cản trí tuệ của nó phát triển bình thường.

Chúng ta nhận biết hết thảy trẻ em xem ra rất thông minh trước khi khởi sự đi học và rồi chúng biến tính thành những học trò lười biếng, mất nhuệ khí, kém cỏi. Thậm chí có những đứa trẻ ghét môn số học trước khi biết đến môn đó, những trẻ khác đầu hàng tức thì khi gặp khó khăn môn tiếng Việt hoặc môn tiếng Anh, ngược lại nhiều trẻ khác trải qua từ thành công này đến thành công khác như không có gì xảy ra. Điều gì tạo ra sự khác biệt?

Thông thường phụ huynh quyết định làm hay không làm những gì để *đào luyện trí thông minh cho con cái*. Dưới đây là một trong những chiến

lược đơn giản nhất.

Trí thông minh là một kết quả của tư duy. Tác giả Robert Swartz cho rằng 90% dân số thế giới không biết tư duy. Thật không hợp lý khi cho rằng suy nghĩ là một kết quả của trí thông minh. Chính các chuyên gia xác nhận rằng: *bộ não phát triển nhờ việc động não.* Trí thông minh của trẻ em tỷ lệ thuận với những cơ hội được cung cấp cho chúng. *"Đi một ngày đàng, học một sàng khôn".* Đa số trẻ em và thanh thiếu niên sống trong căn hộ của một cao ốc hay một chung cư trầm mình trong những ngày sống thụ động cả về mặt thể lý và tâm lý. Do đó, trí thông minh *(và cả nhân cách)* của chúng sẽ bị đè bẹp cách thê lương. Đào luyện trí tư duy cho con trẻ có nghĩa là học cách đối thoại, học đánh giá một chương trình truyền hình, thảo luận về một cuốn sách, một bài viết, một sự kiện v.v..

Trí thông minh là khả năng nhìn thấy và giải quyết các vấn đề. Trẻ nhỏ phải được giúp đỡ để đối phó với các vấn đề khó khăn và tập đề xuất những giả thiết và tìm ra các giải pháp.

Những trẻ nhỏ bị bỏ mặc một mình có khuynh hướng hành động mù quáng và hầu như không bao giờ chúng có được giải pháp chính xác, giải pháp của chúng chỉ thuần túy mang tính hên xui may rủi.

Trí thông minh phụ thuộc vào quan điểm sống mà phụ huynh và con cái có đối với tất cả những gì trong lãnh vực văn hóa, trong việc dấn thân học hành và trong hình ảnh bản thân mà cha mẹ có đối với con cái.

Phụ huynh tin chắc mình có con cái thông minh thì họ sẽ hành xử theo cách khiến các em trở nên thông minh. Muốn có một hình ảnh tốt đẹp về bản thân người ta cũng phải có động cơ thúc đẩy, cần năng lượng để đứa trẻ đầu tư vào một công việc, cần thời thời gian và sự kiên trì để đứa trẻ đối mặt với thất vọng và chán chường. Thiếu động cơ thúc đẩy chỉ khiến việc học hành gặp nhiều phiền toái học hành.

Trẻ em phải có một hình ảnh tích cực và không phủ nhận tính đa dạng của các môn học.

Phụ huynh có bổn phận làm sao để môn học trước tiên được diễn ra trong một bầu khí vui thú. Người ta học không "vì bổn phận", nhưng học "vì vui thú". Bà mẹ nào khẳng định theo kiểu: *"Ồ, mẹ cũng chẳng ưa môn vật lý hay môn toán học bao giờ"* thì đương nhiên bà mẹ đó đã tiền định số phận cho con bà không bao giờ trở thành nhà khoa học.

Cần nuôi dưỡng đời sống giàu trí tưởng tượng của con cái. Sự tưởng tượng là "bà mẹ" của sự sáng tạo và ngày nay là một trong những yếu tố quan trọng nhất. Người ta có thể nuôi dưỡng trí tưởng tượng không chỉ qua những cuốn sách viễn tưởng khoa học, mà còn thông qua các hoạt động phi ngôn ngữ như âm nhạc, nghệ thuật và dạo chơi. Phụ

huynh nên kể truyện và khuyến khích con cái kể lại. Họ có bổn phận đọc *cho* và đọc *với* con trẻ và thậm chí cùng xem chung *với* chúng một số bộ phim mang tính giáo dục. Trên hết và trước hết hãy trò chuyện với chúng.

Khuôn vàng thước ngọc:

Theo tâm lý gia David Lewis, có *sáu nguyên tắc vàng* để lượng giá năng lực trí tuệ của một đứa trẻ. Chúng bao gồm:

1. Cách thức phản ứng với cuộc đời mỗi người mỗi khác. Nơi một đứa trẻ không có cách hành xử này thì "thông minh" và cách kia thì "ngu ngốc". Cha mẹ hãy cố gắng nhận hiểu cả những phản ứng gây chướng tai gai mắt.

2. Cha mẹ đừng quên rằng *mọi* lượng giá đều mang tính chủ quan. Họ không thể vơ đũa cả nắm. Có ai tưởng tượng ra được một đứa trẻ thông minh đến nỗi khiến cho ngay từ đầu tất cả những gì nó làm đều thông minh. Có ai hình dung ra được một đứa trẻ ngu ngốc đến nỗi tất cả những gì nó làm và những lời nó nói đều bị người ta gán cho là ngốc nghếch. Để rồi người ta không thèm nhận biết về bất cứ điều gì mà nó hoàn toàn không ngốc nghếch.

3. Cha mẹ cố gắng tránh bị chi phối quá nhiều bởi các vị thầy hoặc các "chuyên gia" đủ loại. Hãy nhớ rằng cách đánh giá của họ, cho dù có vẻ khách quan thì chúng cũng chỉ là kết quả do nghề nghiệp đòi hỏi và nặng khuynh hướng cá nhân.

4. Cha mẹ đừng quá tin vào những bảng trắc nghiệm *chỉ số thông minh (IQ).* Và đặc biệt đừng nên để tâm tới những bảng trắc nghiệm tính cách được đăng tải trên báo chí.

5. Cha mẹ cố gắng đừng áp đặt thái độ và ý tưởng chủ quan của mình trên những hoạt động đáng trân trọng và có tác động gia tăng chỉ số thông minh của con cái. Trẻ em cần trải nghiệm thực tế bao nhiêu có thể.

6. Nếu con cái các bạn làm điều gì đó có vẻ "lạ lẫm" thì các bạn hãy luôn luôn tìm kiếm một lý do không nằm trong sự ngu dốt. Tôi bảo đảm với các bạn rằng: mỗi người được sinh ra sẵn có trí thông minh tuyệt vời.

Tôi cũng sẽ hỏi ý kiến các con tôi.

NUÔI DƯỠNG TRÍ TƯỞNG TƯỢNG
PHÁT TRIỂN ÓC SÁNG TẠO

Don Bosco đã có một kẻ thù. Kẻ thù đó chính là ***sự biếng nhác***. Và ngài đã không ngừng chiến đấu chống lại nó bằng khoa sư phạm mang tính khuyến khích và mở ngỏ cho óc sáng tạo của ngài, khoa ấy nhằm khơi lên niềm hy vọng tràn trề, khao khát làm việc, học tập, hành động, sinh sống và chung sống. Ngài nói rằng: *"Cha muốn rằng bất cứ lúc nào người ta cũng nên luôn luôn làm việc gì đó, và đừng uổng phí dù chỉ một phút".*

Các trường học và nguyện xá của ngài đã phải là "những xưởng chế tạo và dự trữ" các chương trình và chiến dịch hoạt động. Đó là một linh cảm phi thường ngay cả cho thời đại chúng ta. Cả thời nay, thù địch xưa vẫn như *"sư tử gầm thét, rảo quanh tìm mồi cắn xé"* ngay giữa thanh thiếu niên: đó là nỗi buồn chán, tính thụ động, vẻ lãnh đạm, thói học đòi. Một khoảng trống nội tâm thường được lấp đầy bằng những kinh nghiệm hão huyền, hiểm nghèo và khốn đốn.

Tuy nhiên, thời nay bất cứ lãnh vực nào cũng đòi hỏi tính linh động hơn. Trong tương lai, cả đến thế giới việc làm cũng sẽ đòi hỏi ngày càng nhiều về tính sáng tạo. Dần dần máy tính sẽ đảm nhận hầu hết công việc thường ngày và các hoạt động tinh thần không mang tính sáng tạo, vì lý do đó mà trí sáng tạo sẽ luôn luôn được đánh giá và khen thưởng nhiều hơn trong mọi lĩnh vực hoạt động của con người. Nhưng kỹ năng sáng tạo phải được đào luyện. Mỗi đứa trẻ có tiềm năng sáng tạo cao độ nếu chúng được trao cho cơ hội để tập luyện và cải thiện kỹ năng này.

Sau đây là một vài đề nghị đơn giản.

Làm sao mỗi ngày cha mẹ có vài phút để ngồi đó với con trẻ và lắng nghe chúng. Hãy cho phép trẻ nói và thổ lộ tâm tư đang ấp ủ. Bọn trẻ cần chia sẻ những điều thích thú, tình cảm, nỗi sợ hãi, âu lo, sở thích của chúng.... Không có trường hợp ngoại lệ, hầu hết những đứa trẻ sáng tạo đều yêu mến sách vở và dễ dàng tiếp cận với những gì giúp chúng phát triển tính sáng tạo. Khi còn nhỏ chúng sẵn lòng bắt chước cha mẹ và chúng nói về những gì chúng thấy. Khi lớn hơn, chúng có nhu

cầu trao đổi ý kiến với cha mẹ, điều đó khiến cha mẹ phải giải thích quan điểm của mình và ân cần hỏi han về quan điểm của con cái.

Hãy nuôi dưỡng tính ham hiểu biết của trẻ và cung cấp cho trẻ những phương tiện để thể hiện mình. Hãy trao ban cho bé thơ quyền có một không gian riêng để: sáng tạo, đọc sách báo, sắp xếp các bộ sưu tập, suy nghĩ. Hãy khuyến khích trẻ ham hiểu biết, đừng đưa ra những câu giải đáp quá đơn giản trước các câu hỏi liên tục của bé, và cố gắng đừng bực mình trước cái ước muốn khám phá không ngừng của bé. Hãy cung cấp nhiều vật liệu khác nhau để thể hiện tính sáng tạo. Không cần những thứ đồ chơi đắt tiền, nhưng cần những thứ đơn giản và đa dạng: từ những chiếc đĩa bằng giấy hay bằng nhựa tới các cây bút lông đa sắc màu, những cục gỗ đồ chơi và các chai nhựa to nhỏ khác nhau. Thỉnh thoảng hãy tắt truyền hình đi, dắt con trẻ ra ngoài để cùng nhau khám phá thế giới. Một đứa bé xem truyền hình cả ngày, chẳng chóng thì chầy sẽ nghĩ rằng truyền hình giúp nó thoát khỏi sự buồn chán. Thực ra nó là nguyên nhân làm khô cằn tâm trí và gây buồn chán khôn nguôi.

Hãy tăng cường cảm giác an toàn cho con cái bằng cách để trẻ góp phần vào các quyết định và kế hoạch của người lớn. Đó là chứng cứ sống động cho con cái biết rằng chúng đáng trân trọng, không chỉ là những kẻ bị dạy dỗ và được chăm sóc cách thụ động, nhưng là những con người độc nhất vô nhị. Bản thân trẻ càng cảm nhận được tính độc đáo và riêng biệt nội tại này, trẻ càng có nhiều khả năng áp dụng chúng để dấn thân vào đời, vào tương lai mà trẻ tin tưởng. Hãy khuyến khích chúng đối phó với những tình huống mới mẻ, thường xuyên lui tới trường giáo lý của giáo xứ và tham dự các nhóm sinh hoạt. Khi nói chuyện với các bé đừng hạ trình độ ngôn ngữ xuống, hãy tránh các hình thức ấu trĩ, đừng đối xử với chúng như thể với những kẻ ngu si chỉ vì chúng còn con nít.

Hãy nuôi dưỡng tính nhạy cảm của trẻ. Độ nhạy cảm là một khía cạnh quan trọng của sự sáng tạo. Hãy cùng nhau nghe nhạc, cùng ngạc nhiên và sửng sốt trước các hình ảnh và thế giới sắc màu. Hãy nói về vẻ

đẹp và sự hùng vĩ của thiên nhiên. Nói về sự tốt lành, công lý, thế giới mộng tưởng và những tư tưởng lớn.

Hãy khuyến khích trẻ tránh kiểu sống rập khuôn theo người khác. Ngày nay, áp lực làm theo số đông cách máy móc thì vô cùng mạnh mẽ. Hãy thắng vượt cơn cám dỗ ưa so bì, hãy mời gọi thanh thiếu niên làm chủ động cơ ứng xử của chúng, xem xét điều gì hợp và không hợp với chúng.

Hãy nói với trẻ đừng hùa theo dư luận: *"Thà rằng được sẻ trong tay, còn hơn được hứa trên mây bạc vàng".* Tính cạnh tranh thái quá và việc nhấn mạnh vào kết quả học tập có tác động tiêu cực đến đại đa số thanh thiếu niên. Thay vì học để có kiến thức vào đời, để rèn luyện con người có nhân cách, thanh thiếu niên học với mục đích để hạ đối thủ cạnh tran, để làm vui lòng cha mẹ, để thành công bằng mọi giá. Hãy dạy cho con trẻ biết giá trị đích thực của việc học hỏi nghiên cứu thì hữu ích cho đời người và người đời hơn việc tranh giành danh hiệu và thành tích chỉ vì lòng tự ái. vì sự giả tạo.

Hãy giúp trẻ mỗi ngày thêm thành thật với chính mình. *"Khôn ngoan chẳng lọ thật thà, lường thưng tráo đấu chẳng qua đong đầy".* Một đứa trẻ lừa dối chính mình luôn tìm cách để tạo ra một nhân cách giả tạo khi đối diện với người khác, nó tìm cách đối phó với các vấn đề bằng mưu mô xảo trá khiến lời nói dối trở nên đáng tin cậy, nó xử sự cách bất chính. Nói ngược lại điều mình nghĩ với chủ ý phỉnh gạt sẽ bóp chết tính sáng tạo. Tính sáng tạo đòi hỏi ngay từ ngọn nguồn của tư tưởng phải thông suốt và trong trẻo.

Tôi sẽ lên danh sách về "những việc cần làm", để dùng chút thì giờ rảnh rỗi ngồi lại với con cái tôi.

CHIẾN DỊCH NUÔI HEO ĐẤT
CON CÁI VÀ TIỀN BẠC

Một "họa tiết" đáng lưu ý khác trong khoa sư phạm của Don Bosco được tìm thấy trong hồi ký của Don Rua: *"Mong muốn của Don Bosco là tập cho các bạn trẻ làm quen với việc quản lý từ khi còn nhỏ trước khi chúng bước vào đời; bởi vậy để tập cho trẻ quen tiết kiệm và quản lý tiền bạc, ngoài món xúp cho bữa trưa và bữa chiều, buổi tối ngài cho mỗi trẻ 25 xu để chúng có thể mua bánh mì và chút ít gì đó ăn kèm theo".* Trong mọi hoàn cảnh, đối với Don Bosco, việc giáo dục tinh thần trách nhiệm luôn cần đến lòng tín nhiệm. Năm 1849, ngài đã giao phó tất cả tiền bạc của cộng thể Valdocco cho Giuseppe Buzzetti. Khi đó Giuseppe Buzzetti mới chỉ 17 tuổi tròn.

Nói đến tiền bạc, cha mẹ thường bận tâm về mặt số lượng: *"Mình có đang làm đúng khi cho bọn trẻ cái "mũ rơm"? Nếu cho thì giá cái mũ chừng bao nhiêu là vừa? Độ tuổi nào thì cho được? Mình có nên thưởng tiền khi trẻ làm được một việc tốt hay không? Khuyến khích trẻ tiết kiệm, dạy trẻ dành dụm có tốt không?".* Thật không sai, **tiền bạc có một giá trị biểu tượng mạnh mẽ**, cái mà trẻ con "hô hấp" từ khi lọt lòng mẹ. Và tiền bạc xuất hiện trước mắt chúng như là đối tượng để thèm khát hay để chinh phục. Tiền là ông chủ thân quen, tình yêu hướng đến, ghét ghen xen vào. Khí độc đồng tiền tăng cao, trong nhà bầu khí chẳng sao an bình. Đồng tiền có sẵn trong mình, biến ảnh màu trắng thành hình đen thui. Tiền là công cụ của quyền lực, độc lập, tự do, khoái lạc. Công cụ tra tấn hôm mai, nguyên nhân tội nợ khiến ai cũng gờm. Thật bối rối khi phải nghe cha mẹ nói: *"Bố mẹ phải làm việt quần quật quanh năm suốt tháng để kiếm tiền cho con thanh toán, nào là phí học thêm, học đàn ghita, nào là ăn bánh xèo, bánh pía với bạn bè, nào là đi tắm biển ngày nghỉ v.v., con cũng có thể làm cho mình mệt mỏi đôi chút chứ!".*

Khi đưa tiền cho một đứa con, đó là hành vi vừa mang tính thực tế vừa mang tính biểu tượng, thay vì nói *"người ta có thể thế này" hay "người ta cần phải thế kia",* cha mẹ phải nói rõ tầm quan trọng cái họ muốn trao ban. *Trước hết, cha mẹ có muốn dạy cho con cái biết về giá trị tiền bạc mà người ta kiếm được bằng mồ hôi và công sức của mình hay*

không? Trong trường hợp đó, không bao giờ chu cấp một khoản tiền cố định mà không có lý do. Nhưng, theo cách làm của một số gia đình, người ta có thể ấn định khoản phí tổn cho việc tư gia của họ. *Trái lại, khi cha mẹ muốn dạy dỗ đứa con về tinh thần vô vị lợi thì họ phải xử trí ra sao đối với tiền bạc?* Cha mẹ cũng hãy trao ban cho trẻ cách quảng đại, và trên hết hãy để trẻ thong dong sử dụng những gì được trao ban cách nhưng không. Đặt tín nhiệm nơi một đứa trẻ có nghĩa là giúp nó sống tự lập và dạy nó có ý thức trách nhiệm. Đặt tín nhiệm nơi người khác có nghĩa là chấp nhận những sai lầm và mâu thuẫn có thể xảy ra, những điều bất toàn mà cả người lớn cũng không thể tránh khỏi.

Điều tiên quyết là con cái **có quyền được biết.** Chẳng cần đến khoa hùng biện, ai cũng biết rõ tiền bạc đóng một vai trò quan trọng trong xã hội chúng ta đang sống. Khi cha mẹ tin tưởng con cái cách hợp lý, con cái cũng phải ý thức về thực trạng kinh tế gia đình mình. Cha mẹ phải tập cho chúng quản lý từ những việc chi tiêu nho nhỏ trong nhà và chúng có thể cùng cha mẹ đi mua sắm. Thay vì nói đi nói lại nhiều lần trong ngày về "giá cả món hàng" và giá cả sinh hoạt tốn phí bao nhiêu, thì cha mẹ có thể tập cho con cái tính toán cân đối giữa việc thu và chi, giữa mức lương trung bình và các khoản tiêu pha của gia đình, giúp chúng trân trọng điều đang có là cơ hội may mắn hơn vô số bạn trẻ đồng trang lứa như chúng ở nhiều nơi trên thế giới không có.

Con cái có quyền học nghề. Cha mẹ có bổn phận tạo cơ hội tốt nhất để con cái làm việc kiếm tiền. Có thể là điều hữu ích khi đích thân chúng quản lý chặt chẽ và chi tiêu hợp lý một khoản tiền nào đó.

Con cái phải được góp ý kiến trong những việc mua bán đặc biệt của gia đình. Con cái như những diễn viên phụ trong gia đình mình: chúng là phần tử sống động và toàn vẹn, với tư cách này, chúng phải dự

phần vào những khó khăn, vào việc quản lý, việc tổ chức và lên chương trình cho gia đình.

Con cái cần học biết để đừng phung phí tiền bạc, cũng đừng vung tay quá trán. Chúng không nên dùng tiền của để "mua" bạn bè. Tiếc thay, không thiếu bậc cha mẹ dùng tiền bạc để bù trừ khả năng yêu thương kém cỏi của họ, trao ban khi hài lòng hoặc chối từ khi phật ý. Bằng cách này, tầm quan trọng của tình yêu giữa cha mẹ với con cái được tiền bạc đảm nhận. Suốt cuộc đời chúng sẽ không hài lòng với những gì chúng không thể mua bằng tiền. Người ta không thể dùng tiền bạc để mua được hạnh phúc, tình yêu hay sức khoẻ.

Đừng nên làm hư hỏng một đứa trẻ. Không nên hứa hẹn tiền bạc để khuyến khích trẻ học hành hay thì hành các "bổn phận" khác. Chúng có thể rơi vào vòng xoáy nghiêm trọng của chủ nghĩa thực dụng khi luôn luôn tự hỏi: *"Tôi làm việc này việc nọ, và bạn sẽ trả tôi bao nhiêu?".*

Đừng quên xã hội chúng ta đang sống say mê tôn thờ "con bò vàng", thờ Thần Tài, thờ Ông Địa. **Cần giúp con cái tránh xa cạm bẫy của chủ nghĩa tiêu dùng thái quá.** Con cái đang "chịu sức ép" thúc đẩy từ bên trong và quyến rũ lôi cuốn bên ngoài, chúng liên tục đưa ra những yêu sách: "đám" bạn bè lắm tiền nhiều của, còn nó thì nghèo rớt mồng tơi; bọn chúng có quần áo thời trang hàng hiệu, còn quần áo của nó thì cổ lỗ sĩ cho dù chỉ mua chưa được bao lâu v.v.. Cha mẹ cần truyền sức mạnh để con cái tránh ghen tị với hàng xóm, để không bị quảng cáo mê hoặc mời mọc tiêu thụ. Chúng cần được trợ giúp để tránh cái bẫy của hàng "hiệu", hàng "độc", hàng "cầm tay", hàng "đời mới"...

Luôn nhớ đến giá trị của tính vô vị lợi: đừng nhốt con cái trong một hệ thống *cha mẹ – tiền bạc – mua sắm*. Bằng lời nói và với gương sáng, cha mẹ hãy dạy cho con cái sống tình bác ái và liên đới. Trước hết, họ cũng hãy sống nét đẹp văn hóa của sự trao tặng. Cách riêng những gì cha mẹ biểu lộ qua chính cuộc sống của họ.

Cha mẹ sẽ nói về việc thu chi trong gia đình mình với con cái.

KHI THANH THIẾU NIÊN BUỒN
CON CÁI CHỊU ÁP LỰC

Ngày nay, trẻ em và thanh thiếu niên "chịu áp lực" bởi nhiều lý do khác nhau. Đối với chúng, lo lắng cũng là một vấn đề nghiêm trọng. Tiếc thay, nhiều bậc cha mẹ quá xem nhẹ sự lo lắng của con cái. Họ có xu hướng cho rằng bọn trẻ sẽ tự khắc phục và đương đầu với nỗi lo lắng khi chúng lớn lên, bằng ý chí và sự cố gắng. Vì vậy, cha mẹ tỏ ra thờ ơ hoặc tức tối.

Kinh nghiệm cho biết rằng các mức độ lo lắng tạo thành mối đe dọa rất nghiêm trọng cho sự phát triển về trí tuệ, xã hội, tình cảm, giới tính, thể lý và nhân cách của trẻ em.

Thường xuyên lo lắng gây khó khăn vô cùng để: nhớ và hiểu một bài học, giải quyết một vấn đề, ra một quyết định, vượt qua kỳ thi cử, đương đầu trong cuộc đấu, kết nghĩa bạn bè và trưởng thành nhân cách. Hơn nữa, tác động lâu dài sẽ tàn phá lòng tự trọng và hình ảnh tốt đẹp về bản thân.

Các triệu chứng biểu hiện nỗi âu lo

Bạn trẻ quá lo âu có thái độ nhút nhát, sợ hãi, tiền hậu bất nhất. Nó thiếu sự tự tin, chịu lệ thuộc và có ấn tượng tiêu cực về bản thân. Các rủi ro và bất hạnh thời thơ ấu có thể trở về áp đảo một đứa trẻ đã từng lo lắng, đó có thể là những lời phê bình chỉ trích của thầy cô giáo, bị điểm tồi, mong thành công nhưng bị thất bại v.v.. Thanh thiếu niên "buồn bực" vì không thể thoát ra khỏi tình trạng lo âu và sợ hãi, và chúng biểu lộ các triệu chứng bất ổn qua cách ứng xử cứng cỏi: *bất tuân phục, cãi chày cãi cối, ngôn ngữ tục tĩu, tính khí thất thường, xấc láo và kích động, bất cẩn, sử dụng tiền bạc thiếu trách nhiệm, trộm cắp, quan tâm đến nội dung khiêu dâm, rối loạn tiêu hóa.*

Cha mẹ thường khiển trách nặng lời những hành vi này, vì hoạ hiếm họ chịu lội ngược dòng truy tìm nguyên nhân. Họ có khuynh hướng đổ thừa cho những duyên cớ như: *không vâng lời, bốc đồng, bồng bột, xấc xược, lười biếng, tính khí nổi loạn, ích kỷ, hậu đậu, ngớ ngẩn và nhu nhược.* Vì vậy, bầu khí gia đình bị ô nhiễm trầm trọng bởi những cuộc cãi

vã dai dẳng và triền miên, càng lúc càng chọc tức nhau quyết liệt; trong khi đó, thực trạng vấn đề vẫn không được giải quyết.

Dù cho bậc cha mẹ có tưởng nghĩ điều gì hay có những lời hô hào đại loại như *"đừng làm điều ngu ngốc ấy"* hay thậm chí có những lời nhạo báng chĩa thẳng vào nhân cách hoặc lòng can đảm, và ngay cả trong trường hợp khích lệ chân tình và thông cảm sâu xa thì họ cũng không thể loại bỏ được những mối âu lo ăn sâu trong lòng trẻ.

Những lo âu của bọn trẻ không thể tự tiêu biến dưới ánh nắng mặt trời. Trấn an một đứa trẻ sợ hãi, biến nó thành một người tự tin và bình an, thay thế những nghi ngờ nảy sinh do lo lắng bằng sự tự tin quả là một nhiệm vụ quan trọng trong gia đình.

"Cháu sợ bố cháu...".

Nguyên nhân chủ yếu gây căng thẳng xuất phát từ đâu? Thật không ngờ, chính gia đình là nguyên nhân đệ nhất. Một số tâm lý gia hiện đại xác nhận gia đình là "lò ấp các cơn ác mộng": nỗi sợ hãi thật cụ thể bởi cha mẹ bạo lực, do mồ côi cha mẹ, vì cha mẹ ly thân ly dị. *"Cháu thật khiếp sợ khi bố đùng đùng nổi giận", "Thật hoảng sợ khi mẹ bố cãi vã và đánh lộn nhau", "Cháu hoảng sợ ngay khi thấy bố xuất hiện".*

Nguyên nhân đệ nhị đến từ trường học. Một đứa bé 10 tuổi bảo: *"Cháu sợ những kẻ giết người và những gì ghi chép trong sổ học bạ".* Và bé Erika 9 tuổi nói: *"Điều khiến cháu lo sợ là không lên được lớp năm".* Nỗi sợ kế tiếp là sợ không xứng đáng với những mong đợi của người khác, của bạn bè hoặc cha mẹ, sợ thất tình và thất bại trong đời. Chẳng hạn, việc chuyển đổi từ tiểu học sang trung học đánh dấu một bước ngoặt quan trọng trong cuộc đời của trẻ vị thành niên, điều đó khiến chúng phải đối mặt với những nhiệm vụ mới trong bối cảnh ít được bảo vệ và giám sát. Trẻ sẽ phải dung nạp những quan niệm sống từ bạn bè đồng trang lứa, những nhận xét và các giá trị sống từ các bạn, những gì mà có lẽ chúng vẫn còn nhận được từ gia đình. Thực tế thời niên thiếu không như giấc mơ thời ấu thơ cũng lại là một nguyên do gây lo âu, nó khác nào việc nhảy chúi xuống nước mà chẳng có tấm lưới bảo vệ. Tất nhiên con trẻ không thiếu những nỗi sợ hãi và ám ảnh cá biệt, từ khiếp sợ đêm đen, sợ người lạ, sợ ma.

Cha mẹ có thể làm gì? Bước đầu tiên là *thừa nhận* nỗi lo lắng có thể là cơ sở để con cái thay đổi cách hành xử; bước thứ hai là *tìm hiểu nguyên nhân* hoặc các nguyên nhân gây lo lắng; và bước thứ ba là *can thiệp* theo cách tốt nhất để giúp trẻ thoát ra khỏi vấn đề.

Phương pháp 7 chữ T

Cha mẹ cũng có thể làm theo một vài quy tắc đơn giản, dễ dàng ghi nhớ, chúng ta bắt đầu bằng các chữ T như sau:

Tâm sự. Việc tâm sự xem ra có vẻ dễ dàng, nhưng để có một cuộc đối thoại chân thành và cởi mở giữa cha mẹ và con cái quả là một cuộc chinh phục khó khăn. Ngoài việc tâm sự, nói năng thì cha mẹ hiếm còn phương tiện nào khác để khám phá nguyên nhân gây lo lắng cho con cái mình. Trong gia đình người ta nên thảo luận về tất cả mọi thứ: về vấn đề trường lớp, tương quan, tính dục, dự tính tương lai và về các giá trị tôn giáo.

Tham gia. Cha mẹ phải mạnh dạn ngồi bên cạnh đứa con lo âu. Thay vì tìm cách phớt lờ những lỗi lầm có thể có, họ nên khuyến khích con phân tích chúng cách chính xác và khách quan. Đương đầu với những thất bại của chính mình thì chẳng dễ chịu bao giờ, nhưng nó có thể truyền dạy nhiều điều.

Tích cực. Dù sao đi nữa thì con cái phải biết rằng cha và mẹ chúng tin tưởng chúng. Cha mẹ cần năng khen thưởng con cái nhiều hơn là trừng phạt. Các việc tưởng thưởng không chỉ là các hiện vật, đó còn là những lời khuyến khích, các câu chúc mừng, một ánh mắt cảm thông, một nụ cười thân thương trìu mến. Rất tiếc là nhiều đứa bé phớt lờ ngay khi người lớn bắt đầu nói. Kinh nghiệm cho chúng biết rằng những lời bàn thảo của chúng có thể dẫn đến những lời la lối và làm mếch lòng.

Tính kiên nhẫn. *"Dục tốc bất đạt".* Mong muốn có được kết quả mau chóng của nhiều cha mẹ chỉ làm con cái thêm lo lắng. Khi không được như sở nguyện của cha mẹ thì sẽ trẻ mang tư tưởng như *"tôi bất lực", "tôi không đủ khả năng", "tôi không thể".*

Tính bền chí. Cha mẹ phải là những người ngoan cường. Hãy nói với đứa trẻ lo lắng: *"con cứ an tâm".* Người ta nên để nó tự bơm thêm sinh lực cho chính mình bằng cách khuyến khích bước nhanh hơn so với thói quen của nó. Nhưng đừng nhanh đến nỗi khiến nó hoảng sợ, cũng đừng chậm đến nỗi khiến nó cho đó là việc vô tích sự.

Thận trọng. Cần rất lưu tâm khi đề xuất các mục tiêu cho một thiếu niên bối rối. Cần nắm chắc đến 90% khả năng có thể thực hiện được mục tiêu đã định thì mới đề xuất.

Thanh bình. Bầu khí gia đình rất quan trọng. Nếu cha mẹ muốn giúp con cái vượt thắng nỗi lo lắng thì trước tiên họ phải vượt thắng những cảm giác sợ hãi của chính mình. Gia đình phải là một ốc đảo thanh bình, thoải mái và thư giãn.

Hôm nay tôi sẽ nói với con tôi: "Con có thể luôn luôn tin cậy nơi ba mẹ. Con biết điều đó, phải không con?".

“TẠI SAO CON THÌ KHÔNG ?”
BẮT CHƯỚC CÁCH MÁY MÓC

Cha mẹ thường xuyên nghe câu: *“Mọi người làm được, tại sao con thì không?”.* Một câu trách móc mang tính phản đối được con cái nói theo bản năng tự nhiên. Nó khơi gợi cảm giác khó chịu và bất an cho cha mẹ. Cha mẹ có cảm giác như bị ném vào trong đấu trường. Họ cảm thấy việc bắt chước cách máy móc thật nguy hiểm cho đời sống đạo đức.

Trẻ đang lớn cần học thiết lập tương quan với người khác, nó nhìn vào chúng bạn để đánh giá bản thân mình. Trẻ không thể yêu mến bản thân mình khi không được bạn bè đón nhận. Đó chính là lý do con trẻ phải học hành để cùng tiến tới như bạn bè đồng trang lứa. Tìm cách để hội nhập vào một tập thể rất quan trọng để đứa trẻ lớn lên với một hình ảnh tích cực về bản thân. Một đứa bé chỉ dám biến đổi bản thân khi nó dám chắc là mình ngang tầm với người khác.

“Gần mực thì đen, gần đèn thì sáng”. Khía cạnh tích cực muốn giống người khác dễ có thể biến thành sức mạnh tiêu cực, chúng ta có thể gọi điều đó là *“bắt chước cách máy móc”*. Trong chiều hướng này, cha mẹ cần lưu tâm cách đặc biệt đến những gì Don Bosco đã từng lưu ý với thanh thiếu niên của ngài về *“những bạn bè xấu”* và *“việc quý trọng nhân đức”.*

Gia đình phải tránh khai mào cuộc chiến tranh du kích dai dẳng: *“Những đứa khác về nhà bất cứ lúc nào nó muốn, sao con lại phải về lúc mười giờ?”, “Cha mẹ không tin tưởng con!”, “Con Gloria được mẹ mua cho cái đó, sao mẹ không mua cho con?”.*

Cha mẹ cần một vài lưu ý đơn giản.

Dù sao đi nữa thì việc con cái “hội nhập vào xã hội” là việc tế nhị và quan trọng. Việc hội nhập ấy nhanh hay chậm, dễ hay khó là do nền tảng giáo dục gia đình và ở mặt nào đó nó như cái nhiệt kế cho biết tình trạng của một gia đình.

Đức tự chủ có được là do phấn đấu không ngừng, đó là điều không dễ dàng cho những đứa trẻ được chiều chuộng thái quá, bị kiểm soát nghiêm ngặt, được cha mẹ làm thay nhiều việc hoặc không có một tổ

ấm yêu thương. Những thanh thiếu niên đó khi có nhu cầu phải tự lo liệu sẽ cảm thấy lúng túng. Trong tuyệt vọng đứa trẻ liều mình tìm kiếm ai đó nó tin tưởng để thế chỗ cha mẹ. *"Vạn sự khởi đầu nan".* Nó vào đời với màu xám, thiếu nhân cách, thiếu tự chủ, thiếu sáng kiến, luôn sẵn sàng để phụ thuộc ai đứng ra bảo vệ và đem lại cho nó cảm giác an toàn. Một đứa trẻ sẽ gặp khó khăn nhiều hơn nữa khi nó xuất thân từ những giả gia đình, gia đình tan rã, hoặc gia đình bị tổn thương sâu xa. Khi đứa bé khởi đầu hành trình tuổi dậy thì, sau lưng nó có khoảng trống mênh mông. Không có cha mẹ làm mẫu để đón nhận hay khước từ. Không có ai để chia sẻ niềm vui nỗi buồn khiến nó không có khái niệm về bầu khí gia đình, một bầu khí tin tưởng và thương mến. Thiếu một nền tảng vững chắc, nó khó có thể dựng xây được điều gì đáng trân trọng, đáng được đánh giá cao. Chỉ có thất vọng, cay đắng, hoặc thờ ơ.

Nếu cha mẹ có một căn tính mạnh mẽ, con cái cũng sẽ có nó. Tâm lý gia David Elkind xác nhận rằng: *"Những người có một căn tính mạnh mẽ sẽ không đánh mất nó cả trong những hoàn cảnh khó khăn nhất".* Người ta có thể nói: *"Thật không công bằng khi luôn luôn để người khác chiến thắng. Bạn có các giá trị của bạn và người khác phải tôn trọng bạn. Trong bất kỳ mối quan hệ nào người ta đều nhận một chút và cho một chút và điều này cũng phải có hiệu lực cho bạn bè của bạn".*

Cha mẹ phải biết tuỳ cơ ứng biến: hiện hữu và không hiện hữu; trợ giúp và phó mặc; uyển chuyển giữa cương quyết và cảm thông cách cẩn trọng; biết khẳng định mình nhưng cũng sẵn sàng từ bỏ cái tôi.

Một nhiệm vụ phức tạp đến nỗi nổi da gà và dựng tóc gáy. Tuy vậy nhiều bậc cha mẹ vẫn thành công rực rỡ trong việc điều tiết đầy nghệ thuật. Con cái thật sự cần "thử sức với đôi cánh của mình", để bắt đầu thực hiện những quyết định và rút kinh nghiệm từ những sai lầm của

mình.

Cần phải gửi cho con cái hai thông báo khác nhau. *Thứ nhất:* cha mẹ thừa nhận nhu cầu để con bắt chước người khác. *Thứ nhì:* có yêu mến con thì cha mẹ mới giúp con biết phân biệt phải trái. Cha mẹ nào cũng muốn con cái của mình sớm trưởng thành, tuy nhiên con cái nên hiểu với bổn phận của mình, cha mẹ có nhiệm vụ bảo vệ con tránh xa những nguy hiểm.

Một quy tắc quan trọng cho cha mẹ: giữa cha và mẹ luôn luôn có sự đồng tâm nhất trí. Các nguyên tắc chỉ được thi hành khi có sự đồng thuận chung. Nếu muốn tồn tại và tiến bộ thực sự, cha mẹ và con cái phải chung lưng đấu cật để kháng cự lại cơn cám dỗ bắt chước cách rập khuôn, máy móc. Vì như Lão Tử dạy: *"Phản giả Đạo chi động - Đạo thường chuyển ngược dòng đời".*

Tốt nhất là phân biệt giữa những vấn đề quan trọng và các việc chướng tai gai mắt tầm thường. Người ta cũng có thể căng thẳng về nhiều chuyện như cách ăn mặc, sở thích âm nhạc, thú tiêu khiển.... Điều quan trọng là biết chừng mực khi cần phải trở về nhà, khi tới buổi tiệc trà mà không bị kèm cặp, khi uống rượu bia, khi lái xe cộ v.v..

Nói về điều đó một cách rõ ràng. Thanh thiếu niên phải được giúp đỡ để phân biệt giữa áp lực có lợi và có hại. Một người cha có thể bình tĩnh nói với con mình: *"Không thành vấn đề cho ba nếu mọi người trên xe buýt hành xử cách vô giáo dục và thô tục. Con mang tên họ của ba, và ba có quyền trên danh thơm tiếng tốt của ba…".*

Trong những giờ phút gần gũi riêng tư và thanh thản, cha mẹ phải nhắc nhở con cái biết rằng đa số những người công thành danh toại có những điểm "độc đáo" chứ không phải do "bắt chước người khác". Samuel Johnson khẳng định rằng: *"Chưa ai từng trở nên vĩ nhân do bắt chước - No man was ever great by imitation".*

Chúng ta không thể có mọi sự. Chúng ta sẽ để chúng ở đâu?

TĂNG TỐC NHANH HƠN NỮA

GIÁO DỤC TÍNH LẠC QUAN

"Trước hết, đừng để điều gì làm cho bạn xao xuyến". Bằng cách ấy, Don Bosco đã bắt đầu "Những lời nhắn nhủ thân tình" cho các giám đốc của mình. Trong "lời nhắn nhủ" đầu tiên này, Don Bosco đã là tấm gương sáng về sự lạc quan; đời sống ngài được nâng đỡ bởi tính lạc quan kiên vững bắt rễ sâu xa trong đức cậy Kitô giáo. Hạnh tích về đời sống của Don Bosco hoàn toàn phù hợp với nhân cách đặc trưng của ngài: ngài đã chiếu tỏa sự thanh thản và an bình trên các cộng sự viên và thanh thiếu niên của ngài. Hơn nữa, *Hệ thống Dự phòng* chỉ có thể phát huy hết hiệu lực trên nền tảng là bầu khí lạc quan.

Bà Helen Keller nói rằng: *"Lạc quan là niềm tin dẫn tới thành tựu. Bạn không thể làm được gì khi thiếu đi hy vọng và lòng xác tín".* Tính lạc quan giống như việc tăng tốc của một vận động viên điền kinh, nó giúp người đó đi về đích, nó giúp người ta thành công. Mặc dù nhiều người nói về tính lạc quan - yêu đời, nhưng nó không phải là một đức tính "tự nhiên" mà có. Có kế hoạch hành động chủ ý sẽ giúp người ta trở thành kẻ lạc quan. Người ta không thể có điều mình không muốn, cách riêng cho người bi quan. Họ cần được giáo dục trong một môi trường có tinh thần lạc quan. Cách riêng trong thời ta đang sống, cha mẹ phải tự đảm nhận việc giáo dục về tính lạc quan, gia đình phải là môi trường đem lại niềm hy vọng cho con cái.

Trong tạp chí *Dimensioni Nuove,* một thiếu niên 14 tuổi đã viết như sau: *"Cháu đang sống ở một giai đoạn vô cùng đặc biệt trong đời mình. Chưa bao giờ cháu cảm thấy bối rối như vậy: tâm trạng cháu rối bời và không thể hiểu điều gì đang xảy ra với mình. Một năm trước, cháu nghe truyền hình nói người ta chết vì ma túy, tự tử, v.v. khiến cháu kinh ngạc và tự bảo: Nhưng tại sao họ lại có thể uổng phí đời mình đến như thế chứ? Trái lại, giờ đây cháu hiểu vì sao họ có thể: chỉ cần nghĩ đến những người xung quanh chẳng quan tâm gì đến các vấn đề của mình, bạn bè chẳng cảm nhận được những nhu cầu cấp thiết của bạn mình và có lẽ họ còn coi mình như kẻ mất trí, tình yêu thầm kín của mình mà người ta cũng không thèm để ý đến và như thế hiểu rằng không chỗ cho mình*

trong xã hội ngày mai...". Đó thật sự là một kết luận cực kỳ cay đắng cho một thiếu niên ở tuổi 14.

Với nhiều người trẻ và thanh thiếu niên hiện nay, cuộc đời họ sớm khoác lấy bộ mặt thiểu não và thiếu cởi mở tựa như một cái két sắt. Tính lạc quan - yêu đời giống như một loạt các con số tạo nên mật mã cho phép mở toang nó ra.

Tuy nhiên, luyện thành người lạc quan hoàn toàn không có nghĩa là trở thành kẻ mơ mộng hão huyền, kẻ sống vô tư như kiểu đà điểu vùi đầu vào cát. Người lạc quan biết rõ mình đang sống trong một thế giới bất toàn, nơi mà tình yêu thì mỏng manh như chiếc bình sành, kẻ ngây thơ bị lừa gạt và bệnh nhân qua đời. Tuy thế, người lạc quan thực hành một số chiến lược cơ bản cho phép duy trì tính tự chủ và thế quân bình.

Tự mình nghĩ cách khắc phục khó khăn. Người trẻ không ngớt gặp khó khăn trắc trở ở phía trước: đó là quy luật tăng trưởng. Chúng luôn phải học để thấy chướng ngại như những cơ hội mới để thử sức. Mỗi lần đứa trẻ mưu toan bỏ cuộc trước khó khăn, cha mẹ buộc phải ở cạnh để giúp nó vượt tránh khó khăn. Một đứa trẻ lớn lên khi không quá bận tâm về sự thất bại, nó phải hiểu rằng "*thất bại mẹ đẻ thành công*".

Thua keo này, bày keo khác. Sống là chọn. Cuộc sống đòi hỏi người ta luôn luôn có những chọn lựa. Cha mẹ phải dạy cho con cái biết rằng khi nỗ lực này không thành công, người ta luôn có thể chọn con đường khác. Muốn thế, họ cần cung cấp cho chúng một loạt những lựa chọn. Alexander Graham Bell nói rất chí lý: *"Khi cánh cửa này khép lại, cánh khác được mở ra; nhưng người ta thường không thấy cánh đã mở vì đang nhìn chăm chắm đầy tiếc nuối vào cánh cửa đã khép".*

Nhìn thấy trước các vấn đề. Là người lạc quan nghĩa là người sống rất thực tế: phải tiên đoán các vấn đề, nhưng đồng thời phải luôn luôn sẵn sàng tự hỏi: *"Tôi có thể làm gì để cải thiện tình trạng tiêu cực?".* Nhiều bậc cha mẹ chỉ cảnh báo để con cái kháng cự mọi sự. Cách hành xử không lối thoát đó chỉ dẫn đến tính liều lĩnh hoặc chán nản.

Xa tránh các lời động viên dối trá. Sau cùng, lời động viên giả trá thường là điều mà đứa trẻ cần đến. Thay vào đó, có ích cho trẻ hơn khi nói rằng: *"Chúng ta đang lâm vào tình trạng rất rắc rối, nhưng nếu tất cả chúng ta cùng chung tay góp sức, chúng ta có thể làm được điều gì đó để thoát khỏi nó".*

Đừng quên "Ngày Thứ Bảy, Thiên Chúa nghỉ ngơi"

Một trong những quy luật quan trọng nhất của vật lý là quy luật entrôpi. Nó xác nhận rằng mọi hệ thống bị cô lập giảm sút năng lượng, nghĩa là nếu bất kỳ bộ phận nào không được tiếp nạp nguồn năng lượng mới, nó bắt đầu một tiến trình phân rã dần dần mà không thể đảo ngược lại được.

Nguyên lý về entrôpi cũng có giá trị trong tương quan con người như tình bạn, tình yêu và hôn nhân. Chúng là những tương quan đó có khuynh hướng hao mòn năng lượng, vỡ đổ và cuối cùng tan rã nếu như chúng không liên tục nhận được "năng lượng" mới. Lý thuyết entrôpi cũng có tác dụng trong phạm vi cá nhân. Có người thậm chí còn rất trẻ mà đột nhiên dáng vẻ ủ dột như hoa héo. Đôi lúc, chỉ vì đa số họ đã bỏ quên việc "nuôi dưỡng" nội tâm. Thật ảo tưởng khi người ta cho rằng cái máy nội tâm của họ có thể hoạt động mãi, không bao giờ hỏng hóc. Nhưng máy móc cũng không vận hành mãi như vậy.

Người ta nên nuôi dưỡng tính lạc quan bằng cách luôn có các chất liệu mới và có tính sáng tạo để năng động hoá cuộc sống.

Theo Don Bosco, phòng sinh hoạt giáo xứ đúng là một hệ thống cung cấp năng lượng sinh học và tâm linh cho thanh thiếu niên và giới trẻ.

Cha mẹ cũng phải lo duy trì nguồn năng lượng để nạp điện cho niềm phấn khởi. Cho chính bản thân và cho con cái, nếu họ không muốn nhìn thấy chúng héo úa. Dưới đây là một số gợi ý.

Có sự đồng hành của những người tràn trề hy vọng. Những người đầu tiên và quan trọng nhất phải là chính cha mẹ. Được khôn lớn và được dạy dỗ trong một môi trường có nhiều tác nhân khích lệ tích cực là nhu cầu đầu tiên của con trẻ.

Nuôi dưỡng tinh thần cách chu đáo. Điều tồi tệ nhất có thể xảy ra cho một người là người đó mất hết sức mạnh tinh thần. Thế nhưng sự phấn khích của tinh thần có xu hướng "tan biến" trong những gia đình không dành riêng ra một khoảng thời gian để đọc và suy niệm về đức tin, và quan trọng hơn hết để cùng nhau cầu nguyện.

Thay đổi nếp suy nghĩ. Một gia đình có ấn tượng rằng mỗi buổi tối đang trở nên rất đơn điệu, họ đã quyết định tắt truyền hình mỗi tối một giờ và dùng thời gian đó để đọc thành tiếng. Đọc và thảo luận giúp thanh

thiếu niên học tập suy nghĩ. Đối với hầu hết các trẻ vị thành niên, việc suy nghĩ là một lục địa chưa từng được biết đến. Với những ai có đầu óc mụ mẫm rốt cuộc họ chỉ hành động theo bản năng vốn có.

Học sống yêu thương với sự dịu dàng và lòng khoan dung. Con cái phải được hướng dẫn để thưởng thức hương vị ngọt ngào của lòng biết ơn, phải học và nói lời "cảm ơn". Carlo Gastini, một cựu học sinh của Don Bosco, luôn nhớ câu nói của ngài: "Chúng ta hãy khóc thương kẻ vô ơn, vì họ không được hạnh phúc". Don Bosco đã tổ chức "ngày lễ tri ân" cách hoành tráng.

Chiêm ngưỡng vẻ đẹp, biết ngạc nhiên, tận hưởng điều đang có. Những người lạc quan thật sự biết tập trung vào những gì họ đang có và vì vậy chẳng mất thời gian để tìm nguyên nhân nỗi sầu. Một gia đình đang vật lộn với khó khăn trầm trọng, người mẹ nói với các con thông điệp mạnh mẽ: *"Khi trời tối, người ta có thể thấy những vì sao".* Bọn trẻ không bao giờ quên lời mẹ khi đã lớn khôn.

Đừng tự giày vò bản thân. Thuyết tai biến *(catastrofismo)* cho rằng vỏ trái đất đã từng trải qua những giai đoạn biến đổi đột ngột làm thay đổi mặt đất và sinh vật sống trên đó. Có những người sống theo thuyết tai biến, dường như hầu hết họ là "những kẻ bán báo dạo", họ dự đoán thảm họa bất cứ lúc nào, cảm thấy bất tài, bất xứng, thủ phạm trong mọi sự. Con cái phải được giáo dục để tin tưởng vào chính mình và vào tương lai.

Đừng quên "ngày thứ bảy, Thiên Chúa nghỉ ngơi". Mọi ngày lễ trong gia đình, bao gồm những ngày lễ thánh bổn mạng, sinh nhật, kỷ niệm ngày cưới, ngày tết, ngày giỗ, phải là một khoảnh khắc của niềm vui. Một người mẹ nói rằng: *"Sống Tết, chết giỗ. Mỗi người phải có một ngày đặc biệt".*

Nghe nhạc, đi dạo, năng tươi cười. Và chào ngày mới với những tư tưởng tốt lành, cả khi nó báo cho biết trước những khó khăn. Như một tu sĩ Salêdiêng tốt lành kia, mỗi buổi sáng khi mở toang cửa sổ, ngài hít thở thật sâu và đọc lớn tiếng: *"Đây là ngày Chúa đã làm ra, nào ta hãy vui mừng hoan hỷ" (Thánh Vịnh 117, 24).*

Hy vọng là quà tặng quan trọng nhất mà cha mẹ có thể tặng cho con.

VIỆC HUẤN LUYỆN NỘI TÂM
GIÁO DỤC VỀ TÔN GIÁO

Nội dung một lá thư nói về đề tài thường hay xảy ra với với giới trẻ đương thời có nội dung như sau:

"Chúng tôi muốn bàn về Thánh Lễ Chúa Nhật một chút được không ạ? Được, tôi chưa bao giờ bỏ qua việc chu toàn luật giữ ngày Chúa nhật, bạn có thể gặp tôi ở bất cứ nhà thờ nào. Kể từ khi có trí khôn, đôi ba lần tôi vắng mặt, vâng, tôi có thể đếm được trên đầu ngón tay của một bàn tay. Tôi nghĩ là tôi đã dạy các con tôi, đứa 22 tuổi và đứa 18 tuổi, tầm quan trọng của việc này, nhưng tiếc thay tôi phát hiện ra rằng khi chúng đi nghỉ hè một mình, chúng cho việc tìm lấy một nhà thờ nào đó để tham dự Thánh Lễ là việc không cần thiết. Nếu có một vài đứa bạn a dua chúng liền đi theo, trừ phi chúng từ bỏ ý định ấy; tóm lại, đối với chúng, Thánh Lễ là một việc phụ. Và rồi, sau khi hài lòng bỏ luật giữ ngày Chúa Nhật, chúng bình thản lên Rước Lễ. Tôi tự hỏi: tôi tuân thủ lề luật cách quá đáng hay chính chúng quá hời hợt? Tuy nhiên, tôi không bao giờ đòi buộc Thánh Lễ như là một nghĩa vụ và thôi, đủ rồi! Xin vui lòng tìm cách giúp tôi một tay để nếu được làm cho bọn trẻ lưu ý và có trách nhiệm hơn". Ký tên: *Một bà mẹ thất vọng*

Một câu chuyện của người Do thái có từ thế kỷ thứ mười tám kể về một thanh niên muốn trở thành thợ đóng móng ngựa. Chàng trai bắt đầu làm người tập sự và nhanh chóng học được các kỹ thuật của thợ rèn. Chàng học sử dụng kìm kẹp, kéo bễ thổi lò, rèn sắt trên đe. Kết thúc việc học, chàng tìm được việc trong xưởng rèn của hoàng gia. Tuy nhiên, mọi kỹ năng sử dụng đồ rèn trở nên vô dụng vì chàng đã không học cách tạo ra lửa để nhóm lửa, điều thiết yếu cho công việc của chàng.

Đương nhiên con cái chúng ta phải hấp thụ các khả năng chuyên môn nào đó như biết đọc, biết viết, biết bơi lội, biết dùng máy vi tính... vì chúng phải chuẩn bị để sống trong thế kỷ 21. Nhưng nếu chúng ta không cung cấp cho chúng *điều gì khác nữa*, nếu chúng ta phủ nhận khía cạnh *thiêng liêng*, chẳng chú trọng gì đến các khía cạnh *đời người* và *người đời*, thì cuộc đời chúng như con thuyền không bờ bến, không có trọng tâm. Trong một số nền văn hóa, quá trình khám phá tâm điểm thiêng

liêng này chỉ đơn giản được gọi là *học để thành nhân*.

Ngày nay, đó là một vấn đề vô cùng nghiêm trọng. Mặc dù gần như không một ai nói về nó. Không cần phải bắt đầu từ những học thuyết trừu tượng hay ngay cả những vốn liếng giáo lý phổ thông mà có lẽ người ta nhớ chúng mang máng. Khi trẻ em bắt đầu nền giáo dục "Kitô giáo" của chúng, nơi trường lớp và trong sách giáo lý, chúng được nghe những lời lẽ cao cả và tuyệt đẹp như: *Cha, Tha Thứ, Tình Yêu, Trông Đợi, Bẻ Bánh, Phục Sinh, Hồng Ân...* Phần đông bọn trẻ vẫn chỉ là *"những cái thùng rỗng"* vì đó là những lời lẽ khá vô nghĩa. Chúng ráng chịu đựng để nghe điều nhàm chán trong chốc lát, sau đó (thường ở tuổi niên thiếu) chúng sẽ rời bỏ Giáo Hội.

Gia đình làm "tròn đầy" ý nghĩa những lời lẽ cao siêu trong "đạo".

Gia đình là cái nôi, nơi bắt nguồn đời sống tâm linh. Nơi đây người ta có kinh nghiệm về Thiên Chúa. *"Không ai thấy Thiên Chúa bao giờ" (Ga 6, 46)*, trẻ em khám phá ra Thiên Chúa nơi mẹ và cha chúng. Ở đây chúng tìm ra ý nghĩa của các ngôn từ như: *tiếp đón, trung thành, ngạc nhiên, hy sinh, ăn chung v.v..*

Gia đình chuyển trao những gì nó sống. Khi chỉ truyền lại cho con cái những ngôn từ trong đạo, hoặc mô tả mơ hồ về đời sống tâm linh mà không cung cấp tí gì trên bình diện kinh nghiệm, nó giống như việc chúng ta tả cho chúng nghe cây kem dâu thơm ngon khiến chảy cả nước miếng, rồi trao cho chúng cái vỏ bánh rỗng tuếch. Việc giáo dục đời sống tâm linh nảy sinh từ cuộc sống hàng ngày. Khi cha mẹ chia sẻ với con cái về lòng yêu mến thiên nhiên, những niềm vui nho nhỏ của đời sống gia đình, lòng chung thủy và tình yêu vô vị lợi chính là lúc họ đang trình bày khuôn mặt của Thiên Chúa cho con mình.

Gia đình phải sinh hoạt như là đoàn thể đạo đức. Trước hết, gia đình là nơi thể hiện sống động các "mối ràng buộc thánh thiêng": nghĩa là mỗi thành viên có một chỗ đứng trong đoàn thể, *"nhân linh ư vạn vật - con người linh thiêng hơn mọi vật, trọng hơn mọi loài",* con người phải là thước đo cho những gì người ta muốn đề cập, là nền tảng cho một nhóm tồn tại. Yêu thương và tha thứ trong an bình là hai thành phần bất khả phân ly mọi ngày trong suốt cuộc đời.

Gia đình sinh hoạt như một đoàn thể đong đầy những kỷ niệm: *"Mẹ có bế con ngay sau khi sinh không?". "Mẹ hãy kể lại cho chúng con*

nghe khi mẹ và bố cưới nhau đi!".

Gia đình trao tặng quan điểm sống và kiểu mẫu ứng xử. Cha mẹ trao tặng cho con cái "những cung cách" sống. Một người mẹ nói: *"Tiền bạc không là tất cả".* Cậu con trai chín tuổi đối đáp ngay: *"Mẹ à, mẹ biết rõ tiền bạc là tất cả mà!".*

Gia đình là nơi người ta học biết hy vọng. Con trẻ nhanh chóng nhận ra thế giới không chỉ có hòa bình và hài hòa. Chúng gặp rất nhiều "khoảnh khắc dã man", đau thương, thất vọng. Chúng phải đi đến việc *thừa nhận* đau thương và có *sự an bình dưới sự chỉ dẫn thân thương*: đó là tiến trình giáo dục tâm linh bắt rễ từ truyền thống Thánh Kinh. Căn cốt việc giáo dục này nhằm thừa nhận mặt tối của chính chúng ta và của thế gian, nó dạy cho biết rằng người ta vẫn có thể quên đi chặng đường đã qua, để lao mình về phía trước. Cha mẹ liệu sao để con cái có thể đương đầu với thất bại trong đời mà không hồ nghi chúng vẫn được yêu thương. Việc đó muốn nói cho biết rằng thực trạng đau thương và cay đắng trong thế giới ta đang sống không phải là lời chung quyết. Và khi chúng ta đang băn khoăn về các tin thời sự, tại sao không cùng nhau cầu nguyện? Câu chuyện về cuộc Xuất hành ra khỏi Ai Cập có một thông điệp sáng tỏ cho cả các bé đang học mẫu giáo nữa: con người có thể giã từ cảnh nô lệ để tiến về miền đất tự do khi họ sẵn sàng lên đường.

Hội nhập vào một cộng đoàn đức tin "to lớn hơn". Thuộc về thành phần của một giáo xứ là cách thế thể hiện căn tính mình trong một Giáo Hội duy nhất, thánh thiện, công giáo và tông truyền.

Người ta phải tránh một số cạm bẫy khi nói về Thiên Chúa: Cha mẹ không nên nói về Thiên Chúa như là một phương tiện, sử dụng Ngài như mối đe dọa; đừng làm cho Ngài trở thành đối tượng nhàm chán và đáng ghét đến cực độ. Cha mẹ hãy tìm cách giúp con nuôi dưỡng ***tương quan thân tình*** với Thiên Chúa trong tâm tình yêu mến sâu xa.

Hãy chú ý tới sự thiêng thánh. Điều đó mời gọi gia đình ca tụng Thiên Chúa đang hiện diện mọi nơi mọi lúc, trong mọi hoàn cảnh sống. Cha mẹ cần tạo ra **các nghi thức** (đọc những đoạn Thánh Kinh và cầu nguyện với một ngọn nến thắp sáng, tổ chức những ngày giỗ, ngày cưới và ngày đặc biệt khác).

Hai điều cha mẹ có thể trao ban cho con cái: bộ rễ và đôi cánh.

CUỘC GẶP GỠ THƯỢNG ĐỈNH
GIA ĐÌNH SỐNG THÁNH LỄ

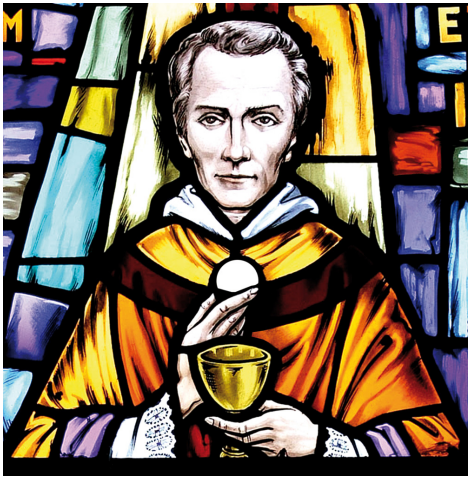

Một bà mẹ đã hỏi chuyên viên tư vấn: *"Người ta nên bắt đầu dạy dỗ con gái từ khi nào?".* Chuyên viên hỏi lại bà: *"Bé gái bao nhiêu tuổi?". "Năm tuổi". "Năm tuổi à! Bà hãy về ngay! Bà đã trễ mất năm năm rồi!".* Nếu điều đó đúng cho việc giáo dục phổ thông, thì nó càng thật sự đúng cho việc giáo dục về đời sống thiêng liêng. Các cha xứ và các tạp chí tôn giáo ngày càng bị khổ sở bởi những câu hỏi như: *"Tôi đã nuôi nấng và dạy dỗ con cái mình trong đức tin, nhưng bây giờ khi lớn lên chúng lại từ chối đi tham dự thánh lễ. Tôi phải làm gì?".* Những câu giải đáp đưa ra hầu như luôn luôn bị lúng túng với lời mời gọi kiên nhẫn, cầu nguyện, hy vọng.

Quả thật, rất nhiều phụ huynh mang mặc cảm tội lỗi và tự hỏi xem mình đã phạm phải sai lầm trầm trọng nào. Khi nói về giáo dục đời sống thiêng liêng trong gia đình, chúng ta đã xác nhận rằng đời sống thiêng liêng hình thành trong bầu khí của nền giáo dục "sống động" mang tính tôn giáo.

Đường nét căn bản của khoa sư phạm này có thể được tóm lược như sau:

- những gì giữa cha và mẹ sống và nói với nhau thì quan trọng hơn điều họ dạy và nói trực tiếp cho con cái;

- cung cách ứng xử của cha mẹ có giá trị giáo dục hơn lời nói của họ;

- với bất cứ phản ứng cụ thể nào, con cái rất cần những điểm quy chiếu để sống, cha mẹ đừng ngại nói rõ cho chúng biết điều mình đang bận tâm, kể một tiếng "không" kiên quyết.

Khi cha mẹ bận tâm đến đời sống đạo của con cái, trên hết và trước hết, họ phải nghiêm túc tự vấn về cách mình sống đức tin. "Guồng máy" gia đình thường xuyên tạo thành không gian giáo dục mang tính hỗ tương. Cha mẹ nuôi dạy con cái, đến lượt mình, con cái chỉ dẫn cho cha mẹ qua những câu hỏi và cách ăn ở của chúng. Cha mẹ không thể bắt trẻ em đảm nhận đời sống đạo cách nghiêm túc nếu chúng chỉ nghe cha mẹ nói về chuyện xe cộ, tiền bạc, ăn uống, trường lớp hoặc những cái tát!

Tri thức *(il sapere)* và thưởng thức *(il sapore)*

Như đã nói, trong lĩnh vực đời sống tâm linh, gia đình là nguồn gốc của "những ý nghĩa". Đối với trẻ em, các cử chỉ và nghi thức tôn giáo có nguy cơ trở thành "trống rỗng" nếu không được gia đình "đổ đầy" ý nghĩa. Xuất phát từ quan điểm giáo dục, người đương thời thiếu hiểu biết về đạo và đánh mất lòng đạo đến kinh ngạc. Bởi thế, "tri thức" về đạo thực sự quan trọng để giúp "thưởng thức" Thiên Chúa và sống đức tin.

Ngay cả với ý ngay lành, các dấu chỉ và biểu tượng trong đời sống đức tin vẫn có nguy cơ xa lạ với đời sống thường nhật, cái "giá trị" được thêm vào chẳng ăn nhập gì với Giáo Hội, Thánh Kinh, các Bí Tích v.v..

Đáng lẽ ra, đời sống đức tin phải như nước cần cho cá, là điều gì đó thiết yếu để người ta sống và là nền tảng để xây dựng cuộc đời.

Thánh Lễ còn có giá trị giáo dục về những gì mang tính đặc thù và nền tảng cho đời sống người Kitô hữu. Bởi vì đời sống nối dài thánh lễ nên trẻ em cần cảm nhận và sống những dấu chỉ và biểu tượng mà phụng vụ cử hành. Khi có lòng đạo, người ta đi lễ vì niềm vui chứ không phải vì bổn phận. Trong thực tế, không thiếu người đi lễ "qua lần chiếu lệ" và họ mong sao Thánh Lễ càng nhanh càng tốt.

Sau đây là một vài thái độ cần thiết để ***tham dự*** Thánh Lễ chứ không chỉ ***có mặt*** tại Thánh Lễ. Bằng cách nào đó, mọi người phải được "dạy dỗ từ thuở còn thơ".

Chuẩn bị sự kiện quan trọng và cảm nếm ngày lễ. Trong gia đình mình và cả gia đình bạn bè, cần thiết để học cách chuẩn bị với sự phấn khởi những ngày lễ hội, lễ bổn mạng, những ngày kỷ niệm, và sắp xếp bầu khí cho hợp tình hợp lý. Qua cách ăn mặc đẹp đẽ và sang trọng từ thể xác tới tâm hồn, người ta cảm nhận Thánh Lễ là một sự kiện phi

thường.

Niềm vui gặp gỡ và đón tiếp. Khi đón tiếp hoặc khi đi thăm đáp lễ bà con thân thuộc và bạn bè, con trẻ cũng được dự phần niềm vui gặp gỡ qua những nghi thức chào hỏi, ôm hôn, bắt tay, chuyện trò, tặng quà cho nhau.

Sự tha thứ. *"Hãy tha thứ cho tôi!"* và *"Tôi tha thứ cho bạn"* là những câu thật khó để nói thành lời. Tha thứ chỉ thực sự dễ dàng khi nó từng là những kinh nghiệm sống từ gia đình, khi nhận thức được ý nghĩa của nghi thức sám hối lúc đầu Thánh Lễ.

Lắng nghe. Trong gia đình, người ta lắng nghe nhau được bao nhiêu? Quá ít ỏi. Đôi tai "bận bịu" triền miên bởi những âm thanh điện tử. Vì thế, thật khó lắng nghe những lời sinh động, đơn giản và trực tiếp mà nhiều lần trong Thánh Lễ đã cho biết "Đó là lời Chúa", và ước mong lời đó đến được tâm trí người nghe "Ước chi hôm nay các bạn nghe tiếng Chúa".

Việc đọc to tiếng. Đọc lớn tiếng đối với nhiều trẻ nhỏ có nguy cơ chỉ là một tạp âm. Hãy tạo khung cảnh thanh bình. Thỉnh thoảng cha mẹ nên chơi với con cái "để lắng nghe khung cảnh thanh bình".

Đáp lời. Khi dự tiệc, người ta không chỉ đến để nghe. Họ nói chuyện, trao đổi kỷ vật và đóng góp ý kiến, thỉnh thoảng đồng tình và vui sướng reo hò. Khi tham dự Thánh Lễ, con trẻ phải biết rằng người ta không chỉ đến để nghe và nhận cách thụ động. Trong Thánh Lễ, chúng ta biểu lộ sự đồng thuận của mình với lời Chúa qua những tiếng "Amen", "Allêluia" và tuyên xưng "Tôi tin" trong Kinh Tin Kính.

Cảm thấy thuộc về một đoàn thể. *"Thuộc về..."* là một kinh nghiệm mà thông thường trẻ em cảm thấy vô cùng thích thú.

Cầu nguyện. Việc cầu nguyện cùng với mẹ và cha là một trong những kinh nghiệm gây ấn tượng khó phai trong tâm trí đứa trẻ. Và đó là cách tốt nhất để học cầu nguyện.

Trao tặng. Trẻ em phải biểu lộ sự hài lòng khi đón nhận và trao tặng những món quà nho nhỏ.

Hy sinh vì yêu. Với kinh nghiệm này cha mẹ thật sự có thể là những thày dạy thích đáng nhất, chỉ cần họ muốn là được.

Kỷ niệm. Thực tế thời nay, trẻ em và thanh thiếu chỉ sống trong hiện tại, chúng như bị ám ảnh bởi lối sống mì ăn liền muốn có "ngay mọi sự". Đức Cha Đaminh Hoàng Văn Đoàn, O.P. cho chúng cần biết rằng: *"Lịch sử là ông Thày dạy khôn. Kinh nghiệm của người đi trước và những biến cố thời dĩ vãng giúp người đời, hiểu biết hiện tại và dự liệu tương lai".*

Lạy Cha chúng con. Nếu tiếng "cha" không mảy may có ý nghĩa sâu xa và sinh động trong đời sống thường ngày, nó thật khó có được ý nghĩa trong suốt Thánh Lễ. Và hơn nữa, kết thúc Thánh Lễ chỉ còn âm vang mù mờ và trống rỗng.

Cho nhau những dấu chỉ thắm tình huynh đệ. Nền văn minh tình thương bắt đầu từ nét mặt tươi cười, lời chào hỏi thân ái, những câu cầu chúc tốt lành và hạnh phúc cho những ai ta gặp gỡ...

Ăn cơm chung với nhau. Trong bữa cơm gia đình, người ta học cách chia sẻ đồ ăn thức uống và những lời nói. Từ bữa ăn thân mật trong gia đình, trẻ em có thể dễ dàng hiểu được Thánh Lễ là một "bữa tiệc" huynh đệ.

Lòng tri ân. Lòng biết ơn được bày tỏ cách rõ ràng qua sự quý mến nhau, qua việc đền ơn đáp nghĩa. Biết ơn và hiếu thảo phải là một trong những giá trị căn bản cho việc chung sống trong gia đình.

Chúc lành cho con cái. Được chúc lành, đó là một cảm giác thú vị, nhưng thời nay gần như chưa mấy ai biết đến. Trong "Sách Các Phép và Sách Lễ Nghi Giám Mục" chính thức của Giáo Hội (số 585 - 605) cũng có nghi thức cha mẹ chúc lành cho con cái. Nhưng thử hỏi được mấy cha mẹ biết đến?

NGHI THỨC CHA MẸ CHÚC LÀNH CHO CON CÁI

- *Cha mẹ:* Nhân danh Cha và Con và Thánh Thần.

- *Mọi người:* Amen.

- *Cha mẹ:* Chúng con ca ngợi Thiên Chúa là Cha toàn năng, Đấng làm cho chúng con thành con yêu dấu trong Bí tích Rửa tội và trong Chúa Kitô.

- *Mọi người:* Amen. (*hoặc:* Nguyện Danh Chúa được chúc tụng đến muôn ngàn đời).

Chủ sự: Trong Thánh Vịnh, con cái được ví như những cành ô liu mơn mởn, xúm xít tại bàn ăn. Con cái không chỉ là dấu hiệu và niềm hy vọng mà phúc lộc Chúa dành cho kẻ kính sợ Người, nhưng còn chứng tỏ sự hiện diện của Đấng Tạo Hóa và Đức Chúa của mình, Đấng ban con cái cho các gia đình, để chúng làm gia tăng niềm vui và sự hoan hỉ.

Vì vậy, việc cha mẹ chỉ đem con vào đời thì không đủ; chính họ phải hết sức tôn trọng con cái bằng cách dạy con từ thuở còn thơ, trong yêu thương và kính sợ Chúa, để chúng lớn lên trong khôn ngoan và ân sủng, để chúng nhận biết và theo đuổi ơn gọi của mình. Như thế, con cái biết tôn trọng sự thật và sự thiện trong tư tưởng, lời nói và hành động, chúng sẽ là những chứng nhân cho Chúa Kitô và những sứ giả loan báo Tin Mừng trong thế giới.

- *Chủ sự:* Tin Mừng Chúa Giêsu Kitô theo thánh Matthêô (19, 13-15).

Bấy giờ người ta dẫn trẻ em đến với Chúa Giêsu, để Người đặt tay trên chúng và cầu nguyện. Các môn đệ la rầy chúng. Nhưng Chúa Giêsu nói : *"Cứ để trẻ em đến với Thầy, đừng ngăn cấm chúng, vì Nước Trời là của những ai giống như chúng."* Người đặt tay trên chúng, rồi đi khỏi nơi đó.

Đáp ca: Tv 127 (128), 1-5.

Đáp: Phúc thay những ai kính sợ Chúa (c. 1a).

Hoặc:

Đó là ân lộc dành cho những kẻ kính sợ Chúa (c. 4).

Xướng:

1. Phúc cho ai biết kính sợ Chúa, và bước đi trong đường lối Ngài. Thành quả tay bạn làm ra, bạn được an hưởng bạn có phúc và những gặp may. - *Đáp.*

2. Hiền thê bạn như cây nho sai trái, trong gia thất của bạn; con cái bạn như chồi non ô-liu, sum sê quanh bàn ăn của bạn. - *Đáp.*

3. Đó là ân lộc dành cho những kẻ kính sợ Chúa. Từ Sion, xin Chúa chúc lành cho bạn. Chúc bạn thấy Giêrusalem phồn vinh mọi ngày trong suốt cuộc đời, và được thấy con cái cháu chắt. - *Đáp.*

Suy niệm: Qua bài Tin Mừng và bài Thánh Vịnh, chúng ta nhận biết con cái là phúc lành của Thiên Chúa. Bằng việc chúc lành cho trẻ em, Chúa Giêsu đã chúc lành cách gián tiếp cho hôn nhân và gia đình. Hội Thánh đã nói về điều đó như sau: *"Con cái là hồng ân cao quý nhất của hôn nhân và mang lại tối đa niềm hạnh phúc cho chính các cha mẹ" (MV 50).* Phúc lành của Chúa tiếp tục tuôn đổ xuống trên con cái khi cha mẹ chu toàn trách nhiệm giáo dục con cái theo luật Chúa Kitô và Hội Thánh. Phúc lành trên con cái sẽ được nối dài khi chúng biết vâng lời và thảo kính ông bà và cha mẹ như là những đại diện chính đáng của Chúa trên trần gian.

Thinh lặng cầu nguyện trong giây lát.

Chủ sự: Với lòng tin yêu và hy vọng, chúng ta hướng lời cầu nguyện lên Thiên Chúa là Cha toàn năng, Đấng mà Chúa Giêsu đã dạy chúng ta cầu khẩn trong tâm tình con thảo.

Đáp: Lạy Cha chí thánh, xin gìn giữ và bảo vệ con cái Cha.

1. Cha đã yêu mến con người quá đỗi, đến nỗi trao ban chính Con Một Cha, xin Cha hằng trông nom con cái Cha là những ai đã được tái sinh trong nước Rửa tội. *Đáp.*

2. Cha đã hài lòng với Con Một yêu dấu Cha, xin cũng giúp chúng con trung thành chu toàn bổn phận mà Cha giao phó cho mỗi người chúng con trong Giáo Hội và trong thế giới. *Đáp.*

3. Cha đã muốn trẻ Giêsu lớn lên dưới sự săn sóc ân cần của Mẹ Maria và Thánh Cả Giuse, xin hãy làm cho con cái chúng con biết noi theo gương sáng của Người để trở nên người công dân lương thiện và Kitô hữu thánh thiện. *Đáp.*

4. Cha là bạn của những ai đang cô đơn và bị bỏ rơi, xin hãy làm cho những trẻ em bị tước mất hơi ấm của gia đình cảm nhận được sự dịu dàng trong tình thương của Cha nhờ nương tựa nơi cộng đoàn Kitô hữu. *Đáp.*

Cha mẹ: Trong tâm tình con thảo, chúng ta dâng lên Cha trên trời lời cầu nguyện mà Chúa Cứu Thế đã dạy:

Lạy Cha chúng con ở trên trời…

Cha mẹ: (tuỳ lứa tuổi làm dấu Thánh Giá trên trán cho chúng) Lạy Thiên Chúa là Cha chí thánh, Cha là nguồn hồng ân vô tận cho sự sống muôn loài, mọi sự tốt lành đều bởi Cha mà ra; chúng con xin chúc tụng và cảm tạ vì quà tặng mà Cha đã ban cho chúng con nơi con cái, đó cũng là hoa trái của tình yêu đôi lứa chúng con; xin hãy làm cho những búp măng non gia đình chúng con có được bầu khí gia đình phù hợp để thổ lộ tâm tình cách cởi mở, nhận biết kế hoạch Cha đã dự liệu cho chúng, để chúng thực hiện với sự trợ giúp của Cha. Chúng con cầu xin nhờ Đức Kitô Chúa chúng con.

- *Mọi người:* Amen.

- *Cha mẹ (làm dấu Thánh Giá):* Lạy Chúa Giêsu, Chúa đã yêu thương trẻ em cách đặc biệt, xin Chúa chúc lành và bảo vệ chúng con trong tình yêu của Chúa.

- *Mọi người:* Amen.

Đón nhận sứ mạng làm chứng và dấn thân. Trước khi bữa tiệc hay cuộc gặp gỡ kết thúc, người ta hứa hẹn với nhau nhiều điều. Họ thường nói: *"Chúng ta đừng quên nhau nhé!".* Bữa tiệc càng diễn tiến tốt đẹp và càng tràn đầy niềm vui, người ta càng mong muốn gặp lại nhau trong tương lai. Đồng thời, người ta thêm mãn nguyện và thêm phấn chấn tinh thần. Có những sự kiện và cuộc gặp gỡ làm đổi đời mà cả trẻ em cũng có thể nhận thấy. Và Thánh Lễ là bữa đại tiệc của mọi bữa tiệc.

Tất cả chúng ta sẽ cùng đi tham dự Thánh Lễ và sau đó sẽ nói về nó.

BA THỜI KHẮC LỚN NHỎ
VIỆC GIÁO DỤC HẰNG NGÀY

"Hãy luôn sống hết mình với giới trẻ" hẳn nhiên chỉ là lời khuyên của Don Bosco cho các Salêdiêng của ngài. Trong Hệ thống Dự phòng, sự gần gũi cả về thể chất lẫn tinh thần, giữa người lớn và trẻ nhỏ là điều quan trọng và không thể loại bỏ. Bà Rachel Carson, một nhà sinh vật học và môi trường học người Mỹ đã viết: *"Nếu một đứa trẻ muốn duy trì khả năng ngạc nhiên thiên phú của mình, một điều mà chẳng có bà tiên hiền lành tốt bụng nào hiện ra để cho không biếu không, ít nhất nó cần có một người lớn đồng hành trong an vui và phấn khởi, để nó có thể chia sẻ, tái khám phá thế giới đang sống với nhiều bí ẩn. Quan trọng hơn nữa là để mở đường cho trẻ ham hiểu biết khi cọ sát với thực tế, điều mà tự nó thì không dễ tiếp thu".* Thường cha mẹ bận tâm tìm cách để con cái phải làm nhiều hơn, vượt quá thời gian thật sự cho phép trong một ngày. Đó là lý do tại sao tối đến cả nhà gặp nhau với tâm trạng trống rỗng và thất vọng, với chút cảm giác thất bại ê chề. Ngày mới bắt đầu với hàng loạt các điều cần làm và khát khao, nhưng rồi kết thúc một ngày cũng với hàng tá những tham vọng chưa vừa ý toại lòng.

Đối với con cái, vẫn không đủ khi băn khoăn "nên làm" gì cho chúng. Nếu cha mẹ tự giới hạn để mang chúng đến trường, chuẩn bị cho chúng những bữa ăn có lợi cho sức khỏe hơn, sắm cho chúng những món đồ chơi hợp thời hơn, thì họ không đạt được mục tiêu quan trọng nhất. Điều các em cần là sự "đồng hành" của cha mẹ. Quên việc này, người ta đánh mất điều gì đó nhiều hơn mất một vài giờ trong một ngày.

Hệ thống Dự phòng mang tính nhân văn sâu sắc, được đặt nền trên

sự chung sống và trên tinh thần mà việc ***chung sống*** này phải có để con người được phong phú, toại nguyện, hấp dẫn và mang tính xây dựng. Mỗi ngày sống, có những khoảnh khắc đặc biệt ưu đãi, xét về mặt thời gian và hứa hẹn, từ góc nhìn giáo dục thì chúng vô cùng phong phú. Chẳng hạn có ba khoảnh khắc quan trọng sau đây:

Ăn uống với nhau. Ngày nay càng lúc càng có nhiều gia đình "F1", những gia đình *"chạy đua"*. Đối với nhiều người, hình thức ăn uống chung với nhau đã biến mất như mặt trời lặn sau buổi hoàng hôn. Ngày xưa, bữa ăn tối được coi là thời điểm đặc biệt có ý nghĩa quan trọng liên kết gia đình lại, thời điểm chuyển tiếp giữa sự hỗn loạn ban ngày và sự nghỉ ngơi ban đêm. Một người mẹ viết: *"Giờ ăn tối đã là giờ mà chúng tôi nhận thấy tầm quan trọng biết bao của người này đối với người kia, trong những giờ phút đẹp đẽ cũng như lúc tồi tệ. Đó là dịp để thư giãn: chúng tôi kể cho nhau nghe những điều mới lạ, nói về nhiều vấn đề, xem xét kỹ các sự kiện trong ngày và lên kế hoạch cho ngày hôm sau".*

Sau đây là một vài lưu ý may ra làm sống lại truyền thống có nguy cơ mai một:

Mọi thành viên trong gia đình phải đồng lòng cam kết cùng ăn uống với nhau. Có lẽ không phải hết mọi ngày, nhưng phải có một thời điểm đặc biệt mà trong đó cả nhà cùng đoàn tụ.

Trời đánh tránh bữa ăn. Cần nhất là tránh những câu nói lải nhải lài nhài đại loại như: *"Bỏ cái cùi chỏ xuống dưới", "Ngồi cho nó ngay ngắn lên!", "Con đã học bài chưa?" "Khép cái miệng lại mà nhai!".* Bữa ăn tối không phải là lúc để thẩm vấn hay cứu xét kiện tụng nội bộ. Bữa ăn tối cần có bầu khí thanh bình.

Truyền hình phải được tắt đi. Các cuộc điều tra cho biết màn hình nhỏ được coi là món tiêu khiển chính trong suốt các bữa ăn của các gia đình ở Ý. Điều quan trọng là làm cho thanh thiếu niên nhận thức được rằng thời gian chung sống với gia đình thì quan trọng hơn nhiều so với thời

gian trôi qua trước cái màn hình.

Mọi người phải học biết phát biểu và biết lắng nghe. Bữa ăn luôn luôn có nguy cơ bị kết thúc trong cái ngõ cụt cổ điển (Ông bố: *"Mày đã làm gì suốt ngày hôm nay?"*. Thằng con: *"Chẳng làm gì sất"*). Thanh thiếu niên có cảm giác là cha mẹ kể lể và bàn cãi về các biến cố trong ngày sống, tiếp đến họ dễ dàng nói về những gì liên quan đến thành công và thất bại của chúng, về những con người chúng gặp gỡ, về những ý tưởng họ nghe ngóng được.

Làm sao để những trẻ bé nhất cũng có thể phát biểu ý kiến.

Mỗi gia đình cần phải có các nghi thức nho nhỏ. Người ta có thể đọc một lời cầu nguyện ngắn để tạ ơn, phân chia các công tác chuẩn bị, dọn dẹp và rửa chén đĩa, ăn mừng "thành công" v.v..

Đọc cho nhau nghe. Rất nhiều phụ huynh và giáo viên băn khoăn về việc thiếu quan tâm đến sách vở và báo chí dành cho thanh thiếu niên và giới trẻ. *"Văn dĩ tải đạo"*, lời được viết ra đăng tải theo nó những suy tư, lý luận, trí tưởng tượng và kiến thức. Tuy nhiên, dạy dỗ việc đọc sách cũng phải trải qua vài giai đoạn cần thiết: trước hết cha mẹ phải đọc ***cho*** con cái nghe, sau đó đọc ***với*** con cái. Chỉ qua gương sáng của cha mẹ mới có thể mang lại cho con cái niềm đam mê đọc sách, đọc báo.

Gia đình sum họp cầu nguyện. Điều đó có thể thường xuyên và dễ dàng khi con cái còn nhỏ. Việc cầu nguyện chung có nguy cơ bị mai một, người ta tìm cách duy trì việc sum họp cầu nguyện khi biết tầm quan trọng trong việc giữ gìn sự hợp nhất gia đình, trong việc làm phong phú về đời sống tâm linh. Cũng tương tự như khi mọi người cùng nhau tham dự Thánh Lễ, tối thiểu trong những ngày lễ quan trọng nhất, nó mang lại ý hợp tâm đầu cho gia đình, một sự ý hợp tâm đầu vĩ đại.

"Có nhiều điều để sống hơn chỉ là tăng thêm của cải - There is more to life than simply increasing its speed" (Mahatma Gandhi).

SỞ HỮU NHỮNG NGÀY VUI

LỄ HỘI TẠI GIA ĐÌNH

Một người mẹ viết trong nhật ký của mình như sau:

"Mọi sự đã sẵn sàng. Cây Giáng Sinh được trang hoàng tuyệt xinh. Những cánh thiệp mừng rung rinh trên cửa. Những hộp quà như ánh lửa lung linh dưới tàn lá.

Và những cái chuông? Cớ gì tôi lại chẳng nghe thấy tiếng chuông ngân nga nhỉ?

Các bạn có nhớ là chính trẻ em đã làm cho những quả chuông ngân nga trong câu chuyện ngày xửa ngày xưa không? Theo truyền thuyết, những quả chuông chỉ được ngân vang khi có ai đó đặt trên bàn thờ một món quà yêu thương. Vua chúa và nhiều vị giàu sang quý phái đặt trên bàn thờ châu báu ngọc ngà, thế mà sau nhiều năm các quả chuông nơi giáo đường vẫn im hơi lặng tiếng.

Rồi thì, vào một đêm mừng Chúa Giáng Sinh, một đêm đông lạnh lẽo nên thơ, cậu bé nghèo xác nghèo xơ lặng lẽ khẽ đặt chiếc áo khoác ấm cúng của mình lên trên bàn thờ. Nhờ giá trị món quà đơn sơ của cậu bé hào hiệp, những quả chuông bắt đầu ngân vang khắp cả vương quốc mỗi dịp lễ về.

Những quả chuông dễ thương! Tôi luôn luôn nghe thấy tiếng chúng ngân vang từ trái tim hào hiệp.

Tôi đã nghe thấy tiếng chuông ngân vang vào năm mà một trong những đứa con nhỏ đã tặng cho tôi một mảnh giấy, trên đó nó vẽ đôi tay chắp nguyện cầu kèm theo câu làm lòng tôi xúc động: "LẠY CHÚA HÀI NHI, XIN HÃY ĐẾN!".

Tôi đã nghe thấy tiếng chuông ngân vào năm mà tôi đã nhận được một đôi găng tay bằng len, đôi găng có lẽ chỉ vừa vặn với đứa trẻ lên mười.

Tôi đã nghe tiếng chuông ngân vang vào Mùa Giáng Sinh mà mọi người bằng lòng cùng nhau dọn nhà xe sạch sẽ...".

"Nghe thấy tiếng chuông ngân" trong suốt những ngày mừng Chúa giáng sinh là việc sống còn. Nghĩa là sống cái ý nghĩa thâm sâu của ngày lễ. Người ta gần như chỉ nghe thấy tiếng gào thét làm đinh tai nhức óc mình cùng người khác và mệt lử trong "cuộc chơi bằng bất cứ giá nào".

Một cách đặc biệt, trẻ em ham thích khó cưỡng lại trước ý nghĩa sâu xa của những ngày lễ hội và Lễ Giáng Sinh. Tự bản thân chúng biết rõ những ai là nhân vật chính của hầu hết những ngày lễ gia đình.

Điều quan trọng là chính trẻ em tổ chức ngày lễ. Không làm một mình, nhưng với sự trợ giúp của cha mẹ, của gia đình mình. Đó là một yêu cầu mà phương pháp sư phạm của Don Bosco coi là căn bản, vì nhiều lý do có cơ sở vững chắc.

Những ngày để người ta sưởi ấm tâm hồn

Câu hát *"Chúng tôi là người của ngày lễ hội, chúng tôi là người của niềm vui"* xác nhận một ca khúc rất phổ biến nơi giới trẻ thuộc môi trường Salêdiêng. Ca khúc đó bày tỏ lòng cảm phục đến một trong những đặc tính nền tảng của khoa sư phạm của Don Bosco. Don Bosco đã đem lại một giá trị sư phạm cho niềm vui, cho sự phấn khởi: khoa của ngài là khoa sư phạm của "sự thanh bình", suối nguồn của khát vọng sống và chung sống.

Giáo sư bác sĩ Giacomo Dacquino đã cho biết: *"Nếu một người cha hoặc một người mẹ không bình an, họ làm cho con cái mình lo lắng, mặc dù họ yêu thương chúng cách mãnh liệt. Như trên chiếc quang gánh, bên này là sự bình an và bên kia là những cảm xúc, tư tưởng, ý nghĩ; sự bình an cũng là một vấn đề sống đức tin, bởi người có đức tin không thể là kẻ bi quan chán chường".* Don Bosco đã cụ thể hóa tất cả điều này trong một cách thức đơn giản và hiệu quả: ngày lễ hội. Các cựu học sinh của nguyện xá Valdocco hồi tưởng lại với nỗi nhớ nhung da diết "những ngày lễ hội", những ngày lễ hội đó thường xuyên mang bầu khí

gia đình, bầu khí mà Don Bosco đã làm sống động bằng đức tin vui tươi của ngài. Vì thế, ngài đã viết cho Don Bonetti: *"Cha khuyên con nên tạo nhiều niềm vui cho các học trò của con và như vậy chúng con đã mang lại một sự khích lệ cho Don Bosco, hãy tìm cách cho trẻ có cơ hội vui vẻ với một bữa tiệc vào bữa chính..."*.

Ngày lễ thánh bổn mạng của Don Bosco, lễ Đức Mẹ Vô Nhiễm và những ngày lễ Thánh Cả Giuse, lễ Giáng Sinh và Phục sinh, chúng đã là những sự kiện để mong đợi, chuẩn bị, sống hết sức phấn khởi.

Bởi vì điều quan trọng là chính trẻ em tổ chức ngày lễ. Không làm một mình, nhưng với sự trợ giúp của cha mẹ, của gia đình mình. Đó là một yêu cầu mà phương pháp sư phạm của Don Bosco coi là cơ sở. Vì nhiều lý do có nền tảng vững chắc.

Trẻ em *(thậm chí cả người lớn)* hiểu ý nghĩa của những ý niệm trừu tượng thông qua những hình ảnh và cử chỉ cụ thể, không có những điều đó các khái niệm trừu tượng vẫn chỉ là những vỏ sò trống rỗng, khô khan, không sức sống. **Hình ảnh và cử chỉ của những ngày lễ hội chuyển tải một sứ điệp "sưởi ấm" tâm hồn.** Chúng là một tác động phá vỡ cái "lề thói" hằng ngày, những giờ phút mà người ta làm nhiều điều hoàn toàn khác, quây quần, vui thú. Chúng là niềm vui chia sẻ, tìm lại mảnh "thiên đường đã mất". Những dịp hiếm hoi mà ngay cả những người cao tuổi cũng phải "chịu nhượng bộ" đôi chút và cho thấy một bộ mặt khác hẳn. Là một tước đoạt trầm trọng cho thiếu nhi, về cả thể chất lẫn tinh thần, nếu chúng không được dịp vui hưởng những ngày lễ hội và ích lợi mang ý nghĩa biểu tượng của ngày lễ.

Ngày lễ hội là một khoảnh khắc thiêng liêng sâu sắc, một khoảnh khắc quý giá và huyền diệu, bởi ngoài niềm vui hiện tại nó còn chuyển giao cho con trẻ niềm khát vọng sống hướng đến tương lai. Việc tái diễn đều đặn các sự kiện đó, những sự kiện đánh dấu năm tháng ngày giờ và do đó đánh dấu đời sống của trẻ, chúng lập thành dưới mắt trẻ sự bảo đảm cho thấy tầm quan trọng của nó không hề giảm sút, và những gì diễn ra cho thấy đời đẹp biết bao làm cho nó có được những giờ phút tuyệt thú.

Sống sao tránh khỏi nhọc nhằn: những ngày lễ tạo niềm vui "kiếp người".

Trước và sau ngày lễ hội, trẻ em thấy mình được nhiều người

đoái thương, rốt cuộc trẻ có thể cảm thấy mình quan trọng, và những quà tặng mà chúng nhận được cho thấy chúng được yêu thương và xứng đáng với tình yêu. Những ngày lễ hội là những ngày kỷ niệm sâu thẳm từ trái tim. Ai mà không biết tâm trạng bồn chồn khi trẻ thơ chờ mong những ngày sinh nhật hoặc những ngày lễ thánh bổn mạng?

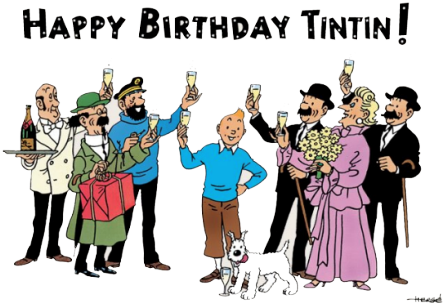

Mọi ngày lễ hội quan trọng nhất đối với trẻ em *(sinh nhật, ngày lễ thánh bổn mạng, Giáng Sinh, Phục Sinh, kỷ niệm ngày cưới)* đều kỷ niệm và ăn mừng ngày khai sinh hay một sự khởi đầu mới. Như thế chúng làm yên tâm đứa trẻ đang khi bước vào đời, bởi đó là một sự kiện hạnh phúc, được mong ước và chờ đợi với niềm vui từ cha mẹ nó và từ cả thế giới. Càng cử hành những ngày kỷ niệm này hân hoan nhiều bao nhiêu, trẻ em sẽ càng cảm thấy an tâm vì được yêu thương bấy nhiêu.

Rất nhiều ngày lễ đánh dấu "giai đoạn chuyển tiếp" *(Xưng Tội và Rước Lễ Lần Đầu, Chịu Phép Thêm Sức, Vào Đời...),* người ta long trọng cử hành và nhấn mạnh những thời kỳ chuyển tiếp trong sự trưởng thành về mặt đạo và mặt đời. Đề cao ý nghĩa tâm linh của ngày lễ mới là việc quan trọng. Những ngày lễ trong đạo phải có tính "tôn giáo" cách rõ ràng. Tuy nhiên, món quà đắt tiền hoặc bữa ăn trưa tại nhà hàng quá dễ trở thành một cái cớ cho cha mẹ chỉ muốn "khỏi phải suy nghĩ" hoặc muốn "chơi đẹp", nhưng họ lại quên rằng điều mà người ta muốn nói là việc "mừng lễ" tại gia.

Những ngày lễ là một thời gian để hâm nóng tình người, giao thiệp tình thân và trao nhận tình cảm. Chúng là thời gian củng cố mối quan hệ giữa cha mẹ và con cái thêm gắn bó yêu thương. Don Bosco cũng đã phát "phiếu hoa thiêng" cho các dịp này. Trong gia đình, những cánh thiệp bày tỏ lòng mong ước và lời chúc mừng, có thể đem giấu nó cách tế nhị dưới đĩa ăn hoặc cạnh gối nằm; như vậy, chúng có hiệu lực để thể hiện tình cảm và tỏ bày những góc khuất của tâm hồn cách tự nhiên. Những gia đình hạnh phúc năng trao đổi thư tín qua lại. Một số ngày lễ có thể là thời gian "hòa giải" tuyệt vời.

Lễ hội thường đi đôi với tiệc tùng. Sau hay trong thời gian theo những lễ nghi, thông thường luôn luôn xuất hiện một bàn tiệc sang trọng gây nhiều chú ý và trên đó có thứ gì đặc biệt. **Việc đó nhằm ca tụng tình cảm dạt dào và hoan hỉ cõi lòng**: người ta hiện diện bên nhau lâu hơn, chuyện trò với nhau thân mật hơn, cùng quây quần vui chơi. Và đó sẽ là những giờ phút khó phai trong tâm trí của trẻ thơ.

Phép màu của một ngày sống

Lễ Giáng Sinh là một thời khắc vô cùng thiêng liêng, thời khắc huyền diệu và quý giá. Cả đến trẻ thơ cũng hiểu rằng có rất nhiều dấu chỉ vật chất "có hồn", có một ý nghĩa thiêng liêng. Một bé thơ đã viết trong lá thư nhỏ của mình:

"Chúa Giêsu Hài Nhi kính mến, dịp lễ mừng Chúa Giáng Sinh con muốn có một chiếc máy tính và một người cha tốt lành...". Một em khác đã viết: *"Ba thương mến, như món quà mừng lễ Chúa Giáng Sinh, con muốn ba ở nhà suốt cả ngày với con...".*

Phép lạ thật sự của lễ Giáng Sinh, ngoài ý nghĩa tôn giáo vô cùng lớn lao của nó, là phép lạ cho tâm trí trẻ thơ, bằng bất cứ giá nào trẻ muốn tin rằng, ít nhất mỗi năm có một ngày mà người ta có thể tái tạo ra thế giới tuyệt thú, thiên đường đã mất, giấc mơ cho ai bước tới với lòng tin yêu và hy vọng tràn trề. Dù chỉ diễn ra trong một vài giờ ngắn ngủi, ít nhất nó cũng mang lại vẻ sang trọng cho tâm trí trẻ thơ.

Có lẽ đời đúng là bể khổ đau và hận thù, nếu cha mẹ không bận tâm lo lắng đến tiệc mừng lễ Giáng Sinh với con cái mình, theo luật bất thành văn nhưng được tuân giữ từ nhiều thế kỷ, tiệc mừng là "trung tâm" của dịp lễ Mừng Chúa Giáng Sinh.

Có lẽ Chúa Giêsu Hài Nhi và Thánh nữ Luxia cũng mang những món quà đi tặng cho trẻ em trong bối cảnh lễ Giáng Sinh thiêng liêng! Trẻ thơ "cần" tin vào chiều kích "siêu nhiên" để đương đầu với một thực tế quá phũ phàng và nguy nan. Chiều kích "thần diệu" trong tâm trí trẻ thơ sẽ dần dần vơi cạn, với việc mở rộng kinh nghiệm thực tế của trẻ em. Tuy nhiên, những gì mà chúng đã sống thời ấu thơ êm đềm, yên hàn

và trào tràn "phép thần diệu", chúng sẽ được quân bình và an toàn hơn rất nhiều.

Một bé trai đã viết: *"Lạy Chúa Giêsu Hài Nhi mến yêu của con, con biết rằng Chúa sẽ không mang quà đến cho chúng con. Chúng con vẫn còn điều xấu. Lễ Giáng Sinh này con sẽ viết một lá thư cho cha mẹ của con, con sẽ không còn những điều xấu tương tự. Fabrizio, chín tuổi".*

Thành viên mới trong gia đình

Tất nhiên, từ quan điểm giáo dục tôn giáo, những ngày lễ Mừng Chúa Giáng Sinh tạo thành một thời gian có giá trị như nhau. Mùa Giáng Sinh cho phép các gia đình Kitô hữu sống và cử hành một vài ý nghĩa sâu sắc nhất trong đời sống tôn giáo, như tinh thần chờ mong, thức tỉnh, khả năng trao ban và đón nhận, niềm vui, lòng tốt, sự gần gũi. Cảm thức tôn giáo của những tình cảm này "nhập thể" trong đời sống gia đình, vì vậy nó trở nên không thể xoá nhoà trong tâm trí của con cái.

Mùa vọng, giai đoạn 4 tuần trước lễ Giáng sinh, đó là thời gian tạm ứng của niềm vui, giống như giai đoạn chuẩn bị việc chào đời của một em bé. Ngôi nhà được chuẩn bị như thể để đón một thành viên mới của gia đình. Chúa Giêsu Hài Nhi chào đời vào lúc nửa đêm vẫn còn là một bí ẩn, bí ẩn như sự ra đời của bao bé thơ.

Nếu ông bố và bà mẹ dạt dào niềm tin trong việc cử hành mầu nhiệm Giáng Sinh, trẻ em sẽ chẳng có khó khăn gì để cảm thấy Chúa Giêsu thực sự "hiện diện", Ngài đã đến để "cư ngụ" ngay trong gia đình của chúng.

Ý nghĩa của Tết Nguyên Đán

Với người Việt Nam, Tết Nguyên Đán có ý nghĩa sâu xa và mang tính thiêng vì là ngày đoàn viên gia đình. Mọi người đều mong được trở về sum họp dưới mái ấm gia đình trong 3 ngày Tết để sống lại với những kỷ niệm đầy ắp yêu thương của tuổi thơ yêu dấu. "Về quê ăn Tết" là một cuộc hành hương về với cội nguồn. Ai cũng muốn gần gũi nhau hơn qua lời hay ý đẹp. Đây là cơ hội để hòa giải những bất đồng, "giận đến chết đến Tết cũng thôi".

Sẽ không có một ai trong gia đình bị lãng quên những ngày cưới, ngày bổn mạng, ngày sinh nhật, ngày kỷ niệm...

MỘT THỰC HÀNH LẠ THƯỜNG
VIỆC DỌN MÌNH CHẾT LÀNH

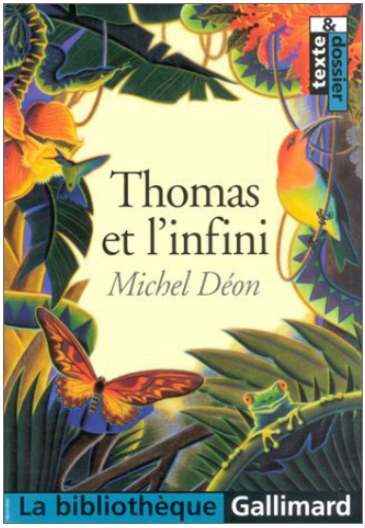

Việc xuất hiện trên thị trường một quyển truyện tranh u buồn với nhan đề ***"Tôma và sự vô hạn"*** của tác giả Michel Déon, được dành cho trẻ em từ chín tuổi trở lên, quyển sách kể chuyện thần kỳ về sự "chết lành", nó đã khuấy động những cuộc tranh luận và bàn cãi trên báo chí và truyền hình.

Don Bosco đã không ngần ngại nói về sự chết cho thanh thiếu niên của ngài. Nơi các nhà của ngài, người ta đã hoàn thiện một cách thực hành đặc biệt, việc đó được gọi là ***"Việc Dọn Mình Chết Lành"***, nó bao gồm việc xưng tội và rước lễ vào đầu mỗi tháng như thể đó là lần cuối cùng trong đời: một việc huấn luyện lương tâm để nhìn đời từ cái nhìn chung cuộc. Mỗi tháng dừng lại để có trách nhiệm đối với bản thân.

Nó không phải là một thời khắc ảm đạm, hoàn toàn ngược lại. "Việc Dọn Mình Chết Lành" luôn được cho là một phong cách đặc trưng của dòng Salêdiêng. Người kế vị thứ tư của Don Bosco là Don Pietro Ricaldone đã viết: *"Các học sinh đã luôn luôn được báo cho biết trước một vài ngày để chuẩn bị; nó được thực hiện cho một dịp lễ trọng nào đó; và để tạo một bầu khí lễ hội cho ngày đó, sau Thánh Lễ, người ta phân phát những thứ ăn kèm với bánh mì, cách thoả thích".*

Nó đã là một ngày lễ thật sự. Don Bosco muốn rằng thanh thiếu niên của ngài nghĩ về cái chết của chính mình để loại bỏ những gì nó gây lo lắng và sợ sệt. Trước hết và trên hết, loại bỏ tội lỗi.

Chỉ là cái "chết giả vờ"

Thời nay, cách sống và cách nghĩ của chúng ta cự tuyệt lại cái chết và thúc ép mỗi người trong chúng ta hành xử như thể không có cái

chết. Được lèo lái bởi tình thương mến và bởi lương tri mà nhiều cha mẹ tưởng như có thể kháng cự các đợt tấn công dữ dội nhất của sự vô cảm tràn lan, bất chấp tất cả, họ tìm kiếm con đường thẳng nhất để giúp con cái vượt qua khi lưỡi hái tử thần đến gần chúng. Nhưng chắc chắn khi thiếu vắng cha mẹ, chúng không được nâng đỡ bởi môi trường xung quanh.

Giáo sư Marcello Bernardi đã viết rằng: *"Trong một nền văn hóa bị thống trị bởi sự bảo đảm trẻ mãi không già đầy giả tạo thì cái chết không cần phải hiện hữu. Vì vậy người ta không cần phải nói về nó, không cần phải phơi bày nó và người ta cũng không cần phải chấp nhận nó. Nhất là không cần phải chuẩn bị chết. Kiểu chết duy nhất được cho phép là kiểu được phổ biến trên màn ảnh truyền hình, được trình bày khái quát trong những dấu hiệu hoàn toàn xa rời mọi hoàn cảnh thực tế. Cái chết giả vờ này thật là tuyệt vời. Có vẻ như một đứa trẻ bên Hoa Kỳ nhìn thấy 40 ca tử vong một ngày... trên truyền hình".*

Giáo sư Vittorino Andreoli xác nhận rằng thiếu hiểu biết về ý nghĩa cái chết là một trong những đặc điểm đáng lo ngại nhất cho giới trẻ ngày nay: *"Giới trẻ biết cách thức dẫn đến cái chết, nhưng chúng không biết cái chết là gì. Và do đó với những tác động hoàn toàn trái ngược nhau chúng có thể gây ra cái chết hoặc thậm chí có suy nghĩ buộc phải đón nhận nó".*

Cách đây hai ngàn năm, nhà hiền triết Seneca dạy rằng: *"Phải mất cả đời người để người đời học sống; và có lẽ bạn sẽ còn ngạc nhiên hơn, phải mất cả đời người để người đời học chết".* Vào thời guồng máy thiếu hiếu biết, tầm thường hóa và tham dự phụng vụ hời hợt, sự chết chẳng còn bất kỳ ý nghĩa nào nữa. Thế nhưng đánh mất ý nghĩa của sự chết là giảm giá trị ý nghĩa của sự sống. Hậu quả tiêu cực, giữa cha mẹ và con cái, thường là một bức tường im lặng gây bối rối. Không giống như

người lớn, trẻ em không che đậy cái chết. Chúng đặt nhiều câu hỏi về nó. Sự câm lặng của người lớn chỉ khiến con cái lo lắng.

Với ai đó thân thiết

Bước đầu tiên của một nền giáo dục lành mạnh thật sự hệ tại ở việc phá đổ nỗi sợ hãi làm cho người ta câm lặng. Khi cha mẹ thực hiện điều đó thì họ nhận thấy rằng những lời phải nói cho con cái không mang tính nước đôi, nhưng đặt điều đang được nói đến trên những xác tín sâu xa nhất của họ. Và chúng có liên quan chặt chẽ với đức tin của họ.

Cha mẹ cần học hỏi để biết cách trả lời cho những câu hỏi của trẻ em đặt ra về sự chết. Họ nên ân cần giải thích cặn kẽ, đừng làm chúng nhát đảm và khiếp sợ. Và người ta không nên biến tang chế thành một vở kịch hoặc một sự giả vờ tệ hại.

Một điều chắc chắn: bất kể ở tuổi nào và động cơ nào khiến người ta phải nói về nó, trẻ nhỏ chỉ hiểu kinh nghiệm về sự chết với sự giúp đỡ của người lớn. Một đứa trẻ có thể vượt qua điều gì đó, thường với toàn bộ sức mạnh của nó, nhưng trong trường hợp về sự chết thì không như vậy. Kinh nghiệm về sự chết cũng như những điều ít thảm thương và kém hấp dẫn, trẻ em buộc phải đón nhận nó với ai đó thân thiết.

Chắc hẳn khi nói về sự chết thì thông thường nó trở thành một cuộc chuyện trò, một cuộc đối thoại thân mật và rất nghiêm túc về trách nhiệm đối với sự sống.

Một dịp dễ dàng và đẹp đẽ đó có thể là một lần viếng nghĩa trang, cha mẹ cầm tay con trẻ, cố gắng giải thích cho trẻ những câu chữ và biểu tượng mà người ta có thể gặp trên bia mộ. Trẻ em nắm được ý nghĩa nhiều hơn so với chúng ta nghi ngờ. Anrê được bảy tuổi rưỡi, đứng trước mộ ông nội, nó giải thích cho ba nó cách rất nghiêm túc: *"Ông nội không ở trong đó. Chẳng quan trọng gì khi xác của ông biến thành tro bụi, điều quan trọng là ông đã yêu mến Chúa Giêsu, yêu mến Thiên Chúa và những người khác như thế nào".*

Tôi sẽ nói chuyện với con cái của tôi về đời người, về sự sống.

"HÃY ĐỂ CON MƠ ƯỚC!"
DẠNG "TRÍ TUỆ CẢM XÚC"

"Ở tuổi đó cha đã có một giấc mơ, điều đó đã khắc sâu trong tâm trí cha suốt đời...". Đó là câu nói người ta năng nhắc tới khi kể về cuộc đời của Don Bosco. Cuộc đời của ngài đã được định đoạt từ một giấc mơ. Trong tình thế tiến thoái lưỡng nan, khó khăn hoặc trong thời gian trước khi có các quyết định quan trọng, Don Bosco "đã mơ". Các giấc mơ của ngài đã là những sứ điệp; nó có thể đến từ bất cứ nguồn nào, chúng đã là một sự xâm nhập từ "bên ngoài", là điều gì đó phi thường, mang tính tiên tri và đầy an ủi.

Don Bosco đã không giữ những ước mơ cho riêng mình, nhưng ngài truyền đạt chúng. Những gì quan trọng nhất ngài đã trình bày nó thông qua chuyện kể về một giấc mơ của ngài. Cái mà chúng ta đang sống là một nền văn minh giết chết những giấc mơ, nhất là những giấc mơ của những trẻ bé mọn nhất. Trong lãnh vực giáo dục ở đây, người ta tước đoạt cách thô bạo điều gì đó cần thiết cho trẻ thơ và thanh thiếu niên phát triển lành mạnh.

Trẻ thơ và thanh thiếu niên cũng có nhu cầu về những truyện thần tiên "ngày xửa, ngày xưa" để phát triển. Và trong thời gian này, những ước mơ, tâm tình, cảm xúc và trí tưởng tượng của các em phải được vun trồng với sự giúp đỡ của cha mẹ và của các nhà giáo dục.

Đây là một số nhận xét đơn sơ.

Trẻ thơ không phải là người lớn thu nhỏ lại. Thế mà ngày nay ngay từ lúc còn bé chúng đã bị bao vây bởi quá nhiều vấn đề, khiến chúng không thể kham nổi. Người ta khai thác tối đa cách truyền thông quyến rũ nhắm thẳng vào chúng, quảng cáo và truyền hình gây sức ép để chúng ứng xử như người lớn. Thế nhưng cha mẹ cũng vẽ đường cho hươu chạy khi họ thúc ép con cái lao vào xã hội, một nơi mà người ta bị cưỡng ép thành đạt bằng mọi giá, một nơi người ta chỉ tính đến hiệu

quả. Không thành vấn đề "tại sao" phải thành đạt. Cần phải "hành động" để thành đạt. Nếu không vậy thì người ta có nguy cơ bị loại trừ ra khỏi guồng máy xã hội. Trên đường tới trường, đứa trẻ chạm trán với những tiêu chuẩn ***đánh giá, lựa chọn, loại trừ***. Thật vậy, đó là cuộc chạm trán gay cấn cho những kẻ đang lớn lên. Chúng ta chẳng ngạc nhiên gì nếu như một trong những cuộc khảo sát gần đây đã xác định đại đa số các sinh viên đại học và trung học cơ sở bị căng thẳng, trầm cảm và vô cảm.

Trẻ thơ không phải là những cái hộp mở sẵn. Thanh thiếu niên thời nay luôn có vẻ như những chiếc hộp đậy kín mít. Những két sắt chứa đựng tiềm năng lớn lao và độc đáo. Động từ giáo dục trong tiếng Latinh *"educere"* có nghĩa là *"kéo ra".* Nhà giáo dục đích thực là người cho phép trẻ thơ và thanh thiếu niên thủ đắc khả năng và phát triển những năng lực của riêng mình. Những phẩm chất này không luôn luôn đáp ứng những mong mỏi của người lớn, họ ưa thích những gì mang tính thực dụng với cuộc sống. Thế nhưng thanh thiếu niên cần một không gian tự do để sáng tạo và thử nghiệm những dự án của riêng mình. Con cái chỉ cố gắng để đáp ứng những mong mỏi của cha mẹ thì sớm muộn gì cũng gặp những thời kỳ khủng hoảng trầm trọng. Cũng vì thế mà nhiều người lo sợ thời điểm lựa chọn cho tương lai hay họ bất an về điều mà họ thật sự muốn làm "để trưởng thành".

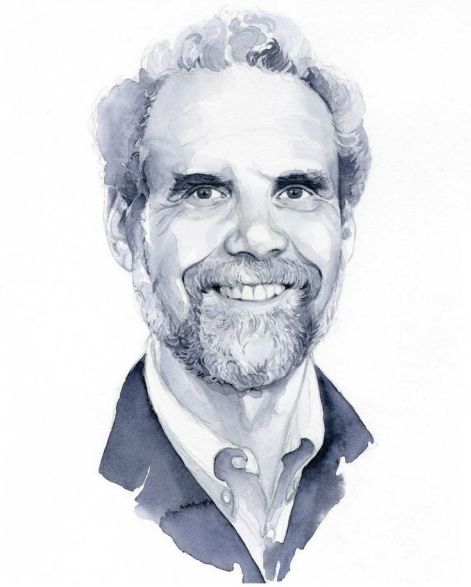

Trí tuệ và tình cảm phải được phát triển đồng thời. Cha mẹ có bổn phận giúp con cái làm giàu dạng trí tuệ vô cùng quan trọng để con người mang đầy đủ tính người cũng như có thể thành đạt trong cuộc sống đã được Daniel Goleman gọi là ***trí tuệ cảm xúc***. Có một trí thông minh vượt trội ở trường lớp, điều đó không đồng nghĩa là có được trí thông minh trong đời thường, cũng không có được những che chắn cần thiết để đương đầu với đời. Trẻ em cần phải khám phá cái thế giới cảm xúc và tình cảm. Chỉ những cha mẹ kỹ lưỡng mới có thể trao ban

cho chúng cái hương vị và niềm vui thú của việc học hành, sự an bình, lòng tin vào bản thân và vào cuộc sống, niềm vui khi giao thiệp và khi sống tự chủ. Vì vậy chúng cần những bài thơ, những ước mơ, và hàng loạt điều có thể đem lại cảm xúc và tình cảm dạt dào nhất. Tính nhạy cảm không phải là một phụ kiện vô tích sự.

Tái khám phá những phòng tập thể dục cho tinh thần. Các phòng tập thể dục thì tấp nập người ra vô, bởi vì cuộc sống hiện đại làm tê bại những thân thể. Tại sao người ta không lo lắng cho tinh thần cùng một cách như vậy, khi mà tinh thần còn chịu đau khổ hơn thân xác nhiều lần? Người ta thật sự nên nghĩ tới những trung tâm "tái linh hoạt hóa" đặc biệt cho thanh thiếu niên và giới trẻ. Don Bosco đã nghĩ vậy cho các nguyện xá hay các nhà sinh hoạt giáo lý của ngài. Những địa điểm mà thái độ và hành động được phối hợp hài hòa giữa tâm tình, tâm tính và tâm linh. Được bao nhiêu cha mẹ thật sự làm cho đời sống nội tâm của con cái triển nở?

Cần một sự tiếp xúc mới mẻ với thực tế. Rốt cuộc, trẻ em và thanh thiếu niên bị một thanh chắn không cho chúng tiếp xúc cách bình thường với thực tại. Tivi là một loại "thẻ sát sinh trẻ thơ": nó tạo ra một thực tại tương đương, khiến nó có thể làm xuyên tạc lương tâm và không cho phép trẻ nhỏ khám phá ra những tiềm năng của mình. Một cậu bé đã hỏi một chuyên viên lập trình trò chơi điện tử vào ngày an táng ông nội cậu: *"Tại sao ông nội chỉ có mỗi một cuộc đời, trong khi vị anh hùng trong trò chơi của cháu có hơn mười cuộc đời?".* Máy móc nhân tạo làm xơ cứng nhu cầu ước mơ và trí tưởng tượng. Sự không ngừng thiếu thiện cảm với sách vở cũng làm giảm những không gian thực thụ của sự tự chủ. Nó đã tạo nên một nạn mù chữ kiểu mới khi: *mất phẩm chất ngạc nhiên, thiếu khả năng suy tư và chiêm niệm.* Có lẽ mọi người nhớ câu châm ngôn của nhà bác học Albert Einstein: *"Người mất khả năng ngạc nhiên là một người chết".*

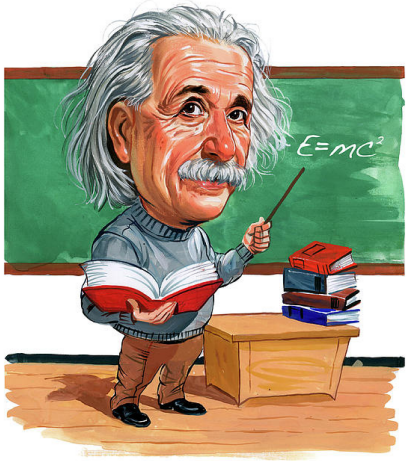

Tạo điều kiện và phương tiện để con cái phát triển trí tưởng tượng. Trí tưởng tượng cho phép người ta dự trữ sinh lực, ước tính những tình huống khác nhau mà họ có thể dự kiến. Do đó, từ trí tưởng tượng làm phát triển tính sáng tạo, khả năng cải tiến để thích nghi cần hơn bao giờ hết với thời đại kỹ thuật số. Các phương tiện đơn giản có sẵn cho cha mẹ là: trò chơi, truyện ngắn, nặn tượng, ghép hình, ***thủ công***, đọc sách. Trò chơi không phải là một sự bổ túc, nhưng là một điều thiết yếu như mặt trời cần cho trái đất vậy. Những câu chuyện cho phép con cái khắc phục nỗi lo âu và sợ hãi. Việc tìm kiếm khiến việc học hỏi các giá trị cơ bản trở nên dễ dàng và nhẹ nhàng. Niềm vui phát xuất từ việc sáng tạo bằng đôi tay chính mình là việc làm có tính giáo dục đáng lưu tâm. Đôi bàn tay làm việc sẽ giải thoát tâm trí.

Dành thời gian sống "với" con cái. Một trong những quà tặng lớn nhất mà cha mẹ có thể làm cho con cái là dành thì giờ ở bên trẻ. Cùng ở ***với*** trẻ, cùng làm ***với*** trẻ, cùng tưởng tượng ***với*** trẻ: điều này có thể làm cho những điều chẳng mấy quan trọng thành những khoảnh khắc nhớ mãi với trẻ. Mối tương quan giữa *cha mẹ - con cái* cần có *"thì giờ ở bên nhau".*

Luôn luôn nhớ đến thế giới tinh thần. Thế giới thời nay chịu ảnh hưởng cách tàn bạo từ việc thiếu vắng đời sống tâm linh. Mọi người, nhưng trên hết là những người trẻ, cần đời sống tâm linh như phương dược duy nhất giải độc sự tiêm nhiễm nguy hiểm của chủ nghĩa duy vật.

Tôi sẽ cùng đọc một quyển sách với con cái tôi.

Ở LỒNG CHIM SẺ SẼ CHẾT
TIẾP XÚC VỚI THIÊN NHIÊN

Dự thảo đầu tiên cho kịch bản phim về cuộc đời Don Bosco mang tựa đề ***"Người nông dân của Thiên Chúa".*** Với thánh nhân, có lẽ không phiền hà gì gọi ngài là nông dân: tình cảm và kinh nghiệm của ngài luôn luôn mang đậm nét người nông dân: tình cảm mãnh liệt và kinh nghiệm thực tế. Vả lại, chính Chúa Giêsu thường nói rất thực về những người gieo giống, vườn nho, sứ giả, cây vả không sinh trái, mục tử nhân lành và đóa hoa ngoài đồng trong các giáo huấn của Ngài.

Don Bosco cảm nhận thiên nhiên trong cách thức mới mẻ đáng ngạc nhiên: nguồn cảm hứng thiết yếu và tuyệt diệu của tài nguyên tinh thần, nguồn chủ yếu tạo thế quân bình cho con người. Vì vậy, một phương tiện quan trọng để giáo dục.

Nền văn minh đương thời có nguy cơ làm mất đi thú vui giác quan được chiêm ngắm phong cảnh, thưởng nếm màu sắc ruộng vườn và hương vị của không khí tinh sạch, nghe tiếng róc rách của suối rừng, sự nỗ lực bước tới trên những con đường mòn ngập nắng.

Don Bosco đã cố gắng để phát triển nơi thanh thiếu niên của mình cảm thức về cái đẹp, về thiên nhiên, về thẩm mỹ và ngài đã làm điều đó qua những bài thi ca diễn tả thiên nhiên. Ngài kể cho thanh thiếu niên của mình rằng, sau một ngày dài lao nhọc, khi ngài vào căn phòng lúc đêm khuya: *"Tới ban công cha dừng lại để chiêm ngưỡng khoảng không gian vô tận của bầu trời, cha định hướng chòm sao Gấu Lớn, dán ánh nhìn lên mặt trăng, hết những hành tinh rồi đến những ngôi sao lung linh; cha ngẫm nghĩ, cha chiêm ngắm vẻ đẹp, sự hùng vĩ, muôn vàn tinh tú, khoảng không gian mênh mông giữa chúng, khoảng cách với ta; và cả*

việc đem lại cho cha tư tưởng này, cha đã thả hồn vươn tới những tinh vân và còn vươn ra xa hơn nữa... xa đến nỗi nó khiến cha choáng váng. Vũ trụ cho cha thấy một tác phẩm tuyệt vời biết bao, huyền nhiệm biết bao...” (Bộ Hồi Sử, IV, 202).

Ngài không bằng lòng để nói về nó. Ngài muốn thanh thiếu niên của ngài duy trì sự “tiếp xúc” với thiên nhiên. Ngài tạo ra kiểu “du lịch sinh thái”, “đi bộ khám phá”, trường lớp dã ngoại. Vào thời đó chúng đã là những “cuộc đi dạo” nổi tiếng. Cuộc du lịch trẻ trung và cuốc bộ đường dài, trong các hình thức rộng rãi nhất và đầy tính ngẫu hứng, trong bầu khí lạc quan và tuỳ cơ ứng biến: xuyên qua những ngọn đồi miền Monferrato và Langhe xinh đẹp, nhóm các bạn trẻ và các giáo viên của ngài đã có thể tạo cái ấn tượng về sự lang thang lêu lổng, về dã ngoại để dạy học, về gánh hát rong bình dân, về cuộc hành hương trong đạo.

Những kỳ nghỉ là cơ hội tuyệt vời để đồng hành với con cái mình trong ngôi trường học của thiên nhiên. Ở đó có nhiều điều để làm và để học hỏi.

Việc đánh thức đời sống giác quan. Đó là chìa khóa của trí thông minh mà nhiều bậc cha mẹ quên cung cấp cho con cái. Một trong những cách thú vị và hào hứng nhất để kích thích tính ham hiểu biết là dấn thân vào những “cuộc dã ngoại khám phá” lâu dài. Cha mẹ phải bước đi thong thả với trẻ em, giải thích những cái thú vị nhất, chúng thường là những cái bé xíu và bị lẫn khuất khỏi tầm nhìn. Tái hòa nhập vào thiên nhiên mở ra những cánh cửa của tâm hồn: hình thể, sắc màu, chất liệu, âm thanh, hương vị.

Từ môi trường thiên nhiên, người ta có thể dễ dàng chuyển sang môi trường xã hội: cha mẹ có thể dạy cho biết lắng nghe, biết quan sát, biết chú ý đến những thông điệp không lời.

Tìm lại sự ngạc nhiên năng động. Thanh thiếu niên thời nay là những khán giả giỏi hoan hô. Trẻ tiếp thu không hồ nghi vô vàn vô số những kích thích thính thị, tuy nhiên chúng thì thụ động và chúng dễ dàng buồn chán. Thiên nhiên đánh thức sự ngạc nhiên, thế nhưng đó là

một sự ngạc nhiên mở rộng ra cách tiệm tiến theo cách con người học biết để "tham dự vào". Một sự ngạc nhiên hoàn toàn lôi cuốn vì được đan kết bởi tính chất phiêu lưu và khám phá.

Học biết kiên nhẫn và khiêm nhường. Người ta phải "ra ngoài" để tái khám phá thiên nhiên: bản thân chúng ta không ở trung tâm của thế giới. Và để khám phá thiên nhiên, người ta cần giữ im lặng tránh ồn ào, học biết lặng thinh chớ nói nhiều, trở nên bé nhỏ bớt tự kiêu, kiên nhẫn chờ đợi điều đang đến, đôi khi ẩn nấp tránh ra mặt, để không gây phiền nhiễu, để tránh làm khiếp sợ. Mọi điều đó thật khó giữ cho đứa trẻ đến từ một thế giới ồn ào, nơi cần chen lấn xô đẩy để có chỗ tốt hơn, nơi cần hò hét, vội vàng và xông xáo. Thiên nhiên là trường học lớn của sự khiêm nhường.

Một bài học khó khăn khác cho những ai đến từ thành phố là **hòa mình vào nhịp điệu của thiên nhiên.** Bởi vì thiên nhiên không phải là một bộ phim có sẵn: sự sống không được tăng tốc ào ào, ngược lại nó cần thời gian để đâm chồi nảy lộc, tô điểm sắc xuân, tăng trưởng dần dà theo đà năm tháng, mùa màng, có khi cả hàng thế kỷ. Nó là phẩm chất của sự mong chờ và sự kiên nhẫn.

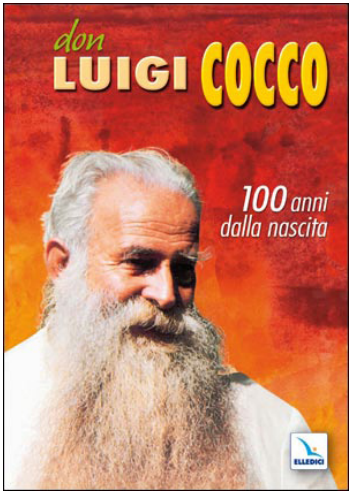

Chỉ từ việc tiếp xúc được hướng dẫn với thiên nhiên mà trẻ em và thanh thiếu niên ngày nay mới có thể học biết yêu mến sự sống, chuyển từ sinh thái học đến lương tâm, từ trời đất vạn vật tới Đấng Tạo Hóa. Trong thời đại "trẻ em trong căn hộ" nơi các chung cư và cao ốc, khía cạnh này trong khoa sư phạm của Dòng Salêdiêng thì nổi bật và sinh động. Cha Luigi Cocco, một nhà truyền giáo vĩ đại và đáng nhớ của Dòng Salêdiêng, đã diễn tả cách đơn sơ dễ hiểu như sau: *"Thanh thiếu niên giống như những con chim sẻ: ở trong lồng chúng sẽ chết".*

Tôi sẽ đem các con tôi đi chiêm ngưỡng cảnh hoàng hôn.

VIỆC HỆ TRỌNG CHO TUỔI THƠ

TẦM QUAN TRỌNG CỦA TRÒ CHƠI

"Người ta nên cho quyền tự do thoải mái chạy nhảy, hò reo cho thỏa lòng. Thể dục, thể thao, âm nhạc, ngâm thơ, kịch nghệ, đi bộ là những phương tiện vô cùng hiệu quả để có kỷ luật, lợi ích cho đạo đức và sức khỏe". Những lời nói đó của Don Bosco phản ánh thêm một trực giác sư phạm mang tính thời sự phi thường. Trò chơi, sân bãi, giờ chơi có một tầm quan trọng sống còn trong hệ thống giáo dục của Don Bosco. Thật khó tưởng tượng ngôi nhà của Salêdiêng mà không có sân chơi, tiền sảnh và nhà thi đấu.

Thật cần thiết để thời nay người ta tái khám phá giá trị của trò chơi trong việc giáo dục. Nhà văn Pháp Montaigne đã viết: *"Trò chơi phải được coi là hoạt động hệ trọng nhất của tuổi thơ ấu".* Nhưng thời nay "hoạt động cực kỳ hệ trọng" này chắc chắn là đang lâm cảnh nguy hiểm. Trẻ em không còn chơi đùa nhiều: "chúng ngồi xem", nếu không thì ngồi ngấu nghiến những trò chơi điện tử, những món đó chỉ đáp ứng một phần nho nhỏ nhu cầu của một trò chơi thật sự.

Học chơi là điều thiết yếu cho một đứa trẻ tăng trưởng bình thường và hài hòa, nhiều cha mẹ biết rõ điều ấy, song le ngày ngày mệt mỏi và căng thẳng, lại thêm thiếu cơ sở vật chất, đặc biệt là ở thành phố, chúng sớm làm ngã lòng ngay cả những ý định tốt nhất.

Thông qua trò chơi mà đứa trẻ bắt đầu thông hiểu các sự vật vận hành ra sao: điều có thể làm được hoặc không thể làm được với những đối tượng và những lý do nhất định nào đó; trong khi chơi với các trẻ em khác, trẻ nhận ra sự có mặt của luật lệ dự trù và theo hoàn cảnh, về các quy tắc ứng xử phải được tôn trọng. Tất cả những điều đó người ta không thể học biết bằng cách chơi với một cái máy tính.

Nhưng có lẽ bài học quan trọng nhất mà trẻ học được từ trò chơi, cả khi bị thua cuộc, là thế giới không sụp đổ. Nếu thua keo này bày keo khác, người ta thắng keo tiếp theo. Thông qua sự thất bại trong một trò chơi hay trong một cuộc thi đấu mà chúng có thể được chơi đi chơi lại cho đến khi có thể thắng cuộc. Từ đó, đứa trẻ sẽ tự thuyết phục rằng mình có khả năng để thành công trong cuộc sống, bất chấp những thất

bại nhất thời, thậm chí trong cả những tình huống tương tự như điều nó đã thấy khi thua cuộc. Đương nhiên, để cho đứa trẻ học được bài học cơ bản này thì nó còn tùy thuộc vào chuyện cha mẹ đừng quan trọng hóa việc thắng thua, nhưng tùy thuộc vào niềm vui trong cuộc chơi.

Don Bosco tìm cách biểu lộ niềm vui với thanh thiếu niên của ngài bằng cách chơi với chúng. Vào năm 1868, lúc đã 53 tuổi, ngài đã nhận lời thách đấu và đã thắng trong một cuộc chạy đua không thể nào quên với thanh thiếu niên.

Thế nhưng linh cảm giáo dục của Don Bosco đã nhận thấy có điều gì đó còn nhiều hơn thế. Trong một cuộc chơi, thanh thiếu niên thường bật mí những bí mật cách tự nhiên. Từ những trò chơi mà một đứa trẻ ưa thích nhất, chúng ta có thể có một ý tưởng để nhìn xem và giải thích thế giới ra sao, trẻ muốn là người thế nào, trẻ có khả năng làm nghề gì, trẻ quan tâm đến điều gì, những vấn đề nào gây phiền toái cho trẻ. Thông qua cách chơi, trẻ bộc lộ những điều khó có thể diễn tả bằng lời nói.

Trong cuộc chơi, trẻ em và thanh thiếu niên được nghe thứ âm nhạc vắng thanh âm trong cuộc đời: đó là một niềm vui nhận thấy cơ thể vẫn vận hành ngon lành. Khi sử dụng cơ thể, trẻ em được bao trùm bởi một cảm giác sung mãn nào đó đến nỗi trẻ không thể ở thế thinh lặng, chúng phải bộc lộ niềm "vui sướng của cơ bắp" cách inh ỏi với những gì mà thân thể của chúng biết làm. Trò chơi được tham dự vào tạo thành một nguồn vui lớn lao khác trong đời: cái gì đó vẫn vận hành ngon lành trong tương quan với người khác. Các trò chơi tập thể, dù cho đơn giản nhất, chúng dạy cho biết cách cụ thể về ý nghĩa của những khái niệm trừu tượng như tình đoàn kết và sự hòa thuận, và theo cách chúng là những điều cần thiết để đạt được một mục đích chung.

Trong khoa sư phạm của Salêdiêng còn có một yếu tố quan trọng: *những nhà giáo dục được yêu cầu chơi với thanh thiếu niên.* Một khi cha mẹ chơi với con cái, chia sẻ cách chân thành niềm vui của chúng, chính là lúc họ đang tạo với chúng một mối quan hệ đặc biệt. Và trên hết ở đây, họ đặt nền móng giáo dục nhằm đạt tới sự hiểu biết và trí thông minh mà chúng ta đã từng đề cập.

Tôi sẽ chỉ dạy một trò chơi mới cho con tôi và tôi sẽ chơi với chúng.

NGÔI NHÀ THẬT ẤM CÚNG
AN CƯ MỚI LẠC NGHIỆP

Don Ceria kể lại, vào thời Don Bosco, sau lần viếng thăm nguyện xá Valdocco, thầy hiệu trưởng của một trường học lớn đã đưa ra một lời nhận xét vừa ngạc nhiên vừa đáng yêu: *"Các bạn có một may mắn lớn lao khi vào ở nhà này, điều mà không phải người nào ở Tôrinô cũng như những cộng đoàn tu sĩ khác có được. Các bạn có một căn phòng mà bất cứ người nào khi bước vào lòng trào sầu vương, khi bước ra lòng hớn hở vui sướng".* Don Lemoyne, người chủ chốt viết tiểu sử về Don Bosco cho biết thêm: *"Và hàng ngàn người trong chúng tôi đã từng trải nghiệm điều đó".*

Cho tới ngày nay những căn phòng của Don Bosco vẫn gìn giữ một hương thơm đặc biệt của sự đón tiếp thân tình và an bình. Đặc tính đó phải có trong tất cả mọi "nhà" của ngài. Don Bosco hầu như chẳng bao giờ nói về "học viện". Điều mơ ước của ngài là "ngôi nhà của tuổi trẻ", ngôi nhà của cầu nguyện và văn hóa, trung tâm *vui chơi giải trí (trong ý nghĩa tròn đầy của từ này: ricreativo = giải trí, ri = lại lần nữa, creativo = sáng tạo),* điểm gặp gỡ trong bầu khí của sự tự do và tình bạn, nằm trong tầm tay của các nhà giáo dục tâm huyết và trí tuệ. Từ "nhà" hội tụ một thang âm rộng rãi các cảm xúc và tình cảm trong một hình ảnh duy nhất: đó là khung trời mơ ước, là tổ ấm yêu thương. Để tổng hợp sự

khốn khổ trong thời đại chúng ta, có lẽ không có từ ngữ nào diễn tả tốt hơn từ "vô gia cư". Nó biểu lộ một trong những thực tế cùng quẫn và bi đát nhất, con người bị tước mất cảm thức thuộc về *(một gia đình, một cộng đoàn, một tổ chức hay một ai đó)*, họ không có lấy một nơi để có cảm giác an toàn, được chăm sóc, được che chở và được yêu thương. Đức tin Kitô giáo cũng mời gọi ta cảm nghiệm cuộc sống như là một "hành trình hướng về nhà" và sau cùng cái chết như thể con người "về đến nhà".

Có an cư mới lạc nghiệp. Ngôi nhà có một tầm quan trọng sống còn cho cuộc sống gia đình, nhất là cho con cái lớn khôn.

Nó là tổ ấm thân mật, nơi không có chỗ cho sự sợ hãi, nơi đó mỗi người thật sự cảm thấy thoải mái: gỡ ra khỏi mọi bận tâm lo lắng, giải toả những căng thẳng, thoát khỏi các áp lực. Nơi mà mỗi người có thể cởi bỏ hết thảy mọi thứ mặt nạ và đồ hóa trang, rũ bỏ cung cách xã giao khách sáo. Sự việc không được như thế khi người ta sống trong nhà mà cũng vẫn sợ hãi hoặc căng thẳng, người ta cảm thấy bất ổn tột độ, bởi lẽ họ mang cảm giác bị phản bội khó tin, một sự bất công trắng trợn nơi cuộc đời.

Ngôi nhà là lớp vỏ bọc bảo vệ, là làn da thứ hai. Trẻ thơ đồng hóa ngôi nhà với sự an toàn. Sau cha mẹ, nó đúng là mỏ neo *(nguồn tin cậy, nơi nương tựa)* đầu tiên cho con tàu cuộc đời chúng.

Nó là ốc đảo của sự thanh bình, sự nghỉ ngơi cho thể lý và tinh thần, nơi mà luôn luôn có ai đó chờ mong. Một thiếu niên 17 tuổi tâm sự: *"Khi trở về vào đêm hôm khuya khoắt, điều làm tôi vui sướng là cha mẹ tôi vẫn để đèn chiếu sáng ở lối vào nhà cho tôi".* Những trẻ nhỏ nhất, và không chỉ có chúng, phải học biết tôn trọng giấc ngủ của những người cao tuổi. Trong mỗi gia đình nên có một "thời khắc" để cha và mẹ có quyền ngồi bên nhau một chút trong an bình.

Nó là bến cảng nơi người ta tự trang bị sẵn sàng để đương đầu với đại dương "bên ngoài". Ở đây, người ta học cách tạo tương quan với mọi người, học cách giải quyết những vấn đề, học biết đâu là những giới hạn của tự do cá nhân, học cách trở thành người có trách nhiệm, học cách đón tiếp khách khứa và bạn bè.

Nó là bệnh viện của trái tim, nơi mà người ta biết rằng mình luôn luôn tìm gặp được sự tha thứ và niềm khích lệ. Nơi người ta có thể khóc

khi họ muốn, nơi luôn luôn có ai đó lắng nghe mà không phê bình chỉ trích.

Nó là nơi để người ta tập dượt. Nó là chốn duy nhất mà những thanh thiếu niên và người trẻ có thể thử nghiệm tài trí, ý tưởng và sức lực của họ, kể cả những điều quái lạ, bởi chúng biết rằng dù sao chúng cũng được yêu thương. Một người ở tuổi năm mươi ghi lại cảm nghĩ của mình: "Cuộc sống đã dạy cho tôi biết rằng: nếu tình yêu không học được trong nhà, thật khó có thể để học nó ở nơi nào khác". Thất bại mẹ đẻ thành công. Trong nhà, người ta có thể rút ra bài học từ những sai lầm, nhưng không phải vì đó phải đối diện với những rủi ro to lớn.

Nó là cái tráp cất giữ những kỷ niệm, những ký ức. Nó là nơi trao đổi tình cảm giữa những thế hệ, xung quanh bếp lửa hồng mà người lớn chuyển giao sự khôn ngoan cho những kẻ bé nhất.

Nó là mảnh đất nơi gốc rễ của bản sắc cá nhân cắm vào. Những bức tường của ngôi nhà khiến có sự phân biệt giữa "bên trong" và "bên ngoài". Bên trong ngôi nhà nảy sinh ra cái "chúng tôi", gia đình chúng tôi.

Nó là cung thánh của những tâm tình tôn giáo, nơi mà người ta biết được ý nghĩa "các thánh thông công" là gì. Thật tốt đẹp khi có những nghi thức cầu nguyện nho nhỏ trước và sau bữa ăn, khi đi ngủ và thức dậy, khi cầu nguyện và ngày Chúa Nhật.

Nó là nơi đẹp nhất để sống và lớn lên. Trong nhà mình, mỗi người có bổn phận trao ban điều tốt đẹp nhất của chính mình. Đúng vậy, nó dường như trái ngược với điều mà nhiều người nghĩ. Một phụ nữ vừa vầy vò chiếc ví cầm tay vừa thú nhận: *"Ông xã nhà tôi biết thế nào là ngọt ngào, dịu dàng và trìu mến với* ***con chó****; chớ gì ông ta cũng biết cư xử như vậy…".* Nhiều người dịu dàng và dễ thương "ở ngoài nhà" nhưng lại đối đãi với nhà mình như thể một thùng rác để trút tất cả thất vọng, bất mãn và chán nản vào đó. Điều quan trọng là dạy cho con cái biết yêu thích ngôi nhà của gia đình và cảm thấy có trách nhiệm với nó, để cho thông điệp mà mọi người gửi cho nhau luôn luôn là: *"Tôi thật hạnh phúc khi được ở đây, với bạn".*

Chúng ta sẽ phân chia thật chu đáo những việc trong nhà sao cho ai cũng có việc gì đó quan trọng để làm.

CHA MẸ TỰ KIỂM TRA
BIẾT NGƯỜI VÀ BIẾT TA

Don Bosco chụp tại Torinô năm 1880

Một trong những lời cảm động nhất của Don Bosco âm vang trong lá thư gởi từ Rôma ngày 10 tháng 5 năm 1884: *"Các con biết cha già đáng thương này chờ đợi gì nơi các con, khi cả đời hao mòn vì thanh thiếu niên yêu quý của mình không? Cha không chờ đợi chi khác trừ một điều, hãy làm bao nhiêu có thể, để những ngày hạnh phúc của Nguyện Xá thuở ban đầu được tươi nở trở lại. Những ngày của tình thân ái và tín nhiệm Kitô giáo giữa người trẻ và các bề trên; những ngày mà người này đối xử với người kia trong tinh thần tử tế và chịu đựng vì lòng mến Chúa Giêsu Kitô; những ngày mà các tâm hồn cởi mở với tất cả sự đơn sơ và trong trắng, những ngày của đức ái và vui sướng chân thành dành cho mọi người".*

Những ngày của tình thân ái và tín nhiệm... Ngày những tấm lòng cởi mở với tất cả sự đơn sơ trong trắng... Đó là những ngày cần thiết cho mỗi gia đình. Thế nhưng, có được sự tín nhiệm từ con cái lại là một trong những điều cam go nhất đối với cha mẹ.

Quá nhiều con cái có cảm giác khó chịu khi cha mẹ không thật sự lưu tâm đến chúng, khi cha mẹ không ráng sức để hiểu biết chúng cách kỹ lưỡng, để rồi cha mẹ có thành kiến và những phán đoán khuôn sáo.

Khi bị đánh gục bởi những lời phê bình phi lý, thanh thiếu niên sẽ lặng câm như hến.

Ngay cả những cha mẹ có ý định dành nhiều thời gian cho con cái, họ cũng làm ra vẻ không biết đến các khía cạnh cơ bản trong nhân cách

của chúng. Sự thiếu hiểu biết đôi khi dẫn đến những đau thương bất ngờ.

Cha mẹ chỉ có thể giúp đỡ con cái khi họ thật sự hiểu biết chúng. Những câu hỏi sau đây có thể được sử dụng để thực hiện một *bài kiểm tra nho nhỏ "về sự hiểu biết"*, dĩ nhiên chúng nên được điều chỉnh cho phù hợp. Rốt cuộc nó không loại trừ việc thú vị bất ngờ có thể có: ai đó sẽ nhận ra mình có những đứa con tốt hơn nhiều so với điều mình vẫn từng nghĩ.

Thị hiếu của trẻ

Người bạn thân nhất của đứa trẻ là ai? Ca sĩ được yêu thích của trẻ là ai? Trẻ ưa thích thể loại âm nhạc nào? Chương trình mà trẻ xem nhiều nhất là chương trình nào?

Trẻ muốn sơn căn phòng của mình màu gì?

Môn thể dục thể thao nào giúp trẻ khuây khỏa hơn cả ? Cuốn sách mà trẻ mới đọc sau cùng là gì? Món ăn khoái khẩu và ghét thậm tệ của trẻ là gì?

Trong số những cái mà trẻ có được, cái nào có tầm quan trọng nhất đối với nó? Món quà mà trẻ ao ước nhất là gì?

Sống với người khác

Ở trường bọn trẻ tặng cho nó biệt danh gì? (Đại ca, sư phụ, giáo sư, triết gia, nghệ sĩ…)

Trẻ có sống vui hay là sống cách tiêu cực và do đó nó cảm thấy không được người khác đón nhận?

Trẻ thuộc về một nhóm trẻ đồng trang lứa, hay đang thử tìm mọi cách để gia nhập nhóm?

Ngoại trừ thành viên trong gia đình, người nào có ảnh hưởng nhất đối với đứa trẻ? Giáo viên được yêu thích của trẻ là ai?

"Đồng đội" thường ngày của trẻ là những ai?

Nhân cách của trẻ

Trẻ có mặc cảm vì quá cao hoặc quá thấp không ?

Trẻ cảm thấy thất vọng hay hài lòng về bảng tổng kết hàng ngày của

mình? Trẻ có thể tìm gặp những cơ hội thỏa mãn trong các quy tắc hiện hành hay dễ có xu hướng phạm quy?

Trong năm nay, điều nào đã làm trẻ thất vọng nhất ?

Điều gì làm trẻ bối rối nhất ?

Trẻ có cảm thấy hiểm họa và sợ hãi không ? Trẻ có khả năng kiểm soát chúng không và làm cách nào?

Nhận thức có được cho tương lai là gì? Trẻ có thực hiện các dự án dài hạn không ? Trẻ muốn làm điều lớn lao cao cả gì? Trẻ có nuôi dưỡng ước muốn chưa được thỏa mãn tức thì không, trẻ đề cập đến sự thèm khát các đồ vật ra sao?

Nhận thức có được về cái chết là gì? Trẻ có chỉ biết cái chết ngoạn mục và lạnh lùng, cái chết không thể khơi dậy cảm xúc trên truyền hình thôi không?

Sống với cha mẹ

Lần gần nhất tôi ôm hôn, gần gũi đứa con là khi nào?

Đâu là những câu mà tôi thường nói nhiều nhất ? Được bao nhiêu lần (và khi nào) tôi đã nói câu này: "Hãy nhớ rằng cha mẹ rất yêu con và cha mẹ muốn yêu con luôn mãi và trong bất cứ tình cảnh nào con đều có thể đến gặp cha mẹ"?

Tôi thường khuyến khích con hay đặt quá nhiều kỳ vọng ở con mình? Tôi có biết thừa nhận những tiến bộ của con mình không?

Tôi có sử dụng tiền bạc như một phương tiện để hứa hẹn với con cái và tự miễn thứ cho những hành vi quá độc đoán hoặc bù trừ sự "thiếu sót" trong tư cách làm cha mẹ?

Trẻ phản ứng với tiếng "không" ra sao? Trẻ bị gia đình khiển trách

nhiều nhất về điều gì?

Con cái tôi có yêu căn nhà mình ở không ? Tôi có coi căn nhà mình ở là nơi quan trọng nhất trong số những nơi mà tôi lui tới không ? Tôi ăn mặc ở nhà ra sao? Tôi sẽ cởi y phục sang trọng để khoác vào một bộ đồ xuề xòa hay đánh chiếc quần đùi và cái áo lót ngót dăm ba năm?

Máy truyền hình đảm nhận vai trò gì trong tính năng động của gia đình? Nó có phải là tiếng nói chiếm ưu thế vượt trội không ? Nó có choáng mất nhiều chỗ trong nhu cầu của trẻ và những giờ phút thân tình trong gia đình?

Lần gần nhất tôi cùng cầu nguyện với con mình là khi nào?

Bổn phận của cha mẹ không phải là lau khô dòng lệ của con cái. Bổn phận của họ là ngăn cản những giọt nước mắt có thể hình thành.

CHA MẸ HẠNH PHÚC

VỚI PHƯƠNG PHÁP GIÁO DỤC

CỦA THÁNH DON BOSCO

Tác giả: *LM. BRUNO FERRERO, SDB.*

Nguyên bản:

GENITORI FELICI CON SISTEMA DI DON BOSCO

Chuyển ngữ: *LM. GIUSE ĐINH QUANG VINH,*

BAN MỤC VỤ GIA ĐÌNH GIÁO PHẬN ĐÀ LẠT.

NHÀ XUẤT BẢN HỒNG ĐỨC

65 Tràng Thi - Quận Hoàn Kiếm - Hà Nội

Email: *nhaxuatbanhongduc@yahoo.com*

Đt: 0439260024 Fax: 0439260031

Chịu trách nhiệm xuất bản: Giám đốc *BÙI VIỆT BẮC*

Biên tập: *NGUYỄN THẾ VINH*

Thiết kế bìa và trình bày: *DON GIUSEPPE*

Sửa bản in: *CARÔLÔ ĐÌNH THIỆN & TÊRÊSA BẠCH DƯƠNG.*

Liên kết xuất bản: *NHÀ SÁCH HOÀNG MAI*

736/79 Lê Đức Thọ P.15 Q.Gò Vấp

DT: 08.39961289 – 0903830505

Emai: *nguoi_phucvu@yahoo.com.vn*

In 1000 bản, khổ 14,5 x 20,5cm. Tại Công ty TNHH MTV Phúc Gia Minh, 38C Ngô Tất Tố, P. 22, Q. Bình Thạnh. TP. HCM. KHXB:

179 -2016 /CXBIPH/208-02/HĐ ngày 25.01.2016.

ISBN: 978-604-86-8678-9. Nộp lưu chiểu quý IV - 2016